

Kl. 09.00 – 20.42

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 29 april.

2 § Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Ulla Hoffmann* (v) av sagt sig uppdraget som ledamot i Utrikesnämnden.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Anmälan om kompletteringsval till Utrikesnämnden

Förste vice talmannen meddelade att Vänsterpartiets riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält Lars Ohly som ledamot i Utrikesnämnden och Alice Åström som suppleant i Utrikesnämnden.

Förste vice talmannen förklarade valda till

ledamot i Utrikesnämnden

Lars Ohly (v)

suppleant i Utrikesnämnden

Alice Åström (v)

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motioner

2003/04:Fi22–Fi29 till finansutskottet

5 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 2003/04:KU18
Näringsutskottets betänkanden 2003/04:NU11 och NU12

6 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 29 april

MJU15 Handlingsplan för åtgärder inom hästsektorn

Punkt 1 (Den svenska hästsektorns betydelse)

1. utskottet
2. res. 1 (m, fp, kd, c, mp)

Votering:

153 för utskottet

156 för res. 1

40 frånvarande

Kammaren biföll res. 1.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 24 v

För res. 1: 49 m, 45 fp, 27 kd, 21 c, 14 mp

Frånvarande: 15 s, 6 m, 3 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 3 mp

Punkt 12 (Tävlingsveterinärer)

1. utskottet
2. res. 15 (m, fp, kd, c, mp)

Votering:

158 för utskottet

154 för res. 15

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 133 s, 24 v, 1 mp

För res. 15: 48 m, 45 fp, 27 kd, 21 c, 13 mp

Frånvarande: 11 s, 7 m, 3 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 3 mp

Barbro Feltzing (mp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 13 (Handel med hästar)

1. utskottet
2. res. 17 (v)

Votering:

204 för utskottet

24 för res. 17

85 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 47 m, 2 fp, 19 c, 1 mp
För res. 17: 24 v
Avstod: 1 m, 42 fp, 27 kd, 2 c, 13 mp
Frånvarande: 9 s, 7 m, 4 fp, 6 kd, 6 v, 1 c, 3 mp

Punkt 15 (Bevarande av hotade raser)

1. utskottet
2. res. 19 (kd, c)

Votering:

266 för utskottet
48 för res. 19
1 avstod
34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 48 m, 45 fp, 25 v, 13 mp
För res. 19: 27 kd, 21 c
Avstod: 1 mp
Frånvarande: 9 s, 7 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 1 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU12 Internationella miljöfrågor

Punkt 1 (Mål och inriktning)

1. utskottet
2. res. 1 (c)

Votering:

293 för utskottet
21 för res. 1
35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 48 m, 45 fp, 27 kd, 25 v, 13 mp
För res. 1: 21 c
Frånvarande: 9 s, 7 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 1 c, 4 mp

Punkt 2 (FN:s miljöprogram UNEP)

1. utskottet
2. res. 2 (mp)

Votering:

301 för utskottet
14 för res. 2
34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 48 m, 45 fp, 27 kd, 25 v, 21 c
För res. 2: 14 mp
Frånvarande: 9 s, 7 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 1 c, 3 mp

Punkt 3 (En internationell miljödombstol)

1. utskottet
2. res. 3 (fp, kd, mp)

Votering:

227 för utskottet

87 för res. 3

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 48 m, 25 v, 20 c

För res. 3: 45 fp, 27 kd, 1 c, 14 mp

Frånvarande: 10 s, 7 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 1 c, 3 mp

Punkt 6 (Miljökonventioner och WTO-regler)

1. utskottet
2. res. 5 (mp)

Votering:

300 för utskottet

14 för res. 5

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 48 m, 44 fp, 27 kd, 25 v, 21 c

För res. 5: 14 mp

Frånvarande: 9 s, 7 m, 4 fp, 6 kd, 5 v, 1 c, 3 mp

Punkt 9 (Privatisering av vatten m.m.)

1. utskottet
2. res. 7 (v)
3. res. 8 (mp)

Förberedande votering:

32 för res. 7

14 för res. 8

268 avstod

35 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:

275 för utskottet

25 för res. 7

14 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 48 m, 45 fp, 27 kd, 21 c

För res. 7: 25 v

Avstod: 14 mp

Frånvarande: 10 s, 7 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 1 c, 3 mp

Punkt 11 (Klimat och energi)

1. utskottet

2. res. 9 (kd)

Votering:

288 för utskottet

27 för res. 9

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 48 m, 45 fp, 25 v, 21 c, 14 mp

För res. 9: 27 kd

Frånvarande: 9 s, 7 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 1 c, 3 mp

Punkt 15 (Vissa miljöfrågor i Sveriges närområde)

1. utskottet

2. res. 11 (m)

Votering:

247 för utskottet

48 för res. 11

20 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 45 fp, 27 kd, 25 v, 1 c, 14 mp

För res. 11: 48 m

Avstod: 20 c

Frånvarande: 9 s, 7 m, 3 fp, 6 kd, 5 v, 1 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU23 Prövningstillstånd för riksåklagaren

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU25 Säkerhetsprövning av offentliga ombud

Kammaren biföll utskottets förslag.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 9.14 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 9.30 då ceremonin med anledning av Europeiska unionens utvidgning skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 9.30.

7 § Ceremoni med anledning av Europeiska unionens utvidgning

Anf. 1 TALMANNEN:

Ärade ledamöter! För första gången står i dag Europeiska unionens flagga jämte den svenska här i riksdagens plenisal. Vi tyckte att detta var ett lämpligt tillfälle.

I lördags firades runtom i Europa, liksom här i Sverige, EU:s utvidgning med tio nya medlemmar. Det är en stor glädje för oss att ha representanter från de nya medlemsstaterna på läktaren i dag.

(Applåder)

Å Sveriges riksdags vägnar vill jag ta tillfället i akt att hälsa Cypern, Estland, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Slovakien Slovenien, Tjeckien och Ungern välkomna i Europeiska unionen. Det var en enhällig riksdag som tog ställning för er anslutning i december. Vi vet också att utvidgningen har ett starkt stöd hos det svenska folket.

Det har i europeisk historia alltid funnits en spänning mellan enhetssträvanden och autonomi. Krafter som verkar sammanhållande och sådana som verkar splittrande har löpt parallellt. Det har visat sig att de bästa perioderna i Europas historia har varit när gränserna hållits öppna för människor, idéer och varor.

Drömmen om Europa, enat och i samarbete, har kommit och gått genom århundraden. Den har ofta varit kopplad till en strävan efter maktbalans. Men framför allt har drivkraften varit längtan efter fred. Redan på 500-talet e.Kr. tänkte sig påven Gregorius den store, som också har kallats Europas fader, ett samfund av västeuropeiska stater under påvlig ledning. Stora tänkare på 1700-talet som Voltaire, Rousseau och Kant hade olika förslag om ökat samarbete mellan de europeiska länderna. Och 1849, då fredsörelsens stora kongress öppnade i Paris, inledde Victor Hugo med att tala om ett Europas förenta stater.

Ett sådant tillfälle i historien, då drömmen om Europa var stark, var naturligtvis efter det andra världskriget. På fredag är det 59 år sedan Tyskland kapitulerade utan villkor på alla fronter. Det är också en dag som kommer att högtidlighållas i många länder. Därmed hade freden kommit till Europa. Men det var en svårt sargad kontinent som hade att resa sig efter krigets förödelse.

Århundraden av tänkande och skrivande om ett förenat Europa hade inte lyckats skapa varaktiga projekt för samarbete och integration. I slutändan hade de söndrande krafterna alltid segrat. De inflytelserika statsmän som efter andra världskrigets slut tog sig an drömmen om Europa hade egentligen inte mycket konkret att luta sig mot.

Den svenske diplomaten Ingemar Hägglöf har liknat Västeuropa under decennierna efter andra världskriget vid en väldig byggarbetsplats. Han skriver så här: Det hamrades och snickrades på fördrag, allianser och organisationer. Den ena europeiska organisationen efter den andra tog form: Brysselpakten, OEEC, Europarådet, Nato, Europeiska betalningsunionen, Kol- och stålunionen, Europeiska försvarsgemenskapen, Västeuropeiska unionen, Europeiska frihandelsområdet, Europeiska ekonomiska gemenskapen, EFTA, OECD. Det byggdes, ändrades, vrakades, förhandlades, slogs ihop. Statsmän frammanade stolta visioner.

Så långt Ingemar Hägglöf.

Samtidigt hade Europa snabbt efter kriget delat sig i två block. Redan 1946 målade Winston Churchill upp bilden av en järnridå, som hade gått ned över Europa från Lübeck till Trieste. Snart lades till den politiska uppdelningen en ekonomisk i och med att den amerikanska Marshallhjälpn enbart antogs av länderna i väst. Före 1940-talets slut var den polariserade värld som kom att betecknas det kalla kriget ett faktum. Den 1 maj i år satte slutligen punkt för denna period i Europas historia.

Omvälningen började det dramatiska året 1989 då det kommunistiska samhällssystemet i Central- och Östeuropa föll samman. En reformvåg av demokrati och marknadsekonomi svepte över länderna som snabbt vände sina blickar mot Europeiska unionen. Många var faktiskt villiga att ge upp en del av det självbestämmande som man kämpat så hårt för, för att bli delaktiga i något större. Resultaten från folkomröstningarna om EU-anslutning i de nya medlemsländerna har här talat ett tydligt språk. Många har vittnat om känslan av att komma tillbaka till Europa – känslan av att komma hem.

Kalla krigets slut innebar också möjligheter för handeln, freden och säkerheten i Medelhavsområdet. EU har sedan många år strävat efter utökade ekonomiska, politiska, sociala och kulturella förbindelser i denna region. Cyperns och Maltas medlemskap i unionen är ett uttryck för detta.

Kära ledamöter! Vissa av de byggen som Ingemar Hägglöf nämnde har så småningom övergivits. Andra har vi genom åren fortsatt att snickra på. Europeiska unionen tillhör ett av de byggen som kommit att bli allt viktigare.

Utvecklingen av unionen har drivits framåt av behovet att tillsammans hantera gemensamma utmaningar. Frågar man medborgarna i samtliga 25 medlemsländer, vilka frågor som EU bör arbeta med, blir svaret: Bekämpa arbetslösheten, fattigdomen, terrorismen och den organiserade brottsligheten, bevara freden i Europa och skydda miljön.

Dessa är de viktigaste utmaningarna. Men integrationen i EU har också drivits fram av det möjligas konst. Efterhand har det geografiska området vidgats med fler och fler medlemmar, och den institutionella kapaciteten har ökat. Alltfler sakfrågor har kommit att behandlas inom EU:s ram. Till de ursprungliga områdena handel, jordbruk, konkurrensfrågor och transport har under årens lopp lagts en rad andra som monetärt samarbete, utbildning och kultur, för att nämna några.

Detta ställer naturligtvis krav på den demokratiska processen – liksom på oss folkvalda. Alla folkvalda församlingar har ett ansvar att värna demokratin. Det gäller i kommunerna, i landstingen, i Europaparlamentet och naturligtvis här i Sveriges riksdag. På alla nivåer måste vi folkvalda fråga oss: Vad kan vi göra för att främja öppenheten, tydligheten och dialogen med medborgarna?

EU är en gemenskap av demokratiska stater. Hur säkerställer vi demokratin, själva fundamentet för denna gemenskap, som nu omfattar 450 miljoner människor? Det är en stor utmaning som vi har att hantera.

Jag skulle vilja lyfta fram tre aspekter. För det första måste vi bli bättre på att samarbeta med parlamentariker i andra EU-länder och i Europaparlamentet. I konventets förslag till nytt fördrag får de nationella parlamenten ett särskilt ansvar att på medborgarnas vägnar bevaka att subsidiaritetsprincipen följs.

Genom en kontrollmekanism har parlamenten sex veckor på sig att reagera om de anser att en fråga inte hör hemma på EU-nivå.

I denna nyordning ser jag ett stort behov av samarbete mellan parlamenten i EU. Vi bör ha i minnet att EU numera omfattar 26 parlament, 37 kammare, ungefär 430 fasta utskott och över 9 000 ledamöter.

För det andra måste vi bli mer aktiva i EU-frågorna här i Sveriges riksdag. Fler ledamöter måste komma in på plan, och utskotten måste ta ett större ansvar. Längre fram i denna månad kommer vår gemensamma arbetsgrupp att redovisa sina preliminära slutsatser kring detta för Riksdagskommittén.

För det tredje är det angeläget att vi inom EU tar del av debatterna i varandras länder. Det kan vi självklart göra genom personliga möten och kontakter, men jag ser också att nationella medier har en central roll i detta. För om vi ska vara ärliga, är det inte särskilt många som läser Financial Times, Le Monde eller Die Zeit eller ens en gång ser på andra länders TV-kanaler.

Ärade ledamöter! EU har alltid haft en gäckande karaktär. Unionen låter sig svårligen kategoriseras. Det är en komplex organisation, som befinner sig i ständig förändring, vad Jacques Delors har kallat ett "oidentifierat politiskt objekt". Vissa statsvetare hävdar att EU lättast kan förstås som en process, snarare än en institution, och jag är benägen att hålla med.

Men en sak är säker: den europeiska union som vi kände före den 1 maj finns inte längre. Nu öppnas nya möjligheter. De tio nya medlemsländerna har mycket att bidra med. De kommer in som friska fläktar i ett etablerat samarbete, med höga ambitioner och nya perspektiv och idéer. Jag är förvissad om att vi kommer att ha mycket att vinna på att lyssna och lära av varandra.

Den processen har redan börjat. Riksdagens kontakter med Bryssel och med EU:s medlemsländer har ökat rejält under senare år. Förra året och i år kommer representanter för Sveriges riksdag att ha besökt eller tagit emot besök från en klar majoritet av EU:s medlemsländer. Flera utskott och partigrupper har börjat samarbeta tätare med sina motsvarigheter i andra parlament inom EU.

Jag skulle tro att detta samarbete alltmer kommer att handla om konkreta politiska sakfrågor och allt mindre om allmänt erfarenhetsutbyte och kontaktskapande. Vi kommer att hitta likasinnade i andra parlament som vi kan bygga allianser med för att få bättre genomslag för svenska ståndpunkter i unionen.

En stor del av det vi har framför oss handlar därför om att kavla upp ärmarna och diskutera problem och lösningar över nationsgränser. Det handlar om handfast hederligt politiskt arbete i den utvidgade unionen, ibland arbetsamt men ofta stimulerande, ja spännande och roligt.

Låt oss vara uppriktiga: EU var, och är, inte allas förstahandsval för europeiskt samarbete. Men EU är numera den plats där 25 länder sitter och fattar gemensamma beslut som påverkar vardagen för hundratals miljoner människor.

EU är en organisation, en process, som inte bara bidrar till fred och säkerhet utan även föder oro. Konsekvenserna av utvidgningen är ett sådant exempel. Vi hade här i riksdagen en intensiv debatt om övergångsregler förra onsdagen. I de nya medlemsländerna är det risken för

att förlora unga högutbildade som har bekymrat många. Inom ramen för EU möts dessa olika perspektiv. Här har vi att hantera varandras oro och varandras bekymmer. Vi ger – och vi tar – och vi håller ihop.

För det verkar faktiskt som att nu, när valet är fritt om man vill delta eller inte, så är de sammanhållande krafterna i Europa till slut starkare än de splittrande. Flaggorna bakom mig representerar just det.
(Applåder)

8 § Verksamheten i Europeiska unionen under 2003

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2003/04:UU10
Verksamheten i Europeiska unionen under 2003 (skr. 2003/04:60).

Anf. 2 URBAN AHLIN (s):

Herr talman! Sverige spelade en stor roll för utvidgningen av den europeiska unionen. Alla Sveriges regeringar har med kraft kunnat stödja den europeiska utvidgningen genom att det har funnits ett så starkt stöd ifrån Sveriges riksdag. Alla riksdagens partier har varit helt eniga om det viktiga med att den onaturliga uppdelningen av Europa slutförs och att vi förs samman till en helhet. Kom ihåg i dag, dock, att vi inte ska låta oss nöja med att floden Bug vid östra sidan av Polen blir EU:s östra gräns. Utvidgningen kommer att fortsätta.

I dag är det värt att påminna om att alla Europas länders folk har en rätt att få bli medlemmar av Europeiska unionen. Jag skulle också vilja påminna om den unika roll som Sveriges riksdag faktiskt spelade när Sovjetunionen föll samman. De baltiska länderna hade folkvalda parlament, men de styrdes från Moskva. Den svenska regeringen ville naturligtvis väldigt ogärna samarbeta med regeringen i Moskva om vår utrikespolitik gentemot Baltikum. På den tiden sköttes faktiskt Sveriges utrikespolitik av Sveriges riksdag med våra kontakter med våra vänner på andra sidan Östersjön.

Mina kolleger i utrikesutskottet och en del andra utskott kommer senare att vittna från sina besök i Baltikum och Polen och det deltagande de hade vid deras firande. Men låt mig få vara lite personlig och göra en ornitologisk utsvävning. Under de tio år som jag har suttit i riksdagen och fått ansvaret från det socialdemokratiska partiet att företräda oss i frågor som handlar om Europeiska unionens utvidgning och vår relation till Öst- och Centraleuropa har jag i alla tal hänvisat till ornitologins värld, och jag vill sluta cirkeln genom att göra detsamma i dag.

När muren hade fallit vet vi alla hur svårt vi hade att komma ihåg namnen på de berörda länderna och deras huvudstäder. Hur var det nu? Var Vilnius huvudstad i Lettland, och var någonstans låg Riga? Samtidigt öppnades en möjlighet för oss amatörornitologer att se fåglar som vi aldrig tidigare hade sett. Blåkråkan är en rar fågel i den svenska naturen men finns faktiskt i ganska talrik mängd i Baltikum. Vi fick möjlighet att komma dit och göra nya bekanskap, träffa nya vänner och se nya fåglar. En solidaritet och en vänskap uppstod över Östersjön – denna Östersjö som tidigare höll oss isär men som nu faktiskt sluter oss samman.

Prot. 2003/04:109
5 maj

*Verksamheten i
Europeiska unionen
under 2003*

Denna vänskap och solidaritet utvecklades så mycket att hundratals kyrkor, frikyrkoförsamlingar, fotbollsklubbar, kommuner och landsting flög fram och tillbaka över Östersjön för att utveckla samarbeten, vänortsprogram och aktiviteter tillsammans. Vi flög likt kustsnäppan helt obehindrat över nationsgränserna, fram och tillbaka. Vi behandlade varandra som grannar. Vi hälsade på hos varandra. Vi hade trevligt tillsammans. Men nu har vi ingått i samma familj.

Rosenfinken är en väldigt vacker fågel – en klarröd liten fink. För 20 år sedan var den ganska ovanlig i den svenska naturen. Sedan dess har den invandrat från östra Europa, och den finns i dag i talrik mängd i Sverige. Jag vet inte om någon ledamot nu i maj kan finna tid för en skogspromenad – jag vet att det är en sammanträdestyngd månad – men försök! Just i maj sitter nämligen denna klarröda rosenfink med självklar stolthet och auktoritet i den svenska naturen och sjunger sin sång. Precis på samma sätt som våra grannländer nu har ingått i samma familj kommer deras kulturer, tradition, språk och sång att vara en naturlig del i vårt svenska samhälle.

Låt mig härma rosenfinken. Den låter som jag nu visar genom att vissla.

Minnesramsan för alla amatörornitologer är: *Pleased to meet you. Pleased to meet you.*

Det är vad vi i dag säger till ambassadörerna för de nya medlemsländernas folk: *Pleased to meet you!*
(Applåder)

Anf. 3 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! I Litauen firades EU-inträdet med ett ambitiöst tvådagarsprogram.

Det var ett stolt parlament som förklarade första maj som en historisk dag för Litauen. I frånvaro av premiärminister Brazauskas, som firade EU-inträdet tillsammans med övriga premiärministrar på Irland, men i närvaro av frihetsrörelsen Sąjūdis ledare Landsbergis och förre presidenten Adamkus samt en mängd honoratiores från det litauiska samhället förklarades EU vara vårt gemensamma hem.

EU-inträdet beskrevs från talarstolen som den slutliga frigörelsen och uppbrottet från det ryska inflytandet. Nu börjar en ny era, en bättre och tryggare framtid som ger nya möjligheter. Samtidigt markerades att EU medför nya krav som måste uppfyllas. Framgångarna ligger i våra egna händer. Vi kan nu skapa en välfärdsstat, var budskapet.

En bok om vägen till EU-inträdet hade sammanställts, liksom en utställning. Man tackade för det stöd som Sverige och de nordiska länderna gett Litauen på vägen in i EU. Nu såg man fram emot EU-valet den 13 juni som nästa stora händelse.

Ceremonin i parlamentet, Seimas, avslutades med att en resolution antogs om Litauens utrikespolitik som ny EU- och Natomedlem.

Efter de många talen i parlamentet förflyttade vi oss alla ut till Självständighetstorget utanför parlamentet, där folk i stora skaror redan församlats, för att till ackompanjemang av den litauiska nationalsången och EU-hymnen samt tillhörande kanonsalut få vara med om hissandet av den litauiska gul-grön-röda flaggan och EU-flaggan.

Dagen innan genomfördes ett heldagsseminarium om det utvidgade EU och dess relation till länderna österut. Debatten kom mycket att handla om läget i Vitryssland, vår relation till dem och deras relation till EU. Det blev en animerad intern debatt mellan vitryska regeringstroga parlamentariker och en oppositionsföreträdare mot bakgrund av att en programlagd vitrysk föreläsare fängslats och inte kunde delta i seminariet.

Med inspiration från Barcelonaprocessens nyligen konstituerade parlamentariska församling med representanter för EU-länderna och de arabiska länderna söder om Medelhavet antogs ett uttalande om att bilda ett parlamentariskt forum för EU:s östra gränsområde med representanter för EU-länderna, EU:s kandidatländer samt EU:s östra grannländer. Uttalandet strök under vikten av att stärka banden med länderna utanför EU, sprida de demokratiska värdena, medverka till en god ekonomisk utveckling även i länderna öster om EU:s nya gräns, bygga välfärd och säkerhet samt motverka brottslighet, terrorism och brott mot de mänskliga rättigheterna. Även länderna i Kaukasus innefattades i denna omsorg om det östligaste Europa.

Det är värt att notera Litauens stora intresse för att vara brobyggare österut och motverka att den nya gränsen avskärmar våra grannar österut från EU.

Herr talman! Valborgsmässokvällens festligheter fortsatte under första maj med en folkfest på Vilnius gator och torg. Det var en trängsel som förmedlade det tydliga budskapet att det litauiska folket med öppen famn tar emot EU och känner stolthet att få tillhöra det som i parlamentet beskrivs som vårt gemensamma hem.

Anf. 4 GÖRAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Det är en stor glädje att i dag vid det här enastående historiska tillfället få delta i denna högtid.

Jag besökte Estland. Estland kommer ju liksom sju av de övriga nya medlemsländerna ur det kommunistiska förtryckets ofrihet. Allt elände man hade med miljöförstöring, rovdrift på människor och isolering har nu bytts i ett framtidshopp om utveckling, om delaktighet och om möjlighet att vara en del av den europeiska familjen.

Herr talman! De tre baltiska länderna, som för ungefär tolv sedan kom ur Sovjetunionens förlamande kommunistiska grepp, ser nu framtiden an med tillförsikt. 1989, 1990 och 1991 visste man inte säkert hur det skulle gå, men med stort stöd från bland annat Sverige lyckades man bryta sig loss och bilda de stater som man rätteligen skulle bilda.

Herr talman! Jag kom till Tallinn direkt från Europarådets sammanträde i Strasbourg. Det var lite lång väg mellan Strasbourg och Tallinn – det är inte så centralt. Icke desto mindre anlände jag på kvällen – utan väska, den kom mitt i natten – och passade på att känna av stämningen vid 22.30-tiden. Jag gick ut till en pub mittemot hotellet. Det var ett ställe som inte var mycket större än ett hål i väggen och där det fanns alla sorters människor – jag var nog i och för sig den ende med kostym. Där var studenter, och där var de som alltid satt på puben. Det dracks och skålades inför inträdet. Man beställde in champagne. Själv var jag för trött för att stanna till tolvslaget så jag gick och lade mig, men man fortsatte fira på puben.

Nästa morgon var det flaggceremoni på Domarberget. Våra parlamentariska estniska kolleger hade bildat en kör och sjöng. Sångartraditionen är stor i Estland. Den estniska flaggan hissades. Sedan var det en flaggceremoni till under närvaro av två presidenter, den nuvarande Riiütel och den föregående Meri, och hela diplomatiska kåren. Vi var utanför presidentpalatset. Då hissade man Europaflaggan. Det var en mycket rörande ceremoni.

Vid den ceremonin kom jag att tänka på en händelse som jag förträngt. Jag har faktiskt en mycket speciell relation till den estniska flaggan. På 1970-talet, 1973–1975 någon gång, var jag student på tandläkarutbildningen i Göteborg. På hösten, i oktober ungefär, bestämde en kurskamrat och jag oss för att segla mellan Göteborg och Fredrikshamn. Han var av estnisk härkomst. Han hissade den estniska flaggan på båten. Vi seglade mot Köpenhamn. Det blåste ungefär 15 sekundmeter. Vi gjorde god fart. Mitt ute på internationellt vatten kom en sovjetisk tanker. Den försökte sänka oss. Vi klarade oss precis, lyckades slinka undan. Den hade inte kraft att gå runt.

Men för mig var det särskilt rörande att ha den speciella relationen till den estniska flaggan.

Efter den här ceremonin gick vi liksom tusentals ester ut i skogen för att plantera träd. Man har planer på att plantera upp till en miljon träd under 14 dagar. Själv lyckades jag plantera 15 stycken plantor och fick en ordentlig blåsa i handen, för jag grävde som jag gjorde förr. Nu har jag inte så kraftiga valkar som jag en gång hade. Men jag tyckte att det var en mycket fin ceremoni att gå ut i naturen och plantera träd för framtiden då man faktiskt behöver en fin natur.

Framtiden, herr talman, vi får inte stanna här. Utvidgningen måste gå vidare. Det bästa sättet att säkra fred i Europa och i världen är att EU:s utvidgning går vidare. Vi måste gå vidare på Balkan. Vi måste se till att Turkiet så fort som möjligt kommer in i gemenskapen så att vi har en säker EU-gräns mot Mellanöstern. Det är väldigt viktigt att vi fort skickar positiva signaler till Turkiet så att de har möjlighet att främja de krafter som är för ett medlemskap så att inte andra, mer fundamentalistiska krafter tar över.

Vid Europarådets sammanträde diskuterade vi Cypernfrågan. Där kan man konstatera att vi är både förvånade och besvikna över att bara en del av ön nu är medlem i unionen. Jag hoppas att det kommer att kunna lösas sig.

Urban Ahlin var tidigare inne på den östra gränsen, Ukraina, Vitryssland och Moldavien. Det är enormt viktigt att vi har kontakter. Det är en uppgift också för de nya medlemsländerna, att hjälpa till att upprätthålla kontakterna med de blivande unionsmedlemmarna.

När det gäller Vitryssland fattade Europarådet ett beslut om att vi inte ska ha några parlamentariska kontakter för närvarande. Men vi ska ha kvar de sociala, mänskliga och personliga kontakterna. Det tycker jag är viktigt. Det är enormt viktigt när man fattar beslut om isolering att man faktiskt inte isolerar totalt. Det har bara blivit elände av det. Se på Kuba, på Irak och så vidare. Vi måste ha någon form av öppenhet och kontakt.

Herr talman! Det gäller att vi nu tillsammans förhindrar uppkomsten av nya slutna folkförtryckande samhällen och länder. Det måste vi göra

genom trägen upplysning och närvaro för att förhindra nyspridning av kommunism, nationalsocialism och liknande totalitära ismer.

Jag säger också som tidigare talare till de nya medlemsländerna: Hjärtligt välkomna att delta i detta hårda, tuffa arbete!

Anf. 5 JOHNNY GYLLING (kd):

Herr talman! När jag var liten grabb och badade i Östersjöns vatten utanför Karlskrona brukade vi barn ropa till varandra: Simma inte för långt för då hamnar du i Polen!

Polen var det land som låg bortom horisonten. Vi visste väldigt lite om detta land. Fortfarande finns det stora kunskapsluckor i Sverige om Polen. Det finns också fördomar. Därför var det med mycket stor glädje som vi den 20 april i år kunde bilda det svensk-polska parlamentarikerförbundet. Vi är mycket tacksamma för det stöd vi fått av Polens ambassadör Marek Prawda och hans medarbetare i den här processen. Hela 57 ledamöter är medlemmar. Det vittnar om ett stort intresse för Polen i Sveriges riksdag.

Själv besökte jag Polen för en vecka sedan. I staden Wroclaw skulle jag delta i halvmaraton för parlamentariker. Jag ser att Alf Svensson har svårt att tro detta, men det är faktiskt sant. Men en förkylning stoppade mig, och jag kunde inte springa. Jag fick bli observatör i stället. Men den polska vänligheten kunde inte lämna svensken lottlös, så även jag fick en deltagarmedalj. Det tycker jag var storsint, herr talman.

På stadens torg fanns en gigantisk scen uppbyggd, som jag trodde för prisutdelningen. Men inte så. Den skulle vara till för firandet av inträdet i Europeiska unionen. Det andades en stämning av förväntan hos de människor jag talade med, och det var inte bara politiker.

Wroclaw, Polens fjärde stad, är definitivt värt ett besök som turist. På det nyrenoverade hotellet jag bodde lade jag märke till en liten detalj. Duschkabinen kom från ett svenskt företag, Gustavsberg. Jag tog det som ett tidens tecken på utvecklingen av fri handel och företagsamhet våra länder emellan. Vi behöver varandra, våra länder är beroende av varandra.

Den förväntansfulla stämningen inför EU-inträdet försvann för ett ögonblick när jag anlände till Warszawa. Där spikades fönster igen på banker och kontorslokaler. Där spärrades gator av, och mängder av poliser syntes på gatorna. Anledningen var det stora mötet, European Economy Summit, som skulle hållas just dagarna innan den 1 maj. Man fruktade den annonserade ankomsten av demonstranterna från antiglobaliseringsrörelsen.

Trots detta kändes det påtagligt att framtidstron finns där, spänningen inför att komma med i unionen. Ekonomin växer i Polen, bokstavligen. Restauranger och kaféer öppnas hela tiden. Som utländsk turist med endast tio polska ord i ordförrådet kände jag mig ändå ytterst välkommen och blev mycket väl mottagen överallt.

Polens politiska läge är kaotiskt just nu. Premiärministern har avgått. Regeringspartiet, socialdemokratiska SLD, ligger runt 4 % i opinionsmätningarna. Talmannen avgick också, för att bilda ett nytt parti. Vi kan fundera över vilka rubriker detta hade skapat i Sverige. Men polackerna är luttrade. De reder säkert ut situationen igen. Det kan bli tal om nyval om inte premiärminister Belka lyckas vinna parlamentets förtroende.

Jag mötte tre parlamentariker från olika partier. Det var maratonlöparen Tadeusz Jarmuziewicz från oppositionspartiet Civic Platform. Givetvis önskade han sig ett val så fort som möjligt. Jag mötte partiledaren för det unga familjepartiet, LPR, Roman Giertych, som också var optimistisk inför kommande val.

Slutligen diskuterade jag framtida kontakter mellan oss parlamentariker med Nordiska gruppens vice ordförande Boguslaw Liberadski från SLD. Eftersom både han och jag är ledamöter av trafikutskottet i respektive parlament kunde vi inte underlåta att även diskutera infrastruktur. Vi var båda överens om att transportkorridorerna mellan Polen och Sverige måste förstärkas så att duschkabinerna kan forslas till Polen och cyklarna från Polen till Sverige. Det är väl allom bekant att den ursvenska cykeln Kronan tillverkas i Polen.

Herr talman! Jag mötte också två chefer på parlamentets internationella enhet som berättade om hur de har strukturerat sina internationella kontakter. Där finns ett omfattande och imponerande arbete med 36 olika grupper understödda av administrationen. Av naturliga skäl dominerar kontakterna med Tyskland. Men det poängterades att relationer med Sverige uppskattas mycket.

Även om Polen liksom alla andra länder kommer att möta bekymmer i framtiden bär jag från mitt korta besök med mig en stark känsla av att optimismen kommer att segra över pessimismen. Framtidstron är stark i Polen.

Slutligen, herr talman, noterar jag att Östersjön förut var en mur mot andra länder. Men i dag är den som en stor bro som binder folken samman. Med stor glädje välkomnar vi Polen och alla nya länder till vår gemensamma europeiska union.

Anf. 6 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Herr talman! Låt mig dela med mig av min dagbok från valborgsmässohelgen 2004.

Med en mild förväntan i maggropen flög vi med mjölkplanet över Östersjön den lilla timmen till Riga på valborgsmäss morgon – jag, Carl B Hamilton och Per-Arne Ströberg.

Ett nätt program väntade. Sedan vår vänlige svenske ambassadör Göran Håkansson hämtat oss på flygplatsen fick vi en kort sittning med premiärminister Indulis Emsis. Vi två hade träffats redan för ett par veckor sedan, och nu ville han befästa den svensk-lettiska officiella vänskapen med en snabb kopp te på hans kansli.

Alla de 250 nya lagförslag som krävts för inträdet i EU hade han lyckats få igenom de sista två veckorna, trots att parlamentet, Saeima, har plenarsammanträde bara en gång i veckan i vanliga fall. Några extrasammanträden hade det emellertid fått lov att bli, så här minuterna före EU-inträdet. Han var påtagligt nöjd med den insatsen, men han tänkte inte trängas i huvudstaden för infirandet på själva den 1 maj utan meddelade att han skulle åka ut på landsbygden.

Därefter fick vi en visning i den 100 mandat stora Saeima. Det är en vacker byggnad som ursprungligen har varit riddarhus. Ekboaseringen var imponerande, liksom lättheten – eller ska vi säga lett-heten? – i ärendehantering. Möjligheter till att spontant replikera och med mindre

tungroddhet än hos oss i Sverige få upp ärenden för debatt och votering är kanske något vi har att lära av.

Bland ledamöterna återfinns 20 % kvinnor, varav två sitter i utrikesutskottet. Vi fick en timmes formell sittning och en inledande diskussion med större delen av de kollegerna. En nyttillträdd, konservativ ordförande gjorde ett professionellt intryck och kunde balansera det mesta av våra frågor. Men vid frågan om eventuella trängselavgifter i Riga gick hans toleransgräns ...

Gåvor utväxlades och tillfälle till fotografering gavs – allt enligt protokollet.

Sedan Emsis tillträtt har en praxis etablerats att Saeima får besök av regeringen en extra vända för förankring och debatt innan avgörande beslut fattas i viktigare frågor. Det är en sympatisk ordning, men det är kanske också en nödvändighet för en trepartiregering som inte har full egen majoritet. Koalitionen tillträdde så sent som i mars i år efter det att den förre regeringschefen misslyckats med att hålla ihop sin fyrtiokalition. Detta förbund av gröna/bönder, folkpartiet och de måttligt konservativa verkar hittills lovande, åtminstone rent administrativt. Konststycket att på två månader före inträdet pressa igenom alla EU-lagarna *är* en prestation.

Efter en mottagning för oss och stadens alla EU-ambassadörer, jämte – nota bene – andremannen på ryska ambassaden, hade vi tillfälle att på kvällen vid en middag komma in på mer detaljerade och specifika frågor. Till det vi kan rapportera av större aktualitet hör framför allt frågan om den ryska minoritetens ställning, men tiden i dag medger inte några utläggningar i denna sak. Vår slutsats, emellertid, blev att frågan i nuläget helt enkelt är mycket svårbedömd. Mer uppenbart var däremot hur levnadsstandarden och den ekonomiska aktiviteten höjts rekordartat sedan självständigheten 1991. I dag är tillväxtsiffran uppe i en 8-procentig ökning av BNP.

Bland annat detta var något som hade blivit föremål för studier och analys på den av Sverige introducerade filialen till Handelshögskolan – Stockholm School of Economics. Också denna institution besöktes av oss under fredagen. Intrycket var just att en sådan verksamhet, med elever från alla grannländerna, inklusive Ryssland, och med kvalificerade studier på schemat, kraftigt bidrog till att minska eventuella motsättningar. Den du arbetar med, sjunger i studentkör med, kan du inte annat än behandla som vän och individ, i stället för som anonym grupp.

I en uppbyggnadsfas för ett land blir det tydligare än någonsin hur behövlig varje medborgare är. I sådana lägen är överbryggande verksamheter för unga människor vägen framåt – bort från ockupationsperioders dystra minnesskuggor som försvårar samlevnad och skymmer kreativt tänkande i nuet. Vilken regering som än finns i landet och vilket unionsinträde som än vore aktuellt, måste Lettland nu balansera rätt mellan de nationalistiska krafter som behöver något objekt, några ”andra”, att projicera på samt omvärldens krav att rationellt och *genast* glömma bort historiens mörka präglningar. Inte enkelt.

Nog om slikt. Vår verkliga anledning att överge svenska valborgs-sånger och eldar var ju att övervara den historiska dag då Lettland blev en av tio lyckliga vinnare i EU-utvidgningen. Vi inledde den stora dagen med en uppmjukande morgonpromenad i gamla stan för att, för sent, få

sitta på våra VIP-platser intill presidenten. Vi landade vid scenen på domkyrkotorget kl. 11.45. Prick kl. 12 var platsen fullständigt packad, och ingen förflyttning i folkhavet var längre möjlig.

President Vaira Vike-Freibergas tal var välrepererat och gripande, och trots att vi på kognitiv nivå inte förstod ett ord gjorde vi det rent känslomässigt. Korta adresser följde av premiärminister Emsis, Rigas kontroversielle borgmästare och den kvinnliga talmannen – samtliga exponerade på storbildsskärm. När blå ballonger steg till väders, liksom applåderna, och Beethovens nia ekade över staden, sken min folktopartistiske kollega i kapp med solen – även om vi gång på gång under samtalen påmints om att Natointrädet betyder mer i upplevd trygghet för Lettland än någonsin EU-anslutningen.

Denna historiska dag i Riga, som vi fått privilegiet att bevista, avrundades med en ljuvlig vårlunch på ett hotelltak med vid utsikt – nästan ända hem över den smala baltiska pölen – i sällskap av norska ambassadörens andrekvinna och vår egen Göran Håkansson.

Anf. 7 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m):

Herr talman! Vi firar i dag utvidgningen med Estland, Lettland, Litauen, Polen, Ungern, Slovenien, Slovakien, Tjeckien, Malta och Cypern som medlemmar i EU. Det är stort.

Till stora delar upplever vi i den här kammaren en svensk framgång, men framför allt en framgång för de länder som har tagit detta steg att bli fullvärdiga medlemmar. Det bygger på enskilda människors engagemang och förmåga att stå upp för värden och tro på det som tidigare syntes kanske omöjligt. Jag är stolt över att tillhöra det parti som har slagits för främst Baltikums frigörelse och för Sveriges plats i Europa. Därför firade jag första maj hemma i Stockholm på det jag känner som frihetens torg, nämligen Norrmalmstorg, där vi under 1990 påbörjade måndagsmöten för att visa att vi trodde på ett enat och helt Europa och på Baltikums frigörelse och delaktighet i det europeiska samarbetet.

Vi diskuterar nu EU 2003, årsboken om EU. Det ger oss anledning att titta framåt och se att arbetet inte på något sätt är slutfört. För att få ett enat och helt Europa återstår mycket. Det är en utmaning för EU att Cypern kommer in i unionen som en delad ö. Rumänien och Bulgarien är kandidatländer som nu förhandlar och som vi hoppas så snart som möjligt ska kunna leva upp till kraven och få fullt ut inträde till unionens samarbete. I höst väntar viktiga avgöranden för Turkiets del. Jag är glad över att vi i Sveriges utrikesutskott har en samsyn i vikten av att Turkiet ska ges öppenhet in till EU. Kroatien och Makedonien har lämnat in medlemskapsansökan. Jag tror att den framgångsväg som vi har sett, som har haft så stor betydelse inte minst för vårt närområde, med öppenheten från EU gentemot Baltikum, måste användas på samma sätt vad gäller Balkan. Vi skapar gemensamt fred, säkerhet och frihet men också demokrati och välstånd genom att EU finns och har öppenhet för nya medlemmar – ett EU som växer med Balkan – men också till våra vänner i östra Europa.

Den här nya, större, bredare och djupare unionen ställer krav. Den ställer krav på svenskt ledarskap. Då handlar det om att på ett bra sätt företräda Sverige i EU men också om att kunna förankra EU i Sverige. Därvidlag ser jag tyvärr i dag rätt stora brister.

Herr talman! Det var för ungefär ett år sedan som vi, socialdemokrater och moderater, tillsammans satt och planerade en euroomröstning. Vi som var engagerade i Europaarbetet såg att det skulle betyda mycket att Sverige fullt ut var med i EMU, för vår delaktighet i Europasamarbetet. Nu förlorades denna omröstning, och statsministern lovade att utanförskapet skulle kompenseras.

Jag trodde att den samsyn och den samverkan som tidigare utmärkt Sverige, att tillvarata gemensamma intressen, skulle fortsätta. Men av detta ser vi ingenting i dag. Det är totalt borta. Det finns ett ointresse från den socialdemokratiska minoritetsregeringen, som försöker lägga monopol på EU-frågorna, samtidigt som ledarskapet blir alltmer otydligt i fråga om vad det är man vill med EU och vad det är man gör.

Herr talman! Se bara i dag! Vi har nu högtidligt firat utvidgningen. Statsrådet Nuder hade bråttom i väg till någonting annat och ville inte vara med i detta att vi gemensamt skapar en grundplatta för att diskutera vad som ska hända i EU 2004. Statssekreterare Danielsson å sin sida är just nu med i en konkurrerande verksamhet, där han har en egen pressträff i Rosenbad och diskuterar EU:s framtidsfrågor.

Det här är exempel på att jag vill framföra det vi har sagt i vår motion. Vi måste få en bättre samsyn och bättre möjligheter att i den här riksdagen diskutera EU-frågor. Det sade också statsministern när vi senast hade öppen EU-nämnd. Då efterlyste han att riksdagen skulle kunna göra det lite mer. Det är därför jag saknar honom i dag. Det kan hända att vårbruk eller någonting annat lockar.

Jag tycker att Göran Persson uppträder alltmer som vilse i Europa, och det påverkar Sverige och Sveriges möjligheter. Han ser hot med det nya Europa, inte möjligheter, när vi nu får nya utmaningar. Därvidlag tror jag att Sveriges riksdag skulle kunna vara behjälplig. Men i stället vill han likna sig själv vid en snigel, som bär runt på sitt eget hus för att snabbt kunna krypa in där när det bränner till, och känselspröten används bara för den egna maktens skull och inte för våra gemensamma intressen.

Med det riksdagsbeslut som togs här förra veckan – att den fria rörligheten ska värnas, att EU-medborgare ska behandlas lika och ha rätt att arbeta, studera och driva företag varsomhelst i vår gemensamma union och att Sverige ska stå fast vid sina löften – hjälpte riksdagen regeringen att vara principfast och stå fast vid det som jag tror att de flesta har uppfattat som en mycket hederlig svensk uppfattning, det vill säga att ord ska gälla och att vi ska ha lika behandling av EU-medborgare. På samma sätt hade vi i december i kammaren total enighet om vikten av detta.

Jag utgår därför från att den saltomortal och de nedsättande ord som statsministern har använt om våra vänner runt Östersjön nu är historia och att vi tillsammans tar ett nytt ledarskap med denna seger som utgångspunkt för att Sverige ska kunna spela en väldigt viktig roll, inte minst med de nya medlemsstaterna.

Det större, bredare och djupare Europa handlar om nya utmaningar men också om att vi tillsammans ska möta nya hot. När muren föll 1989 öppnades främst nya möjligheter, men EU behövdes för att kunna stabilisera och verka för säkerhet. Jag tror att den snabba och omfattande utvidgningen möjliggjordes av murens fall. Men att EU kunde spela en så stor roll för säkerhet gjorde också att fler länder mycket tidigare kom med i unionen, just för att det var en egennytta för det gamla EU. På

samma sätt som murens fall banade väg för att Sverige skulle ompröva sina egna ställningstaganden och bli medlem i EU förändrades totalt förutsättningarna.

Men under den här tiden, från 1989 till 1995, när vi själva kom med, har vi tyvärr också fått bevittna det som vi sade aldrig mer skulle inträffa. Vi har sett krig i vårt Europa. Det forna Jugoslaviens sönderfall blev en plågsam påminnelse om krigets fasor, med övergrepp, dödande och folkfördrivning, som påverkade vårt eget samhälle och som manade till solidaritet och möjlighet att i tid ingripa gemensamt. Därför är EU just nu i färd med att skapa en helt ny kapacitet för att möta den gamla tidens hot av krig.

Samtidigt har vi fått uppleva nya angrepp mot vårt fria samhälle. Terrordåden i New York men också i Madrid visar att vi är extremt sårbara och att vi bara tillsammans kan möta dessa nya, delvis okända hot som riskerar att dyka upp varsomhelst. De här problemen kan bara mötas genom att vi samverkar tätare och bättre och att EU gör de rätta sakerna.

Därför antog man en säkerhetsstrategi i december 2003, och i förväg undertecknades den solidaritetsklausul som fanns som förslag från framtidskonventet och som också har varit uppe i IGC-förhandlingarna.

Nu är vi med i en union, och vi kan inte längre säga att Sverige är neutralt. Men i var och en av dessa insatser som jag talar om är principen att vi utgår från varje enskilt lands beslut om deltagande, men att vi också tillsammans nu använder varje dag i det europeiska samarbetet för att skapa mer av gemensam identitet med gemensamma värderingar och förhoppningsvis inom utrikes- och säkerhetspolitiken mer av gemensamma målsättningar.

Därför är det viktigt, som vi ser det, att regeringskonferensen kan avslutas redan nu i juni. En större union behöver också vara en tydligare union, och man behöver se var besluten ska fattas.

Det är också viktigt att EU utvecklar en tydligare politik på många centrala områden, inte minst i vårt närområde i relationerna med Ryssland. Där anser jag att det är viktigt att nogsamt följa utvecklingen, men självklart utgå från att det är partnerskap och inte fiendskap som gäller.

Det EU som nu tar form måste det gå att lita på, och det måste stå fast vid dessa värderingar, att vi sluter upp bakom varandra, att vi använder FN, att vi tillsammans mer kan ta gemensamt ansvar för hoten, att EU kan göra mer i Irak, att vi solidariskt ställer upp bakom de länder som ingår i alliansen, att vi är beredda att göra långtgående och långvariga insatser i Afghanistan.

Det finns en stor förväntan, inte minst på Sverige, i denna typ av uppdrag att bidra till fredsskapande möjligheter. Men det förutsätter en militär förmåga i slutändan. Det kommer vi att avgöra i höst. Då kommer det att fattas nya försvarsbeslut. Det bestäms också lite grann av det politiska agerandet i Bryssel. Jag kan säga att förväntningarna på Sverige är väldigt stora. Utifrån de insatser som enskilda soldater och befäl har gjort i Makedonien och i Kongo vet man att Sverige har kapacitet, förmåga och ett väldigt bra ledarskap i internationella fredsinsatser.

Men nu kommer frågorna att komma på rad för oss. Ska Sverige bidra i en snabbinsatsstyrka med en egen stridsgrupp för att just visa att man är beredd att ta ledarskap och bilda skola för hur vi ska lösa konflikter och främja freden? Ska Sverige som ett av de länder som har en stor

försvarsindustri och ingår i sexnationsinitiativet ta plats i det strukturerade försvarssamarbetet?

Det är frågor som regeringen har att avgöra och jag skulle vilja se en mycket större dialog om dessa utmaningar, men också om hur vi värnar Sveriges förmåga. Kan vi leva upp till de behov som finns och visa att vi värnar säkerhet men också att vi är beredda att vara delaktiga och ta vårt ansvar för solidariteten? Eller ska den här typen av frågor bara styras av en budgetrestpost?

Herr talman! Jag har talat mycket om samförstånd i Sverige kring vitala intressen och den långsiktiga inriktningen av unionen. Vi har haft en tradition i vårt land att ha en samsyn och att kunna diskutera den här typen av frågor. Samtidigt är det naturligtvis så, i all den bredd som EU-samarbetet har, att mycket blir inrikespolitik och att skillnaden mellan höger och vänster är betydande. De politiska vägvalen spelar roll.

Den 13 juni är det val till Europaparlamentet. Den politiska majoriteten i Europaparlamentet är väldigt viktig. Den kan antingen, såsom fallet är nu när parlamentet styrs av en borgerlig majoritet, använda EU mer till att öppna upp, avreglera och öka friheten. Samtidigt kan man om det blir en socialdemokratisk majoritet använda EU mer till att reglera, detaljreglera och öka byråkratin. Det spelar roll, eftersom parlamentet både har lagstiftningsmakt och är opinionsbildare i viktiga värderingsfrågor. Och i vårt gemensamma intresse ligger att Sverige får ett högt valdeltagande den 13 juni, så att vi verkligen visar att vi är fullvärdiga och aktiva EU-medborgare.

Vi moderater vill använda EU till att göra Sverige bättre. Samarbete över gränser ska vara ett sätt att göra de svenska insatserna starka, men det kan absolut inte ersätta att Sverige gör sina egna nationella åtaganden. Ta till exempel frågan om att få ett bättre fungerande samarbete kring att bekämpa brottsligheten. Det förutsätter ju i Sverige en bra lagstiftning, ett rättsväsende som fungerar och att det finns tillräckligt med poliser. Men för att vi ska kunna skapa en bättre trygghet och för att vi tillsammans ska kunna göra insatser när det gäller terroristbekämpning, internationell brottslighet och människohandel, för att nämna något, måste samarbetet över gränserna bli tydligare men också skarpare.

Vi moderater vill också använda EU för att skapa tillväxtkraft och nya jobb i Sverige. Därför har vi motionerat om två frågor som vi ser som rätt så fundamentala. När det gäller den ena delen kring arbetstidsdirektivet, är vi förvånade över att Socialdemokraterna så lättsamt vill att vi ska gå från svensk avtalsmöjlighet på arbetsmarknaden, genom kollektivavtal, till att i stället mer arbetstidslagstifta. I stället för att man, när det gäller lagstiftning på EU-nivå, ska ta över den svenska modellen med kollektivavtalslösningar, som därmed också möjliggör en mångfald av olika alternativ, har regeringen valt att inte använda undantag i arbetstidsdirektivet och ha en flexibilitet. Man överger i stället den svenska modellen, vilket gör att vi kommer att få bekymmer i våra landsting och kommuner vad gäller till exempel läkares jourtjänstgöringstider.

Jag tycker att det här är ett litet bevis på brist på ledarskap och engagemang och vilja att stå på för Sveriges skull och visa Bryssel att vi inte går med på det här, att vi här vill ha undantag och göra lite annorlunda.

Den andra frågan tror jag är mer fundamental, och den handlar om tjänstesektorn. Där har vi en oerhörd potential i Sverige. Det är en

bransch som växer. Nya jobb skapas. Det handlar om tillväxt och en mångfald av idéer som kan tas till vara inom tjänstesektorn. Där ställer sig Socialdemokraterna och facket i vägen. Man ställer sig i vägen för dem som har betalat skatt i Sverige och som vill ha vård i tid och som vill söka sig vård utanför vårt land och använda vårdgarantin men också utnyttja möjligheterna med en union och en marknad.

Socialdemokraterna säger att man inte vill ha detta, för man är så otroligt rädd om sina egna monopol och sina egna politiska lösningar och förstår inte att tänka om.

Jag kan inte förstå varför vi ska ha fri rörlighet för varor, där Sverige har tjänat väldigt mycket på att exportera bilar och kylskåp, men att vi inte ska ha samma attityd och tilltro till Sverige som en tjänsteproducerande nation. Jag tror att den inställningen bottenar i den här slutenheten, den här rädslan för det nya och i att man är lite vilse i Europa just nu. Jag tror att detta bottenar i en osäkerhet om Sveriges egen förmåga, att vi inte tror att vi kan konkurrera. Jag tycker att vi ska ha den här öppenheten för både varor och tjänster och att vi ska bejaka att EU-kommissionen nu vill öppna upp även tjänstesektorn för konkurrens och mångfald och handel över gränserna. Det har ju varit en framgångsväg för varor, där tillväxten har kunnat öka och där priserna har kunnat pressas.

Det spelar alltså roll hur man röstar i juni om vilket EU man vill ha. Därför har jag tagit tillfället i akt att linjera upp lite av de skiljelinjer som finns i betänkandet UU10.

Vi har ett flertal reservationer. Jag yrkar bifall till reservation 1 men står naturligtvis bakom samtliga våra reservationer.

Jag ber också talmannen att låta Europaflaggan fortsätta att finnas här. Vi är med i en och samma union som delar Europas historia och också Europas framtid. Nu ingår även de baltiska staterna och Polen i samarbetet, och vi kan få helt nya möjligheter med ett Östersjösamarbete. Den här utvecklingen är en svensk och en europeisk framgång. Låt därför flaggan vara kvar och påminna oss om att det otänkbara kunde ske.

Anf. 8 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jag tänker tala om historien och om svensk EU-politik. Jag ska sedan gå över till framtiden och dess förändringskrav och till frågan om folkomröstning om EU-fördraget och till den nygamla frågan om en friare tjänstehandel i Europeiska unionen.

Herr talman! ”Frukten, nöden och skammen.” Det var de ursprungliga drivkrafterna för att bilda dagens europeiska union. ”Krigen och Förintelsen skapade frukten och nöd. Diktaturer, inbördeskrig och samarbete med ockupationsmakter skapade skammen”. Så skriver Gunnar Hägglöf, bror till den av talmannen tidigare nämnde Ingemar Hägglöf och också han en ledande svensk diplomat, citerad av Svenska Dagbladets legendariske EU-korrespondent Rolf Gustavsson.

”Frukten, nöden och skammen.” Det är viktigt att aldrig glömma detta förfärliga arv som Europa bär på och vars tyngd EU-samarbetet har hjälpt till att lyfta av. Det var dock inte Sveriges förtjänst att Europa befriades från nazismen och att demokratin segrade. Det var heller inte Sveriges förtjänst att kommunismens diktaturer föll och demokratin segrade i Östeuropa. Det är heller inte Sveriges förtjänst att Europa ge-

nom EU-samarbetet lyckats skapa, behålla och utvidga freden i vår världsdal.

Vi har som nation inte gjort några uppoffringar för fred och välbefinnande i Europa vare sig på slagfältet eller i det formativa arbetet vid den tidiga efterkrigstidens förhandlingsbord. Vi kom sent. Vi har fått oss allt serverat som på silverfat, men trots detta är vi likväl det mest EU-skeptiska landet som Europa känner.

Svenskarna är Europas mest otacksamma och historielösa folk. Som nation koketterar vi med vår EU-skepsis. ”EU är inte bra, men det vi har”, sade statsministern häromdagen på första maj samtidigt som jublet och ballongerna steg mot skyn i Riga och på andra håll och EU utvidgades med tio nya länder.

”EU är inte bra”. Just på första maj 2004 var Göran Persson säkert Europas mest otacksamma och självöverskattande statsminister. När andra i Europa rörda av historiens täthet sjöng Beethovens *Ode till glädjen* klagade Sveriges statsminister på Europeiska unionen som något som katten släpat in i folkhemmet.

Och sådan är ju socialdemokratins Europasyn: EU är något som katten har släpat in i folkhemmet.

Svenska socialdemokrater har minst av alla Europas folk förtjänat EU. Sverige har, däremot, kanske mest av alla Europas folk tjänat på EU.

1900-talets Sverige, dominerat av den socialdemokratiska arbetarrörelsen, är utifrån sett en nation av krämare och militära svikare med ett neutralitetspolitiskt hycklande som kännetecken i sin utrikespolitik. Detta är Sveriges relation till Europa och EU i ett nötskal – tyvärr, herr talman.

Och skulden för detta eländiga tillstånd ligger hos det parti, Socialdemokraterna, som dominerade svensk politik under 1900-talet. Det är ett parti som totalt har misslyckats med att forma en svensk Europapolitik, och ännu mindre har man lyckats forma en solidarisk Europapolitik för Sverige. Inte heller har Socialdemokraterna ännu 15 år efter Berlinmurens fall förmått forma en svensk säkerhetspolitik som har frigjort sig från järnridåns logik.

Motvilligt har Socialdemokraterna låtit sig släpas från position till position i EU-politiken, alltsedan Tage Erlanders avvisande Metalltal på 1960-talet. Glöden och engagemanget för frihet, demokrati, fred och samarbete på denna vår kära gamla komplicerade kontinent saknas. Därför, herr talman, duger inte socialdemokrater till att företräda Sverige i Europa och i Europaparlamentet.

Herr talman! Framtiden i det utvidgade EU, den uppgift som EU-länderna och vi riksdagsledamöter står inför, är skrämmande i så måtto att vi faktiskt måste lyckas. Vi måste se till att det utvidgade EU kan fungera effektivt och demokratiskt, trots att det är betydligt fler länder i EU och att de är mera olika varandra än någonsin förr.

De tio nya medlemsländerna har under ett drygt decennium varit djupt involverade i en stark omvandling, genomgripande reformer, demokratisk uppbyggnad av sina samhällen och kontinuerliga sociala omvälvningar. De är vana vid detta. Förändring och anpassning har på sätt och vis blivit deras vardagsmat och deras komparativa fördel. De ser möjligheter i förändringar på ett helt annat sätt än man gör i Västeuropa. I vår del av Europa, något trött och sliten, ser vi hot i förändringarna. Ord

Prot. 2003/04:109
5 maj

*Verksamheten i
Europeiska unionen
under 2003*

som reformer och verklighetsanpassning är som ett rött skynke för många väljare i Västeuropa.

I de gamla EU-länderna är det egentligen först nu som man verkligen börjar inse att det även här varje år under många år kommer att krävas vissa förändringar på grund av EU:s östutvidgning. Vi hade diskussionen om övergångsreglerna i förra veckan som var ett väldigt tydligt exempel på detta. Importkonkurrensen – för att ta en annan sak – blir hårdare, men samtidigt blir exportmöjligheterna större och våra handelspartner i Europeiska unionen, den större unionen, successivt allt rikare.

EU måste förändras för att kunna fungera effektivt och demokratiskt med 25 medlemmar, herr talman. Det är också syftet med den nya EU-grundlagen: ökad demokrati och ökad effektivitet i EU.

”EU:s stora språng kräver ny grundlag” var en rubrik i tidningen häromdagen. Så är det ju. De som är emot den nya grundlagen blir i praktiken också emot konsekvenskraven när det gäller östutvidgningen. Om du tycker att det är bra med tio nya medlemsländer i EU bjuder logiken att du bör bejaka den nya grundlagen. Den är bra, om än inte fulländad.

Herr talman! Folkpartiet vill inte ha någon folkomröstning om den nya grundlagen. För den ståndpunkten finns det minst nio goda skäl.

1. En folkomröstning om det liggande förslaget blir i praktiken en omröstning för eller emot EU och EU:s östutvidgning. Om det blir ett nej leder det rimligen till en ny omröstning om själva medlemskapet. Så bjuder logiken. Det vill Vänstern och Miljöpartiet gärna ha. De har ju en annan dagordning än vi andra, att Sverige ska lämna den europeiska unionen och vända ryggen åt EU, vända ryggen åt Baltikum, Finland, Danmark, England och de andra grannländerna.
2. Det liggande förslaget till fördrag ändrar inte på något väsentligt sätt Sveriges ställning inom EU. Det ändrar inte heller Sveriges rättigheter och skyldigheter inom unionen. Däremot förbättrar det unionens demokrati och effektivitet.
3. Ännu en folkomröstning skulle konkurrera med riksdagsvalet som är, och bör vårdas som, den överordnade kanalen för folkligt inflytande i en parlamentarisk demokrati som Sverige. Om något skulle kunna karakteriseras som ett orent inslag i ett demokratiskt system är det folkomröstningar vid sidan av val till riksdagen. Vi ska vara väldigt försiktiga med detta, just för att slå vakt om det som är grunden: den parlamentariska demokratin.
4. En folkomröstning är inte, som många oreflekterat gärna tror, en opinionsyttring sprungen direkt ur folkdjupet och fri från den gamla vanliga partipolitiken. Frågornas formulering i omröstningen, tidpunkten för densamma, kampanjerna och tolkningen av resultatet under kommande riksdagsår kommer med nödvändighet att skötas av det gamla vanliga partipolitiska systemet. Det är en illusion, som inte minst politikerna i Miljö- och Vänsterpartiet själva älskar att odla, att folkomröstningar skulle stå över partipolitiken. Så är det ju inte alls.
5. En ny folkomröstning skulle leda till att EU-folkomröstningens ja- och nej-sidor från 1994 återuppstår. Samma ja- och nej-sidor som i

euroomröstningen 2003 återuppstår. De båda sidorna skulle med sina kampanjer gräva upp de nu med viss möda igenskottade skyttegravarna. Vad vi i Sverige behöver för att vinna större inflytande i Europasamarbetet är inte fortsatt och återuppväckt intern splittring. Det tjänar Sverige inte på. Stridsyxorna bör förbli nedgrävda.

6. En folkomröstning skulle stadfästa det olyckliga förhållandet att EU-frågorna får en gräddfil i svensk politik i form av särskilda folkomröstningar. I stället bör Europafrågorna inordnas och debatteras i de vanliga riksdagsvalen och i det vanliga riksdagsarbetet, som talmanen tidigare var inne på. Bort med gräddfilerna! Inga fler EU-omröstningar!
7. Den danska folkomröstningssjukan i EU-frågor är inte något föredöme. Den är ett avskräckande exempel på hur politiker i Danmark på 1970-talet på grund av partisplittring abdikerade från ansvarstagande och därmed satte ett mönster för EU-frågornas hantering i Danmark som i mer än 30 år förgiftat och försvagat dansk demokrati och parlamentarism. Det ursprungliga 70-talsbeslutet gynnade dåtidens danska politiker och partier, inte medborgarna eller dagens danska politiker. Den destruktiva danska folkomröstningssjukan ska vi inte importera till Sverige.
8. Folkomröstningar ses ibland i den statsvetenskapliga teorin som ett fint instrument i demokratins tjänst. I praktiken däremot har de ofta visat sig vara dåliga eller rentav kontraproduktiva inslag i den nordiska typen av representativ demokrati, ofta med minoritetsregeringar. Om man är fullkomligt övertygad om, och argumenterar för, att förslaget till ett nytt EU-fördrag bör ställas under folkets direkta avgörande vore det därför bättre om det bleve ett extra riksdagsval under mandatperioden i vilket fördragsfrågan avgjordes.
9. Liberalismen är positiv till förändringar av samhället. Bland annat därför är jag motståndare till folkomröstningar. Sådana leder nämligen som regel till ett konservativt, stillastående samhälle eftersom de som säger nej till förändringar, står på nej-sidan, erfarenhetsmässigt har en fördel av typen: Man vet vad man har men inte vad man får. Schweiz med alla sina folkomröstningar är en talande illustration av ärkekonservatism. Därför kan det i förstone synas paradoxalt att de två partier som vill ha de största och mest genomgripande samhällsförändringarna av Sverige, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, har gått och blivit folkomröstningarnas största vänner. Skälet är naturligtvis inte alls principiellt utan ren politisk opportunist. De två partierna vet att deras krav på att förkasta varje i Europa acceptabelt förslag till ny EU-grundlag är chanslöst i en votering i Sveriges riksdag.

Herr talman! Jag hade gärna också talat säkerhetspolitik i dag, men det får anstå till riksdagsdebatten den 12 maj. Låt mig bara helt kort säga att det för en liberal känns tryggt och bra att de nya EU-medlemmarna är starka och engagerade medlemmar av Nato. Det gillar Folkpartiet. Tack!

I dag är Sverige, tack vare Natoutvidgningen till Baltikum, säkrare men också mer fripassagerare än någonsin. En ledamot av Lettlands utrikesutskott formulerade saken för mig i Riga den gångna helgen: Sve-

rige är som mellanlagget i sandwichmackan. Ni har numera Natoländer på båda sidorna om er. På så sätt är ni naturligtvis fripassagerare i Nato.

Herr talman! Frågan om en friare tjänstehandel på den inre marknaden har seglat upp som en stor fråga i debatten inför Europaparlamentsvalet. Ett av de största och viktigaste samarbetsprojekten inom Europeiska unionen är den inre marknaden. Den har betytt oerhört mycket för tillväxt, handel och integration. Den måste vårdas och värnas mot alla ständigt återkommande protektionistiska tendenser.

Den inre marknaden bör nu fördjupas på tjänstehandelns område. I de rika industriländernas ekonomier är, trots namnet industriländer, varuproduktion i allmänhet och industriproduktion i synnerhet bara en mindre del av BNP och sysselsättning.

I EU och Sverige utgör tjänsteproduktionen ungefär 70 % av BNP. Ur konsumenternas och skattebetalarnas synpunkt ger följaktligen lägre priser, högre kvalitet och ett större urval av tjänster stora välfärds- och realinkomstökningar och sannolikt lite högre tillväxttal varje år.

Det är mot denna bakgrund av ökade möjligheter och ekonomiska fördelar som man ska se kommissionens förslag till ett nytt direktiv om friare tjänstehandel inom EU.

Att ta ställning till direktivet är i grunden en fråga om man är för eller emot frihandel. Är man för eller emot konsumentintresset av lägre priser, tillgång till fler tjänster och av flera olika kvaliteter?

I allt väsentligt är därför tjänstehandelsdirektivet för en liberal och marknadsanhängare bra, och slutsatsen är klar: Direktivets tankar bör i allt väsentligt förverkligas, ju förr desto bättre.

Vad det också handlar om är att den internationella konkurrens som många LO-förbund som Metall, Pappers och Industrifacket har levt med i årtionden nu utsträcks en smula till andra förbund som Byggnads. Det som många inom LO förefaller att glömma bort är att det är de internationellt konkurrensutsatta branscherna och förbunden som, jämfört med sina konkurrensskyddade kolleger, har haft den långsiktigt bättre inkomst- och produktivitetsutvecklingen i Sverige.

Jag vill också påminna om att svenska företag som skapar inkomster och jobb också gör det som exportörer av tjänster.

Denna utvecklingsstrategi med exportledd tillväxt och fri utrikeshandel har sedan 1870-talet tjänat oss väl vad gäller varor och tjänster och skapat både högre inkomster och mera produktiva jobb och är själva grunden för dagens svenska välstånd. Att förneka frihandelns betydelse för Sveriges välstånd är som att förneka moderskapets betydelse för befolkningstillväxten. Det gäller även handeln med tjänster inom EU.

Herr talman! Jag har talat om Sveriges eländiga Europapolitik, om östutvidgningen, om folkomröstningen, om EU-fördraget och om den nya striden om tjänstehandeln inom EU.

Jag yrkar bifall till reservation 13. Och jag yrkar också bifall till det informella krav som Gunilla Carlsson ställde, att EU-flaggan ska få förbli i Sveriges riksdags kammare.

Anf. 9 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Europeiska unionen står inför sin största framgång sedan den europeiska integrationen inleddes efter andra världskriget – ett

historiskt enande av kontinenten i dess strävan efter demokrati, frihet och framsteg.

Jag vill å de svenska Kristdemokraternas vägnar vända mig till de inbjudna ambassadörerna och representanterna för de tio nya medlemsländerna för att hälsa alla era medborgare hjärtligt och varmt välkomna till ett angeläget och intressant samarbete – att bygga det europeiska huset.

Liknelsen att bygga det europeiska huset är inte ny. Talmannen har själv använt den i dag. Men jag tycker att det är en så belysande och engagerande bra bild av att bygga för en gemensam framtid. Dessutom är det en naturlig bild för oss kristdemokrater som slår vakt om att bygga för nära familjerelationer.

Den bild som jag vill förmedla med att bygga det europeiska huset är att alla kan bidra med engagemang och viktiga erfarenheter från sina hemländer.

Vi kommer från olika väderstreck till den europeiska unionen. Vi kommer bildligt talat bärande på olika stenar – stora och små som ser olika ut, men de kommer att passa in i det nya huset.

Vi bygger nya rum i det europeiska huset för nya aktiviteter när vi får nya medlemmar.

Vi formar också nya stilar och nya uttrycksformer. Och allt detta skapar en ökad kreativitet och trivsel i det europeiska huset.

Kittet/murbruket som håller byggstenarna samman består av vårt engagemang för en gemensam framtid, ett engagemang som eftersträvar fred, rättvisa och utveckling.

Visst finns det störningar i vår gemensamma strävan. Det finns politiska partier och många enskilda som *inte* vill vara med och bygga upp. Ofta med utgångspunkt från sin egen egoism smyger man runt huset för att sticka in sin kofot eller sitt spett för att i stället bända loss en och annan byggsten.

Vi hoppas att dessa krafter ska låta sig övertygas av de många människorna från hela den europeiska kontinenten som nu kommer samman för att bygga ett framgångsrikt och hållbart europeiskt hus.

Än en gång vill jag rikta mig till de nya medlemmarna och säga: Välkomna till ett gränsöverskridande samarbete, ett samarbete där vi ska lära känna varandra som i en gemensam europeisk familj. Välkomna!

Så till betänkandet som vi ska behandla här i dag.

Herr talman! Den 13 juni ska vi gå till val till Europaparlamentet. Det är en dag då vi svenska kristdemokrater önskar att få väljarnas förtroende för att flytta fram vårt partis positioner.

Men långt mycket viktigare är det att få flytta fram positionerna för alla Europas medborgare i riktning mot ökad frihet, ökad rättvisa och ökad säkerhet för alla.

Därför har vi i dagens betänkande lyft fram några av Kristdemokraternas allra viktigaste prioriteringar som våra nyvalda Europaparlamentariker kommer att arbeta med efter den 13 juni.

Innan jag går vidare med detta vill jag yrka bifall till reservation 13. Vi står naturligtvis också bakom våra övriga reservationer.

När det gäller utrikesfrågorna vill Kristdemokraterna se ett EU som arbetar för en sammanhållen utrikes-, handels- och utvecklingspolitik. I en global värld, som vi alltmer bevittnar utvecklingen av, håller det inte

att enbart ha en nationell utrikes-, handels- och utvecklingspolitik. Vi måste samarbeta.

Vi vill se en utrikespolitik där värderingar och rättvisefrågor väger tungt. Vi vill att den europeiska unionen ska vara förutsebar när det gäller utrikespolitiken. Det ska baseras på värderingar som demokrati, mänskliga rättigheter och ett rättssamhälle, och det ska inte vara en sinkadus vad EU intar för ståndpunkt i ett sammanhang, i en kris eller någonting annat.

Vi vill också se ett effektivare samarbete mellan EU och FN.

Vid ett tillfälle då jag mötte generalsekreterare Kofi Annan och frågade hur han såg på EU:s roll sade han följande efter att ha tänkt efter en liten stund:

Vi behöver många organisationer som EU som tar ansvar för sin säkerhet i sin region, för det klarar FN inte av att göra regionalt.

Vi kristdemokrater vill förstärka den delen och vill att EU:s samarbete med FN ska bli effektivare. Det behöver reformeras.

Kristdemokraterna anser att EU måste ta på sig en tydlig roll i kampen mot den internationella terrorismen. Vi kan inte heller här arbeta ensamma. Det är ett gränsöverskridande problem, och vi måste samarbeta på detta område. Och det är ett område där vi inte känner fienden eller den som hotar vårt samarbete. Vi kan bidra från svensk sida, men vi är oändligt beroende av ett samarbete mellan EU-länderna, och det är EU verktyget för.

Vi vill se ett förstärkt Europol för att kunna spåra och avslöja attentat riktade mot oskyldiga medborgare. Det är en viktig uppgift för en av institutionerna när vi redan ser hur terrorismen har trängt in på europeisk mark. Det lär inte bli sista gången. Det vet vi som sitter här i kammaren.

Fru talman! När det gäller gränsskyddet anser Kristdemokraterna att EU måste ta ett direkt ansvar för att stoppa den omfattande människosmugglingen – jag vill kalla det för slavhandeln – utifrån till länder inom EU. Detta är en fråga om grundläggande mänskliga rättigheter där vi inte kan vara tysta en dag när vi diskuterar detta stora gemensamma problem inom EU. Vi vill se krafttag mot detta. Det finns inga kostnader som är för höga för att komma till rätta med det så att människor ska få njuta av sina mänskliga rättigheter och få leva som fria människor.

Det handlar om att stävja korruption och prioritera ett fungerande gränsskydd där vi alla delar ansvar och kostnader. Det kan inte vara en enskild angelägenhet för de länder som råkar finnas vid gränsen där trafiken är som störst. Vi måste dela detta ansvar inom unionen. Sverige kan här hjälpa till med en omfattande kompletteringsutbildning av exempelvis poliser och andra myndigheter för att nå ett fungerande rättssamhälle.

Fru talman! Så till konstitutionen och den nya grundlagen. Det är inte den första grundlagen utan en reviderad. Det är en förnyad och modern grundlag som ska fungera för fler länder. Jag delar föregående talares inställning. Det är en självklarhet att vi måste ha en fungerande grundlag för vårt samarbete när vi nu har fått så många medlemsländer. Vi kristdemokrater tycker att förslaget är i allt väsentligt bra och kan antas. Vi hoppas det nu kan bringas till konsensus mellan EU-länderna och beslut, gärna före halvårsskiftet.

Fru talman! När det gäller miljöfrågorna vill jag rent allmänt betona att gränsöverskridande miljöproblem måste lösas inom EU. Konstitutionen ger oss också här en möjlighet att inte invänta dem som har de minsta ambitionerna inom EU utan kanske – förlåt uttrycket – köra över dem som inte har några ambitioner för miljöns skull. Den möjligheten ger konstitutionen. Jag har svårt att förstå hur ett miljöparti kan vara emot en sådan möjlighet. Vi måste införa utsläppsavgifter för koldioxid och mycket annat.

Fru talman! Företagen måste också nämnas i sammanhanget. EU är viktigt för Sverige. Vi har en småföretagarpolitik i Sverige som är under all kritik. EU kan vara ett mönster för oss att också få vår regering att förstå vilka åtgärder som ska vidtas och när det ska göras. Lika viktigt är det med en fungerande konsumentpolitik. Det är samspelet mellan konsumenter och företag som ger oss ekonomisk tillväxt. Där kan EU anvisa vägen också för den svenska regeringen.

Droger är ett annat gränsöverskridande problem. Det är inte på något sätt nytt. Kristdemokraterna är otåliga i den här frågan. Vi vill se ett resolut agerande från EU:s sida. Det går inte att ha tolerans med fenomen som narkotika, alkohol och annat som förstör människorna runtomkring oss. Vi vill se ett svenskt agerande, men vi vill också se ett EU-agerande. Detta blir ett mål för kommande EU-parlamentariker för Kristdemokraterna.

Fru talman! För att nu återknyta till min välkomsthälsning kan vi konstatera att de problem som jag här har lyft inte är några nya problem. Det är tvärtom gamla problem. Vi vill vara hoppfulla och tro att de nya medlemsländerna nu inte ligger lågt i början utan i stället kommer in till hjälp i det europeiska bygget med nya tankar och med ny entusiasm för hur vi ska lösa gamla problem med nya vänner.

Fru talman! Till sist är det Kristdemokraternas förhoppning att det förestående Europaparlamentsvalet må bli ett steg i den riktningen att svenska folket och alla dess förtroendevalda beslutar sig för att använda vår tids verktyg, EU, för att lösa vår tids gränsöverskridande problem. Visst kan man önska sig andra verktyg än EU. Men EU är vår tids tillgängliga verktyg. Det kan vidareutvecklas och förbättras om vi mobiliserar det engagemang som fordras för en förändring.

Låt oss mötas i valkampanjer ute i ett sommarfagert Sverige med Europa i blick och Sverige i hjärtat.

Anf. 10 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Också jag ska börja med att välkomna de nya medlemsländerna. Vi ser ett Europa där murarna har rasat och där människor i dag har gjort sina val. De vill gå med i den europeiska unionen och vara med i den europeiska gemenskapen. Vänsterpartiet som ett EU-kritiskt parti har stått bakom den utvidgning som nu görs. Vi har stött de länder som har valt att gå med i den europeiska unionen. Det är viktigt.

Fru talman! Jag tror att de tio nya länderna har mycket att bidra med i det nya Europa. Jag tror att de tio nya länderna har erfarenheter och kunskaper med sig som kan göra EU till ett bättre EU. Framför allt tror jag att de nya länderna som så hårt har kämpat för sin självständighet, sitt nationella självbestämmande och för att behålla sin nationella särart när de nu har valt att gå in i den europeiska unionen också har sin starka

självständighet och sin starka känsla för att kunna behålla beslutsmyndighet också hos det egna folket.

Vi tror som EU-kritiskt parti att de nya länderna kan vara med och bidra till att utveckla EU på de samarbetsområden där det behövs samarbete. Men de kan också vara till stöd och hjälp för att inte lämna de nationella parlamenten efter sig och överlåta all makt till EU.

Fru talman! Diskussionen om öppenheten, det öppna Europa och det demokratiska Europa har växt och kommer att fortsätta att växa. Det är oerhört viktigt att man har med den debatten även i framtiden. Det handlar om de rivna murarna. I dag bygger EU också upp murar mot människor från andra länder som försöker fly in i Europa. De flyr från krig, förtryck och förföljelse. Där är inte diskussionen om de öppna gränserna. Där är inte diskussionen om den öppna famnen och att man gemensamt ska bygga upp ett Europa. Det är snarare så att EU sluter murarna mot de flyktingströmmar som finns.

I diskussionen om solidaritet med människor måste solidariteten sträcka sig längre än bara till de länder som finns i EU. Solidariteten måste sträcka sig längre än till bara de nya länderna. Solidariteten måste sträcka sig längre än bara till de länder som kommer att ansöka och bli medlemmar i framtiden. EU behöver bli ett öppnare EU också mot resten av världen.

Fru talman! När vi i dag debatterar verksamheten i Europeiska unionen under 2003 är det ett av de få tillfällen då vi egentligen debatterar EU-frågor här i riksdagens kammare. Debatten handlar egentligen om den verksamhet som har varit under 2003, men alla tar också tillfället i akt att lyfta upp de frågor som vi ser framöver.

Jag vill i det här sammanhanget yrka bifall till reservation 4, även om vi givetvis står bakom alla andra av våra reservationer i betänkandet.

Jag ska gå in på frågan om konventet och regeringskonferensen.

När det gäller konventet och regeringskonferensen har vi under ett flertal år sett en utveckling där EU:s institutioner får mer makt på riksdagens bekostnad. Vi ser en förflyttning. Vi har inte sett något tillfälle där beslut och makt flyttats från EU tillbaka till de nationella parlamenten. Varje beslut har i stället varit att de nationella parlamenten ger ifrån sig makt till EU.

Därför är det oerhört viktigt att man faktiskt analyserar frågan och analyserar utvecklingen. Vi i Vänsterpartiet anser att den här utvecklingen bör motverkas. Men framför allt är det oerhört viktigt att man analyserar maktrelationerna mellan EU:s institutioner och de nationella parlamenten. Från Vänsterpartiets sida anser vi att det är ganska självklart att den författningsutredning som för närvarande sitter, med medlemmar från alla politiska partier i Sveriges riksdag, har en ambition att analysera frågan om maktrelationerna mellan EU:s institutioner och Sveriges riksdag i ett större sammanhang, inte på det styckevisa sätt som vi ser makt flyttas nu.

När det då gäller regeringskonferensen och konventet tycker vi att det är självklart att det nya EU:s grundlag ska ställas under folkets beslutandemakt. Vi har hört en mängd argument från talarstolen varför man inte skulle ha en folkomröstning. Det är argument som jag på många sätt faktiskt finner lite skrämmande. Folkomröstningen kommer inte att handla om grundlagen, utan den kommer att handla om ja eller nej, sägs det.

Misstror verkligen de partier som är för denna utveckling inom EU och som är för grundlagen sin förmåga att nå ut till folket och tala om vad det är man ska folkomrösta om?

Ett annat argument är att det är ren politisk opportunism att kräva en folkomröstning och att de partier som kräver det gör det bara för att man vet att det kommer att bli ett ja i riksdagen men ett nej hos folket. Jag tycker återigen att den politiker som inte tror på sin förmåga att övertyga folket om vikten av EU-medlemskapet och en ny grundlag och som inte vågar låta saken prövas av folket snarare är någon som inte tror på demokratin och på att makten utgår från folket.

För Vänsterpartiet är det självklart att frågan måste ställas under en folkomröstning. Det handlar faktiskt om att vi ska överföra maktbefogenheter från riksdagen till EU. Det borde vara självklart att folket får säga sin mening. Att säga att det valda parlamentet ska avgöra den här frågan handlar om att man menar att sitter man i parlamentet kan man lämna makten ifrån sig. Men det är inte parlamentariskens makt som vi lämnar ifrån oss. Det är folkets makt som vi lämnar ifrån oss. Grunden i den parlamentariska demokratin är att makten utgår från folket och förvaltas av oss parlamentariker. Men i frågan om vi parlamentariker ska lämna ifrån oss makten till någon annan institution, där folket inte har samma beslutanderätt, måste folket ha rätten att säga sitt.

För Vänsterpartiet är det självklart att vi kräver en folkomröstning. De partier som så värtaligt har talat om EU:s vikt och utveckling och tron på EU:s positiva kraft i framtiden borde tro på sin förmåga att även övertyga svenska folket om det. Det är det som är demokratins grundprincip – att makten utgår från folket.

Sedan, fru talman, ska jag gå in på frågan om terroristbekämpning och säkerhets- och försvarspolitik.

I dag finns det en tendens, när man pratar om säkerhets- och försvarspolitik, som innebär att ett nytt moment har kommit in i frågan. När man vill lyfta frågan om krishantering och försvarssamarbete för man även in terroristbekämpningen. För Vänsterpartiet är det ganska tydligt att vi inte vill ha en utveckling mot en gemensam säkerhets- och försvarspolitik. Vänsterpartiet försvarar den svenska alliansfriheten. Vi tror inte att terrorism bäst bekämpas med militära medel. Terrorism bekämpas bäst med demokrati och fattigdomsbekämpning och med polisiära medel. Det finns en risk när terrorism ska bekämpas med militära medel att man sätter rättssäkerhet och demokrati på undantag. Det har vi sett alldeles för många exempel på i terroristbekämpningens spår.

Fru talman! Jag ser att min talartid i stort sett är ute. Jag vill bara kort beröra några frågor som har varit uppe här, framför allt tjänstedirektivet. Där har man från borgerligt håll väldigt starkt betonat vikten av att EU:s tjänstedirektiv nu ska få råda i Sverige. För Vänsterpartiet är det självklart att säga nej till tjänstedirektivet. De borgerliga partierna, som i valet till Sveriges riksdag har fått nej till utförsäljningen och privatiseringen av den offentliga sektorn, använder nu EU och EU:s tjänstedirektiv till att bakvägen försöka föra in den borgerliga privatiseringspolitiken. Jag tror att ni snarare i valet till det svenska parlamentet får slåss för er privatiseringspolitik, för Vänsterpartiet kommer att slåss för att vi inte bakvägen ska föra in borgerlig privatiseringspolitik.

Anf. 11 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Talet om tjänstedirektiv är hjärnsnöken som Alice Åström driver här – att tjänstedirektivet skulle vara ett hot när det gäller privatisering. Jag vet att ni säger det, men i texten står precis motsatsen. Jag får väl återkomma vid något senare tillfälle om exakt sidhänvisning.

Ja, folkomröstning – vad ni gör i Vänsterpartiet är att ni underminerar den parlamentariska demokratin. Ni undergräver riksdagen som forum för debatt och forum för beslutsfattande i Sverige. Det är en illusion som Alice Åström odlar här, att en folkomröstning på något sätt skulle vara att fråga folket. Är då inte riksdagsval att fråga folket? Folkets beslutandemakt skulle på något sätt bara finnas i folkomröstningar men i inte i riksdagsval.

Det är också helt fel, som jag påpekade i mitt anförande, att den opinionsyttring som finns i en folkomröstning på något sätt skulle vara helt ren och befriad från den gamla vanliga partipolitiken. Så är det inte alls. Tvärtom, ni har ofta kritiserat frågans formulering, tidpunkten, kampanjer, resultat, tolkning och så vidare. Hela det gamla vanliga politiska arbetet kommer in i folkomröstningsfrågorna ändå.

Det är politisk opportunistik. Ni vet att ni är chanslösa i riksdagen i en genomarbetad och reflekterad beslutsprocess. Det är därför som ni är för folkomröstningar bland annat. Det är inte därför att ni är finare demokrater.

Anf. 12 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Man kan alltid diskutera vem som är en finare demokrat.

Självfallet finns det ingen folkomröstning som är helt befriad från partipolitik. Det handlar om en mängd överväganden såsom till exempel själva frågan, kampanjer, kampanjmedel. Men frågan blir faktiskt underställd folket.

I grund och botten är folkomröstningar ändå befriade från partipolitik. Hur många ja-röstare finns det i Sveriges riksdag och hur många nej-röstare finns det utanför Riksdagshuset? Partipolitiken styr ju inte hur folk röstar i en folkomröstning. Där röstar folk i en enskild fråga utifrån sin egen övertygelse och inte utifrån det partipolitiska val som man gör i annat fall. Skulle det vara på annat sätt, skulle sammansättningen här i Sveriges riksdag se annorlunda ut.

När det handlar om folkomröstning och konstitutionen är ju beslutet att lämna ifrån sig makt från Sveriges riksdag till EU-institutionerna den springande punkten. Vi lämnar ifrån oss folkets makt. Därför bör folket ha rätt att säga sitt. Det är lite skillnad från alla andra val där man röstar på partier. Men när det handlar om överlämnande av folkets makt bör folket få säga sitt. Det är en självklar demokratisk princip.

Anf. 13 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Det här unionsfördraget handlar inte i någon väsentlig utsträckning om att överföra mer makt till EU, utan det handlar om att EU ska kunna fungera med 25 medlemmar. Vi kan inte ha samma system för att styra EU som man hade när det i början var sex ganska lika medlemsländer. Vi måste byta spår.

Ni vill inte byta spår, därför att ni vill egentligen att Sverige ska lämna den europeiska unionen. Det är sådana underliggande värderingar

som driver er i ert krav på folkomröstning. Det har ingenting med överlämnande av makt och med att fråga folket att göra.

Vad det gäller är att få en union som fungerar effektivt och demokratiskt med 25 medlemsländer. Ni vill inte ha någon union alls. Ni vill ju ha noll medlemmar. Det är ert mål.

Anf. 14 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! När man inte kan argumentera i sak övergår man till den gamla ja- och nej-debatten.

Vi som röstade nej blir ofta anklagade för att vi fortfarande vill göra detta till en fråga om ja eller nej, och det är ja-sidan som ständigt för fram det argumentet. Det är inte en fråga om ja eller nej, och det handlar inte enbart om hur EU ska fungera med tio nya medlemsländer.

Förslaget innehåller också en mängd förändringar som rör maktöverlämnande. Lyfter man inte fram dessa delar är man ganska oärlig.

Carl B Hamilton sade här att svenskarna är Europas mest otacksamma och historielösa folk och att vi är det mest EU-kritiska land som finns. Han sade också att Socialdemokraterna motvilligt släpas från punkt till punkt på ett flertal områden och att de inte kan representera Sverige i EU. Då ställer jag mig frågan: Vad är demokrati? Vilket parti fick mest röster i det svenska riksdagsvalet? Jo, det var Socialdemokraterna. Om folket är EU-kritiskt är det folket som är otacksamt och som det är fel på.

För Vänsterpartiet är det självklart att folkets åsikt, oavsett om man gillar den eller inte, måste få ett utrymme i den politiska debatten och folket måste ha rätt att säga sitt.

Anf. 15 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik:

Fru talman! Eftersom frågan om folkomröstning kom upp är det viktigt att klargöra att vi moderater inte ser det som att det sker någon stor maktöverflyttning. Tvärtom handlar det nya fördraget – som ännu inte är beslutat – mer om att tydliggöra maktutövningen och ge de nationella parlamenten en starkare roll i EU:s beslutsstruktur. På något sätt skulle man kunna säga att det är en tillbakagång och ett tydliggörande av EU:s mandat.

Alternativet till ett nytt fördrag är att säga ja till Nicefördraget som gäller nu. Det omöjliggör ju ytterligare utvidgningar. Alice Åström vill framstå som en stor och god europé och välkomna en mängd nya medlemsstater och använda EU för just det ändamålet.

Det är bra att alla andra är med, men Sverige ska inte vara det. Om man tycker så kan man inte säga nej till det nya fördraget och behålla Nicefördraget, därför att det sätter stopp för fler medlemsstater. Dessutom innehåller inte Nicefördraget det tydliggörande som behövs, utan det kommer att leda till en ineffektivare union.

Risken är stor att en folkomröstningsdebatt gör att Sverige fastnar i ja- och nej-träsket. Då får vi inte en debatt som radikaliseras och blir mer spännande och bred och som handlar om vad vi ska använda EU till utifrån våra olika värderingar och utgångspunkter. I stället fastnar vi i en ja- och nej-debatt, och det leder inte Sverige framåt.

Jag vill då ställa frågan: Om den Nuderska utredningen nu gör en grundlagsöversyn i Sverige, tänker ni kräva en folkomröstning om den också?

Anf. 16 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det är självklart att det blir Nicefördraget som kommer att gälla. Vi i Vänsterpartiet är klart medvetna om att det kommer att behövas ett nytt fördrag med förändringar utifrån utvidgningen. Men det nu liggande fördragsförslaget håller sig ju inte enbart till den delen. Därför anser vi att det bör anordnas en folkomröstning.

Om det rörde sig om fullständigt obetydliga förändringar ställer jag mig frågan: Hur kommer det sig att man i EU-land efter EU-land nu säger att man ska ha en folkomröstning om det nya fördraget? Man gör den bedömningen att det är fråga om så stora förändringar.

Sverige är snart ett av de få länder som inte ska ha en folkomröstning om det nya fördraget. Jag tror nog att den bedömningen som man har gjort i ett flertal andra länder om de föreslagna förändringarna och om varför man bör ha en folkomröstning är en riktig tolkning av det här fördragsförslaget.

Anf. 17 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik:

Fru talman! Vi får anledning att återkomma när vi ska hantera ett nytt fördrag för EU här i kammaren.

I Storbritannien finns det en stor tveksamhet även i parlamentet om Storbritanniens förhållande till EU. Men sanningen är den att i Sveriges riksdag har vi en stor och bred enighet om att Sverige ska vara med i EU. Därför har vi inte en sådan inrikespolitisk låsning.

I en del andra länder vill man folkomrösta för att visa att unionen utvidgas. Men vi har ju en stor samsyn här i Sveriges riksdag också om utvidgningen.

Detta blir ert lilla fikonlöv för att kunna fortsätta debatten om ett ja eller nej till EU. Jag tycker att det är synd. Det förlamar också era möjligheter att komma fram till något konkret om vad ni vill åstadkomma i EU.

Anf. 18 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Ja, det finns en stor och bred enighet i Sveriges riksdag om EU-politiken. Men det som är det mest slående är att det skiljer sig väsentligt mellan Sveriges riksdag och Sveriges folk. Sverige är ett EU-kritiskt land. Precis som Carl B Hamilton tidigare sade är vi nästan det mest EU-kritiska landet. Just därför är EU-frågorna extra känsliga här i riksdagen. Och därför är det oerhört viktigt att också det svenska folket får säga sitt. Om den breda enigheten i Sveriges riksdag inte överensstämmer med svenska folkets inställning är det viktigt att man går ut och möter folket, och det gör man i en folkomröstning.

Anf. 19 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Fru talman! Alice Åström presenterar sig och Vänsterpartiet som kritiker. Vi kristdemokrater är också i högsta grad kritiker. Vi finns med i Sveriges riksdag för att vi är kritiska till regeringspolitiken. Vi jobbar

varje dag, varje vecka för att försöka att förbättra den. Vi finns i varje region, i varje landsting som kritiker till den majoritet som styr, om det inte är fråga om någon bra majoritet – det finns vissa undantag.

På samma sätt är vi kritiker i Sveriges kommuner. Vi är det också i Europapolitiken. Men vi går in i olika sakpolitiska frågor och säger: Detta är bra men detta är inte bra för Sverige. Och då arbetar vi efter det. Det är inget unikt att vara kritiker. Det lever vi med varje dag.

Vad jag vill säga är att det sätt som ni behandlar Europafrågan i stället är ett sätt att säga att ni är emot samarbete mellan de länder som ingår i unionen. Ni vill försvåra det samarbetet, och för att inte behöva tala om det och ta ställning till det kritiskt, positivt eller utvecklingsmässigt, vänder ni blicken utåt över världen och säger att vi ska samarbeta med alla andra. Det tycker vi också, men grannarna är ändå viktigast, och dem umgås man mest med.

Vi är kritiker. Men ni vill inte samarbeta. Varför?

Anf. 20 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Nej, Vänsterpartiet är inte emot samarbete, och vi ser gärna ett samarbete mellan de länder som finns inom EU. Men det som vi är emot är överstatligheten. Vi är emot att man flyttar makt från de nationella parlamenten till överstatlighet. Vi ser gärna ett samarbete, men ett samarbete som bygger på mellanstatlig grund, där man har full respekt för de nationella parlamenten och de nationella besluten. Vi tror att det på sikt är det enda samarbete som är långsiktigt hållbart. Som EU-kritiker arbetar vi också när det gäller konkreta EU-frågor.

När det gäller hur Vänsterpartiet har arbetat och agerat i EU-parlamentet är det en vänsterpartistisk EU-parlamentariker som har bidragit starkast till att lyfta upp frågan om människosmugglingen och slavhandeln, som framför allt handlar om kvinnor och prostitution. Även som EU-kritiskt parti arbetar vi givetvis vid varje tillfälle, i varje församling för att försöka påverka politiken i en positiv riktning.

När det gäller EU och fördragsändringarna och den motion som vi har skrivit handlar det också om en konstruktiv kritik. Vi motionerade faktiskt om att ha ett mellanstatligt samarbete i stället för överstatligt, men det vill inte ni som är positiva till fördraget lyssna på. Det enda vi då får höra är att vi inte har något alternativ, att vi inte vill samarbeta. Men det är inte sanningen, utan det handlar om samarbetets former.

Anf. 21 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är glädjande och det är en strimma av ljus att höra att ni engagerar er i *trafficking*-frågorna. Det är ett mycket bra exempel på vad Europeiska unionen kan vara till för. Men man säger väldigt lätt från vänsterhåll att vi flyttar över makt och att man tar makt inom EU från Sverige. Men hur är det med Sveriges riksdag? Hur långt når vi i det internationella samarbetet? Våra beslut här i kammaren når i praktiken i huvudsak till Öresund, men vi har bekymmer och ärenden som går långt utöver Öresund och som måste lösas. En del kan vi lösa på FN-nivå, men vi har väldigt många frågor att lösa tillsammans med våra grannar. Det är precis detta som EU är ett verktyg för.

Nu vill man skapa en ny grundlag, en ny konstitution, som underlättar. Fram till nu ska i allt väsentligt varje land i varje liten fråga vara

överens, fullständig konsensus. Det blir ingen miljöåtgärd om det är ett land som inte vill. Den nya konstitutionen ger en möjlighet att gå vidare i viktiga frågor där en kvalificerad majoritet tycker att detta är bra. Det är en möjlighet för ökat samarbete, men ni säger nej till detta. Och att säga nej till det när vi är 25 medlemsländer är att säga ja till ett kaos. Varför gör du det?

Anf. 22 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det finns en mängd problem som man måste lösa i samarbete där besluten i Sveriges riksdag inte räcker längre än inom våra egna gränser. Men det har vi alltid kunna lösa genom alla tider genom att sluta mellanstatliga överenskommelser och avtal mellan de nationella parlamenten. Det innebär alltså inte att man inte skulle kunna fatta beslut som berör flera länder. Det handlar om hur man genomför besluten, och där anser vi att det viktigaste är att de är mellanstatliga.

Går man då över till frågan om kvalificerad majoritet, är det väldigt lätt, när det handlar om miljöåtgärder, att säga: Ska vi inte kunna köra över vissa länder? Ska vi inte kunna göra det i en fråga där vi tycker att det är viktigt? Men demokratins princip, och den tycker jag är oerhört viktig, är att det nationella parlamentet och folket måste kunna ha en beslutanderätt över frågor som rör deras eget område. Att köra över länder – det kan handla om miljöfrågan där det skulle vara väldigt positivt, men inte om det vore på ett område där vi faktiskt inte delar uppfattningarna.

Vi tror inte att demokrati och utveckling kan tvingas fram. Vi tror på överenskommelser och gemensamma lösningar. Även om det ibland kan vara ett mer långsamt arbets sätt och mer krångligt, bygger det ändå starkare på demokratins principer. Vi tror inte på att tvinga fram utveckling och lösningar.

Anf. 23 LENA EK (c):

Fru talman! Ärade ledamöter, ärade åhörare! Debatten här handlar om verksamheten i den europeiska unionen under förra året och den verksamhet som vi har framför oss.

Förra året var ett spännande europeiskt år, ett år med glädje, men också ett år med besvikelser. Det europeiska konventet nådde ett slutresultat, ett utkast till fördrag för EU. Tyvärr klarade inte det italienska ordförandeskapet av att ro det i land.

Fru talman! Vi begärde faktiskt en extra debatt, att riksdagen skulle kallas in för att debattera detta förslag, men inte ett enda av riksdagens övriga partier stödde detta förslag. Det tycker jag att vi ska bära med oss i diskussionen om hur vi ska hantera frågorna om ett eventuellt nytt grundtraktat för EU framöver. Det antogs också en ny säkerhetsstrategi för unionen, tyvärr föranlett av en osäkrare värld.

Fru talman! Förra året kom observatörer från de tio nya medlemsländerna och fick sitta med i verksamheten i EU i Bryssel. Det var en märkesdag. Det var ju inte länge sedan som vi hade en situation i Europa där Finland inte ens vågade vara medlem i Europarådet utan var observatör.

När jag var student besökte vi vänner bakom muren, bland annat i Greifswald. Vi kunde inte lämna över en påse apelsiner och en påse med kaffe som tack för ett lysande föredrag så att någon såg det, utan vi fick

ställa påsarna i mörkret bakom en kyrkogårdsmur för att inte stadsarkivarien i Greifswald skulle råka illa ut hos säkerhetspolisen för att han hade för täta kontakter med västra Europa. Så var det innan murens fall. Så var det i de gamla kommunistdiktaturerna i östra Europa. Därför är det förstås en fantastisk möjlighet, en fantastisk ny tid som vi har förmånen att leva i just nu, alla vi som sitter här men också alla som lyssnar och alla som är medborgare i Europa.

Den 1 maj i år, när medlemskapet trädde i kraft, helades Europa. Alla vi som rakryggat har stått upp för utvidgningen har anledning att vara stolta över det jobb som vi gjort. Däremot är jag inte så stolt över hur diskussionen har gått i den här kammaren. Talet om social turism när Östeuropas medborgare har sökt sig ut på en fri europeisk arbetsmarknad på EU:s inre marknad tycker jag har varit förskräckligt och pinsamt. Jag är glad att vi till slut lyckades samla ihop oss i Sveriges riksdag och rösta emot övergångsregler.

Nu lider det irländska ordförandeskapet mot sitt slut, men än har irländarnas kämpaglöd, fajteranda och diplomatiska arbete inte tagit slut. De försöker hitta en ny form för ett grundtraktat för den europeiska unionen. Jag hoppas att alla partier den här gången verkligen är med i och ser till att det blir en debatt i riksdagens kammare som behandlar alla de aspekter som finns i grundfördraget. Det är ju mycket som ska lösas där. Det är arbets sättet, det är fördelningen av mandat, det är vetorätten i fråga om brottsbekämpning, det är budgethanteringen och många sådana stora frågor.

Det är också maktbalansen mellan det folkvalda, öppna, genomskinliga och – faktiskt – tydliga europeiska parlamentet och det stängda, hemliga ministerrådet. Vi kan ibland skratta åt att det tar två år att ta fram ett beslut i det europeiska parlamentet, men alla kan vara med och påverka och diskutera och informeras om ett sådan beslut. När ministerrådet samlas, det såg vi särskilt tydligt under det italienska ordförandeskapet och Italiens premiärminister Berlusconi, går man in i förhandlingar på kvällen. Man sitter på natten i slutna rum där ingen hör, där ingen får veta och där inget protokollförs. Och så kommer man ut framåt morgonkvisten med ett resultat som ibland ingen människa hade väntat sig.

Jag tycker att det är viktigt att parlamentet får ökad makt på bekostnad av ministerrådet och kommissionen. Jag skulle välkomna att de andra partierna gav besked i de här frågorna.

Anledningen till detta är att det i dag är 39 dagar kvar till valet till Europaparlamentet. Det är 39 dagar kvar då vi ska diskutera allt det som rör Europas framtid och som vi egentligen borde ha diskuterat de senaste tio åren. Det är 936 timmar kvar.

Vi har presenterat vår vision om EU den 8 mars. Det största partiet i Sverige, Socialdemokraterna, har ännu inte ens lagt fram en valplattform inför Europavalet. Och det finns viktiga vägskäl. Vi vill ha ett smalare men vassare EU där man fokuserar på de viktiga kärnfrågorna och plockar bort allt trams – höll jag på att säga – som inte hör dit, alla frågor som ska beslutas på nationell nivå, regional nivå eller kommunal nivå eller till och med i familjen eller hos individen själv.

Socialdemokraterna vill lägga in en massa andra, nya ämnesområden. Här ska arbetsmarknadspolitiken in. Här ska socialpolitiken in. Resultatet

blir inte ett smalare och vassare EU. Resultatet blir i stället ett, höll jag på att säga, bredare och degigare EU.

Och så finns det de som inte vill att Sverige ska vara med i EU alls. Miljöpartiet kräver i sin valplattform utträde ur EU. Och så går man listan ned, och då står det att det däremot ska fattas överstatliga beslut på miljöpolitikens område. Hur ska det gå till? Är det tandfen som ska komma med de besluten när folk har somnat på kvällen eller var ska de komma från?

Det är klart att vi behöver ett överstatligt, tydligt EU som sysslar med de stora frågorna, som ägnar sig åt de områden där europeisk handling verkligen behövs. Det behövs ett EU som inte lägger sig i frågor som sköts bäst på annat håll utan som tar ansvar för miljö, jämställdhet, rättstrygghet och fred och säkerhet – smalare men vassare.

Vi i Centerpartiet tycker också att det är viktigt att EU:s jordbrukspolitik ger en god grund för en viktig framtidsnäring som i Sverige faktiskt står för 10 % av bruttonationalprodukten och också 10 % av arbetstillfällena. Det tycker inte alla partier. Ge besked i den frågan också inför valet, besked om hur den ska hanteras!

Fru talman! I dag är det som tur är fredligare på Balkan. Fortfarande är dock situationen inte bra. I detta område skadas människor i hundratal varje vecka. Där dödas människor i tiotal varje vecka. Där bränns moskéer och kyrkor. Freden och säkerheten hör till det viktigaste som EU har inom sitt ansvarsområde. Och där måste EU faktiskt också kunna agera på ett tydligt sätt. Vi kan inte acceptera att vi har ett hörn i Europa där det flödar in illegala vapen till resten av de europeiska länderna, där det flödar in droger till resten av de europeiska länderna och som merparten av den oerhört osmakliga handel med kvinnor och barn som kallas för *trafficking* faktiskt kommer från.

Det måste vi lösa, och då måste EU ha möjlighet att göra det, möjlighet att sätta in fredsbevarande trupp snabbt. Mina vänner: Det handlar om att skicka iväg våra grannars barn. Mina barn är inte tillräckligt gamla än, men vi har grannar som har söner och döttrar som går in i de här fredsbevarande styrkorna. Då vill jag att de ska ha ordentlig utrustning. Det ska vara samövat. Det ska vara så att de har tränat innan. Jag vill att de ska ha möjlighet att göra ett så bra jobb som det någonsin är möjligt.

Jag vill också att EU inte ska vara pacificerat utan faktiskt kunna ta i sådana här frågor, inte stå bredvid och titta på som man fick göra första tiden under krisen i forna Jugoslavien. Då går det inte att ha enhälliga beslut på utrikespolitikens område. Då måste vetorätten bort på utrikespolitikens område. Detta handlar inte bara om freden och säkerheten. Det handlar om miljön, jämställdheten, kvinnofrågor, hiv/aids och mycket annat. Så fort en fråga kommer utanför EU:s gräns och ska behandlas i till exempel FN är det utrikespolitik. Accepterar ni som inte vill ta bort vetorätten i utrikespolitiken att ett land med abortmotståndare, som Irland, hindrar EU att agera samfällt när det gäller kvinnors rätt till sina egna kroppar eller när det gäller hiv/aids-frågan i FN?

Det är likadant med miljöfrågorna om EU ska kunna agera starkt och samlat i en fråga som i FN blir utrikespolitik, eftersom det är utanför EU:s gränser. Vill ni att kemikalieindustrin i Tyskland ska kunna lobba fram ett veto från Tyskland så att EU inte ska kunna agera i de här frå-

gorna? Det här är ett oerhört viktigt vägskaal i Europapolitiken som avgör om EU ska kunna fylla de stora, ansvarsfulla uppgifter som vi vill att EU ska ha.

Fru talman! I Europaparlamentet visas skiljelinjerna mellan de olika partierna. Vi vet att kemikaliedirektivet REACH stannande i miljöutskottet efter en ohelig allians mellan den konservativa gruppen och den tyska delen av den socialdemokratiska gruppen. Hur ser ni andra partier på detta? Det undrar jag, som tycker att just kemikaliedirektivet betyder väldigt mycket för Europas medborgare framöver.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att EU-politiken är liv och nerv och berör människors vardag. Det är vår uppgift att visa detta, att visa på vägvalen i Europapolitiken. Det är det enda sättet att höja röstdeltagandet i Europaparlamentsvalet den 13 juni. Det är vårt gemensamma ansvar.

I utskottet har vi i Centerpartiet redovisat våra ståndpunkter. Agne Hansson har som ordinarie representant där fört fram argument för våra ståndpunkter. Vi har flera reservationer på flera olika områden, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna nr 1 och nr 18.

Anf. 24 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Jag håller med om mycket av det som Lena Ek sade här, och eventuellt kommer ju också Lena Ek att ingå i samma partigrupp i Europaparlamentet som folkpartisterna. Så det ska nog fungera väl.

Men det är i alla fall två saker, kanske tre, som jag skulle vilja säga. Det första gäller faktiskt ordvalet ”smalt och vasst”. Jag tycker att det låter som en bajonett. Jag tycker att det låter väldigt obehagligt.

Det andra är egentligen det här utvecklandet av Centerns federalism. Jag håller med om allt det som Lena Ek sade om ministerrådet, som är regeringarnas representanter. De sammanträder bakom lyckta dörrar och stiftar lag bakom lyckta dörrar. Då efterfrågar Lena Ek besked från de andra partierna. Vi är ju för ett Europaparlament med två kammare, där man har eliminerat ministerrådet och gjort det till en första kammare där regeringarna är representerade. Är det också Centerns logiska slutsats av den hållning som Lena Ek gav uttryck för här i talarstolen?

Det tredje är jordbrukspolitiken, där vi naturligtvis är oense. Huvuddelen av världens fattiga, 70 %, bor på landsbygden och får sin inkomst från jordbruket. Att ta bort EU:s handelshinder för jordbruksprodukter är den enskilt viktigaste åtgärden för att minska fattigdomen i världen. Av EU:s jordbrukssubventioner går 70 % till stora jordbruk. Hela omfördelningen av EU:s jordbrukspolitik handlar om relativt rika länder och relativt fattiga människor i de fattigaste länderna. Hur kan Centern stå bakom en sådan politik?

Anf. 25 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Jag förstår ju att den som tycker att EU ska hålla på med alla möjliga olika saker tycker att ”smalare men vassare” är lite obehagligt. Jag för min del tycker att det är ett väldigt bra uttryck som sammanfattar just detta att EU:s kärnuppgifter, som är gränsöverskridande, är väldigt viktiga. Det måste EU bli duktigt på.

Bort med allt trams om gurkor och jordgubbar och avståndet mellan gungor på lekplatsen. Det är väl en kommunal fråga? Vattenkvaliteten i Umeå, Boden, Valdemarsvik och Gryt är väl en kommunal fråga i all sin dar!

Det kostar tid, pengar och administration. Ta bort det. Låt EU fokusera på det som är viktigt. Smalare men vassare, tycker jag är en bra sammanfattning. En sammanfattning av motstående åsikt är väl, som sagt, bredare och degigare. Jag tycker att det är mer osmakligt.

Carl B Hamilton började med att säga att vi ingår i samma parti. Detta samma parti har faktiskt lagt fram en rapport som har blivit parlamentets åsikt om hur den europeiska jordbrukspolitiken ska hanteras. Jag utgår från att Carl B Hamilton känner till innehållet i denna gemensamma rapport som hela parlamentet har antagit.

Jag kan tala en del om innehållet. Där sägs att detta på lång sikt inte är något bra system. Detta ska på lång sikt avvecklas. Det ska göras parallellt med att det på samma sätt sker i USA som är den andra stora aktören på världsmarknaden. Vad gör USA nu? Man ökar subventionerna i stället. Vi är nu i ett läge där det europeiska köttberget är borta.

Om man följer det här politikområdet lite nära vet man att situationen har förändrats radikalt de senaste fem åren. Den här sektorn är väldigt viktig i de länder där arbetslösheten är hög. I dag går 65 % av Afrikas jordbruksexport till Europa, och den ökar. Det är en bra utveckling. Det här måste ändå skötas på ett ansvarsfullt sätt om vi inte ska ställa 25 % av befolkningen i södra Europa utan arbete. Det tror jag inte att någon vill.

Anf. 26 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Det är inte så att 25 % av befolkningen i södra Europa är beroende av EU:s jordbrukspolitik. Citrusfrukter och liknande är inte kärnan i detta, utan det är de produkter som kommer från Mellaneuropa.

Den rapport i EU-parlamentet som Karl Erik Olsson och Marit Paulsen har varit med att skriva är naturligtvis ett viktigt steg åt rätt håll. Vi måste vara mer ambitiösa än så. Folkpartiet vill avskaffa alla hinder på jordbruksområdet till år 2015. Det är det år då FN:s millenniemål om halverad fattigdom i världen ska uppfyllas. Det går inte att uppfylla målet om en halverad fattigdom i världen med mindre än att EU:s jordbrukspolitik avskaffas.

Den politik som Lena Ek gör sig till tolk för skapar och behåller fattigdom. Den tar från de fattigaste i de fattiga länderna och överför till ökad köpkraft hos dem som redan är rika i de rikaste länderna. Det är en helt felaktig och pervers politik.

Anf. 27 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Den som har rest en del i Afrika vet att det inte är exporten som är det största problemet för livsmedelsförsörjningen i Afrika. Det är den lokala produktionen. Det handlar om att producera mat nära – för dem som bor nära – så att människor inte svälter. Det är det stora matproblemet i Afrika.

Exportfrågorna är en del av problematiken. Jag tycker faktiskt att parlamentet har antagit ett ansvarsfullt dokument som vi kunde tala mer om i det här sammanhanget.

Ett värre problem för de afrikanska staterna är ju de internationella valutarörelserna. Vi har från Centerpartiet föreslagit, i likhet med den unga miljörörelsen över hela världen, att vi ska diskutera en Tobinskatt vars avkastning och resultat skulle gynna de fattiga staterna.

Det yrkandet finns i vår förra utrikespolitiska motion. Där handlade det om att vi ville utreda frågan. Det röstade Folkpartiet ned. Det är klart att det finns skillnader mellan Folkpartiet och Centerpartiet. Det är själva grundorsaken till att det behövs två partier. Det här är två områden där skillnaderna är stora: värnandet om den lokala matproduktionen i Afrika, men också i Europa och diskussionerna om Tobinskatten.

Anf. 28 KENNETH G FORSLUND (s):

Fru talman! I dag är en dag då vi både gläds, förskräcks och förstummas. Vi gläds i dag åt det faktum att EU i lördags utvidgades från 15 till 25 länder. Vi gläds åt att EU därmed tar ett rejält kliv mot att bli en alleuropeisk organisation.

Till och med Vänsterpartiet och Miljöpartiet gläds med de tio nya medlemsstaterna åt att de nu är en del av ett självvalt europeiskt samarbete som syftar till social och ekonomisk utjämning, fred och demokrati. Ändå skulle Vänsterpartiet och Miljöpartiet tydligen glädjas ännu mer åt att Sverige gick ur detta samarbete. Hur de två glädjeämnena går ihop vet nog endast vänsterpartister och miljöpartister.

Vi förskräcks över den nyhet som nått oss på morgonen i dag om detonerade bomber i Aten. Lyckligtvis blev ingen dödad, men det förskräcker naturligtvis extra mycket med sådana här attentat i en stad som om bara några månader är platsen som hela världens uppmärksamhet riktas mot i samband med de olympiska spelen. Terrorismen förskräcker.

Vi förstummas över det faktum att Kuba brutit de diplomatiska kontakterna med EU-länderna. EU:s kritik av massarresteringar och fängslande av politiskt oppositionella blev för mycket för Fidel Castro. Inte nog med att de diplomatiska kontakterna frysts, Kuba vägrar dessutom att ta emot bistånd från EU-länderna, ett bistånd som från Sverige förra året uppgick till 22 miljoner kronor. Nu kommer ett hårt prövat folk att utsättas för ännu svårare prövningar.

Det finns inte ord – i varje fall inte lämpliga ord – för vad vi känner för situationen på Kuba. Man blir stum. Ändå får vår kritik av diktatur och missförhållanden aldrig tystna.

Vi gläds. Vi förskräcks. Vi förstummas. Det är väl lite så vi var och en kan känna inför EU. Grundtanken att fria demokratiska stater samarbetar är god. Det mesta av det som sker och beslutas i EU är bra, men visst finns det saker som är mindre bra. Därför är det viktigt att Sverige är ett aktivt land i EU-samarbetet.

Den här debatten handlar till stor del om vad som varit, men också om vad som ska komma. 2003 var ett mycket intensivt år i EU-arbetet med processen som ska leda fram till en ny samlad grundlag för EU-arbetet, den svenska EMU-omröstningen och debatten kring Irakkriget. Just hanteringen av den senare frågan lämnar en hel del att önska.

Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken – eller i detta fall snarast bristen på – var ett bakslag för EU-arbetet under 2003. Det gör det desto viktigare att Sverige och de övriga medlemsstaterna engagerar sig än mer i detta politikområde.

Sverige deltar genom medlemskapet i Europeiska unionen i ett samarbete vars uttalade strävan är att förhindra krig på den europeiska kontinenten. EU har starkt bidragit till att bevara freden i Västeuropa de senaste 50 åren. Unionens fortsatta fördjupning och utvidgning är även i fortsättningen det bästa instrumentet för att varaktigt säkra ett förtroendefullt och nära samarbete mellan Europas stater.

Möjligheten till integration i EU har en stark dragningskraft. Integrationen är i sig själv säkerhetsbefrämjande. Denna integration förutsätter demokrati och goda grannrelationer. Deltagandet i unionen utvecklar ömsesidig solidaritet, gemensamma värderingar och gemensamma politiska intressen.

Arbetet i EU vilar på höga ideal och ambitiösa långsiktiga mål. Det är en bra grund att stå på, men det krävs mer för att få det att fungera. Det behövs funktionella beslutsformer och öppenhet, och det är därför EU behöver en samlad grundlag. Förslaget till ny grundlag är ett angeläget förtydligande av samarbetets natur och omfattning genom att reglerna förs samman i *en* samlad och välstrukturerad grundlag. Tyvärr var det inte möjligt att på toppmötet i december förra året slutförhandla förslaget till grundlag, men sedan i slutet av mars är förhandlingarna återupptagna, och förhoppningsvis finns det ett färdigt förslag som toppmötet den 17–18 juni kan ställa sig bakom.

Avslutningsvis vill jag ta upp det arbete som pågår inom ramen för det som kallas Lissabonprocessen. Målet för denna är att EU ska bli världens mest dynamiska och konkurrenskraftiga ekonomi till år 2010. I detta arbete är full sysselsättning *en* central komponent. Det är mycket tillfredsställande att detta arbete har en hög prioritet inom EU. Dessutom kommer Lissabonstrategin att vara ett värdefullt redskap för att integrera de nya medlemsländerna i det europeiska samarbetet.

Fru talman! Till slut vill jag med detta yrka bifall till förslaget i utrikesutskottets betänkande nr 10.

Anf. 29 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att Kenneth G Forslund i sitt anförande ger uttryck för just det som jag ville påvisa, nämligen att det finns någon form av grundläggande samsyn och gemensam uppfattning om EU. Sedan har vi olika sätt att se att EU har sina brister, och vi har olika sätt att vara kritiska mot vad EU gör.

Jag vill med anledning av Kenneth G Forslunds anförande diskutera hur Lissabonprocessen, när vi diskuterar full sysselsättning och att EU ska bli den mest konkurrenskraftiga regionen i världen, rimmar med att Socialdemokraterna nu tillsammans med protektionistiska länder som Frankrike och en del andra vill sätta stopp för tjänstesektorns utveckling. Vi ser en enorm potential i att människor säljer sina tjänster och sitt kunnande, och vi ser också att vi i vårt land skulle kunna bli riktigt duktiga tjänsteexportörer.

Den fråga som fortfarande hänger i luften, och där jag vill återropa den samsyn och öppna attityd som vi hade i utrikesutskottet när vi i december diskuterade övergångsregler och anslutningsfördrag, är: Kommer ni socialdemokrater i riksdagen att nu aktivt hjälpas åt så att vi behåller riksdagens position beträffande övergångsregler och vikten av att Sverige tillämpar fri rörlighet så att vi nu drar nytta av den uppkomna situationen

så att Sverige kan ha ett starkare ledarskap och visa på en union som lever upp till sina värderingar?

Prot. 2003/04:109
5 maj

Anf. 30 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Jag håller naturligtvis med om att det finns en enorm potential i tjänstedirektivet, Gunilla Carlsson. Det är ju så i dag att i de utvecklade ekonomierna är tjänsteproduktion och tjänstehandel en oerhört stor del av den totala handel som sker. Men jag tycker att det är viktigt att den handeln kan bedrivas på villkor som innebär konkurrens på lika villkor för de företag som erbjuder de här tjänsterna. Jag tycker att det är rimligt att företag som säljer sina tjänster i Sverige gör det på samma villkor och att man inte kan manövrera mellan olika länders lagstiftningar och system för att skaffa sig konkurrensfördelar. I Sverige ska svenska regler råda, i Portugal ska portugisiska regler råda och så vidare. Tycker inte Gunilla Carlsson att det är en rimlig hållning?

När det gäller övergångsreglerna har nu riksdagen fattat beslut om vad som ska gälla. Naturligtvis får vi se hur utvecklingen fortsätter när den egentligen först nu blev möjlig i och med inträdet i lördags. Hur blir verkligheten vad gäller rörlighet på arbetsmarknaden, och vad händer på den svenska arbetsmarknaden vad gäller människor som kommer hit och söker jobb? Kommer de hit och söker och får jobb till avtalsenliga löner och med rimliga anställningsvillkor och lagar som uppfylls så är det ju inget problem. Då finns det ingen anledning att komma tillbaka i den här frågan. Men är det så att man försöker att på olika sätt kringgå regler och avtal i landet finns det naturligtvis anledning att ta upp frågan igen.

Anf. 31 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik:

Fru talman! Just det här med att det kringgås lagar och regler i dag i Sverige är ju tyvärr en verklighet som vi redan nu lever med när många människor tvingas till svartarbete, icke avtalsenliga löner och väldigt vidriga arbetsförhållanden av olika skäl. Här finns ju en anledning, men jag tror inte att man löser detta genom att begränsa den fria rörligheten. Här har vi olika politik.

Jag är ändå glad för den öppenhet som Kenneth G Forslund öppnar för i den här frågan. Jag hoppas att vi tillsammans kan hjälpas åt att hålla en svensk öppenhetslinje i denna del.

När vi i dag diskuterar utvidgningen vill jag ändå konstatera att utvidgningens glädje inte får vara på vissa villkor. Jag anar ändå tendenser till detta när man nu pratar om att man ska manövrera mellan olika system och att det måste vara lika regler för annars ska vi inte kunna sälja, företaga eller arbeta över gränserna. Jag är oroad över den tendens som jag ser hos socialdemokratin i dag: De estniska skattenivåerna är fel. Arbetarskyddet är för lågt i Portugal. Vi tillhör ju nu en och samma union. Det är därför jag tycker att det är så viktigt att vi har en grundplatta av gemensamma regler på EU-nivå som handlar om bland annat arbetarskydd. Men sedan har vi olika sätt i våra olika länder att ta ut olika höga skatter och att ha olika typer av socialförsäkringssystem. Det är våra egna val. Men dessa olika val och olika regelsystem får ju inte vara en anledning till att stänga ute varandra.

Det är därför jag vill vädja till Forslund och Socialdemokraterna här i riksdagen att nu inbjuda och bejaka utvidgningen helt och fullt och där-

*Verksamheten i
Europeiska unionen
under 2003*

med se till att vi i stället skapar en union med mångfald och olika lösningar på olika problem. Men grundplattan är densamma. Den fria rörligheten måste värnas.

Anf. 32 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Vi har, som Gunilla Carlsson själv säger, lite olika syn på verkligheten. När Gunilla Carlsson talar om en verklighet där människor *tvingas* till svartarbete så kanske jag inte riktigt håller med om analysen.

Det är ändå viktigt att grunden för Socialdemokraternas diskussion om övergångsregler gentemot de nya medlemsländerna handlar om att människor faktiskt inte ska kunna utnyttjas på den svenska arbetsmarknaden, vare sig det gäller att ge dem låga löner, otjänliga boendeförhållanden eller annat.

Frågan om att konkurrera på lika villkor tycker jag är grundläggande även när det gäller tjänsteproduktion. Ja, vi är en union, som Gunilla Carlsson säger, det är helt riktigt. I en union ingår olika länder. Det är inte en *nation* som vi ingår i på den europeiska nivån, och därför finns det olika regler. Då är det rimligt att de reglerna gäller i det land där de är stiftade för de företag, organisationer och människor som agerar i just det landet.

Sedan har vi gemensamma EU-regler på ett antal områden, precis som Gunilla Carlsson säger, som en grundplatta exempelvis inom arbetskyddet, och det är ju grundläggande regler, miniminivåer. Men det finns ju också ett utrymme, och det är högst rimligt att länderna sedan kan ha högre ambitioner än de grundläggande nivåerna.

Anf. 33 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Jag har två frågor till Kenneth Forslund. Den första handlar om maktbalansen inom den europeiska unionen. Var makten ligger är ju viktigt. Det demokratiska inflytandet är viktigt. Genomsynligheten, att man ser och kan läsa papper, följa och förstå debatter och följa, förstå och se voteringar, är viktig.

Därför skulle jag vilja höra hur Socialdemokraterna egentligen väger maktfrågan när det gäller dels ministerrådet, dels parlamentet. Vi har ju under det italienska ordförandeskapet, som jag berörde i mitt anförande, sett situationen att ministrar gått in på kvällen för att diskutera en fråga som man trodde skulle landa på ett sätt men kommit ut framåt morgonen med ett helt annat resultat – ett resultat som ingen hade väntat sig och som ingen hade förutsett. Jag vill gärna ha ett besked eftersom jag tycker att det gäller ett viktigt vägval i den valdebatt som kommer under de närmaste dagarna.

En annan fråga där jag skulle vilja ha ett besked gäller vetorätten i utrikes- och säkerhetspolitiken. Vill Socialdemokraterna ta bort vetorätten eller vill man ha den kvar?

Jag tycker att det är viktigt att vetorätten försvinner, för som den i dag fungerar och som utrikespolitiken fungerar för den europeiska unionen innebär den att ett abortmotståndarland som Irland skulle kunna stoppa eller hindra ett gemensamt starkt europeiskt agerande i FN när det gäller till exempel uppföljningen av kvinnokonferensen, hiv/aids-frågan och kvinnors rätt till sin egen kropp.

Anf. 34 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Maktbalansen är naturligtvis en grannliga fråga i detta arbete. Jag menar att grunden för det ställningstagande som ska göras vad gäller maktbalansen mellan EU:s olika institutioner ändå måste vara att det handlar om ett mellanstatligt samarbete. Vi har olika strukturer och olika nivåer i detta samarbete där man också använder sig av olika beslutsnivåer. Alla dessa ska ses i *ett* sammanhang. Då tycker jag att fördelningen och balansen mellan dem är oerhört viktiga. Naturligtvis kan man möjligen ha synpunkter på enskildheter. Men den samlade bedömning som jag gör är ändå att den maktbalans som finns i dag är den som är den rimliga.

När det gäller talet om att utöka exempelvis EU-parlamentets makt är det naturligtvis så att det måste ske på bekostnad av någon annan institutions makt, exempelvis ministerrådets makt, vilket måste sägas minska det mellanstatliga inslaget i samarbetet. Kanske skulle det på mycket lång sikt kunna vara en önskvärd utveckling. Men jag är alldeles övertygad om att vi i dagsläget i Europa totalt sett beträffande det här samarbetet inte är mogna för att samarbeta på det sättet, under de formerna.

Vetorätten i utrikespolitiken är en mycket intressant tanke och fråga att diskutera. Om den hade funnits när debattens vågor gick som högst om det Irakkrig som det sedan blev, hur hade EU:s möjligheter att agera varit då? Det är ett intressant perspektiv. Jag tror *inte* att en slopad veto rätt på det här politikområdet skulle vara en lösning.

Anf. 35 LENA EK (c) replik:

Fru talman! För några år sedan var jag i New York på en stor uppföljning av den stora kvinnokonferens som hölls i Beijing, tidigare Peking. Där såg man väldigt tydligt hur de här stora och oerhört viktiga folkhälsofrågorna om sexuell och reproduktiv hälsa diskuterades och därmed också kvinnors rättigheter och kvinnors ställning. Där fanns grovt sett tre block. Ett block var de som samlades runt USA. Det andra blocket var de mycket konservativa krafter där bland annat Vatikanen och några konservativa arabstater formerade förhandlingsledningen. Det tredje blocket var en europeisk del.

I de här omgångarna, förhandlingarna, betyder det oerhört mycket om EU kan agera samlat och kraftfullt. Det är beklämmande att se att fortfarande finns möjligheten för till exempel Irland eller andra länder med samma inställning att blockera ett agerande som handlar om mänskliga rättigheter för lite drygt hälften av världens befolkning – dessutom den grupp som indirekt drabbas genom sjukdom och annat, som i södra Afrika där på sina ställen 45 % av de gravida kvinnorna är drabbade av hiv/aids.

EU:s funktion för att klara de här riktigt stora frågorna kräver att man måste kunna agera. Det är precis samma fenomen på miljöpolitikens område. Vi diskuterar mycket Kyotoavtalet, och i betänkandet finns det långa fina skrivningar om miljöfrågor. Men när det kommer till kritan är det faktiskt så att den socialdemokratiska gruppen dels inte vill ta bort vetorätten – och då ger möjligheten att behålla den och därmed hindrar EU att agera – dels har röstat ned förslaget till kemikaliedirektiv i parlamentet. Det är inte en särskilt bra *record*. Men det är bra att vi diskuterar det här eftersom vi nu är mitt i en valrörelse.

Min sista fråga, fru talman, blir därför: När kommer Socialdemokraterna med en valplattform där man säkert kan få svar på alla de här frågorna? Det är nu 936 timmar kvar.

Anf. 36 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Jag kan glädja Lena Ek genom att säga att valplattformen redan har kommit. Den kom i slutet av mars i form av en valplattform som det europeiska socialdemokratiska partiet lagt fast och där vi i de europeiska partier som ställer upp i Europavalet i de 25 medlemsländerna tillsammans har enats om en valplattform. Den är grunden för vårt politiska budskap i det här valet.

När det gäller det här med vetorätten på utrikespolitikens område tar Lena Ek upp ett område där det naturligtvis skulle vara mycket bra och välkommet om EU-länderna kunde agera gemensamt. Jag delar hela beskrivningen av de oheliga allianser som finns och sådant. Men om vi slopar vetorätten på utrikespolitikens område och det skulle vara möjligt för en i och för sig troligtvis mycket stor majoritet av EU-staterna att gå fram med en gemensam linje – dock vet alla att det finns några, kanske en, två eller fler stater som egentligen inte delar den linjen i vilken utrikespolitisk fråga det än må vara – vilken trovärdighet har då det, i alla fall i någon mening, gemensamma agerandet för omvärlden?

Visst är det, som i Irakfrågan, frustrerande att EU inte kunde bli enigt. Det tror jag att alla här i riksdagen tycker. Alldeles oavsett vad man egentligen ville att EU skulle bli enigt om i den frågan var det frustrerande att vi på detta politikområde inte var eniga. Men är lösningen att säga att vi tar bort vetorätten? Jag tror inte det. Jag tror nämligen inte att det leder till några större praktiska framgångar i politiken eller till en större trovärdighet. Den här utrikespolitiken kan ju inte fungera med mindre än att det finns en total och reell enighet.

Anf. 37 PETER ERIKSSON (mp):

Fru talman! Visst är det underbara dagar när solen strålar och våren närmar sig och när vi har fått ett tiotal folk i Östeuropa, som efter folkomröstningar och fria val har valt sin väg framåt, att styra sin framtid. Kan man som demokrat annat än applådera och vara glad över sådana beslut? Jag tycker att det är fantastiskt roligt.

Den gröna vision som vi nu, liksom annars, försöker sprida kring internationella frågor gäller just frågor om öppenhet, frihet, rörlighet och öppnare gränser och, när det gäller EU, frågor om att avveckla hinder gentemot de fattiga länderna. I dag har vi tyvärr väldigt många saker som vi behöver avveckla just när det gäller hinder gentemot fattigare länder. Vi behöver förändra, utveckla och öppna, och vi behöver riva ned murar för att få en bättre värld. Framför allt handlar det naturligtvis om människor, om att ge människor möjligheter att arbeta där de vill, att flytta på sig, att röra på sig, att studera och att utvecklas.

Därför är jag också fantastiskt glad över att Sveriges riksdag, vårt parlament, efter många om och men och mycket tvekan, ångest och förskräckelse inför framtiden ändå lyckades ta sig samman och fatta ett beslut som innebar att vi inte skulle sätta upp nya hinder, nya regler, nya problem och nya gränser mot de människor från Öst- och Centraleuropa som nu har fått möjligheten att delta och röra sig friare. Det var inte tack

vare Socialdemokraterna, tyvärr. Där var det väl snarare förskräckelsen som dominerade, som Kenneth Forslund var inne på.

Jag tycker att den debatten till slut ändå blev ganska hygglig. Den oro som jag tycker att man på ett sätt också måste förstå över att det kanske kommer en massa människor till vårt land och kan ta jobb och sådana saker behöver man diskutera och möta. Den finns hos många människor. Men jag tycker att vi måste vara bättre och tuffare när det gäller att möta den och tala om att det faktiskt blir ett bättre land som vi bor i om vi blir fler och om vi får en ökad rörlighet, om unga människor som vill ta jobb i Sverige kommer hit med kraft, idéer och engagemang. Det har aldrig skadat Sverige att det kommer människor hit som vill arbeta. Jag tycker att det är lite synd att inte alla partier kunde ena sig om detta som en grundsyn i de här frågorna, men jag tror att det kommer.

De stora orosmolnen kommer att visa sig vara felaktiga, och vi kommer att kunna se en utveckling som är positiv. Jag tror tyvärr att det finns mer att oroa sig för i de länder i Östeuropa där det redan finns en oro för att deras välutbildade människor flyttar därifrån och att utvecklingen därför blir sämre i de länderna. Men jag tror att även de vinner i längden på att vi får en ökad rörlighet och att svenska företag flyttar till länder i Östeuropa, driver produktion och har ett ökat utbyte samtidigt som en del av människorna flyttar hit och vi får tätare kontakter i framtiden.

Men det är klart att den viktigaste dagen, det viktigaste året och den största händelsen i utvecklingskedjan inte är den dag då de här länderna väljer att kliva in i den europeiska unionen. Det var i stället 1989, när Sovjetunionen föll. Det var det som Urban Ahlin pratade om tidigare och som gjorde att människor kunde börja röra sig som fåglar över Östersjön igen på ett helt annat sätt än tidigare. Det har stegvis lett fram till ökade möjligheter och en ekonomisk utveckling i Östeuropa som är fantastiskt positiv och som vi har all anledning att se som ett stort bidrag för oss i framtiden också.

Jag var nyligen i Lettland och hälsade på den nya premiärministern där, som är världens första gröna premiärminister. Det var jätteroligt, måste jag säga. Det var en fantastisk sak att se hur ett litet parti kunde få uppgiften att ta hand om regeringssamarbete och utveckla och genomföra den stora förändring som det är att gå in i EU. De gjorde det med stort allvar och ett fantastiskt gediget arbete som många människor var inblandade i. Vi får bara önska dem lycka till i fortsättningen.

Det som jag kanske tycker är en av de mest positiva och trevliga erfarenheterna just från länderna i Östeuropa är deras attityd gentemot den europeiska unionen. De bugar och bockar inte lika mycket som den svenska regeringen och administrationen gjorde när vi kom in. Det finns en frejdigare och mer självständig hållning. Jag tänker till exempel på Tjeckien, där man i dag är öppet kritisk mot statsbygget och säger: Visst – det är klart att vi ska samarbeta, men vi vill inte bygga upp några nya supermakter att lyda under. Vi vill vara ett självständigt folk och fortsätta att styra vår framtid. Jag tror att man mår väldigt bra av att se den attityden inom Brysseladministrationen likväl som i Sveriges riksdag.

Nu pratar vi också om den europeiska konstitutionen – den nya grundlagen som tycks vara på väg. Den havererade ju strax före jul, men nu ska man ta nya krafter och försöka få till det här. Man kan nog vara lite mer oroad över tendenserna när det gäller detta. Då gäller inte talet

om att det är i folkomröstningar och demokratiska val här hemma i Sverige som man ska genomföra den stora förändringen, som det är i många andra länder.

Men i Sverige ser vi ett räddhåget parlament. Vi har en riksdag bestående av en stor majoritet – än så länge i alla fall – som inte vågar därför att man känner den stora avgrunden mellan de egna partierna, det egna parlamentet, och folket. Säg mig: Finns det något som är mer beklagansvärt och sorgligt än ett parlament som inte vågar lyssna på sitt eget folk? Vilken fast grund står detta parlament på? Det är någonting som jag tycker att ni måste betänka allvarligt. Hur länge håller det att ha inställningen att vi ska undanhålla svenska folket möjligheterna att påverka och styra utvecklingen inom centrala frågor om Europeiska unionen? Det håller inte i längden.

Det är ännu mer tragiskt att se och höra den bitterhet som Carl B Hamilton visar upp i talarstolen i dag över hur eländigt det svenska folket är och vilka vämjeliga åsikter och värderingar som härskar i det. Jag vill ge dig ett råd, Carl B Hamilton. Försök att förstå hur man tänker. Försök att påverka på ett sätt så att du inte skapar en avgrund mellan dig, Folkpartiet och den majoritet av svenska folket som ser problem i att steg för steg bygga en gemensam stat i Europa. Det finns problem med det. Demokratiska, grundläggande, sunda och kritiska röster runtom i Sverige ser stora problem med det här bygget.

Det är klart att man kan tycka att detta är det bästa som har hänt i Europa och att det är den enda lösningen och den enda vägen framåt. Men det är ingen bra argumentation att tala om för svenska folket att det är ett bittert folk i norra Europa som inte fattar sitt eget bästa.

Jag hoppas att Sveriges parlament kommer till sina sunda vätskor, till slut får insikt och inser att man är ett parlament beroende av svenska folkets åsikter och liksom Tony Blair och britterna bestämmer sig för att detta är en fråga som man måste vända sig med till människorna, medborgarna, för att avgöra. Vi antar inte en ny konstitution i Europa genom att sitta vid sidan av, på åskådarbänken, och titta på när de andra bestämmer sig. Svenska folket ska inte undanhållas den möjligheten att påverka. Jag tycker att det vore tragiskt.

När vi nu kommer till slutet på den här lilla visan ska jag tala om att vi har ett par reservationer. Vi vill att vi tar upp reservation 4 och 6 i omröstningarna och röstar om dem. Jag yrkar därför bifall till dem.

Anf. 38 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag ställer min fråga med anledning av det kommande Europaparlamentsvalet. Det är viktigt att få besked av alla.

Den gröna visionen anspelar på att det finns gröna partier ute i hela Europa. Jag vet att det finns gröna partier i Europaparlamentet där jag själv har arbetat en viss tid. De flesta av de här partierna gör den bedömningen att verkligheten ser sådan ut att ett samarbete mellan länderna är viktigt för de miljöfrågor som ska lösas och även för väldigt många andra frågor som ska lösas.

Jag har en enda fråga till Peter Eriksson. Ni i det gröna partiet i Sverige gör en annan bedömning. Ni vill hellre gå ur EU än att samarbeta. Varför kommer ni till olika resultat? Frågan gäller ju samma verklighet.

Anf. 39 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är en väldigt intressant fråga. Vi kommer till olika resultat, men inte i frågan om att samarbeta. Där är vi eniga. Alla gröna partier i Europa vill att vi ska samarbeta i en rad frågor och på en rad politiska områden, men vi är oeniga när det gäller bygget av den europeiska unionen och de här ytterligare stegen för att bygga upp en statsmakt, och jag tror att det har historiska, politiska orsaker.

De gröna partierna i norra Europa, liksom länderna i norra Europa, det vill säga folken här, har en mer kritisk syn på det här projektet. Människorna och de gröna partierna i Mellaneuropa, Tyskland, Frankrike och Italien, har en mycket mer positiv syn. Jag tror att det beror väldigt mycket på historiska orsaker och erfarenheterna från första och andra världskriget. I Nordeuropa har vi byggt upp ett välfärdssamhälle som fungerar lite bättre när det gäller relationen mellan staten och medborgarna än vad det gör i en del andra länder, till exempel Italien. Jag tror att det är sådana saker som i grunden gör att vi har lite olika syn och värderingar kring det här statsbygget.

Anf. 40 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Fru talman! Ni är ensamma om att göra bedömningen att det handlar om en stat.

Låt mig i stället gå vidare i frågan. Ni kräver utträde ur unionen, och då är det väsentligt för svenska folket att veta hur ni vill att situationen ska se ut efter ett sådant utträde. Nu befinner vi oss i ett läge där länderna runtomkring oss är medlemmar. Man börja lyfta upp frågan till diskussion i Norge igen. Island ligger fortfarande stilla i frågan, men i Norge är den aktuell. Vi är alltså omgärdade av grannar som är med i EU. Hur ser er lösning ut? Jag tycker inte riktigt att svenska folket ska behöva nöja sig med att ni säger: Ut ur EU – punkt. Vad händer sedan? Kan den regering som ni nu sitter i sitta kvar? Vad väntar svenska folket efter utträdet?

Anf. 41 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tackar för det sista. Vi har tyvärr inte nått fram så långt att vi sitter i regeringen ännu, men vi har ju ett aktivt samarbete med regeringen.

Vi respekterar den folkomröstning vi har haft. Vi står kvar vid ståndpunkten att det vore bättre för Sverige om vi inte var med i EU, men vi driver inte åsikten här i parlamentet genom motioner och sådant att vi ska rösta ut Sverige ur EU. Det här är en hållning där vi i nästa läge anser att det ska handla om en ny folkomröstning om ett eventuellt utträde. Det är ingen fråga som vi driver aktivt i dag. På samma sätt tror jag att kd fortfarande vill gå in i EMU-systemet – man har inte övergett den åsikten – men man respekterar ändå den folkomröstning som har varit. Det kanske är så man ska se på den här frågan.

Anf. 42 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Är Miljöpartiet för eller emot EU:s tjänstehandelsdirektiv? Det är ungefär 70 % av sysselsättning och BNP som sköts av tjänstehandelsföretag. Det är i huvudsak små och medelstora företag. Det borde vara ert folk. Kommer ni att stödja de här företagen och det här

direktivet, eller kommer ni att arbeta emot det? Det är en stor fråga i den kommande valrörelsen.

Det här med övergångsreglerna slutade bra. Men hade er politik fått råda hade det funnits passtväng och viseringstväng. Det hade varit mellanstatlighet och kontroller. Det hade inte funnits några gemensamma regler som hade möjliggjort en fri rörlighet för arbetskraft eller fri rörlighet för pensionärer och studenterna. I själva mellanstatligheten, som ni hyllar, ligger ju att det måste införas och finnas regler som skiljer länder och människor från varandra. Det är två sidor av samma mynt. Er mellanstatlighet är oförenlig med fri rörlighet för arbetskraft. Det är hyckleri när Peter Eriksson hyllar det beslut som fattades strax före första maj eftersom ni i grunden vill utträda ur EU och ha mellanstatlighet.

Samma sak gäller murens fall. Muren hade funnits kvar om er pacifism hade varit vägledande. Ni för en helt annan politik än Lettlands statsminister. Han välkomnar Lettlands Natomedlemskap. Han välkomnar och hyllar Lettlands inträde i den europeiska unionen. Ni befinner er på helt olika planeter.

Peter Eriksson tycker att det är bra att Tjeckien är öppet kritiskt. Det är Václav Klaus, som är mer nyliberal än någon person som finns i Sveriges riksdag, som driver den linjen. Jag trodde att ni hade mer gemensamt med Václav Havel, för det har vi i Folkpartiet. Vilket sällskap befinner sig egentligen Miljöpartiet i?

Anf. 43 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag talar om det tjeckiska folket. Det här är en väldigt utbredd och vanlig uppfattning som inte bara finns i den tjeckiska regeringen. Den är väldigt spridd bland tjeckiska medborgare i det tjeckiska samhället.

Det som jag tycker är lite tragiskt med den åsikt som Carl B Hamilton driver här är att han inte är intresserad av vad medborgarna tycker. Det kommer fram så tydligt också när det gäller frågan om folkomröstning om konstitutionen.

Sedan tycker jag att Hamilton har ett alldeles för dåligt minne. Det var tur att Folkpartiets hållning inte gick igenom. Det var vår åsikt, vår linje, som till slut blev majoritetslinje i riksdagen. Vi röstade ned Folkpartiets linje, som faktiskt innebar övergångsregler och hinder helt i onödan. Det är väl detta som är intressant att prata om i samband med den omröstning som skedde häromveckan i stället för att hitta på någonting annat.

Anf. 44 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Holger Gustafsson frågade vad ert långsiktiga mål är, Peter Eriksson. Du bejakar ju att ert långsiktiga mål är utträde ur EU. Men av opportunistiska skäl ska ni dölja detta och stoppa in det under filten i valrörelsen. Sedan ska det naturligtvis poppa upp igen till hösten. Den linjen innebär ju hinder mellan människor, folk och företag. Den innebär passtväng i Europa. Det är er linje, ett återinfört passtväng i Europa. Det är konsekvensen av er linje.

Du svarade inte på frågan om tjänstehandelsdirektivet som är bra för små och medelstora företag. Vad har ni för hållning där?

För att demokratin ska vara legitim måste demokratiska stater kunna leverera. Vi kan se på Weimarrepubliken och på Estland, Lettland och Litauen under mellankrigstiden. Varför gick demokratin under? Jo, därför att de demokratiska institutionerna inte kunde leverera det som medborgarna efterfrågade.

Med er politik kommer en lång rad problem när det gäller miljö, terrorism, brottsbekämpning och gränsöverskridande frågor inte att lösas. I det europeiska, tätbefolkade området kommer er politik, med en upp-splittring på mellanstatlighet, att leda till att Europas demokratier förlorar sin legitimitet. Demokratin kommer att förlora sin trovärdighet hos väljarna. Det europeiska samarbetet är nödvändigt för att demokratin i Europa ska vara livaktig och trovärdig.

Anf. 45 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker ärligt talat att detta är ganska makalöst från en ledamot av Sveriges riksdag som bara för en vecka sedan i första omgången röstade mot öppenhet och mot att vi skulle låta bli att ha nya övergångsregler och hinder för de medborgare i Östeuropa som nu kommer in i EU, medan vårt förslag faktiskt till slut blev majoritetslinje, som ni röstade på i andra hand.

Som slutsats säger du att vi vill ha problem och hinder. Nej, vad vi har velat ha är andra samarbetsformer. Vi är för att hela Europa samarbetar om ekonomi, om miljöfrågor och om en rad andra saker, men vi är motståndare till statsbygget.

Jag skulle faktiskt vilja att ni respekterade oss och inte pådyvlade oss att vara motståndare till allt möjligt som gäller gränsöverskridande och samarbete på alla möjliga håll.

När det gäller tjänstehandelsdirektivet för vi nu en diskussion inom Miljöpartiet. Det finns en hel del kritik mot ett antal punkter i det direktivet, och jag ser inte att vi ännu slutligt har tagit ställning till det. Det finns både positiva och mer negativa sidor i det.

Anf. 46 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Jag behöver ju inte, Peter Eriksson, diskutera övergångsregler. Vårt parti var det första som sade att vi inte ska ha ett A-lag och ett B-lag. Vi är väldigt glada för det stöd vi fick och för det som blev resultatet.

Jag har dock ägnat en del tid åt att läsa Miljöpartiets valmanifest, och där står en del saker som ska göras inom EU. Det är till och med så att Miljöpartiet på miljöområdet vill ha överstatliga beslut. Om jag förstår er rätt gäller det på hela miljöområdet, även vad avser miljöskatter. Detta tycker också vi, för det är en av EU:s kärnuppgifter, som vi måste se till att EU blir bättre på.

Vi pratar om ”smalare men vassare”, och arbetet med gränsöverskridande miljöproblem är en av de väldigt viktiga uppgifter som EU har. EU är till exempel på väg med direktivet om utsläppsrätter, där man gör ett bra jobb. Det finns mer att göra, men man är ändå på rätt väg. Samtidigt är det näst viktigaste kravet på den här listan ”Sverige ut ur EU”. Jag frågar mig, som jag tidigare sade i debatten: Hur ska den här överstatliga miljölagstiftningen komma till stånd? Hur ska den här miljöskatten åstadkommas? Ska inte Sverige vara med i detta arbete?

Låt mig vara lite raljant och fråga om den här miljölagstiftningen för Sveriges del ska komma med tandfén på kvällen när barnen har somnat. Då ploppar det till i glaset, och så kommer det en liten miljölagstiftning som kan vara till nytta. Jag förstår ärligt talat inte den här inställningen och det här valmanifestet.

Anf. 47 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag har nog jättesvårt att tro på det där. Det är möjligt, men vi försöker att hävda linjen att det skulle gå att organisera världen på ett annat sätt. En annan värld är möjlig, och det gäller både på global nivå och på europeisk och nationell nivå. Liksom Moderaterna har vi en tanke om att alla de organisationer som finns i dag kanske inte behövs, i alla fall inte i samma utsträckning som nu.

Men så länge vi är med och så länge dessa organisationer finns kommer vi att ihärdigt hävda vår rätt att vara med om att påverka dem. Vi kommer inte att sätta oss ned och tjura i något hörn därför att vi vill ha en annan ordning, utan vi vill påverka och förändra världen på alla nivåer för en grönare och mer solidarisk världsordning. Det är det som är grundhållningen, och om man läser fler punkter i valmanifestet tror jag nog att man ändå förstår det.

Anf. 48 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Låt mig ta upp en annan punkt som jag inte heller förstår – det är kanske jag som har lite svårigheter med detta. Det forna Jugoslavien är ett väldigt oroligt hörn av Europa. Människor skadas och dödas varje vecka, och kyrkor och moskéer bränns fortfarande varje vecka. Att det är oroligt och därmed inte finns någon ordentlig kontroll i det här området gör också att det flödar in illegala vapen och illegala droger. Det är också därifrån som de stora flödena av kvinnor och småflickor som utnyttjas i *trafficking* kommer. För att klara de här frågorna måste man gå in i en diskussion om EU:s utrikes- och säkerhetspolitik och faktiskt resonera om hur man fysiskt sett ska kunna hantera detta.

Ni har ju en punkt som lyder ”stoppa könshandel och *trafficking*”, men för att EU effektivt ska kunna göra det på det värsta stället krävs det faktiskt att man kan skicka dit soldater. På en annan punkt säger ni: ”Stoppa EU:s militarisering!” Det är något som jag faktiskt inte heller förstår i det sammanhanget.

Jag har tidigare diskuterat med Socialdemokraterna om vetorätten i utrikes- och säkerhetspolitiken, som i dag omöjliggör att EU kan tala med en stark och tydlig röst när det gäller kvinnors ställning och miljöfrågor. När det bränner till skulle EU i FN kunna göra en stor och stadig nytta. Det gäller i förhandlingsarbetet med Kyotoprotokollet och med uppföljningen av kvinnokonferensen i Beijing och det arbete som därefter har gjorts. Det kräver faktiskt ett på vissa punkter starkare EU, men ni säger: ”Stoppa EU:s militarisering” och ”Sverige ut ur EU”.

Anf. 49 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag blir faktiskt lite förvånad. Jag ser *trafficking* som ett nytt och ganska stort problem, som vi måste komma till rätta med, men jag har väldigt svårt att se att det är tanks och militärer som ska vara lösningen på just det problemet. Vi tror i Miljöpartiet att det kanske kan

handla om helt andra insatser, möjligen polisiära. Man kan tänka sig åtgärder från en fungerande polis, och man kan ha konventioner som gemensamt reglerar hur polisen ska agera för att minska de här problemen. Men att vi skulle skicka ut soldater för att lösa just det här problemet har jag ärligt talat väldigt svårt att se. Jag vill inte vara oartig, men jag tror inte det.

Anf. 50 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Det känns angeläget att lite mer diskutera Sveriges medlemskap eller inte medlemskap i EU med Peter Eriksson. Du säger att frågan om ett svenskt utträde inte är något som ni driver aktivt, men det är väl ändå en ganska viktig fråga för Miljöpartiet, kanske viktigare än till exempel kravet på republik i det socialdemokratiska partiprogrammet eller något sådant.

Jag är lite rädd för vad som ska komma i stället om nu detta skulle bli verklighet. Egentligen är det väl inte bara Sveriges utträde ur EU som Miljöpartiet vill få till stånd utan ni vill rimligen få till stånd någonting helt annat för Europa. Vad gäller det då? Är det politikens och traktatens klossbygge, ett bygge som blir ännu mera svåröverskådligt än dagens EU för medborgarna? Det må vara långt till Bryssel, men de flesta av oss vet i vart fall var det ligger. Jag tycker att det är en väsentlig poäng med det samarbete som vi har i dag.

Det är också så att det med ett politikens och traktatens klossbygge är överhängande risker för att det rämnar vid minsta påfrestning, och påfrestningar finns det gott om för samarbeten av olika slag, säkerligen också för europeiska samarbeten enligt miljöpartistisk modell.

Mina frågor till Peter Eriksson är: Ska Sverige verkligen gå ut ur ett växande EU? Behövs det något annat samarbete i Europa om man lägger ned EU, och vad ska i så fall vara grunden för ett sådant samarbete?

Jag begär inte att Peter Eriksson på två minuter ska måla upp en komplett lösning, men ändå: Vad är grunden?

Anf. 51 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tror att risken för att det rämnar är mycket större om man bygger ett Babels torn än om man bygger ett samarbete som ligger nära människorna och är funktionellt i stället för att hitta på ett nytt stormaktsbygge och successivt bygga upp det. Jag tror att detta är mycket mer instabilt i längden än den typ av samarbete som vi tänker oss, som handlar om konkreta, viktiga sakfrågor där vi behöver ha ett samarbete. Det är väl den grundtanke som vi har.

Man kan ha ett mycket tätt och intensivt samarbete när det gäller ekonomi, när det gäller miljöfrågor och när det gäller frågor som kommer att påverka oss i alla de här länderna och där inte varje land enskilt kan ta beslut. Man kan ha det i länderna i Europa tillsammans, men i andra frågor behöver vi ett mer globalt samarbete.

Vi är dock inte intresserade av att bygga upp en ny stat i Europa. Vi tycker att det är omodernt. Det är antagligen både ineffektivt och odemokratiskt att ha den ambitionen för utvecklingen i Europa. Jag tror att det är mycket bättre om vi försöker anstränga oss att så mycket som möjligt föra besluten så nära människor som möjligt. Då får vi människor med

oss i en utveckling och förändring av framtiden. Då kan vi också se till att vi får ett stabilt demokratiskt bygge som inte rämnar.

Anf. 52 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Fortfarande är väl Peter Eriksson svaret skyldig när det gäller vad som ska vara grunden. Möjligen missade jag någonting i Peter Erikssons resonemang, men jag känner ändå att detta saknas.

I en av era reservationer hävdar ni att Sverige borde sträva efter att EU i högre grad blir ett mellanstatligt samarbete. Jag antar att detta i Miljöpartiets värld är något slags etappmål. Men hur är det egentligen? Att gå ur är inget krav som ni driver aktivt, säger ni. Och så ska ni reformera, och Sverige ska jobba för att det ska bli ett mellanstatligt samarbete. Det börjar kännas lite rörigt.

Ska Sverige gå ur ett växande EU, eller ska Sverige reformera detta växande EU? Den känsla jag får när jag läser er reservation är att er inställning till det svenska EU-medlemskapet bäst beskrivs av titeln till Clashlåten *Should I stay or should I go* – ska jag stanna eller ska jag gå, fritt översatt.

Jag tycker definitivt att vi ska stanna. Sedan i lördags är ju EU-arbetet riktigt spännande dessutom.

Anf. 53 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Fru talman! Vi är nog eniga på en punkt, nämligen att vi ska försöka påverka och förändra världen, också Europa och Sverige och hur politiken formas här. Vi anser dock att det är en bättre utveckling att sikta på att förbättra det mellanstatliga samarbetet än att bygga upp denna stora stat som jag tror kommer att ha ett negativt inflytande över demokrati och över människors möjligheter att påverka framtiden. Jag tror att det blir instabilt och, med ditt ord, riskerar att rämna i framtiden.

Naturligtvis kan vi inte i dag tala om för övriga Europa hur man ska göra. Under ett antal år framöver kommer EU att finnas kvar. Vi respekterar också den folkomröstning som har hållits i Sverige och arbetar tills vidare så gott vi kan för att göra både Sverige och EU mer demokratiskt, grönare och mer solidariskt.

Anf. 54 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Vår vision är, precis som vårt språkrör Peter Eriksson just sade, ett alleuropeiskt mellanstatligt samarbete mellan alla Europas länder där vi samarbetar om de viktiga frågorna för framtiden, däribland en del gränsöverskridande miljöfrågor.

Frågan är då om man kan se utvidgningen som ett steg på vägen för att nå det gröna målet om ett alleuropeiskt samarbete. Det kan vara så, och därför hälsar jag faktiskt utvidgningen välkommen. Tyvärr måste man dock tillägga att när det gäller vårt hopp om att slimma EU, att EU ska få mindre att bestämma över och att EU – eller, som jag vill, det alleuropeiska samarbetet – ska begränsas till några få gränsöverskridande frågor går inte EU i denna riktning i dag, och det tycker jag är väldigt synd.

Jag tycker att det var bra att riksdagen förra veckan röstade nej till övergångsreglerna. Vi ska inte ha ett A- och ett B-lag i EU.

I talarstolen har i dag representanter från Moderaterna, Folkpartiet och Socialdemokraterna talat om det fria EU och hur viktigt det är som riktiga hallelujaanhängare. Samtidigt måste vi påminna oss att det var dessa tre partier som alla lade fram förslag om övergångsregler i olika tappningar medan det däremot var Miljöpartiet, Vänstern, Centern och Kristdemokraterna som lade fram förslaget om att vi inte ska ha ett A- och ett B-lag.

Uppenbarligen är det motståndarna till EU, Miljöpartiet och Vänstern, som står för det egentliga öppna, mänskliga och icke-diskriminerande EU.

Så är det också i det kommande EU-parlamentsvalet, där röstningen sker den 13 juni: Det är Miljöpartiet som står för de konkreta, gröna och mänskliga förslagen om en bättre EU-politik och en bättre världspolitik. För en grönare värld – riv EU:s murar! Vi måste riva EU:s murar mot fattiga länder och jobba för rättvis handel. Vi måste bekämpa korruption och bedrägerier inom EU.

I samband med detta måste jag beklaga att EU-parlamentet häromdagen röstade för att EU-kommissionen skulle få fortsätta trots att det bevisligen finns ganska mycket som pekar på att man inte har skött ekonomin i EU när det gäller Eurostat. Däremot fanns det representanter från den gröna gruppen och Miljöpartiet som aktivt röstade för att EU-kommissionen skulle avsättas på grund av att de inte kan hålla reda på de pengar som EU har – och det är väldigt mycket.

Mycket av pengarna går i dag till EU:s jordbrukspolitik, som är halva EU:s budget på närmare 500 miljarder kronor. Det är inte för mycket begärt att EU då ska kunna hålla reda på pengarna. Uppenbarligen kan man inte detta. Uppenbarligen skyddar både den konservativa och den socialistiska gruppen i EU-parlamentet EU-kommissionen för att de ska kunna fortsätta med detta.

Vissa påstår att EU-parlamentsvalet ska vara ett val mellan höger och vänster. Det är inte sant. Socialistgruppen och den konservativa gruppen i EU-parlamentet röstar i de stora och viktiga frågorna i stort sett alltid på samma linje. Från Miljöpartiets sida säger vi att det är bättre att avveckla EU:s jordbrukspolitik om man inte kan hålla reda på pengarna.

I dagens debatt har vi varit inne på konstitutionsförslaget. Då kan man fråga sig: Är konstitutionsfördraget, som vissa säger inte innebär så stora förändringar, svaret som vi medborgare har på framtidens EU, framtidens Europa och vilken politik vi ska driva i Sverige? Nej, EU-konstitutionen är flera steg i fel riktning.

Vi har jordbrukspolitiken, som startade på 50-talet. Det är fortfarande samma målsättning med EU:s jordbrukspolitik som ligger fast. Sveriges regering och majoriteten i den här riksdagen har röstat för att den inte ska avvecklas.

Fortfarande finns Euratomfördraget kvar, som är till för att främja kärnkraftens utbredning – ett fördrag som slöts 1957 och som fortfarande finns kvar! Även här är det samma sak: Riksdagens majoritet här och också EU-parlamentet har avslagit det gröna förslaget om att detta ska kastas i papperskorgen och ersättas med ett fördrag där vi tar fram förslag på alternativa energikällor och gynnar en säkrare utveckling av

energipolitiken. Det vägrar både den socialistiska gruppen och den konservativa gruppen i EU-parlamentet likaväl som här i Sveriges riksdag.

Man vill också i det nya konstitutionsförslaget ha flera förslag inom det militära samarbetet. Jag kan läsa upp en av de mest förskräckliga meningarna som finns i artikel 40.3: Medlemsstaterna skall förbinda sig att gradvis förbättra sina militära resurser.

Inskrivet i EU:s nya grundlag står det alltså att vi måste upprusta militärt i stället för att vi, som jag trodde var den svenska politiken, skulle nedrusta. Det är vad som står i de, för att använda Carl B Hamiltons ord, små förändringarna i EU:s nya grundlag, som jag alltså inte tycker är så särskilt små.

Det står också att de stora länderna i EU ska ha ökad makt. Får några länder ökad makt innebär det samtidigt att vissa länder i EU får mindre makt. Det är naturligtvis de små länderna, däribland Sverige.

Med i den nya grundlagen finns också EMU, EU:s gemensamma valuta. Vi hade en folkomröstning i höstas där en förkrossande majoritet av svenska folket sade nej, Sverige ska inte gå med i EMU. Varför har inte Sveriges regering krävt ett juridiskt undantag från EMU, precis som Danmark och Storbritannien har? Nej, det anses inte nödvändigt.

Nödvändigt? Vi har haft en folkomröstning i Sverige där majoriteten röstade nej till att införa EMU. Borde inte riksdagen och Sveriges regering då respektera folkomröstningen och faktiskt driva kravet att det i den nya konstitutionen ska stå med att det finns ett juridiskt undantag för Sverige att inte vara med i EMU?

Uppenbarligen handlar många av de här frågorna om synen på EU. Jag har fortfarande mitt synsätt kvar efter nio års EU-medlemskap. Jag kan inte se de stora gröna förändringarna. Det är en fortsatt militarisering av EU. Det är en fortsatt maktöverföring, mer makt till Bryssel från Stockholm. Det är en fortsatt maktöverföring från de små länderna i EU till de stora. Det är en fortsatt vidrig jordbrukspolitik. Det finns inga skäl att ändra inställning till EU.

Fru talman! Jag vill uppmärksamma det talman Björn von Sydow sade tidigare i debatten om sin ambition att öka riksdagens inflytande och möjlighet att diskutera EU-frågorna. Lena Ek sade tidigare i debatten att Centern hade krävt en debatt om EU-frågor. Jag och Miljöpartiet krävde för två veckor sedan att vi skulle ha en diskussion om EU inför EU-parlamentsvalet den 13 juni i år. Samtliga övriga partier avslög den begäran.

Jag hade hoppats att Göran Persson i dag kanske skulle vara här eftersom han inför EU-toppmötet den 25–26 mars på EU-nämndens öppna möte sade: Jag hälsar med glädje, tillfredsställelse, entusiasm och framtidstro en riksdagsdebatt om EU. Jag hade hoppats att Göran Persson skulle vara med på en sådan EU-debatt här i riksdagen i dag. Tyvärr blev det inte så.

Jag vill naturligtvis att riksdagen ska ha mer att säga till om när det gäller EU-frågorna. Det är också därför jag tycker att EU-nämnden bör avskaffas, så att vi tvingar utskotten i riksdagen att mer seriöst behandla EU-frågorna. Bara en enda gång förra året stod det refererat i regeringens skrivelse och EU-nämndens yttrande till den här skrivelsen att ett utskott har lämnat ett skriftligt yttrande till EU-nämnden. Det var trafikutskottet.

Heder åt trafikutskottet! Inget annat utskott har lämnat något yttrande till EU-nämnden i någon viktig EU-fråga som ska behandlas i ministerråden.

Enda sättet att tvinga utskotten att arbeta mer med EU-frågorna tror jag är att avskaffa EU-nämnden. Då måste de olika utskotten börja diskutera EU-frågorna på allvar.

Avslutningsvis ska jag säga att jag naturligtvis vill ha en folkomröstning om den nya EU-konstitutionen. Om det nu mot min egen vilja blir så att det blir en ny konstitution veckan efter EU-parlamentsvalet tror jag att det bästa är att man faktiskt arrangerar en folkomröstning, precis som andra länder i EU kommer att göra. Är man så övertygad som Carl B Hamilton om konstitutionens förträffligheter, varför vågar man då inte fråga folket? Varför är man så rädd för folket? Är möjligtvis Carl B Hamilton rädd att folket ska säga nej till hans förträffliga konstitutionsförslag?

Bästa sättet att få legitimitet för EU-frågorna tror jag är att arrangera en folkomröstning så att vi får se vad svenska folket tycker om det framtida EU. Vill man ha det nya konstitutionsförslaget eller inte? Det är den viktiga frågan.

Anf. 55 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! För att ta det sista först, jag vill inte ha en gräddfil för EU-frågorna. Det är egentligen ett utflöde åt samma håll, fast inte alls driven på samma sätt som Ulf Holm gör. Han vill avskaffa EU-nämnden. Den frågan ska jag inte gå in på. Men jag vill inte ha en gräddfil för EU-frågorna, vilket dessa återkommande folkomröstningar innebär. Är det så att en oerhört viktig EU-fråga ska ställas under folkets prövning får man väl, förutom de andra argument som jag framfört mot folkomröstning, ta till ett extra riksdagsval under mandatperioden.

Men det som har kommit fram som en väldigt falsk hållning från miljöpartisterna i denna debatt, som både Holger Gustafsson och Kenneth G Forslund har tagit upp, är att ni säger att ni inte aktivt driver utträdeskravet. Nehej, så ni driver det passivt, det vill säga ni är opportunist. Ni går med något slags burka och döljer era verkliga avsikter. Är det ett demokratiskt förhållningssätt, Ulf Holm? Nej, det är det ju inte. Spela med öppna kort! Ta av dig huvan och visa vad du står för!

Du driver i konsekvensens namn ett utanförstående, eller hur? Men då säger du också ja till passkontroller, uppehållstillstånd och arbetstillstånd. De övergångsregler som Socialdemokraterna ville ha är ju bara en västanfläkt av de hinder för varor och tjänster, människor och kapital som ditt system med ett mellanstatligt organiserat Europa innebär.

Anf. 56 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Frågan om det ska drivas aktivt eller passivt är väl en lek med ord. Vi har en valplattform där vi behandlar de grundläggande frågorna om EU, både de som behandlas i EU-parlamentet och de många frågor som behandlas av Sveriges riksdag, därför att vi måste ha en helhetssyn på EU-frågorna. I den valplattformen står kravet att Sverige ska lämna EU som punkt nr 1. Man kan fråga om det är aktivt eller passivt, men det finns med där. Och en av anledningarna är att väldigt många människor fortfarande undrar: Vilken är er grundinställning till EU-projektet? Då är vi ärliga nog att tala om att vår grundinställning är att vi

anser att Sverige ska lämna EU. Det är det. Det står vi för från Miljöpartiets sida.

Men så länge vi är medlemmar i EU har vi också en lång rad förslag på hur vi ska kunna göra EU bättre. Tyvärr är det bara det, precis som jag sade i min inledning, att alla de bra förslag Miljöpartiet har för att göra EU bättre röstar både den konservativa gruppen och den socialistiska gruppen ned, både i EU-parlamentet och i Sveriges riksdag.

Miljön har inte blivit bättre i EU sedan vi gick med. Jordbrukspolitiken fortsätter att svämma över sina bräddar, trots att alla här i riksdagen säger att det är beklagansvärt med EU:s jordbrukspolitik. Men då får vi göra någonting åt det också.

Anf. 57 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Men då är ju också för passtväng. Ni är för arbetstillstånd. Ni är för uppehållstillstånd. Ni är för det som jag upplevde när jag bodde i Storbritannien på 70-talet, att man var sjätte månad skulle gå till polisen för att anmäla sig så att de kunde hålla reda på var utlänningarna fanns. Det är ju den typen av Europa som ni vill ha, med tullar på jordbruksprodukter och tullar på andra varor, i varierande utsträckning förvisso.

Ert uppträdande beträffande övergångsregler är fullständigt kontradiktoriskt. Ni hade en hållning här, men själva grunden för er politik – som Kenneth G Forslund frågade efter – är hinder för människor, varor, tjänster och kapital inom Europa. Det är ett steg tillbaka till 1950-talet. Som jag tidigare sade gick demokratierna på 1930-talet under bland annat därför att regeringarna i det tätbefolkade Europa inte kunde leverera. Det är en uppgift för det europeiska samarbetet att undvika den situationen.

I förlängningen av er politik ligger en risk för Europas demokratier. De måste kunna leverera. Vi i de folkvalda församlingarna måste kunna leverera svar på de frågor, behov och krav som våra väljare har. Men det klarar inte er politik.

Anf. 58 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Det gällde frågan om passtväng och arbetstillstånd. Såvitt jag vet har det aldrig bildats en nordisk union med överstatliga beslut. Trots det har vi haft ett gott nordiskt samarbete där passtvängset har avskaffats. På samma sätt kan man göra för ett större område. Passen är inte det viktiga. Varför skulle vi inte kunna ha ett sådant samarbete i framtiden när vi har lämnat EU? Jag förstår inte det. Det är inte passen som är det viktiga utan det är andra saker.

Dessutom var det frågan om tullar. Såvitt jag minns fick vi fler tullar när vi gick med i EU än vi hade tidigare. EU har höga tullmurar inom vissa områden som vi inte hade tidigare. Sedan har den globala utvecklingen gått mot att fler och fler av tullarna har avskaffats. Det tror jag hade hänt i Sverige också oavsett EU-medlemskapet.

Fru talman! Carl B Hamilton och jag har olika åsikter om detta. Jag ser de stora problemen. Jag tror inte att konstitutionen är svaret på de frågor som svenska medborgare eller andra medborgare i Europa vill ha. Det visar det skrämmande inför EU-parlamentsvalet. Samtidigt som EU-parlamentet har fått mer och mer inflytande – vi måste båda hålla med

om att EU-parlamentet har fått det – är det fler och fler människor som struntar fullständigt i att gå och rösta. Valdeltagandet sjunker alltmer. EU har ett legitimitetsproblem, och jag tror inte att lösningen heter att leverera den nya konstitutionen.

Prot. 2003/04:109
5 maj

*Verksamheten i
Europeiska unionen
under 2003*

Anf. 59 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Det ser nästan ut som en tanke att miljöpartisterna i dag har bråttom från talarstolen gång efter annan.

Folkomröstningstanken om förslaget till ny grundlag är intressant att diskutera med Ulf Holm. Bland annat tycker jag att frågan är för tidigt väckt. Men i ett opinionsbildande syfte för att nå dit man vill är det väl rimligt att börja driva en sådan fråga nu om man ska få till en folkomröstning. Det får jag väl ha respekt för.

Men egentligen tycker jag att vi först borde se vad som blir slutresultatet av den process som pågår om förslaget till ny grundlag. Det vet vi faktiskt inte. Men när vi har det slutresultatet – efter den 17–18 juni, förhoppningsvis – ska frågan tillbaka till riksdagen för behandling. Det är då som frågan om folkomröstning rimligen ska väckas. Det är kanske då man formellt får göra det.

Personligen tycker jag att det ska mycket till för att det här ska vara en bra fråga att folkomrösta om. Det kommer säkert att finnas saker i det slutliga förslaget som jag tycker är bra och sådant som jag tycker är mindre bra. I slutändan menar jag att vi alla i riksdagen måste göra en bedömning av det samlade förslaget och ta ställning till det. Att folkomrösta huruvida Sverige ska anta detta är inte en bra lösning. Att rösta om medlemskapet, som vi gjorde 1994, var absolut nödvändigt. Men att folkomrösta om en ny, samlad grundlag är inte ett bra sätt att hantera den frågan. Vad är det väljarna egentligen röstar ja eller nej till, måste man fråga sig. Det kan man undra efter EMU-folkomröstningen också.

Peter Eriksson sade tidigare att ni respekterar den folkomröstning som har varit – alltså den 1994. Är det verkligen så?

Anf. 60 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Det är klart att vi respekterar den folkomröstning som har varit. Jag har själv varit ledamot i EU-parlamentet. Jag sitter i EU-nämnden i riksdagen och behandlar EU-frågor hela dagen. Skulle jag inte respektera folkomröstningen skulle jag sitta med armarna i kors och sura och säga att jag inte vill vara med.

Så agerar inte Miljöpartiet! Vi respekterar folkomröstningarna och agerar inom de nya parlamentariska ramar som finns, däribland att vara representerade i EU-parlamentet.

Det låter ihålligt att säga att vi har röstat om EU en gång och därför ska vi inte kunna rösta fler gånger om EU. På valsedeln stod en fråga om att rösta ja eller nej till ett medlemskap i Europeiska unionen i enlighet med det framförhandlade avtalet. Talman Björn von Sydow sade i dag i sitt tal i riksdagen att EU är en ständig process. Ska inte svenska folket någon gång få ta ställning till vilken process de vill att EU ska vara del i? Jag har en uppfattning om den utveckling av EU jag skulle vilja att Sverige och EU är del i. Du har en annan. Det måste vi kunna respektera. Frågan är varför vi inte låter svenska folket få bestämma vilken utveckling som är den bästa. Är det det här förslaget till konstitution, som jag

ärligt talat inte tror kommer att ändras särskilt mycket den 17–18 juni? När konventet bröt samman i december var det fyra utomstående frågor man inte kunde komma överens om. De flesta punkterna är man överens om. Därför tror jag att det blir det förslaget som kommer att ligga till grund.

Medborgarna i Danmark, Frankrike, Beneluxländerna, Portugal, Spanien, Frankrike, Irland och nu också England kommer att få ta ställning i frågan därför att man anser att förändringarna är så pass stora att man vill fråga folket om det är den utveckling de vill ha. Varför ska inte svenska folket få ta ställning till detta?

Anf. 61 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Att de folkomröstningar som ska hållas i – om jag räknade rätt på Ulf Holms fingrar – åtta länder skulle vara motiverade av att man i de länderna bedömer att det är så stora förändringar i grundlagen var väl lite av en genväg. Det handlar oftast om helt andra motiv bakom de folkomröstningarna. Jag anar att det egentligen finns andra motiv bakom Miljöpartiets ställningstagande att det är så viktigt med en ny svensk folkomröstning i EU-frågan. Det är ett slags omvänd dansk situation, det vill säga folkomrösta, folkomrösta och folkomrösta till dess man får det svar man vill ha. I Miljöpartiets fall är det ett rungande nej. Jag tycker inte att den danska modellen med något slags utnötande folkomröstningar är eftersträvansvärd.

Anf. 62 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Att fråga folket om vilken åsikt de har i EU-frågor tillhör inte Socialdemokraternas paradnummer. Vi vet från den senaste folkomröstningen i Sverige – den vi hade förra hösten – att en klar majoritet av svenska folket sade nej till införandet av EMU och euro i Sverige. Vi vet att 80 % av denna kammare sade ett lika klart rungande ja till EMU. Representativiteten i Sveriges riksdag i EU- och EMU-frågorna är inte särskilt bra. Samtidigt efterfrågar alltfler legitima EU-beslut.

Det bästa sättet är inte att låta denna kammare fatta det beslutet. Det bästa sättet för att öka kunskapen om EU-frågorna, för att få förståelse, eller hur man vill uttrycka det, för EU-frågornas betydelse är att låta det vara en folkomröstning. Jag har aldrig sett en lika stor folkbildningskampanj i nationalekonomi som vid folkomröstningen förra hösten när vi diskuterade EMU-frågan.

Varför kan vi inte ha en sådan folkbildning i EU-frågan nu när EU håller på att förändras så pass mycket? Om du verkligen tror på EU, på förslaget till konstitution, borde det inte vara några problem att arrangera en folkomröstning. Men problemet är att det inte finns någon vilja från Socialdemokraterna att fråga folket i denna fråga. Man är rädd för folket i EU-frågan.

Anf. 63 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Fru talman! Det är roligt att få sätta punkt för den här givande debatten.

”Starkt men begränsat”, säger Moderaterna. ”Smalt och vasst” är Centerns slogan. Vi säger: Bara i ett brett och platt EU med folkomröst-

ningsmöjligheter i nationellt kritiska frågor kanske unionen går att påverka och leva i.

Eftersom de andra partierna – även Centern – inte såg det angelägna i att nu ha en gemensam aktuell debatt här i riksdagen, innan det stora omvälvande förslaget om EU-konstitutionen antas, har vi i Miljöpartiet sett det som vår plikt att ta denna enda chans att ventilera frågan. Tre saker är nämligen anmärkningsvärda med den europeiska unionen.

Det första och det enda verkligt försonande draget med EU är att utvidgningen faktiskt blev verklighet. Fler länder i ett samarbete måste, kan man anta, också tvinga fram mer av mellanstatlighet och positivt utbyte av kulturer, arbetsinsatser och erfarenheter och därmed ge mindre utrymme för överstatlighet, centralstyrning och kontroll.

Denna process har mitt parti bejakat hela vägen, och vårt försvar av att de nya syskonländernas inträde inte skulle besudlas med några förnedrande övergångsregler var otvetydigt. De omkastningar som de tre falska förespråkarna av fri rörlighet uppvisade – s, fp och m – var avslöjande och ovärdiga.

Vi gröna hälsar således utan baktankar våra nya syskon, vänner och grannar hjärtligast välkomna! Ert bidrag till breddning och modernisering av EU behövs sannerligen. Men läs det finstilt!

Det andra draget är känslan av att det finns en räls – en tyst och tidigt fastlagd agenda mot ett mål som inte alla är och varit införstådda med från början. Avlövandets av nationalstaterna till förmån för ett superstatligt bygge och som har mycket lite kvar av folkligt inflytande, slakten på asylrätten men med underlättandet av handel som en ständigt målsättning; allt låg där från början som ett tyst koncept och har steg för steg realiserats.

Den ständigt pågående maktkampen mellan de tre jättarna kommissionen, med sin effektiva beslutsmodell, rådet, med sin regeringsägda mellanstatlighet, och EU-parlamentet, med sin federalism, saknar ändå alla det civila samhällets inflytande och den djupgående demokratiska förankringen. Här gäller det att övertala och köpa människors röster, tyvärr inte att föra ut, bredda och problematisera för att makten faktiskt i grunden ska kunna utgå underifrån. Här har folkomröstningar tyvärr ingen plats.

Demokratibristen i EU-bygget bara består och förstärks, vilket är mer än tydligt i det konstitutionsförslag som regeringen snart kommer att säga ja till, å allas våra vägnar.

Slutligen – av allt både vin och vatten som EU gjort, till exempel att höja införselkvoterna för alkohol till katastrofala nivåer – är ändå den allt öppnare militariseringen och sammanblandningen med Nato den enskilt mest alarmerande tendensen. Det är ju en militär allians som växer fram framför våra ögon, med solidaritetsklausul, gemensam utrikes- och säkerhetspolitik och kravet på att medlemsstaterna ska öka sina avsättningar till militära resurser.

Detta är djupt olyckligt, och värst är oviljan att med klarsyn läsa vad det faktiskt står i förslaget till grundlag och att inte ärligt uppmärksamma svenskarna på vad som sker på denna utlagda räls.

Läs konventionsförslaget! Jag vill uppmana alla som lyssnar att göra det. Det finns på nätet.

Utvidgningen var historisk, Schengen och valutaunionen likaså, men det avgörande steget tas nu i juni – den mörkade statsbildningen. Folkomrösta!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

*Penningpolitiken
och Riksbankens
förvaltning 2003*

9 § Penningpolitiken och Riksbankens förvaltning 2003

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2003/04:FiU23
Penningpolitiken och Riksbankens förvaltning 2003 (framst. 2003/04:RB1, framst. 2003/04:RB2 och redog. 2003/04:RRS4).

Anf. 64 CARIN LUNDBERG (s):

Fru talman! Finansutskottet gör varje år en utvärdering av Riksbankens penningpolitik, och den utvärdering som vi ska behandla här i dag omfattar perioden 2001–2003.

Inflationen har i genomsnitt legat över inflationsmålet på 2 %, oavsett vilket mått på inflationen som används. Inflationen låg dock under målets övre gräns på 3 %.

I samband med utskottets granskning av Riksbankens verksamhet under 2003 redovisar utskottet sin syn på det sätt som Riksbankens direktion skött frågan om bolagiseringen av Riksbankens kontanthantering. Utskottet anser att riksdagen borde ha beretts tillfälle att pröva Riksbankens planer på att bolagisera kontanthantering, eftersom den innebär att Riksbankens grundlagsenligt givna rätt att ensam ge ut sedlar och mynt delvis privatiseras.

Utskottet anser också att Riksbanken i den omfattning som skett inte borde ha satsat på att bygga ut en kommersiell verksamhet som Riksbanken inte är ålagd att utföra. Utbyggnaden av den kommersiella delen av kontanthantering blev inte lönsam utan bidrog till att rörelseresultatet försämrades.

Riksbankens ledning har dock sedan 2002 med kraft försökt komma till rätta med de problem som bolagiseringen förorsakat. Ett avtal har slutits om försäljning av merparten av den konkurrensutsatta verksamheten.

Utskottet tillstyrker att riksbanksfullmäktige och direktion beviljas ansvarsfrihet för sin förvaltning av Riksbanken under 2003.

Utskottet föreslår också att riksdagen fastställer Riksbankens balansräkning och resultaträkning samt godkänner fullmäktiges förslag till disposition av 2003 års resultat. Det innebär att Riksbanken levererar in 6,1 miljarder kronor till statsverket.

I detta betänkande finns fyra reservationer och tre särskilda yttranden.

Anf. 65 MIKAEL ODENBERG (m):

Fru talman! Jag kan förutskicka att jag inte ska bli så långrandig och inte kommer att använda de minuter som står upptagna på talarlistan.

Låt mig först säga att vi från Moderaternas sida delar den kritik som utskottet har givit uttryck för och som Carin Lundberg också refererade när det gäller Riksbankens hantering av kontantförsörjningen och de bolagsbildningar som redovisas i ärendet.

Låt mig sedan konstatera att det här betänkandet ger uttryck för en bred parlamentarisk enighet och uppslutning kring den oberoende roll som den svenska riksbanken numera har och också det sätt på vilket Riksbanken har fullgjort sitt ansvar för penningpolitiken.

Vi anför två reservationer i ärendet, och de är egentligen inte uttryck för något missnöje med sakernas tillstånd. Vi har dels tillsammans med Folkpartiet reserverat oss i frågan om lagregleringen av offentliggörandet av riksbanksdirektionens protokoll, dels tillsammans med Folkpartiet och Centern reserverat oss till förmån för en lagreglering i riksbankslagen av riksdagens rätt att fråga ut riksbankschefen.

Både när det gäller formerna för offentliggörande av riksbanksdirektionens protokoll och när det gäller riksdagens och finansutskottets utfrågningar av riksbankschefen tycker vi att det fungerar bra. Vi har funnit en arbetsmetodik som fungerar väl. Det är viktigt, om man nu har en oberoende och självständig riksbank, att det förs en öppen och livaktig penningpolitisk debatt.

Det här fungerar väl. Men vi har hela tiden haft den uppfattningen att man i den svenska riksbankslagen, precis som i många andra länder som har en självständig riksbank, bör lagfästa både frågan om offentliggörande av direktionens protokoll och frågan om riksdagens rätt att fråga ut riksbankschefen.

För den sakens skull ber jag att få yrka bifall till reservation 3 i finansutskottets betänkande.

Centern har också avgivit en reservation där man tar upp frågan om regeringens inblandning i den penningpolitiska debatten. De andra borgerliga partierna berör detta i ett särskilt yttrande. Jag vill något kommentera det, för det är, återigen, klart att det med en självständig oberoende riksbank är viktigt att det förs en livaktig penningpolitisk debatt. Ingen är förhindrad att delta i den penningpolitiska debatten. Inte heller regeringen är förhindrad att delta i ett samhälleligt samtal om penningpolitiken. Men eftersom regeringen är förhindrad att ge anvisningar till Riksbanken, eftersom det skulle komma i konflikt med Riksbankens oberoende ställning, finns det anledning för företrädare för regeringen att ålägga sig en viss restriktivitet. Och vi menar från, tror jag, alla de borgerliga partierna att regeringen i vintras skred över gränsen för det lämpliga.

När ett antal ministrar med statsministern, finansministern och näringsministern i spetsen gav uttryck för uppfattningar i räntesättningsfrågor som gav intryck av en närmast orkestrerad regeringskampanj till förmån för räntesänkingsbeslut i Riksbanken överskred man enligt min mening gränsen för det lämpliga. Jag tycker att det finns anledning att påtala detta. Det finns anledning att kritisera detta. Det är inte bra om regeringen ersätter egna tillkortakommanden inom den finanspolitik som man har ansvar för och kan påverka med kritik mot penningpolitiska beslut och åtgärder som man inte har med att göra.

Man kan möjligen som en randanmärkning konstatera att den här ty-
pen av regeringspåverkan gentemot Riksbanken naturligtvis också riske-

rar att bli kontraproduktiv. Om man blir alltför övertydlig i sina intentioner om vad Riksbanken bör göra kan man hamna i den situationen att Riksbanken försenar just sådana beslut i en strävan att ge uttryck för sitt oberoende. Även från den mer praktiska utgångspunkten är det alltså olämpligt om regeringen och regeringens företrädare uppträder på det sätt som man gjorde i vintras.

Med detta, fru talman, yrkar jag då bifall till reservation 3.

Anf. 66 CHRISTER NYLANDER (fp):

Fru talman! Vid förra årets debatt om penningpolitiken sade jag att jag hoppades att vi denna gång, ett år efteråt, skulle ha helt andra förutsättningar för den här debatten.

Nu blev det inte så. Utskottets betänkande handlar tyvärr inte om hur vi håller på att införa euron i Sverige. Betänkandet handlar inte heller om hur vi håller på att samordna penningpolitiken med de länder som har en gemensam valuta.

I en motion från i höstas, som besvaras i detta betänkande, föreslår Folkpartiet att riksdagen tydligt ska slå fast att resultatet i folkförvalet inte innebär någon förändring när det gäller den penningpolitiska regimen. Med detta betänkande görs också ett sådant uttalande, och vi anser oss fullt tillgodosedda med detta. Politiken med en självständig riksbank och ett tydligt inflationsmål ligger fast.

Vi välkomnar särskilt att det är ett helt enigt utskott som gör detta uttalande, särskilt mot bakgrund av den debatt som vi hade inför euroförvalet där en självständig riksbank ibland utmålades som något väldigt odemokratiskt.

Fru talman! Under de år som har gått sedan Riksbankens självständighet trädde i kraft har öppenheten ökat och den penningpolitiska debatten blivit mer intensiv, och det är väldigt bra.

Självklart måste också regeringens företrädare få lov att yttra sig i dessa frågor. Vi vill inte ha några munkavlar. Däremot kan man konstatera att representanter för regeringen under hösten och våren har gått för långt. Man har inte nöjt sig med allmänna kommentarer om penningpolitiken utan man har i stället försökt kommendera fram räntesänkningar.

Det sätt som regeringsföreträdare har yttrat sig på tjänar inte till att stärka Riksbankens självständiga ställning. Det må vara kortsiktigt taktiskt riktigt att förskjuta fokus bort från en handlingsförklaring som man själv drabbats av och i stället kräva åtgärder av Riksbanken, men på längre sikt riskerar en sådan taktik att försvaga det ekonomisk-politiska ramverket.

Vi vill inte ha några munkavlar på ministrar, men vi tycker att det är rimligt att regeringen funderar mer på hur man ska dra ur bjälken ur det egna ögat än på att söka efter eventuella grand i Riksbankens.

Fru talman! Staten ska inte driva företag, och Riksbanken ska inte driva företag. Det måste vara den viktigaste slutsatsen som riksdagen drar av finansutskottets granskning av bolagiseringen av Riksbankens kontanthantering.

Sedan 1980-talet har Riksbanken arbetat med att förändra, modernisera och effektivisera sin regionala kontorsorganisation och hanteringen av kontanter. Till stor del har den utvecklingen inneburit viktiga och nöd-

vändiga rationaliseringar och fokusering på kärnverksamheten, och det har varit bra. Men det finns också exempel på åtgärder som har lett fel.

Beslutet av de politiska företrädarna i dåvarande riksbanksfullmäktige att bolagisera verksamheten utgör den egentliga källan till problemen. Det är inte så att bolaget har skötts dåligt av enskilda personer, utan det är fråga om ett systemfel.

Sedan Pengar i Sverige AB startades 1999 har vi sett hur bolaget har gått med stora underskott år efter år. Delar av kostnadsökningarna hade förmodligen kommit även om man hade drivit det på annat sätt. Det är de kostnadsökningar som har tillkommit utöver alternativkostnaden som vi med skärpa ska ifrågasätta. När man studerar dessa närmare finner man att det framför allt handlar om den verksamhet där man gav sig ut för att konkurrera med andra företag på en fungerande marknad.

För verksamheten i sig var det förmodligen oundvikligt med förlust under åtminstone de första åren, eftersom löpande kostnader som tidigare täckts av Riksbanken nu flyttades över till det nya bolaget. Tanken finns att detta kan ha varit en av drivkrafterna bakom att man sedan bestämde sig för att söka intäkter på annat håll. Det kan inte uteslutas att det var så.

Riksbanken beskriver sin expansiva nya strategi i årsredovisningen 2001. Syftet var att erbjuda kunderna helhetslösningar. Man lät därför det nybildade helägda bolaget Pengar i Sverige starta ett dotterbolag för transporter av pengar, Pengar i Sverige Värdetransport AB. Detta nya dotterbolag förvärvade andra bolag och hade 60 fordon och 80 anställda för värdetransporter år 2001.

År 2002 ökade man ansträngningarna ytterligare för att klara konkurrensen med de privata aktörerna. Därmed drog man också på sig ytterligare underskott.

I en studie av KPMG, som finns i betänkandet, har man listat ett antal tillfällen i beslutsprocessen där man kunde ha fattat andra alternativa beslut som hade medfört en helt annan utveckling. Det första tillfälle som KPMG identifierar är också det viktigaste. Man skriver:

När verksamheten bolagiserades kunde man i stället valt att avveckla den konkurrensutsatta verksamheten.

Så borde man ha gjort, men så gjordes inte. I stället valde man att satsa ytterligare. Och att på det sättet satsa tiotals miljoner kronor av statliga medel för att driva en kommersiell verksamhet på en fungerande marknad var direkt olämpligt. Det var också osmart och oekonomiskt.

Man ska gråta över spilld mjölk. När åtskilliga miljoner kronor försvinner ska man gråta över den spillda mjölken, men det räcker inte att göra det, utan man måste också lära sig en läxa.

Om det är något vi ska lära oss av miljonrullningen är det just detta att staten, det vill säga i detta fall Riksbanken, inte ska starta bolag som konkurrerar med privata företag på fungerande marknader.

Det finns en hel del att invända mot bolagiseringen. Finansutskottet är också väldigt kritiskt i vissa delar i betänkandet, men man ska också komma ihåg att framhålla att direktionen sedan 2002 har tagit tag i problemen och nu gör det som måste göras. Bland annat innebär det att man avyttrar den konkurrensutsatta verksamheten, stramar upp övervakningen och effektiviserar kontanthanteringen ytterligare.

Fru talman! Det finns i svensk lagstiftning inget krav på att Riksbankens protokoll ska offentliggöras eller att riksbanksledningen ska delta i utfrågning av riksdagen. Så borde det vara.

Folkpartiet välkomnar att Riksbanken självmant har beslutat att offentliggöra direktionens protokoll med viss fördröjning. De är viktiga underlag i den diskussion som måste finnas om penningpolitiken. Öppenheten stärker förståelsen för penningpolitikens mål, och den stärker också trovärdigheten i politiken.

Offentliga protokoll från direktionens sammanträden måste vara en självklarhet även framöver. Därför bör den praxis som i dag finns föras in i riksbankslagen.

Chefen för Europeiska centralbanken, ECB, är i lag skyldig att delta i de utfrågningar som Europaparlamentet anordnar. Några liknande lagregler finns inte i Sverige. Det borde det göra. De offentliga utfrågningar som genomförs i finansutskottet har kommit till stånd till stor del, främst kanske, på initiativ från riksbanksledningen. Men det finns ingen garanti för att det kommer att förbli så. Därför bör också detta sättas på pränt genom bestämmelser i riksbankslagen.

Folkpartiet har två reservationer i detta betänkande och ett särskilt yttrande. Jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 3.

Anf. 67 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 Utvärdering av penningpolitiken 2001–2003. Det är en motivreservation.

Reservationen går ut på att Riksbankens prognoser från våren 2002 av såväl KPI- som UNDI-X-inflationens utveckling under senare delen av 2003 och inledningen av 2004 legat över eller till och med kraftigt över det verkliga utfallet. Missbedömningen har fått till följd att Riksbanken under de senaste två åren bedrivit en alltför stram penningpolitik. Det har bidragit till att dämpa tillväxten i den svenska ekonomin, minskat sysselsättningen och ökat arbetslösheten.

Före den 1 januari 1999 beslutades Riksbankens penningpolitik av riksbanksfullmäktige som var utsedd av riksdagen. I huvudsak avspeglade fullmäktige de parlamentariska styrkeförhållandena.

För att förbereda Sverige för ett EMU-medlemskap blev Riksbanken politiskt oberoende för fem år sedan. Vänsterpartiet var motståndare till denna förändring av demokratiska skäl men också av ekonomiskt sakliga skäl. Vi anser att en viktig del av politiken undandrog demokratin. Erfarenheten visar att besluten om förändringar i räntenivån varken är enbart teknik eller vetenskap. Det handlar ytterst om värderingar och ideologi. Liksom i all politik krävs det givetvis också sakkunskap och faktaunderlag.

Man kan hävda att det är en liten del av samhällspolitiken som hänvisats till en politiskt oberoende riksbank och att instrumentet främst handlar om styrräntan, den så kallade reporäntan. Men det ansvar som nuvarande riksbank har är prisstabilitet och finansiell stabilitet. Hur direktionen åstadkommer detta påverkar förutsättningarna för samhällspolitiken i dess helhet. Det finns ingen objektiv ekonomisk politik, och penningpolitiken är en del av den ekonomiska politiken.

Riksbankens direktion har i ett tillägg till inflationsmålet två anledningar att avvika från målet vid penningpolitiska beslut. I stora drag

handlar det om förbindelsen mellan inflation, konjunkturläge och sysselsättning. Frågan är hur mycket Riksbanken använt sig av dessa möjligheter till avvikelser. I huvudsak har Riksbankens räntepolitik styrts av följande enkla handlingsregel: Om inflationsprognosen visar att inflationen på ett till två års sikt avviker från inflationsmålet ska reporäntan normalt förändras. En prognos över 2 % betyder normalt att reporäntan ska höjas, och en prognos under 2 % att reporäntan ska sänkas. Förutom vid några enstaka tillfällen har Riksbanken följt denna handlingsregel.

LO-ekonomerna Dan Andersson, Lars Ernsäter och Anna Thoursie skriver i en debattartikel publicerad i Dagens Nyheter den 20 april i år: ”Vi tror att Riksbanken sett för mycket till mekaniska handlingsregler och använt osäkra prognoser om framtiden i stället för den mer säkra informationen om nuläget – om verkligheten om man så vill. Riksbanken har de sista åtta månaderna hamnat helt ur fas med den ekonomiska utvecklingen. Den har nu tvingats till skyndsamma och stora räntesänkningar. Inflationen blir mätt med KPI bara 0,4 procent i år och 1,4 procent nästa år, enligt regeringens vårproposition.”

Konjunkturinstitutets chef Ingemar Hansson säger i Dagens Industri i en artikel den 30 mars i år: ”En orsak till att arbetslösheten stigit så snabbt som den gjort är att reporäntan varit för hög.” I samma artikel säger samma instituts prognoschef Hans Lindberg: ”Alla indikatorer pekar på att penningpolitiken varit för stram det senaste året.”

Riksbankschefen Lars Heikensten medger också detta i finansutskottets offentliga utfrågning den 1 april: ”Det är klart att man i efterskott, när vi nu ser att inflationen har fallit ut så lågt som den har, kan säga att det hade varit möjligt att ha en lägre ränta 2001–2002.” Han försvarar sig dock mot kritiken och menar att den förenklar problematiken.

Dessa citat förstärker Vänsterpartiets motivreservation. Egentligen vore det enda riktiga att demokratisera Riksbanken eftersom penningpolitiken är en del av den ekonomiska politiken.

Fru talman! I LO-ekonomernas nämnda debattartikel framgår att de ska ha överläggningar med Socialdemokraterna i finansutskottet, där de kommer att begära att en utvärdering av politiken för full sysselsättning görs. Om jag räknar rätt borde den överläggningen ha varit förra veckan, den 28 april. Vad svarade ni, Agneta Gille? Från Vänsterpartiets sida skulle vi se positivt på ett sådant initiativ. Vidare framgår det av artikeln att LO-ekonomerna också vill ha en utvärdering av Riksbankens politik. Det här betänkandet borde väl vara svaret på deras begäran.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag bara nämna att Vänsterpartiet står helt bakom den kritik som ett enigt utskott riktat mot de missförhållanden som framkommit under beredningen av ärendet om Riksbankens bolagisering av kontanthantering. Även med beaktande av att Riksbanken för närvarande ser över hur kontanthantering ska organiseras i framtiden skulle Vänsterpartiet vilja gå längre och göra ett tillkännagivande till Riksbankens direktions. Av formella skäl kan vi inte göra ett sådant yrkande, men vi ser mycket allvarligt på det som Riksbanken gjort. Detta har vi gett uttryck för i ett särskilt yttrande.

För det första borde riksdagen ha haft möjligheter att pröva Riksbankens planer på att bolagisera kontanthantering eftersom det innebär att Riksbankens grundlagsenligt givna rätt att ensam ge ut sedlar och mynt delvis privatiserades. För det andra har staten under de första fyra och ett

halvt åren förlorat mer än 800 miljoner kronor. Fortsatta betydande underskott förutses även för innevarande år.

Jag kan inte låta bli att säga angående Folkpartiets mening att staten, i det här fallet Riksbanken, inte borde bedriva företagsverksamhet eftersom den inte klarar av det att det finns många goda exempel på att det privata näringslivet också har gjort sina fadäser. Så det är ett väldigt tunt argument som Folkpartiet har lämnat här.

Anf. 68 CHRISTER NYLANDER (fp) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt i vilken ända jag ska börja. Jag konstaterar att Siv Holmas retorik inte alltid stämmer överens med det som finns i betänkandet. Det är till exempel så att Vänsterpartiet inte har reserverat sig mot att en självständig riksbank är en bra politik. Vänsterpartiet står också bakom skrivningarna, till exempel på s. 28, att Riksbankens prognoser, även prognoserna för 2003, står sig förhållandevis väl i jämförelse med andra instituts bedömningar. Så gott som samtliga institut, både svenska och utländska, gjorde under den aktuella perioden samma över- och underskattningar.

Jag skulle vilja fråga Siv Holma vad huvudproblemet är. Tycker man att Riksbanken är för dålig på att göra prognoser? Tycker man att handlingsregeln som Siv Holma tog upp är felaktig och bör ändras? Eller är det möjligen så att målet helt och hållet bör förändras? I så fall tycker jag att man borde skriva det i en reservation. Eller är det bara ännu ett försök att skylla alla problem i Sverige i dag i fråga om arbetslöshet, låg sysselsättning och så vidare på att Riksbanken inte har sänkt reporäntan med 0,25 % i stället för att fokusera på det som ni i budgetsamarbetet mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet skulle kunna göra?

Anf. 69 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! När det gäller Riksbankens självständiga ställning som betänkandet behandlar vill jag säga följande. Det som vi är med på i utskottets skrivning är att vi inte finner någon anledning att ändra utifrån Folkpartiets motion. Och där är vi överens.

Att vi vill att man ska demokratisera penningpolitiken är en gammal uppfattning som Vänsterpartiet har haft i alla år. Vi tycker att det är en del av den ekonomiska politiken. Det finns ingen objektiv ekonomisk politik. Det handlar till syvende och sist om ideologi och värderingar. Och där har majoriteten i riksdagen en annan uppfattning när det gäller den här frågan än Vänsterpartiet. Vi anser att inflationen ska hållas nere. Men det ekonomiska utvecklingsläget måste ses i en helhet. Och såsom inflationsmålet är formulerat blir inflationsmålet överordnat. Arbetslöshetsbekämpningen är väldigt viktig för oss. Där får man också använda penningpolitiken som ett verktyg enligt vår uppfattning.

Det kan inte vara speciellt överraskande för Folkpartiet att höra det från vår sida.

Anf. 70 CHRISTER NYLANDER (fp) replik:

Fru talman! Arbetslösheten är väldigt viktig. Men varför fokuserar man så väldigt mycket och hela tiden på vad Riksbanken ska göra i stället för att kräva att ni får några rejäla förändringar i regeringspolitiken när ni utgör en del av samarbetet om budgeten? Det är framför allt där

som någonting måste göras för att öka den långsiktiga tillväxttakten och öka sysselsättningen.

Siv Holma säger att det inte finns någon anledning att ändra penningpolitiken på grund av Folkpartiets motion. Nej, men det som står i utskottsbetänkandet är att det inte finns någon anledning att ändra den på grund av att det blev ett nej i folkomröstningen. Jag skulle vilja höra Siv Holmas fundering kring detta.

Det finns naturligtvis ett romantiskt skimmer över att allting ska vara väldigt demokratiskt. Vi hörde tidigare här att det mest demokratiska som finns är att ha folkomröstningar. Var ska man då lägga den här demokratiska förankringen av penningpolitiken? Är det riksbanksfullmäktige som återigen ska fatta besluten? Är det ännu mer demokratiskt att riksdagen fattar besluten i stället för att riksbanksfullmäktige gör det? Eller är det möjligen så att vi ska ha folkomröstningar om penningpolitiken? Siv Holma säger ju samtidigt att det nu för tiden inte fungerar på ett sådant sätt att man kan sätta en räntesats nu och få effekter två år senare utan att det är dagsnoteringar som gäller. Hur ska denna förankringsprocess fungera mycket mer demokratiskt – fullmäktige, riksdagen eller folkomröstningar – samtidigt som vi ska reagera på hur verkligheten ser ut just nu och förändra räntan efter det?

Anf. 71 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! När det gäller att demokratisera penningpolitiken har vi en gammal känd uppfattning, vilken ni borde känna till, nämligen att vi vill återgå till det gamla systemet då riksbanksfullmäktige utsågs av riksdagen. Så var det före den 1 januari 1999. Det sade jag också tidigare.

I fråga om arbetslöshetsbekämpningen är penningpolitiken naturligtvis inte det enda verktyget. Men vi tycker att det är viktigt att ha en samlad arsenal av verktyg för att åstadkomma en bra sysselsättningspolitik.

Nu kan man säga att det budgetsystem som bland annat ni har varit med om att fatta beslut om i riksdagen gör att vi får begränsade möjligheter att bedriva en aktiv konjunkturpolitik. Vi ser fram emot att kunna göra förändringar när det gäller utgiftstak och så vidare så att man ska kunna använda sig av en budgetpolitik som innebär att man kan göra aktiva insatser för att skapa förutsättningar för fler arbetstillfällen. Det är också viktigt. Och det är också en gammal känd vänsterpartiuppfattning.

Däremot kan man säga att den modell som Folkpartiet vill ha för att skapa fler jobb har visat sig vara ganska dålig med tanke på att man är så väldigt fundamentalistisk när man tittar på inflationsbekämpningen som det viktigaste verktyget och ha en oberoende riksbank och att skattesänkningar skulle vara det allena rådande receptet för att skapa fler jobb.

Anf. 72 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Fru talman! Under rubriken Penningpolitiken och Riksbankens förvaltning finns det några punkter som bör kommenteras. Riksbankens kontanthantering är en av de dessa punkter. Utskottet ger här en skarp kritik av Riksbankens skötsel av ärendet.

Som en resumé kan man säga att en mängd olyckliga beslut och åtgärder har inneburit att staten har skjutit till belopp i storleksordningen 900 miljoner kronor, och företaget Svensk Kontantförsörjning redovisar

fyra år efter starten ett eget kapital i storleksordningen 39 miljoner kronor, alltså ett bortfall på ungefär 850–860 miljoner kronor, detta i en verksamhet som ska bedrivas affärsmässigt och i ett bolag som till hundra procent ägs av Riksbanken.

Skarp kritik är befogad för den valhända skötseln av det här ärendet. Nu kan givetvis den som letar väl finna förmildrande omständigheter i detta sammanhang, men kvar står ändå fakta, nämligen att drygt tre kvarts miljard kronor har försvunnit från skattebetalarnas plånböcker.

Ett enigt utskott bedömer att det inte är skäl att gå vidare i den här frågan utan nöjer sig med en kritisk skrivning. Centerpartiet delar den uppfattningen.

Den andra frågan som bör belysas är Riksbankens oberoende ställning. Vi från Centerpartiet anser att denna fråga är så pass allvarlig att vi under vintern har anmält statsministern till konstitutionsutskottet för hans agerande i detta sammanhang.

Vi vet av de senaste månadernas debatt om reporäntan att statsråd efter statsråd har gått in i debatten och haft synpunkter på Riksbankens hantering av räntesättningen. Ett sådant agerande är inte bra.

Om tunga statsråd, med statsministern i spetsen, går in och mer eller mindre uppmanar riksbankschefen att sänka räntan förlorar Riksbanken sin trovärdighet.

Riksbankens oberoende ställning är grundlagsfäst. Så är det också i många andra länder.

I USA hävdar förre finansminister Robert Rubin att bara misstanken om att Riksbanken styrs av politiska påtryckningar kan driva upp räntenivåerna.

En annan finansminister i USA, Lawrence Summers, betecknar politiska inbrott i penningpolitiken som ”ett dåraktigt agerande”.

I Sverige är det mer av vana än ovana att statsråd hoppar in och har åsikter om räntenivåerna, detta trots de risker som kolleger i andra länder framhåller kan vara avgörande för räntnivån. Risker för negativa effekter är alltså uppenbara.

De tre senaste riksbankscheferna i Sverige har också uttalat sig kritiskt mot den här företeelsen.

Vi från Centerpartiet vill givetvis inte sätta munkavle på debatten. Men det är en tydlig skillnad om landets statsminister eller framträdande statsråd går in och har åsikter än om vi som riksdagsledamöter går in och för en debatt i penningpolitiska frågor.

Vi från Centerpartiet ser det som en självklarhet att Riksbanken ska vara självständig. Den ska fatta penningpolitiska beslut samtidigt som detta öppnar för en viktig öppen och bred offentlig debatt om penningpolitikens utformning.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 under punkt 8.

Beträffande lagreglering av de offentliga utfrågningarna kan detta ses som något av ett slag i luften. Men Riksbanken har en fri ställning, och Riksbanken kan alltså välja att delta i dessa utfrågningar eller ej. Skulle man då välja att inte delta stängs ett öppet inlägg som nu utan tvekan är en viktig del av den offentliga debatten om penningpolitiken.

Nu säger utskottets majoritet att man är beredd att ompröva frågan om riksbankschefen inte skulle komma till utfrågningen. Vi i Centerpartiet ser det som lika naturligt att reglera Riksbankens deltagande i offent-

liga utfrågningar i lag som att Riksbankens fristående ställning är lagreglerad.

Jag delar därför den syn som framförs i reservation 4 och yrkar också bifall till den i likhet med vad som tidigare har gjorts.

Anf. 73 AGNETA GILLE (s):

Fru talman! Som vi har hört av debattörerna före mig är detta betänkande trots allt ett mycket spännande betänkande. Det är nog sällan som vi till och med har haft känslan av att läsa en spännande följetong.

När det gäller penningpolitiken är det precis som Carin Lundberg sade i sin inledning. Utvärderingen omfattar 2001–2003. Inflationen har under den perioden i genomsnitt legat över inflationsmålet 2 % men dock under målets övre gräns som är 3 %.

Utskottet konstaterar att Riksbanken i sina prognoser för år 2001 och 2002 överskattade tillväxten i den svenska ekonomin och underskattade inflationen. Även när det gäller 2003 överskattade Riksbanken inledningsvis BNP-tillväxten och underskattade den underliggande inflationen, precis som Siv Holma här har tagit upp.

Vi har också i utskottet konstaterat att Riksbankens prognoser för våren 2002 och 2003 låg över eller till och med kraftigt över utfallet. Vid en utfrågning av riksbankschefen som hölls den 1 april i år konstaterade både utskottet och riksbankschefen att vi med facit i hand nu kan se att höjningen av reporäntan våren 2002 med 0,5 procentenheter var onödig. Det är lätt att vara efterklok. Så här i efterhand är det lätt att se detta, vara klok och tycka att det skulle ha varit ett annat beslut. Men vi har också att se till hur det ekonomiska läget såg ut när beslutet fattades.

Vid vår granskning av Riksbankens agerande kan vi dessutom konstatera att Riksbanken i huvudsak har utformat penningpolitiken i enlighet med sin egen officiella handlingsregel, det vill säga att man ska sänka eller höja reporäntan när inflationsprognoserna går under eller över inflationsmålet.

Jag vill också ge svar till Siv Holma, som ställde en direkt fråga till mig om LO-ekonomernas överläggning med de socialdemokratiska ledamöterna i finansutskottet.

Vi har kontinuerliga överläggningar tillsammans med LO-ekonomerna för att just diskutera den viktiga penningpolitiken men också andra viktiga frågor som arbetsmarknadspolitiken. Arbetsmarknadsfrågorna ligger i första rummet för både Vänsterpartiet och Socialdemokraterna. Att bekämpa arbetslösheten är vad vi alltid i alla lägen sätter främst.

Som svar till Siv kan jag säga att vi har kontinuerliga överläggningar. Vi har inte sagt ja eller nej till den utredning som LO-ekonomerna har krävt. Men vi kommer att träffa dem återigen. Vi kan inte helt öppet tala om exakt vad överläggningarna har innehållit.

För att återgå till betänkandet har vi också att redovisa vår syn på det sätt som Riksbankens direktion har skött frågan om bolagiseringen av kontanthantering i Riksbanken. Det är denna läsning som jag syftade på i min inledning. Vi har också hört ganska tydligt från Jörgen Johansson med flera om just den synpunkten.

Det framgår av betänkandet att utskottet anser att det är olämpligt att Riksbanken satsat statliga medel på att bygga ut en kommersiell verksamhet i den omfattning som skett och som dessutom inte Riksbanken är

ålagd att utföra. Utskottet uttalar sig starkt kritiskt angående Riksbankens sätt att sköta bolagiseringen av kontanthantering. Vi konstaterar dock att riksbanksledningen sedan 2002 med kraft försökt att komma till rätta med de problem som bolagiseringen har förorsakat.

Utöver den kritik som utskottet skriver om i detta betänkande anser utskottet att det inte finns anledning för oss att göra något särskilt uttalande i den här frågan. På denna punkt är utskottet helt enigt.

När vi behandlade betänkandet om Riksbanken och penningpolitiken tidigare år, bland annat förra året, ägnades den mesta tiden här i kammaren till att tala om Riksbankens vara eller inte vara utifrån ett möjligt medlemskap i den europeiska unionens valutasamarbete, EMU. Det är alltid spännande att gå tillbaka ett år, läsa i protokollet och se vad vi sade då.

Jag kan konstatera att många av de motioner som behandlas i dag har samma karaktär som de som fanns då. En del är till och med identiska. Det handlar om offentliggörandet av direktionens protokoll och lagreglering av de offentliga utfrågningarna av riksbankschefer då som nu, precis som Christer Nylander har påpekat.

Här har majoriteten i utskottet samma ståndpunkt nu som vi hade då. Vi har även tidigare år haft den ståndpunkten när frågorna har debatterats. Majoriteten i utskottet har alltså samma ståndpunkt med en mycket tydlig skrivning i betänkandet: Då dessa delar i dag fungerar utan anmärkning behöver de således inte lagstiftas. Vi säger också i betänkandet att den dag då vi ser att så inte är fallet ska vi naturligtvis åtgärda problemen med lagstiftning. Men där är vi inte i dag.

Centerpartiet har också, precis som vi hört av Jörgen Johansson, en reservation under punkten 8 där man vill lägga munkavle på statsråden när det gäller att uttala sig om penningpolitiken och också om ränteläget. Jag förstår att det är någonting som Centerpartiet har upprörts över, eftersom man också anmält det till KU. Men jag kan ändå inte förstå denna vansinniga tanke. Det är väl snarare så att ju fler som deltar i penningpolitisk debatt, desto bättre, och desto större chans har Riksbanken att visa sitt oberoende. Det är ett oberoende som är styrt av riksbankslagens 3 kap. 3 §.

Fru talman! Jag yrkar således avslag på alla motioner och reservationer och bifall till utskottets förslag i betänkande FiU23 i sin helhet. Det innebär också att vi ger Riksbankens direktion ansvarsfrihet för räkenskapsåret 2003.

Anf. 74 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för det svar som Agneta Gille gav vad gäller de överläggningar som Socialdemokraterna har haft med LO-ekonomerna. Jag har all respekt för att ni inte vill torgföra det offentligt.

Men jag tycker att det vore mer positivt att få höra att ni skulle vara positivt inställda, liksom Vänsterpartiet, till att man gör en utvärdering av politiken för full sysselsättning. Som det nu är är det ett problem – det menar vi som tycker att arbetslöshetsbekämpningen är så pass viktig att den ska gå i främsta rummet – att vi inte klarar arbetslöshetsmålet på 4 %. Vi har en ökad arbetslöshet. Sysselsättningsmålet skulle vi ha klarat i år. Det klarar vi inte, utan i bästa fall 2007.

Även om vi har ett bra samarbete när det gäller den ekonomiska politiken i övrigt borde vi ändå anstränga oss ytterligare för att kunna klara av de här så viktiga frågorna.

Så ett positivt ställningstagande utifrån det LO-ekonomerna har begärt skulle vara till glädje.

Anf. 75 AGNETA GILLE (s) replik:

Fru talman! Siv Holma tar upp full sysselsättning. Det är ett mål som vi är överens om att vi ska ha. Om vi klarar det med en utvärdering eller inte är däremot en fråga som vi får diskutera.

Vad som är intressant är att ni från Vänsterpartiets sida säger att vi ska lägga så stor vikt vid penningpolitiken och kanske lite mindre vikt vid finanspolitiken. Det tycker jag kanske är fel. Jag tror att penningpolitiken har en viss roll att spela. Vi ser ju hur det ser ut i Europa med den ränta som ECB har haft, alltså betydligt lägre än hos oss. Trots det har man haft en mycket sämre tillväxt och betydligt högre arbetslöshet än vad Sverige har haft.

Vi får vara lite balanserade i fråga om vilken roll finanspolitik eller penningpolitik har.

Anf. 76 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! Jag ser penningpolitiken som *ett* verktyg, inte det enda verktyget. Det har jag försökt att säga.

Jag kan hålla med om den beskrivning som Agneta Gille gör när hon jämför Sveriges utveckling med övriga EU-länders, den genomsnittliga utvecklingen av tillväxt och arbetslöshet och sådant. Det kan också ha sin betydelse att vi haft ett samarbete och kunnat bedriva en relativt sett framgångsrik ekonomisk politik, men vi är som sagt inte nöjda med det utan tycker att vad man nu borde mera fokusera på är att vi inte klarar arbetslöshetsmålet och inte heller sysselsättningsmålet. Där borde inte några som helst åtgärder som kan vara till gagn ligga i träda. Där borde vi göra ytterligare ansträngningar.

Anf. 77 AGNETA GILLE (s) replik:

Fru talman! Jag delar Sivs ståndpunkt att vi ska sätta fokus på att bekämpa arbetslösheten, sätta fokus på att se till att sysselsättningsgraden ökar och se till att de som i dag har deltidsarbete får möjlighet att komma upp i sysselsättningsgrad. Visst är det så. Vi ska gemensamt i det samarbete vi har bekämpa arbetslösheten; det tror jag också på.

Vi har delade åsikter om vad penningpolitiken spelar för roll. Men en självständig riksbank är väldigt viktig. Med facit i hand kan vi se att den har kunnat agera på samma sätt, och det har man också erkänt. Men situationen var tidigare sådan att de gjorde den bedömning och den prognos för räntan som man gjorde, vilket också Lars Bäckström vid tidigare debatter har hyllat.

Anf. 78 CHRISTER NYLANDER (fp) replik:

Fru talman! Jag kan inte låta bli att inleda med en kommentar till den diskussion som just var. Vi har i dag i Sverige en historiskt låg ränta och en väldigt expansiv penningpolitik. Ändå har vi en historiskt hög arbets-

löshet och en väldigt låg sysselsättningsnivå. Det om något måste göra att man drar slutsatsen att diskussionen att få ned arbetslösheten och upp sysselsättningen måste ni först och främst ha när ni har era budgetförhandlingar och inte när vi utvärderar penningpolitiken.

Agneta Gille sade tidigare att vi har ungefär samma diskussion varje år, och det handlar till exempel om utformning och så vidare. Skillnaden är den att hade det blivit ja i folkomröstningen hade vi i detta nu varit på väg att införa lagar i Sverige som gjorde att riksbankschefen, åtminstone ECB-chefen, var tvungen att komma till parlamentet för utfrågningar när parlamentet så ville.

Nu blev det ett nej. Då kan man fundera hur man kan öppna frågan på nytt. Varför vara nöjd med en god praxis och invänta en dålig praxis innan man gör någonting? Vore det inte bättre att stadfästa en god praxis nu när den finns?

Jag skulle också vilja ställa frågor kring regeringens uttalanden. Jag tycker att regeringen mycket väl kan vara med i diskussionen om penningpolitiken. Men det är klart att någonstans går gränsen. Det är bra att man kommenterar, funderar och diskuterar, men i den kampanj som skedde under hösten, vintern och våren var det snarast ett försök att kommendera fram en lägre ränta. Jag tycker att finansutskottets majoritet, framför allt dess ordförande, skötte den diskussionen väldigt bra. Men regeringen var väldigt aktiv i försöken att kommendera fram en räntesänkning. Var tycker Agneta Gille att gränsen går för vad regeringen får lov att uttala?

Anf. 79 AGNETA GILLE (s) replik:

Fru talman! Christer inledde med samarbetet med Vänsterpartiet. Han kanske har rätt i att det inte är i samband med utvärderingen av penningpolitiken som vi ska diskutera just den delen. Men penningpolitiken kan också ha en roll, precis som Siv sade, i hur tillväxten utvecklas. Då kan vi komma till den fråga som Christer kom in på sist, nämligen regeringens möjlighet att få delta i den debatt som ändå var om penningpolitiken. Det är svårt att säga vilken gräns som det ska vara. Vi har ett beslut att det är riksbankslagen som styr att Riksbanken är oberoende. Det betyder att Riksbanken har en styrka i att inte få ta emot synpunkter, påtryckningar eller sådant utan att resten av samhället ska behöva ha munkavle på ett eller annat utan ha möjlighet att delta i debatten. Jag tycker att statsråd och statsministern också ska ha rätt och möjlighet att delta i den debatten. Bakom det ställningstagandet står också majoriteten i utskottet.

Anf. 80 CHRISTER NYLANDER (fp) replik:

Fru talman! Vi har samma åsikt om regeringens rätt att delta i en diskussion. Men jag skulle vilja ställa en fråga. Vi är överens om att Riksbankens självständighet är viktig. Vi är överens om att det faktum att vi har haft en självständig riksbank är viktigt för att Sveriges ekonomiska politik har varit ganska framgångsrik de senaste åren.

Finns det, som Socialdemokraterna ser det, en risk att Riksbanken, för att hävda sin självständighet, bedriver en penningpolitik som inte är den optimala i det läge man har? Finns det en risk att man, för att hävda sin självständighet och inte komma in i diskussionen om att man följer

vad regeringen kommenderar, avvaktar med att sänka räntan även om man egentligen borde göra det? Finns en sådan risk?

Prot. 2003/04:109
5 maj

Anf. 81 AGNETA GILLE (s) replik:

Fru talman! Min egen personliga bedömning, som många med mig delar, utifrån det samarbete och de utfrågningar vi haft med Riksbanken är att jag har ett väldigt stort förtroende för Riksbanken. De har ändå följt inflationsmålet. Vi kan läsa det i detta betänkande.

Jag ser inte den risken att Riksbanken på något vis skulle låta sig påverkas av att regeringen, riksdagsledamöter eller andra uttalar sig om penningpolitiken. Jag ser inte den risken. Jag ser en professionell domare – om vi talar om en fotbollsmatch – som inte tar hänsyn till hemmapubliken, eller vad det än må vara, utan gör sin bedömning utifrån det läge som han ser. Ungefär så kan jag se Riksbankens sätt att hantera penningpolitiken. Jag är ganska trygg i den övertygelsen.

Jag svarade inte på frågan om praxisen. Den praxis som fungerar behöver vi inte lagstifta om. Men det debatterade vi förra året, så det tror jag att vi redan kan.

Anf. 82 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Det blir lite grann en uppföljning av den förra frågan. Det berör alltså Riksbankens fristående ställning.

Vad är det som gör att Sverige är så unikt i förhållande till alla övriga länder i världen att man inte tar intryck av när en statschef går ut och har en åsikt om räntepolitiken? Jag skulle vilja höra det. Man hör redovisningar från två från varandra oberoende finansministrar i USA som säga att enbart misstanken om att Riksbanken styrs av politiska påtryckningar kan driva upp räntenivåerna.

En annan säger att ett dåraktigt agerande från en politiker i ledande ställning är just att ge uttryck för åsikter om räntepolitiken. Vi måste vara speciella i det här landet som inte har samma marknad och så att säga inte samma tänk. Jag skulle vilja höra hur Agneta motiverar den synen.

Sedan vill jag mycket tydligt understryka att vi ska ha en öppen och offentlig debatt om penningpolitiken. Men det är en viss skillnad om landets statsminister eller näringsminister går in i en kampanj – som man gjorde i vintras – för att man ska sänka räntan. Vi har en historiskt låg räntenivå, men hade situationen i Sverige varit en annan hade det kunnat vara än mer förödande.

Anf. 83 AGNETA GILLE (s) replik:

Fru talman! Jörgen Johansson sade på slutet det som jag hade tänkt säga. Han inledde sin fråga med om risken eller misstanken kan driva upp räntan. Någon sådan misstanke eller risk har vi ju inte sett med tanke på dagens mycket låga räntenivå. Där har ju Riksbanken visat att man står oberoende. Det har inte hänt någonting som har rubbat penningpolitiken på något sätt.

Jag vet inte om vår riksbank är extremt skicklig på att sköta den här saken. Vid en internationell jämförelse är det möjligt att det är så. Men som det ser ut i dag har jag fullt förtroende för att Riksbanken sköter penningpolitiken på ett utmärkt sätt, och jag anser att vi har en fri debatt i samhället.

*Penningpolitiken
och Riksbankens
förvaltning 2003*

Anf. 84 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Vi är helt överens om den fria debatten. Men situationen är ju annorlunda när man har en låg räntenivå kontra när man har en hög räntenivå. När man diskuterar sänkningar är risken naturligtvis mindre. Men en princip måste ju gälla i alla tider. Det är den principen som vi ska lägga fast. Jag ser inte detta som en vansinnig tanke – för att citera Anita – utan helt enkelt som ett sätt att värna dels Riksbankens oberoende ställning, dels en lugn utveckling av räntepolitiken i den ena eller andra riktningen.

Anf. 85 AGNETA GILLE (s) replik:

Fru talman! Vi ser på den här saken på olika sätt. Det är möjligt att vi har olika förtroende för Riksbanken, men jag tror att du också har varit med och tagit ställning i betänkandet om Riksbanken och penningpolitiken.

Jag ser ändå inte att det finns någon risk med att låta statsråd i regeringen uttala sig. Ska vi ha en fri debatt ska alla människor ha möjlighet att vara med i den. I en fri debatt inberäknas också regeringen, statsråden, statsministern och majoriteten i utskottet.

Vi har olika syn på Riksbankens självständighet och möjlighet att stå oberoende utan att ta intryck av det som sägs i debatten i samhället.

Anf. 86 OLLE SANDAHL (kd):

Fru talman! I utskottets granskning av penningpolitiken och Riksbankens förvaltning finns det en samsyn i de stora dragen. Detta är mycket positivt, eftersom den angelägna finansiella stabiliteten gynnas av en samsyn och ett samlat förtroende för Riksbanken som penningpolitisk aktör.

Samsynen med Riksbanken haltar dock påtagligt. Kritiken framgår klart i betänkandet. Riksbankens kommersiella ambitioner har ju minst sagt varit utan framgång. Riksbanken har själv vidtagit kraftfulla och substantiella åtgärder när det gäller sin självpåtagna affärsverksamhet. Det återstår nu för utskottet att noga följa utvecklingen.

Jag begränsar mitt anförande till ett par punkter där partierna har olika uppfattning. Det gäller eventuell lagreglering av offentliga utfrågningar och av Riksbankens offentliggörande av direktionens protokoll.

Riksdagen får inte tveka att ge lagstöd när så behövs. Att stifta lagar är en av riksdagens främsta uppgifter. Riksdagens omfattande – närmast dagliga – produktion av lagar visar att riksdagen tar detta sitt uppdrag på största allvar.

Men maximalt antal nya lagar per tidsenhet har inget egenvärde och har inget värde i sig självt. En god sedvana, en etablerad kultur som med viss frihet löser önskade uppgifter är normalt att föredra. Vi kristdemokrater understryker ofta att man inte kan ersätta den inre kompassen och ett gott omdöme med yttre lagar. Detta gäller i många sammanhang, och det gäller också Riksbanken. Om utveckling och status är bra avvaktar man lämpligen med lagstiftning till dess att det uppstår tecken på uppseglande behov. Det är värdefullt att förebygga sjukdom, men inte att behandla friska patienter.

Riksbankens självständighet har hittills tjänat oss väl. Riksbanken ska ha en hög grad av självständighet och ska inte i utgångsläget betraktas som riksdagens motpart med automatiskt behov av betsel och töm.

Riksbanken har hittills godvilligt och regelbundet hörsammat varje inbjudan till utskottet och låtit sig utfrågas med vad jag upplever som stor öppenhet.

Situationen är densamma för direktionens protokoll. Inte heller här påvisar historien något behov av en lag för att säkerställa offentlighet och insyn. Sedan 1999 har protokollen varit tydliga och presenterats offentligt med allt kortare fördröjning. Systemet med finansutskottets utfrågningar och med direktionens protokoll fungerar alltså bra utan lag så här långt.

Men, jag säger som utskottet: Läget kan bli annorlunda. Om det skulle ske att obstruktion eller tveksamhet i någon form när det gäller öppenhet, inställelse för utfrågning eller i protokollens tydlighet och tillgänglighet blir ny kultur och om den goda utvecklingen skulle vända, då ska vi i riksdag och utskott inte tveka. Om det sker måste riksdagen lagreglera relationen till Riksbanken så att insyn och öppenhet återupprättas och garanteras.

Fru talman! När det slutligen gäller beslutspunkt 8 angående Riksbankens självständighet är min bedömning att Riksbanken hittills har lyckats att behålla sin integritet och självständighet trots regeringsföretärdagens systematiska påtryckningar och uppenbara försök att påverka den självständiga Riksbanken. I ett särskilt yttrande påtalar vi riskerna med att förtroendet för Riksbankens autonomi kan äventyras om flagranta yttre påverkansförsök skulle bli en vana.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 87 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag välkomnar detta utlåtande från finansutskottet. Jag tänker inte diskutera själva finanspolitiken, utan anledningen till att jag har begärt ordet är att jag har haft den äran att tillhöra Riksdagens revisorer, vilka också hanteras i det här betänkandet.

Jag vill gärna redovisa att Riksdagens revisorer, under den tid jag hade äran att vara med där, ägnade mycket tid åt just revision av Riksbanken.

Under det sista året förekom det mycket diskussioner och en del hel del intervjuer. Det gjordes också tre utredningar om olika delar av Riksbankens göranden och låtanden. Bakgrunden var att Riksdagens revisorer fann att det var mycket som lämnade övrigt att önska när det gällde redovisning och så vidare, och detta har också bekräftats av den utredning som finansutskottet har gjort.

Av rapporten från Riksdagens revisorer framgick det väldigt klart att förlusterna i den delen var väldigt stora. Vid de utfrågningar, där också vice ordförande i riksbanksdirektionen deltog, var svaren så pass oklara att Riksdagens revisorer fann anledning att anlita två professorer i företagsekonomi – Peter Jennergren och Kenneth Skogsvik – vid Handelshögskolan i Stockholm för att noggrant gå igenom alla räkenskaper. Det finns väldigt väl redovisat här.

Det framkom, ungefär som har beskrivits här tidigare, att det var en mängd olyckliga beslut som hade fattats i den här delen. Men vad värre

var, som vi kom fram till, var att det var oklarheter i själva redovisningen av hur pengar hade gått fram och tillbaka.

Det är väl sammanfattat, fru talman, på s. 130 i detta betänkande när det gäller om dotterbolaget hade redovisat sina kostnader tillräckligt. Vi skriver så här: För en post på 462 miljoner kronor sammanlagt under ett par år finns det ingen specificering i årsredovisningen. Jag menar att det är helt oacceptabelt att man kan lämna så oklara saker till riksdagen. Dessvärre inträffade det.

Också i övrigt var det väldigt ospecificerat på en rad punkter. Jag har dock inget särskilt yrkande utan vill bara säga att jag tycker att Riksdagens revisorer och konsulterna gjorde en förtjänstfull insats för att bringa reda i den väldigt svåra materia som föreligger i detta betänkande.

Anf. 88 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Christer Nylander har på ett föredömligt sätt redogjort för Folkpartiets riksdagsgrupps ställningstagande i många av de olika frågorna. Jag kunde ändå inte låta bli att begära ordet för en reflexion över Siv Holmas inlägg.

Siv Holma anser att höjden av demokrati när det gäller de här frågorna är att riksbanksfullmäktige fattar så många beslut som möjligt, om jag förstod saken rätt, vilket är ett lite felaktigt påpekande. Det är ju riksdagen som väljer riksbanksfullmäktige. Det var också riksbanksfullmäktige enligt den gamla modellen, som Siv Holma omhuldar, som fattade beslutet om bolagisering av pengar i Sverige, som Siv Holma nu står och säger här i år, 2004, är grundlagsvidrigt. Då måste man ställa sig frågan: Hur kommer det sig att Vänsterpartiet inte ansåg att det var grundlagsvidrigt när Vänsterpartiet var med och fattade detta beslut 1999 eller under de utvärderingar som finansutskottet har gjort åren 2000, 2001, 2002 och 2003? Varför har man aldrig tidigare kommit på tanken att det var ett grundlagsvidrigt beslut? Det är en liten fråga som jag ändå vill ställa till Siv Holma. Och hur kommer det sig, när man har denna demokratiska kontroll, att hon inte tog upp med sin partikamrat i riksbanksfullmäktige att det var lite olämpligt att man då fattade ett grundlagsvidrigt beslut?

Jag är den första, och det tror jag att mina kamrater i utskottet känner till sedan tidigare, att vara extremt kritisk mot statliga bolag. Det gäller naturligtvis även bolag som bedrivs av Riksbanken och inte bara bolag där regeringen äger aktierna direkt.

Det intressanta i det här fallet är att Riksdagens revisorer och en hel del andra väljer att i stort sett bortse från att en hel del av verksamheten i det här bolaget faktiskt är en direkt underskottsverksamhet, alltså en myndighetsutövning. Med all respekt för professorer på Handelshögskolan, som jag kanske har större respekt för än vad många andra här har, blir det ändå lite av teoretisk slöjd när man låter två professorer räkna ut hemma vid sina skrivbord hur ett bolag borde ha gått och sedan säger att skillnaden mellan hur det faktiskt gick och deras teoretiska beräkning är fel eller onödig. Inte i något annat sammanhang tror vi ju på modellen med professorer som sitter vid sina skrivbord och räknar ut vad som är rimliga kostnader och rimliga intäkter i ett bolag för att sedan säga att det är facit. Om det vore så att de här professorerna var så *outstanding* på att

driva företag, kan man ju undra varför de är professorer på Handels och inte företagsledare.

Jag tror att det här är ett exempel på dåligt företagande på samma sätt som det är ett systemfel när staten eller Riksbanken försöker driva företag. I det här fallet var det ett grundläggande systemfel att lägga en myndighetsutövning, som ska dra kostnader som inte har motsvarande intäkt, i ett bolag eftersom det med nästan naturnödvändighet gör att de som försöker driva bolaget måste hitta andra inkomstkällor för att slippa redovisa underskott.

Vi vet alla att det har varit många felgrepp och dåliga beslut i förväg och dåliga beslut med facit i hand, men jag tycker ändå att det är intressant att man mer tror på teoretisk slöjd än försöker se till den grundläggande problemställningen, nämligen att det är fel att bolagisera.

Anf. 89 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! Jag ska naturligtvis besvara Karin Pilsäters kraftiga angrepp från talarstolen vad gäller Riksbankens ansvar för kontanthandlingen. Och det är klart att visst kunde man ha tagit initiativ i den här frågan tidigare, men det hade också Karin Pilsäter kunnat göra. Hon har ju dessutom suttit som ordinarie ledamot i riksbanksfullmäktige sedan det senaste valet, eftersom Folkpartiet hade ett gott valresultat. Det är ett faktum i sammanhanget.

Att vi från Vänsterpartiets sida vill demokratisera penningpolitiken är av demokratiska skäl. Vi tycker att penningpolitiken är en del av den ekonomiska politiken. På samma sätt som den ekonomiska politiken är demokratiskt styrd av riksdagen, finns det anledning, enligt vårt sätt att se det, att även penningpolitiken är det. Penningpolitiken är inte det allena rådande receptet, som ni som har en annan uppfattning vill framställa det som att Vänsterpartiet tycker, för att få ordning och reda när det gäller sysselsättningen. Jag tycker att jag på ett väldigt fullödigt sätt har beskrivit hur Vänsterpartiet ser på de här frågorna och kan konstatera att vi inte har samma uppfattning som Folkpartiet i själva demokratifrågan och inte heller när det gäller hur vi ska bedriva den ekonomiska politiken. Så är läget.

Anf. 90 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Jag är mycket väl medveten om att Folkpartiet och Vänsterpartiet har helt olika uppfattningar om innehållet i den ekonomiska politiken, inklusive den del som heter penningpolitik där vi tycker att ni har ett extremt 70-talsmässigt förhållande till tanken om *fine tuning*, men det är en helt annan sak.

Vad jag frågade dig, Siv Holma, är hur det kommer sig att det var innan Riksbanken avdemokratiserades som beslutet att inrätta detta bolag togs. Nu, fem år senare, hävdar ni att det är grundlagsvidrigt. Min fråga är: Hur kommer det sig att riksbanksfullmäktige innan den avdemokratiserades kunde fatta ett grundlagsvidrigt beslut och att ni sedan år ut och år in inte hade synpunkten att det skulle vara grundlagsvidrigt. Nu pratar jag inte om driften och felaktigheter i den, utan jag pratar om själva grundlagsvidrigheten i det hela. På vilket sätt är det en garanti att penningpolitiken skulle vara mer demokratisk för att det var just innan den avdemokratiserades som man tog det grundlagsvidriga beslutet, medan

riksbanksfullmäktige och riksbanksdirektionen nu när den är avdemokratiserad försöker ta sig ur det här systemet?

Det är en helt annan sakfråga att jag som nu varande ledamot i riksbanksfullmäktige försöker dra det lilla strå till stacken som jag kan för att avbolagisera kvarvarande verksamhet och återföra den i myndighetsregi. Men det var inte det min fråga gällde, utan frågan var: Hur kommer det sig att Vänsterpartiet innan Riksbanken avdemokratiserades fattade beslutet om att på ett grundlagsvidrigt sätt förändra kontanthanteringen?

Anf. 91 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! Nu har jag inte fakta på bordet när det gäller Vänsterpartiets roll i riksbanksfullmäktige före den 1 januari 1999. Där finns det säkert en hel del ytterligare att granska. Felet i resonemanget som Karin Pilsäter framför är att när det är privat styrt ska på något sätt inga fel begås. När det är statligt blir det per definition så att de inte kan bedriva någon vettig verksamhet, alltså ska inte staten ha det här. Vi har ju sett många exempel på hur det privata näringslivet inte har skött sig. Vi har en uppfattning om att när man har demokratisk kontroll och insyn har man större möjligheter att göra något åt de fel som begås. Därmed inte sagt att fel inte kommer att begås även av en så förnämlig församling som riksdagen – utifrån vårt sätt att se vad som är rätt och fel.

Vinsten med att demokratisera handlar om att man har en ökad demokratisk kontroll och insyn. Jag tycker att det är beklagligt att Folkpartiet, och många med dem, på det här sättet abdikerar, att politiken abdikerar inför så viktiga frågor som den ekonomiska politiken, där penningpolitiken är en del. Varför ska man abdikera när man har möjligheter att utforma en penningpolitik som kan fungera på ett mycket bra sätt? Precis som i alla politiska frågor måste man ju ha faktaunderlag och sakkunskap för fatta de bästa beslut man kan fatta.

Anf. 92 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Det är väldigt fascinerande att höra Siv Holma. Den 1 januari 1999 avdemokratiserades alltså Riksbanken. Innan det datumet fattade, det då uppenbarligen demokratiska, fullmäktige beslutet att bolagisera den här verksamheten. Vid den tidpunkten var Siv Holma ledamot av Sveriges riksdag och av finansutskottet. Jag frågar hur det kommer sig att den demokratiska Riksbanken fattade detta beslut, som Siv Holma nu säger är grundlagsvidrigt. Då säger hon att det kan hon inte uttala sig om, för hon hade ingen insyn.

Men det är ju just för att man ska ha insyn och inflytande, säger Siv Holma, som man borde ha den modell som man hade före den 1 januari 1999. Det var när vi hade den modellen som det här beslutet fattades, som du nu vill svära dig fri från. Det är en väldig oordning inte bara på argumenten, tror jag. Jag tror att det är en väldig oordning på tankarna också hos Vänsterpartiet i de här frågorna.

Jag vet att Siv Holma inte har rätt till någon replik vid den här tidpunkten i debatten, men jag vill ändå konstatera att det som Vänsterpartiet i dag hävdar är grundlagsvidrigt, det beslutet fattades när riksdagen hade fullständig kontroll över riksbanksfullmäktige och riksbanksfullmäktige hade fullständig kontroll över besluten i Riksbanken. Vänsterpartiet hade en representant med där. Och Siv Holma, ledamot av riksdagen

gen och av finansutskottet, säger nu att hon inte kan uttala sig om det beslutet, för hon hade ingen insyn. Hon känner inte till det.

Prot. 2003/04:109
5 maj

Anf. 93 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Jag tror inte att Karin Pilsäter har läst utskottets bedömning i korthet här på s. 29. Det står ju faktiskt så här, och det är ett enigt utskott: ”Enligt utskottets mening borde riksdagen ha beretts tillfälle att pröva Riksbankens planer på att bolagisera kontanthanteringen eftersom den innebar att Riksbankens grundlagsenligt givna rätt att ensam ge ut sedlar och mynt delvis privatiserades.”

Jag uppfattar inte att den ståndpunkten innebär att jag på något sätt undandrar mig ansvaret. Tvärtom tycker jag inte att Karin Pilsäter på något sätt efter sina anföranden, vare sig i denna talarstol eller i den där nere, kan slå sig för bröstet och mena på att hon har bättre ordning och reda i sin argumentering än vad jag har.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

*Penningpolitiken
och Riksbankens
förvaltning 2003*

10 § Riksdagens revisorers förslag angående upphandling vid Sveriges riksbank

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2003/04:FiU29

Riksdagens revisorers förslag angående upphandling vid Sveriges riksbank (förs. 2002/03:RR17)

*Riksdagens revisorers
förslag angående
upphandling vid
Sveriges riksbank*

Anf. 94 CARIN LUNDBERG (s):

Fru talman! Finansutskottet behandlar i det här betänkandet Riksdagens revisorers förslag om upphandling vid Sveriges riksbank. Utskottet avstyrker revisorernas förslag om förstärkt sanktionssystem i lagen om offentlig upphandling, men utskottet är positivt till att en sanktionsavgift införs som ett sätt att förbättra efterlevandet av bestämmelserna i lagen om offentlig upphandling. Inom EU pågår nu ett arbete som syftar till att göra EU-sanktionerna mer effektiva. Regeringen avser att i början av 2005 göra en bedömning av om EU:s arbete kommer att kunna tillgodose de svenska kraven.

Eftersom frågan är föremål för beredning inom Regeringskansliet och EU avstyrker utskottet revisorernas förslag. Utskottet avstyrker också revisorernas förslag angående Riksbankens organisation och rutiner. Riksbanken har beslutat om nya regler för offentlig upphandling.

Anf. 95 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Fru talman! Det här betänkandet handlar, precis som Carin Lundberg beskrivit det, i huvudsak om hur upphandlingen vid Riksbanken gått till. Kritik framförs från utskottet med anledning av hur upphandlingen har hanterats, precis på samma sätt som kritik har framförts från Riksdagens revisorer. Utskottet är i den här delen helt överens.

En del av betänkandet berör dock revisorernas förslag att regeringen snarast tar ställning till frågan om ett förstärkt sanktionssystem i lagen om offentlig upphandling – detta med anledning av upptäckterna vid Riksbankens hantering av upphandlingar. Det betyder att Riksdagens revisorer föreslår att riksdagen ska ta ställning och komma med ytterligare en beställning till regeringen om att lägga fram ett förslag. Majoriteten i utskottet ställer sig positiv till att en sanktionsavgift införs som ett sätt att öka efterlevnaden av lagen, har vi nu fått höra. Det återfinns också i betänkandet.

Efter detta konstaterande blir det fortsatta resonemanget från Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet enligt min uppfattning något märkligt. Majoriteten väljer nämligen att inte ställa sig bakom Riksdagens revisorers förslag och vårt krav om att regeringen snarast tar ställning till frågan om ett förstärkt sanktionssystem i lagen om offentlig upphandling.

Fru talman! Vi kan alltså konstatera utifrån betänkandet att utskottet är positivt till att skärpa lagen eftersom det i dag är svårt att komma till rätta med otillåtna direktupphandlingar. Socialismajoriteten säger sig välkomna att regeringen i början av 2005 kommer att göra en bedömning av EU:s arbete och om det kommer att tillgodose de svenska kraven. Utskottsmajoriteten säger sig också följa förändringsarbetet.

Jaha, än en gång kan vi då konstatera att regeringen och dess drabantter gömmer sig bakom kommande EU-direktiv för att slippa ta tag i en angelägen fråga, som man själv i betänkandet säger sig konstatera att det är.

Fru talman! Riksdagen beslutade 1998 att regeringen skulle återkomma med förslag. Inget förslag kom under 1999. Inget förslag lades fram år 2000. Inget förslag lades fram 2001. Inget förslag lades fram 2002. Inget förslag lades fram 2003. Nu år 2004, fru talman, har regeringen fortfarande inte lagt fram något förslag. Trots denna uppenbara brist på respekt och denna, vill jag påstå, förhållning – ja, rentav ohörsamhet – väljer alltså majoriteten i utskottet att skydda regeringens arbetsro.

Min fråga blir naturligtvis: När kommer det här förslaget då? När kommer regeringen att lägga fram de förslag som riksdagen har efterlyst? Ja, inte blir det nästa år, för då ska regeringen, hör och häpna, bedöma om EU:s arbete i denna fråga är tillräckligt.

Vi vet att det inte blir 2005. När blir det då? Det hoppas jag att vi får besked om av den majoritet som stod bakom den betänkandetext som man har enats om.

Mycket finns att vinna på en fungerande upphandling. Vi talar om miljarder kronor som vi så väl behöver använda på annat sätt inom den offentliga sektorn. Det konstateras i mängder av utredningar.

Det här betänkandet handlar om hur Riksbanken har hanterat sin upphandling. Som en konsekvens av de skärpningar som alla efterlyser, men som regeringen inte levererar, kan man tänka sig att vi hade varit i en situation då vi inte hade behövt hantera ett ärende enligt det här förslaget, det vill säga att Riksbanken så uppenbart har brutit mot vad lagen om offentlig upphandling säger.

Sanktionsavgiften behövs. Låt oss inte vänta på något. Vi måste enas om att regeringen ska leverera det riksdagen har beslutat.

Jag yrkar därmed bifall till reservationen.

Anf. 96 GUNNAR NORDMARK (fp):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservationen som finns i betänkandet.

Bakgrunden till denna reservation är den granskning som Riksdagens revisorer gjort av upphandlingar av konsulttjänster i första hand vid Sveriges riksbank. År 2002 köpte Riksbanken konsulttjänster för mer än 80 miljoner kronor. Detta motsvarar en ökning av konsultutgifterna med mer än 200 % sedan 1996. Riksdagens revisorer fann anledning att se över om dessa upphandlingar skett i enlighet med lagen om offentlig upphandling.

Revisorerna lät granska tio upphandlingar. I samtliga tio fall fann revisorerna brister.

I tre fall hade konsultupphandlingarna över huvud taget inte konkurrensutsatts. Värdet av dessa konsultuppdrag var sammantaget över 5 miljoner kronor. I andra fall har förfrågningsunderlagen varit otydliga, vilket ytterst kan leda till att anbudsprövningen riskerar att bli godtycklig. I andra fall har upphandlingstiderna varit alltför korta, vilket motverkar reell konkurrens mellan anbudsgivare.

Det finns exempel på att avtalen mellan Riksbanken och konsulterna har beräknats i underkant.

Konsultavtal har förlängts utan att förlängningsmöjligheter funnits i de ursprungliga avtalen. Riksbanken har vid upphandling av konsulttjänster, enligt revisorernas bedömning, på flera punkter brustit i affärsmässighet.

Lagen om offentlig upphandling har tillkommit för att det som ytterst är medborgarnas pengar ska användas och förvaltas på ett ekonomiskt ansvarsfullt sätt. Det är en lag som funnits i mer än tio år. Som det så riktigt påpekas i utskottets betänkande finns det en relativt omfattande domstolspraxis på det här området. Det har alltså inte varit någon okänd materia man haft att hantera när det gällt att tillämpa lagen om offentlig upphandling. Riksbankens egen internrevision har ju dessutom vid mer än ett tillfälle påpekat brister i rutinerna vid upphandling.

Riksbankens nuvarande ledning har på grundval av den kritik som framförts i revisorernas rapport och även som en följd av synpunkter från den egna internrevisionen vidtagit förändringar vad gäller organisation och rutiner vid upphandlingar så att man bättre ska kunna agera i enlighet med lagen om offentlig upphandling. Detta är bra, och det gör också att det i denna del inte finns anledning att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av revisorernas granskning. Där är utskottet enigt.

Hittills har vi uppehållit oss vid konkreta fall som visat på brister vid upphandlingarna hos en offentlig aktör. Men Riksdagens revisorers rapport sätter också ljuset på ett annat och minst lika allvarligt problem.

Rapporten ger anledning att tro att efterlevnaden av lagen om offentlig upphandling inte är vad den borde vara. Varför skulle just Riksbanken utmärka sig på ett mindre fördelaktigt sätt? Tvärtom går det ju utan att man behöver anstränga sig alltför mycket att hitta andra exempel där offentliga aktörer tar mycket lätt på lagen om offentlig upphandling.

Vad gäller revisorernas förslag om att införa sanktionsmöjligheter för att förbättra efterlevnaden av lagen om offentlig upphandling finns det

därför all anledning att gå på denna linje. Redan som en följd av förslaget om offentlig upphandling från 1998 av riksdagens revisorer beslöt riksdagen att ge regeringen till känna att överväga en sådan sanktionsavgift.

Så skedde inte. Lagen har i sin nuvarande utformning inte varit tillräckligt avskräckande när det gäller personer eller offentliga aktörer som har underlåtit att agera i enlighet med lagen. Det finns all anledning att tro att en lagförändring på denna punkt hade lett till en betydligt bättre efterlevnad av lagen om offentlig upphandling både hos Riksbanken och hos andra offentliga aktörer.

Ett sanktionssystem av den typ som riksdagen efterfrågade hade förmodligen inneburit en större medvetenhet om vikten av att följa lagen om offentlig upphandling. Resultatet hade blivit att fel som de som beskrivits ovan hade minskat betydligt i antal, vilket ytterst gagnar medborgarna och vår gemensamma ekonomi.

Det är bra att utskottet nu tar ställning för ett införande av ett sanktionssystem på det sätt som beskrivits. Det är mindre bra att utskottet vill vänta på ett EU-förslag på detta område som enligt EU-kommissionen förväntas komma någon gång under 2005. Regeringen ska först då göra en bedömning av om detta förslag är tillräckligt för svenska förhållanden.

Såväl regeringen som kommissionen uppvisar i någon del likhet med Guds kvarnar i det att de mal långsamt. Huruvida de mal säkert är en annan fråga. Riksdagens revisorers rapport har på ett övertygande sätt visat att det finns klara tveksamheter i hur offentliga aktörer förhåller sig till lagen om offentlig upphandling och på vilket allvar man tar lagen. Utökade sanktionsmöjligheter skärper kraven på offentliga aktörer och kommer att leda till ett bättre hushållande med medborgarnas gemensamma pengar. Därför än en gång: Bifall till reservationen.

Anf. 97 HANS HOFF (s):

Fru talman! Riksdagens revisorer har granskat upphandlingen vid Sveriges riksbank. Syftet var att undersöka om Riksbanken följt bestämmelserna i lagen om offentlig upphandling. Revisorerna har granskat tio upphandlingar samt Riksbankens rutiner för att säkerställa att banken upphandlar enligt lagen om offentlig upphandling. Revisorerna fann brister i samtliga granskade upphandlingar.

Riksbanken har bland annat gjort otillåtna direktupphandlingar och förlängt avtal som inte har innehållit förlängningsklausuler.

Riksdagens revisorer föreslår att riksdagen ger regeringen till känna ett förstärkt sanktionssystem i lagen om offentlig upphandling samt ett flertal förslag vad gäller förändringar av Riksbankens organisation och rutiner vid upphandling.

Fru talman! Lagen om offentlig upphandling har funnits i tio år och det finns en relativt omfattande domstolspraxis på området. Det är således inget nytt regelverk som Riksbanken ska tillämpa. Utskottet anser att det är anmärkningsvärt att Riksbanken haft brister i samtliga granskade upphandlingar. Av revisorernas rapport framgår också att bankens internrevision tidigare har uppmärksammat brister i bankens upphandlingar.

Utskottet kan konstatera att Riksbanken nu har beslutat om nya regler för offentlig upphandling. Av dessa framgår att banken har beaktat revisorernas förslag angående organisation och rutiner. Utskottet anser mot

den bakgrunden att några ytterligare åtgärder inte bör vidtas för tillfället. Därmed avstyrker finansutskottet revisorerernas förslag.

Fru talman! När det gäller revisorerernas förslag om förstärkt sanktionsystem i lagen om offentlig upphandling konstaterar finansutskottet att regeringen i vårpropositionen ställer sig positiv till en sanktionsavgift som ett sätt att förbättra upphandlingen. Samtidigt pågår nu inom EU ett arbete som syftar till att göra EU-sanktionerna vad gäller upphandlingar mer effektiva. Ett förslag beräknas kunna tas fram under 2005 med syfte att det ska införas inom EU något år senare.

Finansutskottet är positivt till att en sanktion införs för att förbättra efterlevnaden av lagen om offentlig upphandling. Regeringen kommer i början av 2005 att göra en bedömning av om EU:s förslag kommer att tillgodose de svenska kraven. I väntan på denna bedömning avvaktar regeringen med att lägga förslag om en marknadsskadeavgift. Utskottet avser att följa detta förändringsarbete.

Mot bakgrund av det arbete som pågår med att ta fram sanktioner anser utskottet att detta arbete först bör avvaktas innan riksdagen vidtar ytterligare åtgärder.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker finansutskottet revisorerernas förslag även i denna del.

Herr talman! I betänkandet finns en reservation från Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna. Dessa partier framför i sin reservation att riksdagen redan 1998 beslutade att ge regeringen i uppdrag att återkomma med förslag om ökade sanktionsmöjligheter. Man anför i reservationen att om detta beslut hade verkställts av regeringen hade det till och med kunnat innebära att de nu uppmärksammade upphandlingarna inom Riksbanken sköts på ett korrekt sätt.

Detta är i sak helt fel. I finansutskottets betänkande 1998/99:FiU17 *Offentlig upphandling* ges regeringen till känna behovet av en nationell policy för upphandlingsfrågor samt behovet av en fortsatt översyn av reglerna för offentlig upphandling. Något uppdrag eller tillkännagivande från riksdagen om att regeringen skulle återkomma med förslag om ökade sanktionsmöjligheter, som anförts i reservationen, har icke givits av denna riksdag.

Herr talman! Det kan enligt mitt sätt att se det finnas två förklaringar till att reservationen i sak är fel. Den ena förklaringen är att reservanterna inte varit noggranna i sitt arbete med reservationen och att det därmed har uppstått en allvarlig felaktighet i reservationen. Detta kan hända. Det är mänskligt att fela. För att rätta till det misstag som är begånget kan nu Tomas Högström ta tillbaka den reservation som föreligger. Därmed stryks också ett streck över den uppkomna relativt pinsamma situationen.

Den andra förklaringen skulle kunna vara att reservanterna avsiktligt försökt vilseleda riksdagen genom att anförda att ett beslut tagits som inte har tagits för att på det viset försöka lämpa över Riksbankens brister på regeringen. En sådan förklaring, att man med avsikt försökt vilseleda riksdagen och dess finansutskott är för mig så abnorm att jag i sak har svårt att ta till mig detta.

Herr talman! Mot bakgrund av det anförda yrkar jag bifall till förslaget i finansutskottets betänkande och avslag på reservationen.

Anf. 98 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Ja, ska vi gå igenom vad som står i betänkandet? Det kan ju vara intressant. Betänkandet heter FiU29. Jag läser på s. 6 under rubriken Förstärkt sanktionssystem i lagen om offentlig upphandling: ”Riksdagens revisorer anser – i likhet med remissinstanserna – att sanktionsmöjligheterna mot upphandlande enheter som bryter mot LOU bör förstärkas. Revisorerna anser att en marknadsskadeavgift bör kunna utdömas vid allvarliga överträdelser av upphandlingsbestämmelserna, t.ex. vid otillåten direktupphandling. Revisorerna påpekar att det inte är rimligt att en myndighet ska kunna åsidosätta lagen utan att det finns någon möjlighet att ingripa. Revisorerna påpekade detta redan 1998 i förslaget Offentlig upphandling (1997/98:RR10). Revisorerna föreslog då att regeringen skulle överväga möjligheterna att införa sanktioner. Riksdagen beslöt att ge revisorernas förslag till känna för regeringen.”

Den beskrivningen, Hans Hoff, är jag medskyldig till. Den beskrivningen, Hans Hoff, är du medskyldig till. Den beskrivningen står ett enigt utskott bakom. Jag återkommer gärna när du och jag har rätt ut vad som egentligen gäller här, men jag har utgått ifrån betänkandetexten, som vi har varit överens om.

Du tillför nu nya uppgifter som kanske gör att betänkandetexten är felaktig. Då ska vi naturligtvis rätta till det. Det tycker jag att vi har all skyldighet att göra.

När det sedan gäller revisorernas förslag vill jag ändå minnas att det var utgångspunkten. Regeringen hade som sin primära uppgift vad gäller översyn och annat att det skulle leda fram till förändringar.

Anf. 99 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! I betänkandets reservation skriver Tomas Högström att riksdagen redan 1998 beslutade att ge regeringen i uppdrag att återkomma med förslag om ökade sanktionsmöjligheter. Det går tillbaka till det betänkande som jag i huvudförändringen nämnde, till 1998/99:FiU17. Där ges två tillkännagivanden, men inte med det innehåll som Moderaterna för fram i sin reservation. Det är en helt annan del man har tagit som handlar om att man ska ta fram en nationell policy för upphandlingsfrågor samt behovet av en fortsatt översyn av reglerna för offentlig upphandling.

För att vara helt säker på detta har jag inte kontrollerat detta med finansutskottets kansli bara vid ett tillfälle utan vid två tillfällen, för att vara riktigt säker på att det som står i reservationen inte är rätt. Jag tror att vi nog kan vara rätt säkra på att något sådant tillkännagivande icke har givits av denna riksdag.

Man leder sedan vidare i den moderata reservationen att om detta uppdrag hade verkställts av regeringen, ja, då hade inte den uppkomna situationen med de brister som nu har så att säga klarlagts i Riksbanken förelegat – ja, den kanske till och med hade kunnat undvikas.

Jag är medveten om att det kan bli fel. Jag säger det direkt. Jag har säkerligen felat många gånger, och andra också. Det handlar om att kunna rätta till detta. Då tror jag att det finns en poäng som är rätt viktig i att man försöker se till att man har så korrekta reservationer som möjligt och inte hänvisar till att beslut har tagits som inte har tagits. Man kan ta fram ett rättelseblad eller man kan ta tillbaka den del i reservationen där

man hänvisar till att riksdagen har tagit ett beslut 1998 som den inte har tagit.

Prot. 2003/04:109
5 maj

Anf. 100 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Jag tycker också att saker och ting ska vara korrekta – absolut. Men låt mig då konstatera att det här bygger på en beskrivning som Hans Hoff har lämnat i finansutskottet. Det står ju de facto så på s. 6, och finansutskottet har behandlat detta: ”Revisorerna påpekade detta redan 1998 i förslaget Offentlig upphandling (1997/98:RR10). Revisorerna föreslog då att regeringen skulle överväga möjligheterna att införa sanktioner. Riksdagen beslöt att ge revisorernas förslag till känna för regeringen.”

Då kan man ju ta en ordningsfråga. Om det föreligger ett sakfel i ett betänkande är det lämpligt att man inför debatten också delar ut ett rättelseblad. Nu föreligger ju inte den möjligheten.

Men om vi sedan går över till sakfrågan konstaterar vi att majoriteten ställer sig positiv till sanktionsavgifter. Majoriteten vill se sanktionsavgifter. Majoriteten har under en längre tid deklarerat det som sin åsikt, enligt min uppfattning, och enligt reservanternas uppfattning ligger det en sådan uppgift hos regeringen. Det majoriteten i finansutskottet sedan gör, efter detta konstaterande, är att säga: Ja, men vi väntar och ser ytterligare, för 2005 ska ju regeringen påbörja en översyn.

Det må vara hur det vill med det, men då har det gått ytterligare åtskilliga år, och varje år kostar det miljarder när den offentliga upphandlingen inte fungerar. Rimligt är också att vi då får beskedet i klartext, så att vi kan pricka av det: När kommer förslaget från regeringen till Sveriges riksdag?

Anf. 101 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! Precis som det står i betänkandet, och precis som jag har sagt i mitt huvudanförande, så bereds frågan inom EU-kommissionen, och regeringen kommer att ta ställning till den här frågan under 2005. Finansutskottet har för sin del liksom även regeringen uttalat att man är positiv till att gå i den riktningen som ett sätt att förbättra upphandlingen och efterlevnaden i den offentliga upphandlingen.

Jag återkommer till reservationen. Reservationen i sig har jag kontrollerat vid ett par tillfällen precis inför den här debatten med finansutskottets kansli och fått det klara beskedet att denna reservation och det som finns i den inte är korrekt. Detta har inte riksdagen givit regeringen till känna. Det som framgår i reservationen och det riksdagen kommer att sedermera votera om är inte korrekt.

Anf. 102 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Herr talman! Riksdagens revisorer har gjort en bra genomlysning av Riksbankens upphandlingar. Som gammal kommunpolitiker blir man förvånad över släpphäntheten och oviljan att se felen och över att det är först under bilan som det blir rättning i ledet. Riksbankens inställning i flera fall är nämligen att man inte har gjort något fel.

Revisorerna hävdar dessutom att det finns risk att banken även fortsättningsvis kommer att genomföra direktupphandlingar utan stöd i la-

*Riksdagens revisorers
förslag angående
upphandling vid
Sveriges riksbank*

gen. Grunden för denna syn är att man anser att brotten är mindre allvarliga.

Riksbankens agerande i den här frågan är minst sagt anmärkningsvärt, och det blir mer påtagligt då banken tidigare uppmärksammats på den här bristen av internrevisionen utan att vidta åtgärder.

Lagen om offentlig upphandling har funnits i tio år. Många är de kommun- och landstingspolitiker som rivit sitt hår i förtvivlan över effekter i samband med tillämpningen av lagen om offentlig upphandling.

När Riksbanken såsom varande en av de tyngsta instanserna i samhället blankt struntar i lagen blir signalerna något luddiga. Det är alltså helt rätt av finansutskottet att mycket kritiskt påtala att det som Riksbanken sysslat med är helt oacceptabelt. Riksbanken har nu, om än under bilan, uttalat sig om att införa nya regler för offentlig upphandling. Trots att startsträckan varit tio år är det bra att det här arbetet har påbörjats. Jag har förhoppningen att vi *inte* ska konfronteras med den här typen av ärenden ytterligare en gång i denna sal.

Anf. 103 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Alla medborgare, företag och myndigheter ska följa de lagar som vi här beslutar om efter bästa förmåga. Det gäller i alldeles särskilt hög grad Sveriges riksdag, Riksbanken, justitieombudsmannainstitutionen och Riksrevisionen. Dessvärre har vi i åtminstone två fall under senare tid sett avarter här.

Också i det här fallet har jag tillhört Riksdagens revisorer som granskat detta. Granskningen av Riksbanken var mycket omfattande förra året. Förutom den första årsberättelsen gjorde vi också det som vi alldeles nyss hanterade. Jag avser då kontanthanteringsverksamheten. Vi hade också en särskild granskning av löneutvecklingen inom Riksbanken och jämförde med andra länder. Man kunde se att löneutvecklingen var mycket kraftig i Sverige. Slutligen har vi detta betänkande där lagen om offentlig upphandling hanteras.

Vi fann att det inte var bra ställt. Över huvud taget fanns det en annan kultur än man förväntade sig hos en offentlig myndighet, i Riksbanken. Uppenbarligen handlade det i några fall om att lösa personalproblem på ett sätt som helt enkelt inte var förenligt med lagen om offentlig upphandling. Det var det som Ingemar Josefsson, jag och några andra i Riksdagens revisorer efter måttet av förmåga slog ned på.

Vi tyckte oss kunna se att det inte fanns en oreda när det gällde banken allmänt sett men väl en administrativ oreda kring vad som verkligen gällde i Riksbanken. Det är klart att detta är ohyggligt allvarligt sett till att det är en myndighet som man förväntar sig i allt ska följa gällande bestämmelser. Särskilt togs de tio fallen fram. Det visade sig att det i något fall var fråga om direkt otillåtna direktupphandlingar. Det blev uppenbart för oss att det handlade om att lösa ett personalproblem.

Det är klart att jag funderade på om det var riktigt att bara skicka detta till riksdagen eller om det också skulle skickas till åklagare. Det är ju inte oväsentligt hur man betar sig i ett sådant här fall, men ibland får man laga efter läglighet.

När jag läser betänkandet ser jag att finansutskottets majoritet har funnit att det har varit stora brister här – det vill jag inte bestrida. Samtidigt kommer jag fram till att det i förhållande till vad Riksdagens reviso-

rer i enighet en gång i tiden beslutade är ett väldigt lamt, krypande och eftergivet betänkande. Man hänvisar bara till vad som komma ska. Jag tycker att betänkandet är beklagligt. Det ger inte en klar signal till Riksbanken om att Riksbanken har felat. Det är i det avseendet ett harmlöst betänkande.

I slutet av betänkandet står det: ”Riksbanken har nu beslutat om nya regler för offentlig upphandling.” Den meningen är i sak otroligt grave-rande. Ska Riksbanken helt plötsligt besluta om nya regler? Även Riksbanken har att hantera exakt de lagregler som finns och ska aldrig behöva besluta om nya regler för offentlig upphandling. Det ankommer på Sveriges riksdag att besluta vilka de reglerna ska vara. Det är inte Riksbankens sak.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

11 § Folk rätt

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2003/04:UU11
Folk rätt.

Anf. 104 KENNETH G FORSLUND (s):

Herr talman! Engagemanget för de mänskliga rättigheterna och folk-rätten är starkt i Sverige och i svensk utrikespolitik. Sverige fäster sedan gammalt stor vikt vid att alla länder respekterar folk rätten och menar att det är särskilt viktigt för små och medelstora länder att folk rätten upp-rätthålls.

Det internationella samfundet och folk rätten står efter det kalla kri-gets slut inför nya utmaningar. Den klassiska folk rätten och FN-stadgan är i stora delar formulerade för att ta sikte på mellanstatliga förhållanden, inte minst konflikter, medan dagens globala utmaningar ofta handlar om konflikter och situationer då individers rättigheter och staters suveränitet kommer i motsatsställning.

I arbetet med det betänkande om folk rätt som nu ska debatteras och som det ska fattas beslut om har utrikesutskottet gjort ett omfattande arbete för att hämta in kunskap och kartlägga området. Utskottet har fått en föreläsning av professor Inger Österdahl från Uppsala universitet om folk rätten och folk rättens grunder. Vidare har utskottet i samband med beredningen av ärendet fått en föredragning av ambassadör Krister Kum-lin, generalsekreterare för konferensen Stockholms Internationella Fo-rum: Att förebygga folkmord, och om resultaten från denna konferens. Utskottet har också fått en föredragning av ämnesråden Marie Jacobsson och Pål Wrangé från Utrikesdepartementet om så kallade humanitära interventioner och om rapporten *International Commission on Intervention and State Sovereignty*, ICISS.

I betänkandet behandlas 76 motioner om folk rättsfrågor som väckts under den allmänna motionstiden år 2002 respektive år 2003 samt 6 motionsyrkanden med anledning av regeringens skrivelse *Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik*. Frågorna rör bland annat avvägningen

Prot. 2003/04:109
5 maj

*Riksdagens revisorers
förslag angående
upphandling vid
Sveriges riksbank*

Folk rätt

mellan människors säkerhet och staters suveränitet. Vidare behandlas motioner om Internationella brottmålsdomstolen och folkrättsliga frågeställningar kring konflikten Israel–Palestina. Ett antal motioner rör specifika FN-konventioner. I betänkandet finns det 14 reservationer och 6 särskilda yttranden. Till betänkandet fogas också som bilaga en förteckning över länder som ratificerat FN:s konventioner på området mänskliga rättigheter.

Anf. 105 GÖRAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag inleder med att yrka bifall till reservation nr 1.

Vi har i dag en ny hotbild med terrorism som verkar gränsöverskridande och i nätverksform. Samtidigt ökar risken för att terrororganisationer ska skaffa sig massförstörelsevapen. Sverige och andra FN-medlemmar är förpliktigade att verka efter FN:s principer. Det innebär främst en skyldighet att förhindra eller motverka angreppskrig, folkmord eller folkfördrivning. Därför ska vi främja FN:s säkerhetsråd och dess ansvar för internationell fred och säkerhet.

Artikel 39 i FN-stadgan ålägger säkerhetsrådet att fastställa förekomster av varje hot mot freden, fredsbrott eller aggression, och rekommendera eller besluta om åtgärder. Det centrala problemet, som tydligast kom till uttryck vid folkmordet i Rwanda, är vad som händer när säkerhetsrådet inte uppfyller sitt ansvar på grund av passivitet. Det var alltså fallet i Rwanda. I andra fall kan det vara på grund av ren oförmåga att fatta beslut.

Herr talman! Problemen uppstår alltså när säkerhetsrådet självt inte uppfyller FN-stadgans principer.

Det övergripande ansvaret måste vara att följa FN-stadgans principer och säkra att internationell rätt inte grovt åsidosätts. Folkrätten behöver förtydligas och kodifieras vad gäller humanitär intervention, särskilt vad avser skyldigheten att förhindra folkmord och folkfördrivning.

Herr talman! Årets tioårsjubileum är någonting som alla helst vill glömma. Men det är utomordentligt viktigt att vi alla påminner varandra om hur hela världen tittade åt ett annat håll och inte lyssnade när befolkningen i Rwanda slaktades.

Det får aldrig hända igen – så låter ett slitet citat om Förintelsen. Dessvärre visar historien sedan andra världskrigets slut fram till i dag att uppmaningen ”aldrig igen” inte kan upprepas nog ofta.

Herr talman! Vad gäller kriget i Irak vidhåller vi, liksom en majoritet av EU:s medlemsländer, ståndpunkten att folkrätten har följts. Särskilt Storbritannien, som är mycket noga med den folkrättsliga legitimiteten, hävdar att Irakaktionen har ett starkt stöd i de FN-resolutioner som säkerhetsrådet har utfärdat om Irak – inklusive den sista innan aktionen, alltså nr 1441, som utfärdades i november 2002.

Den baserades på den omfattande militära styrkeuppbyggnad som USA och Storbritannien då gjorde i regionen och vars tydliga syfte var att möjliggöra ett militärt ingripande. Storbritanniens tolkning har bestridits av främst Frankrike, Ryssland och Kina med instämmande av ett antal länder, däribland Tyskland, Belgien och Sverige. Inget annat land i Norden eller Baltikum delar Sveriges ståndpunkt. Storbritanniens tolkning har en uttalad eller tyst accept av ett stort flertal av FN:s medlems-

länder. FN ställde entydiga krav på Iraks regim och dess aggression mot Kuwait, Saudiarabien och Israel.

Herr talman! Redan för tio år sedan stod det klart att regimen i Irak inte avsåg att uppfylla FN-kraven. Trots det fortsatte FN med sanktioner som var avsedda för en kortare period. Därmed hamnade FN i en orimlig situation. Sanktionerna skadade Iraks folk, men ett upphävande av sanktionerna skulle ha givit regimen ett internationellt erkännande, och man skulle ha riskerat ytterligare folkmord och folkförföljelser och kanske ytterligare aggressioner.

Båda alternativen och båda handlingslinjerna för FN – fortsatta sanktioner eller ett upphävande av sanktionerna – skulle ha fått orimliga följder: antingen fortsatt utarmning av Irak eller förnyat hot mot kurder, grannländer och Israel, fortsatt förtryck och kamp mot fredsprocessen. USA och Storbritannien kunde inte heller förväntas att i fortsättningen ge ett dagligt skydd under ytterligare många år åt norra Irak – det vi kallar Kurdistan.

Herr talman! Utvecklingen i Irak kommer att få stor betydelse – inte bara för landet självt utan för Mellanöstern och arabvärlden i stort. För omvärlden är det viktigt att stödja demokratiutvecklingen i Irak. Jag utgår från att vi alla här i kammaren kan enas om att stödja och verka för en demokratisk och fredlig utveckling i Irak. Det borde vara lätt att bli överens om det.

Utöver när det gäller Irak bör Sverige och EU samarbeta med USA för att driva frågan om demokratiutveckling i hela Mellanöstern, eller egentligen det område som vi kan kalla *wider Middle East*.

Herr talman! Det centrala målet för fredsprocessen i Mellanöstern vad avser Israel och Palestina är att såväl Israel som Palestina ska kunna leva i fred och att en palestinsk stat upprättas så snart som möjligt. Man ska kunna leva inom säkra och erkända gränser. Den palestinska staten måste erkänna ett Israel med trygga gränser. Så måste även Syrien, Libanon och andra stater i regionen göra. Den fredsprocess som startade efter Gulfkriget 1991 såg efter bakslag och förseningar ut att kunna fullbordas vintern 2001. Då hade vi haft en palestinsk stat redan 2002.

Herr talman! Jag tror för egen del att det har varit ett misstag att man inte har verkat för att snabbt få en palestinsk stat till stånd så att det finns en motpart som man kan ställa till ansvar för vad den gör. Det skulle vara betydligt lättare än att arbeta med den korruperade myndighet som nu styr – eller möjligen *inte* styr – över de palestinska områdena.

Parterna stod närmare varandra än någonsin när fredsprocessen avbröts av en andra intifada i september 2002. Ansvaret vilar tungt på PLO och Yassir Arafat.

Förhandlingarna avlöstes av terrorattacker och övervåld. Den politiska tyngdpunkten hos båda parter försköts mot oförsonlighet, och de grupperingar som motarbetar fredsprocessen stärktes.

De palestinska terrororganisationerna förnekar Israels rätt att existera och motsätter sig fredsprocessen. Även på den israeliska sidan finns krafter – speciellt bland bosättarna – som förnekar palestinierna rätt till en egen stat.

Herr talman! PLO har utvecklat en korrupt diktatur som hårt har drabbat det palestinska folket. Brister på demokratisk utveckling bidrog sannolikt till att fredsprocessen stoppades.

Eftersom parterna verkar oförmögna att tillsammans återuppta processen bör omvärlden sätta målet att en demokratisk palestinsk stat som erkänner Israel och som erkänns av Israel etableras, helst redan nästa år, parallellt med att Arabförbundet och dess medlemsstater erkänner Israel.

Jag har med mig ett papper i bänken från kvartetten, som är skrivet i New York i går. Där är man inne lite grann på samma linje, nämligen att man så snart som möjligt ska kunna etablera en palestinsk stat. Likadant var det med ett underutskott till Europarådet som sammanträdde i Istanbul för en månad sedan. Där diskuterades det här, och officiella representanter både för den palestinska myndigheten och för Israel var där. Från båda sidor tyckte man att detta nog vore det bästa, och att det har varit ett misstag att under så lång tid inte ge möjligheter för den statsbildningen.

Herr talman! FN bör uppdra åt någon tillräckligt stark utomstående organisation som har båda parter förtroende att bidra till säkerheten för de båda staterna. Den enda organisation med kraft som jag kan tänka på i det sammanhanget är naturligtvis Nato. Vi kan jämföra med situationen på Balkan och i Kosovo där hela aktionen sker under Natobefäl.

Herr talman! I förra veckan höll Europarådet sin andra session för året. Givetvis diskuterades det försämrade läget i Kosovo. I gårdagens morgonsoffa gav försvarsministern glädjande nog signaler om att man nu äntligen ska börja diskutera syftet med Sveriges insats.

Det är verkligen på tiden att vi diskuterar vilka insatser som ska göras och hur samordningen ska ske. Regeringen har till exempel talat om betydelsen av polisinsatser och polisiär närvaro trots att Sverige bara har en enda polis på plats. Det gäller att återställa ordningen fort så att Kosovos status därefter kan komma upp på dagordningen. Det är oacceptabelt att man har en så lång process där statusen inte är fastslagen.

Vid sessionen i Strasbourg uttalades också ett tydligt beklagande över folkomröstningsresultatet på den grekiska sidan om enande vad gäller Cypern. Man skriver *profoundly disappointed*, vilket är ett rätt kraftfullt uttryck. Trots att åtminstone mina partikamrater Pougurides och Klerides gjorde vad de kunde får man samtidigt en känsla av att den europeiska unionen kanske blev dragen vid näsan. Samtidigt uttalade Europarådet sin uppskattning för omsvängningen som har skett på den turkiska sidan, där turkar och turkcyprioter har kastat prestige och faktiskt visat en god förhandlingsvilja.

Herr talman! Slutligen vill jag åter påminna om betydelsen av att folkrätten, som är under ständig utveckling, förtydligas och kodifieras.

Anf. 106 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Låt mig börja med att yrka bifall till reservation nr 7.

I arbetet med det här betänkandet i utrikesutskottet har det varit många livliga och intressanta diskussioner. När man läser igenom betänkandet efter en tids arbete och efter en tids paus tror jag att det trots allt finns en tämligen likartad syn på problemen och på de dilemman som finns här. Jag tänker begränsa mig till att betona de punkter där Folkpartiet liberalerna har en avvikande åsikt. Min uppgift underlättas av att Göran Lindblads framställning här alldeles nyss i mångt och mycket var sådan att jag kan instämma i det som där sades.

Det kalla kriget har gjort det möjligt att avvika från den starka betoningen på staternas suveränitet och förbudet, om jag uttrycker mig så, för

omvärlden att lägga sig i deras inre angelägenheter. I stället har det skett en förskjutning till förmån för en diskussion om och ett fokus på individens rättigheter. Det vi i Folkpartiet liberalerna har betonat i vår reservation är att folkrättens långsiktiga mål bör vara ett entydigt stöd, inte ett hinder, för att skydda enskilda individers grundläggande mänskliga rättigheter, och det vill jag understryka.

Det andra som jag vill ta upp var Göran Lindblad också inne på, nämligen folkrätten och Irak. Där finns det åtminstone två tolkningar. Det finns i alla fall inte en entydig tolkning av vad som är rätt och vad som är fel. Storbritannien, Danmark och en lång rad andra länder, goda FN-medlemmar, gör en annan tolkning än den socialdemokratiska regeringen i Sverige och andra partier i denna kammare. Göran Lindblad har varit inne på detta. Jag ska inte upprepa vad han har sagt, utan jag vill bara illustrera detta med att vi i utrikesutskottet träffade två olika kompetenta folkrättsjurister som hade två olika uppfattningar om vad folkrätten egentligen sade i fråga om alliansens inmarsch i Irak.

Det grundar sig egentligen på en viktig aspekt, nämligen om de resolutioner som antogs av FN i början av 1990-talet ska anses gälla fortfarande eller om de har förfallit allteftersom tiden har gått. Om de fortfarande ska anses gälla, vilket Storbritannien, Danmark och andra länder anser eftersom de inte har blivit uppfyllda, finns det ett folkrättsligt stöd för alliansens inmarsch, till skillnad från vad som gäller med den andra tolkningen.

Den tredje punkten gäller det som vi anser vara fel i balansen i beskrivningen av konflikten mellan Israel och Palestina. Vår reservation på den punkten finns på s. 47 och 48 i det här betänkandet.

Jag tror att man med rätta ständigt återkommer till att Israel bör uppfylla folkrättens principer och uppträda på ett folkrättsligt korrekt sätt. Nu kan man av formella skäl inte ställa riktigt samma krav på den andra parten i konflikten, men vi menar att folkrättens anda bör genomsyra agerandet även hos den palestinska myndigheten och de andra icke-statliga organisationer, om jag uttrycker mig försiktigt, som har den faktiska makten i Gazaremsan och på Västbanken. Där tycker vi att det finns ett drag av dubbel bokföring i den text som utskottsmajoriteten står bakom. Det finns stora krav på den ena parten, men man avstår från att ha några mer specifika folkrättsliga krav på den andra parten.

Den här barriären mellan Israel och Palestina är en väldigt allvarlig folkrättskränkning. Där har vi velat ha en snävare tolkning av det folkrättsliga brottet, nämligen när barriären uppförs på palestinskt territorium, och inte ha den vidare definition som ligger inbäddad i den text som majoriteten har samlat sig bakom.

Anf. 107 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till vår reservation nr 3.

Den mest debatterade folkrättsliga frågan för närvarande upplever jag vara humanitära interventioner och komplexiteten med detta. Vad gör världssamfundet då folkrättens principer krockar med de mänskliga rättigheternas principer? Det är vårt stora dilemma. Vad gör vi när FN:s säkerhetsråd inte är enigt? När har vi rätt att genomföra en så kallad humanitär intervention med i huvudsak militära medel? Vissa nöjer sig med att hävda säkerhetsrådets överhöghet och därmed också ansvar för

att avgöra när något är legitimt eller inte. Andra ser en möjlighet till en folkrättslig tolkning för att hitta en lösning på problemet.

Låt oss konstatera att det traditionellt finns två allmänt accepterade undantag från FN:s våldsförbud, nämligen rätten till självförsvar och ingripanden auktoriserade av FN:s säkerhetsråd.

I den bästa av världar är säkerhetsrådets medlemmar helt överens om när en konflikt eller en kris är så allvarlig att det finns motiv för ett ingripande. Vi kristdemokrater vet att människan är ofullkomlig. Historien har inte gett oss anledning att ändra denna uppfattning. Vi är inte ensamma om den åsikten, och därför ser vi också att humanitära interventioner förekommer.

En viktig humanitär intervention genomfördes av Nato i Kosovo på 1990-talet. Den var sent initierad och fick mycket allvarliga konsekvenser för den serbiska civila befolkningen. Det är delvis på grund av denna humanitära intervention som det i dag kan föras debatter kring vad som är folkmord och vad som inte är folkmord. Var går gränsen för folkmord? Det är visserligen en annan fråga, men det är ändå en till humanitära interventioner starkt förknippad fråga som vi måste reda ut.

Herr talman! Folkmordet i Rwanda är det internationella samfundets och FN:s allra största skamfläck. Det som gör denna tragedi än mer obegriplig är att den kunde ha förhindrats, eller åtminstone lindrats med en intervention.

Folkrättens fundamentalister är de som väljer att stillatigande titta på eller vända ryggen till när människor kränks, bara folkrätten följs. För oss kristdemokrater är det en grundläggande plikt för alla demokratiska stater att verka för alla människors rätt till mänskliga fri- och rättigheter. Detta arbete bygger i allt väsentligt på civila och fredliga medel.

Men det är fortfarande omöjligt att demokratisera i krigszoner. Det är oerhört svårt att skapa ekonomisk utveckling i djupa konfliktlägen. Den väpnade interventionen behövs i extrema fall för att sätta stopp, kyla ned och skapa en utgångspunkt för något som är bättre. Det finns inga goda krig, men det har funnits och kommer att finnas humanitära interventioner som var och är nödvändiga.

Herr talman! Vanligtvis bedöms om det finns en legitim rätt att ingripa eller inte. I själva verket borde frågan vara: När har vi skyldighet att ingripa? Detta är huvudbudskapet i en rapport som heter *The Responsibility to Protect* och presenterades av en kanadensisk organisation i december 2001. Rapporten omkonstruerar begreppet suveränitet. Vill en stat ha suveränitet måste den också ikläda sig det fulla ansvaret att skydda det eller de folk som ryms inom statens gränser.

Skyddar man inte folket åtnjuter staten inte suveränitet, och då måste principen om icke-inblandning stå tillbaka för omvärldens skyldighet att skydda de utsatta. Skyldigheten att skydda ger således en skyldighet att ingripa. Dessa tankegångar är så angelägna ur mänskliga rättigheters perspektiv att jag hoppas att vi får anledning att återkomma till dem i riksdagens fortsatta arbete kring folkrättens konsekvenser.

Herr talman! I det betänkande vi nu debatterar har vi ägnat stort utrymme åt den arabisk-israeliska konflikten. Kristdemokraternas huvudsakliga ställningstaganden till denna konflikt ligger fasta. Men ändå: Ofta utpekas endera sidan som helt ansvarig för konflikten. Försöken att reda ut konflikten genom härledningar till olika avlägsna historiska skeenden

är otaliga. Detta tillvägagångssätt har år ut och år in visat sig vara lönlöst. I stället måste vi lyfta fram och belysa situationen för helt vanliga israeler och palestinier, för de människor som vill kunna gå till jobbet, skolan eller restaurangen utan att riskera att bli bombade, beskjutna eller trakasserade.

Vi anser att bägge parter i konflikten är ansvariga för att få ett slut på konflikten. Vi anser att Sverige genom EU ska verka för en balanserad hållning till parterna i konflikten och uppmuntra parterna att uppnå ett fullständigt och varaktigt fredsfördrag genom nya förhandlingar.

Vägen till långsiktig och stabil fred är en tvåstatslösning. Sveriges roll i denna konflikt bör vara att som opartisk aktör bidra med stöd och ställa krav på bägge parters efterlevnad av folkrätten, av mänskliga rättigheter samt av de åtaganden man faktiskt har gjort i tidigare avtal. Det är av grundläggande betydelse att den svenska Mellanösternpolitiken bygger på och upprätthåller goda relationer till konfliktens alla parter.

Sverige och EU ska fördöma alla våldshandlingar vare sig de manifesteras i terrordåd av självmordsterrorister eller i form av repressalier med anledning av terrordåden.

Det så kallade Genèveinitiativet är enligt Kristdemokraterna extra intressant eftersom det i betydande grad bygger på de bägge folkens vilja. Detta initiativ kan vara ett komplement till färdkartan för fred.

Slutligen måste omvärldens politiska och ekonomiska stöd till parterna relateras till den vilja att uppnå fred i regionen som verkligen nås, de framsteg som verkligen görs på fälten. Med detta menar jag

- viljan att följa och respektera vägkartan för fred,
- den israeliska statens upphörande av bosättarpolitiken och
- att den palestinska myndigheten måste sätta stopp för terrordåden.

Till sist, herr talman: Detta måste vara ovillkorliga krav på parterna. Dessutom måste upprättandet av en palestinsk statsbildning kombineras med långtgående politiska och ekonomiska reformer för att nå ett demokratiskt statskick.

Anf. 108 SERMIN ÖZÜRKÜT (v):

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall till våra reservationer 4 och 11. Givetvis står jag också bakom Vänsterpartiets särskilda yttrande.

Jag ska här lyfta fram frågan om folkrätten inför framtiden. Folkrätt är synonymt med internationell rätt och associeras inte enbart till mänskliga rättigheter utan täcker hela rättssystemet.

Det påstås att det internationella samfundet och folkrätten efter det kalla krigets slut står inför nya globala utmaningar som sätter individers rättigheter och staters suveränitet i motsats till varandra. Faktum är att staters suveränitet tillhör den klassiska folkrätten, och FN-stadgan är byggd på staters suveränitet. Suveräna stater är aktörer i folkrätten, det vill säga den internationella rätten, och FN är den högsta folkrättsliga instansen, uppbyggd just på suveräna stater.

En viktigare fråga för regeringen verkar vara hur man ska åstadkomma en förändring av folkrätten så att den i stället gräver i staters territoriella suveränitet. En sådan förändring av folkrätten kan ske an-

tingen genom ändringar av FN-stadgan eller genom en utveckling av folkrätten. För förändring av FN-stadgan krävs två tredjedels majoritet. Vidare måste förändringen ratificeras av två tredjedelar av medlemsstaterna inklusive de fem permanenta medlemmarna av säkerhetsrådet. Dessutom krävs att förändringen accepteras av det internationella stats-samfundet i dess helhet.

Utskottet konstaterar att det är svårt att förändra FN-stadgan på det viset och väljer i stället en utveckling av folkrätten. Diskussionen om utvecklingen av folkrätten har sin bakgrund i Natos militära ingripande 1999 mot Folkrepubliken Jugoslavien. Natoländerna med USA i spetsen angav humanitära motiv för sitt ingripande mot Folkrepubliken Jugoslavien. Ingripandet hade inget stöd i FN:s säkerhetsråd.

Utskottets syn på utvecklingen i Kosovo före Natos ingripande har en stark inriktning mot att acceptera Natoländernas beskrivning av situationen i Kosovo som ett självklart historiskt faktum. Vad beträffar den diskussion som uppstått till följd av Natos intervention i Kosovo är det ett faktum att historieskrivningen kring detta exempel är omdiskuterad. Den historiska utvecklingen av vad som hände i Kosovo efter Natoangreppet har beskrivits av flera kritiska journalister men också av freds-förhandlaren och OSSE:s representant i Belgrad överste Bo Pellnäs.

Enligt representanten för organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, det vill säga OSSE:s representant, var situationen i Kosovo inte alls så enkel och självklar att den motiverade ett omedelbart ingripande. Massflykten från Kosovo inleddes inte förrän bombningarna av Folkrepubliken Jugoslavien påbörjats.

Man bör vara ytterst försiktig med att föra långtgående resonemang om folkrätten kring detta enda fall. Det är av största vikt att det inte omvandlas till ett prejudikat eller ges en plats i folkrätten. Det skulle underminera respekten för FN-stadgan.

USA och dess allierade har senare genomfört ytterligare ett sådant här krig utan FN:s mandat. Som bekant rättfärdigades inte USA:s och dess allierades folkrättsvidriga krig i Irak med hänvisning till de mänskliga rättigheterna utan med förekomsten av, som det senare visade sig, obefintliga massförstörelsevapen. Angreppet på Irak genomfördes inte med hänvisning till grova brott mot mänskliga rättigheter utan med hänvisning till falska uppgifter om innehav av massförstörelsevapen och till att Saddam Hussein gav skydd åt terrornätverket al-Qaida. Bägge uppgifterna visade sig enligt USA:s utrikesminister Colin Powell vara felaktiga.

Militarismen i USA:s ledning utsatte Irak för sanktioner som kostade två miljoner människor livet. Man bombade landets infrastruktur sönder och samman och anföll sedan landet i tron att man därigenom införde demokrati i landet.

Det man kan fråga sig om Saddam Husseins tid vid makten är: Vad gjorde USA och dess allierade för att understödja motståndet mot honom? Vad gjorde man för att understödja demokratiska krafter i landet? Man gjorde ingenting. Tvärtom samarbetade man med honom. Saddam Hussein betraktades som en hedervärd bundsförvant i kriget mot Iran, som också kostade miljoner människor livet.

President Bush, hans administration och Storbritannien har försökt framställa sitt krig som en kamp för demokratin. Det är obegripligt hur

man kan förvänta sig trovärdighet när man tidigare har betraktat demokratins värsta fiende som en vapenbroder och bundsförvant.

Till sist vill jag säga att staternas territoriella suveränitet, med andra ord neutralitetsrätten, tillhör det klassiska området i internationell rätt. Folkkrätten är mellanstatlig, det vill säga det finns ingen under- och överordning. Internationell rätt täcker hela rättssystemet med FN i ledet.

Vi anser att folkrättsbetänkandet tyvärr är grunden för ett försök att legitimera den rådande maktordningen i världen. I stället för att åsidosätta FN-stadgan borde regeringen lägga all sin kraft på att FN med sin legitimitet ska stå som garant för att rätt ska gå före makt och godtycklighet i världspolitiken.

(forts. 13 §)

Prot. 2003/04:109

5 maj

Folkrätt

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UU10 Verksamheten i Europeiska unionen under 2003

Punkt 3 (Ekonomiskt samarbete och ekonomisk politik)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp, kd, c)

Votering:

175 för utskottet

139 för res. 1

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 25 v, 14 mp

För res. 1: 48 m, 44 fp, 28 kd, 19 c

Frånvarande: 8 s, 7 m, 4 fp, 5 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

Punkt 5 (Folkomröstning)

1. utskottet

2. res. 4 (v, mp)

Votering:

273 för utskottet

43 för res. 4

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 49 m, 44 fp, 28 kd, 16 c

För res. 4: 1 kd, 25 v, 3 c, 14 mp

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 fp, 4 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

Punkt 6 (Europeiska unionens förbindelser med omvärlden)

1. utskottet

2. res. 6 (v, mp)

Votering:

166 för utskottet

39 för res. 6

111 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 2 m, 28 kd

För res. 6: 25 v, 14 mp

Avstod: 47 m, 44 fp, 1 kd, 19 c

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 fp, 4 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

Lennart Hedquist och Patrik Norinder (båda m) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 11 (Irak)

1. utskottet

2. res. 13 (m, fp, kd)

Votering:

193 för utskottet

121 för res. 13

2 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 25 v, 19 c, 13 mp

För res. 13: 49 m, 43 fp, 29 kd

Avstod: 1 fp, 1 mp

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 fp, 4 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

Lars Ångström (mp) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 17 (Jordbruk, fiske och miljö)

1. utskottet
2. res. 18 (c)

Votering:

291 för utskottet

19 för res. 18

5 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 49 m, 44 fp, 29 kd, 25 v, 8 mp

För res. 18: 19 c

Avstod: 5 mp

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 fp, 4 kd, 5 v, 3 c, 4 mp

Lars Ångström (mp) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU23 Penningpolitiken och Riksbankens förvaltning 2003

Punkt 1 (Utvärdering av penningpolitiken 2001–2003)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 1 (v)

Votering:

291 för utskottet

25 för res. 1

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 49 m, 44 fp, 29 kd, 19 c, 14 mp

För res. 1: 25 v

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 fp, 4 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

Punkt 8 (Direktionens instruktionsförbud)

1. utskottet
2. res. 2 (c)

Votering:

297 för utskottet

19 för res. 2

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 49 m, 44 fp, 29 kd, 25 v, 14 mp

För res. 2: 19 c

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 fp, 4 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

Punkt 10 (Offentliggörande av direktionens protokoll)

1. utskottet

2. res. 3 (m, fp)

Votering:

221 för utskottet

92 för res. 3

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 134 s, 29 kd, 25 v, 19 c, 14 mp

För res. 3: 48 m, 44 fp

Frånvarande: 10 s, 7 m, 4 fp, 4 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

Punkt 11 (Lagreglering av de offentliga utfrågningarna om Riksbanken)

1. utskottet

2. res. 4 (m, fp, c)

Votering:

204 för utskottet

112 för res. 4

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 29 kd, 25 v, 14 mp

För res. 4: 49 m, 44 fp, 19 c

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 fp, 4 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU29 Riksdagens revisorers förslag angående upphandling vid Sveriges riksbank

Punkt 1 (Förstärkt sanktionsskydd i lagen om offentlig upphandling)

1. utskottet

2. res. (m, fp, kd)

Votering:

194 för utskottet

122 för res.

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 25 v, 19 c, 14 mp

För res.: 49 m, 44 fp, 29 kd

Frånvarande: 8 s, 6 m, 4 fp, 4 kd, 5 v, 3 c, 3 mp

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 109 GÖRAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Det är intressant att se att kommunismen nu visar sitt rätta ansikte och att Sermin i sitt enorma USA-hat inte ens kan se till den verklighet som finns.

Jag tror inte Sermin Özürküt lyssnade ordentligt när jag pratade om Kosovo. Jag sade nämligen att problemen uppstår när säkerhetsrådet självt inte uppfyller FN-stadgans principer. FN-stadgans principer är viktigare än vad som finns skrivet i stadgan som sådan. De är viktigare än vad säkerhetsrådet beslutar. Stadgans principer står över allt. En humanitär intervention, som man gjorde i Kosovo, var i det läget alldeles nödvändig.

Tvärtemot vad Sermin Özürküt påstår var det många som flydde. Jag känner själv ett stort antal kosovoalbaner, bland annat en läkare som numera jobbar i Sverige, som har beskrivit de förfärliga övergrepp som serberna begick mot kosovoalbanerna. Det här är absolut nu inget försvar för att kosovoalbaner senare ska fördriva serber. Situationen är ingalunda enkel i Kosovo. Vi lär inte kunna diskutera statusen – det sade jag också i mitt huvudanförande – för Kosovo förrän vi har klarat ut och fått en stabil situation där olika minoriteter garanteras möjlighet att vara på plats.

Det är konstigt i fråga om Mellanöstern och Irak. Sermin Özürküt och jag har varit på samma möten i Washington i vintras, där man konstaterade att George Bush och hans administration är den första amerikanska administration som satsar på att införa demokrati och mänskliga rättigheter och inte samarbetar med vilka diktatorer som helst.

Anf. 110 SERMIN ÖZÜRKÜT (v) replik:

Herr talman! Det är inte något USA-hat, däremot är det en fördjupad känsla för fred och för att lösa konflikter med fredliga medel i världen.

Angående Irak, Kosovo och så vidare kan jag säga att dagens globala utmaningar handlar om militarism och terrorism. Det är vi överens om. Det finns ett samspel mellan de två. Vi kan inte prata om preventiva interventioner utan att nämna de två hoten mot nationalstaterna, särskilt i det stora Mellanöstern.

Det ena hotet utgörs av militära interventioner och ockupation, som kan sluta i att nationalstater smulas sönder. Därmed öppnas vägen för omfattande kontroll av naturtillgångar. Det andra hotet utgörs av religiös fundamentalism, både i kristen och muslimsk form. Den ser sin identifikation inte i nationalstaten utan i religionen. Båda hoten har en benägenhet att suddas ut nationsgränserna och nationella administrationer. Det ena lägger grunden för terrorism, och det andra skapar terrorister. På det viset skapar kriget, militära interventioner, mot terrorism mer terrorism.

Så tycker vi i Vänsterpartiet.

Anf. 111 GÖRAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Sermin Özürküt och jag hade en debatt för någon månad sedan om mänskliga rättigheter. Då frågade jag om Sermin Özürküt bekände sig till kommunismen. Då svarade hon ja. Det vore intressant att få veta om det fortfarande är så. Då klingar det falskt att tala om att använda

fredliga medel, att förhandla i stället för att angripa, att vara mot folk-mord. Man representerar då en ideologi som står bakom de värsta folk-morden i hela världens historia någonsin under sovjetkommunismen.

När det gäller nationalstaterna i *wider Middle East* kan vi konstatera att inte ett enda av arabländerna, inte heller Iran, är demokratier. Är det inte på tiden att vi försöker tillsammans, Europa och USA, ”promota” och se till att vi får en demokratisk utveckling och mänskliga rättigheter? Det är väl det vi ska göra i stället för att tala om nationalstaternas suveränitet. Det är gammal sovjetretorik som jag hoppades att vi inte skulle behöva höra i den här kammaren någonsin mer.

Anf. 112 SERMIN ÖZÜRKÜT (v) replik:

Herr talman! När argumenten tryter tar man fram kommunistiska övergrepp.

Jag kan upprepa vad jag sade den dagen jag stod här. Jag sade att jag också kan kalla mig kommunist, inte i den bemärkelsen att det skulle handla om förtryck men i den bemärkelsen att jag tror på socialismen. Jag ser inget hinder för att upprepa detta.

Sedan var det frågan om *wider Middle East*-projektet. Vem bestämmer om, vem har monopol på, demokratibegreppet? Mellanöstern har varit centrum för tre stora världsreligioner. Mellanöstern har inte varit den delen av världen som har enbart ett problem. Varför kommer nyliberaler in i bilden och utövar monopol på demokratibegreppet?

Anf. 113 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Herr talman! Låt mig börja med att notera vilka reservationer som jag yrkar bifall till. Det är nr 9 om Israel och Palestina och nr 12 om tilläggsprotokoll till ESK-konventionen.

Folkrätt är ett vitt begrepp, och ibland är definitionen något sladdrig i kanten. Internationell offentlig rätt enligt Röda Korset inbegriper mänskliga rättigheter, flyktingrätt och humanitär rätt samt i viss mån nedrustningsarbetet. Handelsrätt står i en klass för sig. Dessutom finns sedvanelag, som äger giltighet och tillämpning oavsett om alla stater skrivit på eller inte. Numera är således även de mänskliga rättigheterna på individnivå inbegripna. Därmed är folkrätt detsamma som summan av FN:s alla konventioner och resolutioner, Genèvekonventionerna samt i viss mån praxis sedd som tillämpning över tid.

Tyvärr har uppdelningen i utskottets båda betänkanden om folkrätt, det vill säga staters angelägenheter, och mänskliga rättigheter – kallat MR i fortsättningen – inte blivit helt glasklar.

Poängen är emellertid att det inte längre i dagens värld håller att enbart beakta staters rättigheter som incitament för ingripande av världssamfundet. Man måste också väga in individers, det vill säga människors, rättigheter.

Komplikationen är att om man helt överger den klassiska folkrättsdefinitionen kan en alltför vid dörr öppnas för att andra länder, utan ett hållbart mandat, tar sig för att intervensera på eget bevåg och åberopa ett försvar av mänskliga rättigheter. Därför behöver regelverket något modifieras, och därför behövs en avvägd nulägesanpassning.

MR-interventioner ska likafullt alltid vara FN-mandaterade, menar vi. Nödvändigheten att värna FN:s status och samtidigt göra de nödvändiga

reformerna för effektivitet och handlingskraft i världsorganisationen är krav som måste resas i samma andetag. Inte minst ett reformerat säkerhetsråd med bättre representativitet än i dag är nödvändigt. Utan ett respekterat och starkt FN är nämligen ingen folkrätt möjlig.

De stora MR-konventionerna är utomordentligt viktiga i vår värld, och det är en triumf att mänskligheten har kunnat samla sig till och formulera dem. Vi behandlade dem i UU9 för en månad sedan. Av de sex viktigaste har fem ett så kallat tilläggsprotokoll av olika kaliber, men gemensamt för dem är att de står för en möjlighet för individer och grupper att klaga på sin regering över hur denna uppfyller de förpliktelser som finns ratificerade i fördraget. En sådan möjlighet finns redan i dag när det gäller de medborgerliga och politiska rättigheterna. Även konventionerna mot tortyr, rasdiskriminering och diskriminering av kvinnor har en individuell klagomöjlighet. Det skulle också tvinga fram en rättspraxis på området. Ett tilläggsprotokoll även till ESK-konventionen, alltså konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, skulle vara värdefullt i den bemärkelsen.

Herr talman! Sveriges agerande under den 57:e sessionen av FN:s människorättskommission i Genève i fjol var emellertid minst sagt förvånande. Våra representanter blockerade där ett sådant tilläggsprotokoll till ESK-konventionen fast det, som sagt, är bara den som saknar det.

Om konventionsrättigheterna kränks, exempelvis vad gäller individers rätt till utbildning och arbete, rätten att bilda fackförbund, rätten till mat och bostad, rätten till hälsa och en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet, borde man kunna få vända sig till FN:s granskningskommitté för konventionens efterlevnad, den så kallade ESK-kommittén. Rätten till mat hör exempelvis till de grundläggande mänskliga rättigheterna och är själva förutsättningen för all annan utveckling.

Förutom klagomöjligheten skulle en tilläggskonvention också bidra till förståelsen och tillämpningen av de här rättigheterna, och det skulle för de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna vara ett värdefullt steg att få bort den tveksamma gradering som ibland har gjorts mellan olika kategorier av rättigheter. Det diskuterade vi bland annat i det förra betänkandet om mänskliga rättigheter.

Sverige, som traditionellt har varit ett föregångsland vad gäller mänskliga rättigheter, borde i stället för att motarbeta och förneka det här ta en ledande roll för att ett sådant här tilläggsprotokoll för de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna skrivs.

Herr talman! Runt den internationella brottmålsdomstolen tycks numera råda en tämligen stor enighet i denna kammare. Men för bara tre år sedan, i samband med att USA stod i begrepp att återropa en uttänjd självförsvarsrätt genom att bomba världens fattigaste land, därför att några galningar kört in med flygplan i World Trade Center, höjdes blott förvånade ögonbryn från regeringshåll och från borgerligt håll när Miljöpartiet hävdade att terrorism lämpligen bekämpas med polisiära och brottsbekämpande metoder à la ICC, det vill säga Internationella brottmålsdomstolen, snarare än på ett militärt sätt. Då fanns inte Brottmålsdomstolen på plats, men det hade definitivt varit rätt första instans, i stället för ett reflexmässigt bombande av Afghanistan för att komma till rätta med terroristerna.

Terrorbekämpningen har för övrigt i alltför stor utsträckning dessutom tillåtits bli alibi för allehanda inskränkningar i demokratiska friheter och medborgerliga rättigheter, men för det kommer det nog att bli ett stopp. Man kan inte försvara demokratin med icke-demokrati. Medlen måste rimma med målen. Det här är vi alltför som blir medvetna om. Statsterrorism, som nämns i betänkandet tack vare Miljöpartiet, kan man bara komma till rätta med om den pekas ut och nämns vid namn av omvärlden.

I dag menar vi alla att ICC, Brottmålsdomstolen, är ett värdefullt tillskott till instrumenten för att följa upp efterlevnaden av internationella överenskommelser och straffa förbrytelser mot mänskligheten. Det är tur att världen ändå går framåt.

Så, herr talman, slutligen till sorgebarnet – hela världens värsta, farligaste och mest högexplosiva konflikt. Ingen folkkrätt tycks längre gälla. Ingen respekt för mänskligt liv, värdighet eller rättigheter syns till i Det heliga landet, bara skräck, demonisering och vedergällningsspiraler.

”Tio israeler döda i självmordsattack.” ”Tio palestinier dödade av bulldozers som malt ner bostadshus.” Ledare som öppet och på rad mördas av en stat.

Dag efter dag matas vi med dessa rapporter.

Blair flinar, och Bush nickar. Persson glider.

Nästa vecka träffar jag B'Tselem och Gush Shalom, freds- och MR-organisationer från Israel som inger hopp, liksom de israeliska befäl som vägrar lyda och de aktivister, enskilda personer, som åker ned för att vittna och skydda som mänskliga sköldar. Världens ledare gör det inte.

Mot bakgrund av att världssamfundet inte har agerat tillräckligt tydligt och effektivt mot ockupationsmaktens övervåld har civila medborgare från hela världen i stället valt att agera på egen hand. Fredsrörelsen och enskilda fredsaktivister har velat ta det ansvar som deras regeringar inte tagit. Men deras närvaro ersätter inte världssamfundets.

Det palestinska folket är i stort behov av det internationella samfundets hjälp, närvaro och övervakning. Sedan hösten 2000, då den andra intifadan inleddes och den israeliska ockupationen av Palestina och våldet mot palestinerna eskalerade, har palestinerna bett det internationella samfundet om sådan hjälp, närvaro och övervakning. Syftet har varit att på ett rättvist och rättskipande sätt skydda den palestinska civilbefolkningen från den israeliska arméns övertramp. Det är beklagligt att denna vädjan inte har hörsammats. Den svenska regeringen borde kraftfullt höja sin röst och kräva att Israel respekterar de internationella fredsaktivisternas närvaro och deras mänskliga rättigheter.

Det finns med andra ord ett stort behov av en stadig internationell närvaro inom FN:s ram för att säkerställa att den israeliska armén inte kränker palestinier.

Herr talman! Enskilda människor går ofta vilse och förleds till våld och felsteg i rädsla och förvirring, men när hela statsapparaten rusar i blindo som mordmaskiner måste väl omvärlden till sist reagera? Eller gäller omvärldens tillrättavisningar bara hutuer, kosovoalbaner, västafrikaner och kongoleser?

I Mellanöstern har alla låtit allting pågå för länge och för opåtalat. Vi har varit för undfallna.

Varför underkastas inte Israel atomorganet IAEA:s inspektioner? Hur kan de slippa all sådan insyn, när alla vet att de är en atomvapennation?

Hur kan Bush legitimera bosättningspolitiken och Sharons framfart?

Varför plockas inte helt sonika den fula muren ned?

Hur kan "färdplanen" bara tillåtas haverera?

Vilka mänskliga rättigheter, herr talman, gäller nu för Mordechai Vanunu när han efter 18 år släppts ut från fängelse, sedan han avslöjade kärnvapenprogrammet, och har säkerhetstjänsten med repressalier i hämlarna?

Vit världsmedelklass omfattas tydligen inte av sanktionssystemen i folkrätten.

Miljöpartiet menar att Palestina förblir den svagare parten. Låt vara att den också är korrupt och internt för försvagad för att klara av att hålla terrorister, extremister och sina desperados kort. Men de saknar en armé. De saknar stormaktsstöd. De saknar det mesta. De saknar rättigheter som stat, eftersom de inte har erkänts som stat, och civilbefolkningen saknar den elementäraste mänskliga rättigheten – den till sitt liv.

Herr talman! Jag är trött på att stå här år ut och år in i talarstolen och vara ett lamt vittne till folkmord och folkfördrivning i Mellanöstern.

Man talar om *wider Europe* och *greater Middle East* och allt vad det heter på stormaktspolitikens språk. Vad det handlar om är *bigger and bigger greed* och *enormous ambitions for power*.

Anf. 114 GÖRAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Lotta Nilsson Hedström började väldigt bra, tycker jag, men sedan var det några saker som gav mig anledning att begära replik.

Det gäller frågan om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Tycker verkligen Miljöpartiet att de är lika viktiga som de politiska rättigheterna, rätten till liv och rätten att inte torteras och så vidare? Vill man verkligen gradera det på så sätt att man likställer det, vilket är risken om man antar det här tillägget?

Menar Lotta Nilsson Hedström att man inte ska använda militära medel över huvud taget mot terrorister? Jag tänker på kommentaren om Afghanistan. Efter att FN hade krävt att talibanregimen skulle utlämna Usama bin Ladin och terroristerna och man vägrade att göra det var det ju folkrättsligt fullständigt korrekt att anfälla landet. Det hade vilken stat som helst kunnat göra. Nu var det egentligen bara USA som hade förmågan. Tycker inte Lotta Nilsson Hedström att det är en rimlig hållning att man ändå bekämpar terrorism med alla till buds stående medel? Polisiära metoder i all ära, men man kanske måste göra både–och.

Sedan gäller det Israel–Palestina-konflikten. Kan vi bli överens om att det kanske är en sådan kraftfull organisation som Nato som måste finnas på plats för att garantera två staters säkra gränser? Men ska man ha det måste samtliga arabstater erkänna Israels gränser, och Israel måste erkänna Palestinas.

Tycker inte Lotta Nilsson Hedström att det skulle kunna vara bra om man åtminstone börjar med Sharonplanen och utrymmer Gaza? Det är många palestinier, bland annat dem som jag träffade i Istanbul, som har sagt till mig att det är bra om man börjar med det, så att man har någon startpunkt.

Anf. 115 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Jag kommer inte att hinna svara på alla frågorna på den här korta stunden.

Vad det gäller tilläggsprotokollet till konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter säger jag: Ja, de är likvärdiga. Det är inte någon privat åsikt som jag eller Miljöpartiet hyser, utan det menar folkrättsexperter. De sex stora konventionerna och de här grupperingarna av rättigheter ska vara ömsesidigt understödjande och likvärdiga. Det är så som man lär ut, och det är så det ska vara. Den diskussionen hade vi i samband med MR-betänkandet. Det är vår ståndpunkt, och vi delar den med väldigt många andra. I dagens läge är det obsolet att gradera dem. Så tyvärr: Mitt svar är inte bejakande till din ståndpunkt. Jag tycker att de är likvärdiga.

Jag tycker att det skulle vara ett oerhört kraftfullt och bra instrument att faktiskt ha ett tilläggsprotokoll så att vanliga människor och grupper kan hävda sin rätt. I dag har staterna ett övertag på det här området. Det är kanske inte minst viktigt i utvecklingsländer som har korrupta regimer.

Sedan var det den mycket viktiga frågan om militära metoder. Det vi har sett under senare år är att det finns en reflexmässighet. Det är någon sorts teknologiskt imperativ, som det brukar kallas i andra sammanhang, nämligen att finns prylarna så använder man dem.

Vi menar att i terrorismbekämpningen är de militära metoderna naturligtvis de som man använder sist. Först börjar man med diplomatiska, politiska påtryckningar. Möjligheterna till smarta, riktade sanktioner är i dag mycket bättre utarbetade än de kanske var under den tid när Irak-sanktionerna var i full svang. Visar det sig att man inte över huvud taget kommer till rätta med terrorister kan man överväga militära medel, men då måste de vara oerhört väl mandaterade. Det är ju mandatet som är den kritiska frågan.

När det sedan gäller vem som bär upp mandatet kan det vara Nato, och det kan vara andra styrkor. Men man sätter inte i gång med alla till buds stående medel första dagen och pangar och bombar var än man behagar, ibland med dolda motiv.

Anf. 116 GÖRAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Det var ju klarläggande om de här ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. Jag har svårt att förstå det resonemanget.

Sedan gäller det Afghanistan och användande av militära medel. Eftersom FN hade försökt och krävt att man skulle få terroristerna utlämnade och det inte fungerade måste vi väl vara överens om att den yttersta metoden då är att använda just militära medel. Det borde väl vara någonting som vi kan enas om i det här sammanhanget.

Anf. 117 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Så här var tågordningen när det gällde Afghanistankonflikten:

Anledningen till att USA inriktade sig på Afghanistan var att man åberopade självförsvarsrätten enligt FN-stadgan. Man ansåg sig vara angripen. Man ansåg sig vara i krig. Man ville använda rätten att försvara sig med eller utan ett större FN-mandat. Så småningom slängde man in bekämpandet av talibaner, som jästen efter degen. Man skyndade sig att

också lägga in någon sorts vällovligt alibi, nämligen att alla tyckte illa om talibaner. Det var den tågordning som var, och det finns dokumenterat på väldigt många ställen. I dag talar man om vilken välgärning det var.

Läget i Afghanistan är inte stabilt. Det visar sig att detta bombande naturligtvis var mer destruktivt än välgörande för alla parter på alla nivåer. Man har inte uppnått någonting. Man har inte krossat al-Qaida. Man har inte hittat Usama bin Ladin. Det var en dålig metod. Så är det.

Du bad också om svar när det gäller Israel och Palestina. Det handlar ju om att säkra gränser. Det handlar om att Israel har förgripit sig på palestiniernas gränser ända sedan 1967. Självklart ska en tvåstatslösning bygga på säkra gränser och ett erkännande av båda parter rätt till existens. Jag tror att vi är ganska eniga om det.

Det som jag menar i grunden gör Israel–Palestina-debatten infekterad är att man inte riktigt vågar erkänna att de inte är jämbördiga parter. Den ena är inte en stat. Den ena har inte en armé. Palestinierna är alltså i underläge, och detta måste man se när man bedömer den här konflikten.

Anf. 118 KENT HÄRSTEDT (s):

Herr talman! Låt mig inleda med att säga ett par ord om Göran Lindblad, som ju har varit flitig och aktiv i talarstolen i dag. Jag har suttit och ruvat på ett antal repliker som jag gärna skulle ha velat ha sagda långt tidigare.

Göran Lindblad gör som moderater ofta gör. För honom är det backspeglarna som gäller, och ibland blir den där backspeglarna lite immig när man tittar in i den. Det är flera beskrivningar av historien och av vad det är som har hänt. Jag måste säga att jag inte känner igen mig i Göran Lindblads beskrivningar.

Jag tänkte bara kort reflektera över tre av dem, eftersom jag snabbt måste komma vidare till mitt eget anförande.

Det första gäller beskrivningen av stödet för USA:s intervention i Irak. Jag tycker att Göran Lindblad glömmet att USA:s agerande skedde utan stöd av EU, utan stöd av Nato och utan stöd av FN. Med den beskrivning som Göran Lindblad gav till kännarna här tidigare var det precis som om alla ställde upp bakom USA. Så var det inte, så försök inte att beskriva historien i några andra ordalag.

Det andra jag reagerar mot är Göran Lindblads rosenkimrande beskrivning av hur processen mot demokrati löper i Irak. Nog läser också Göran Lindblad tidningar, ser på TV, lyssnar på radio och följer händelseförloppet i Irak. Nog är Göran Lindblad medveten om den turbulens som präglar situationen i Afghanistan i dag.

Jag tycker inte att vi ska förmildra de svårigheter som vi står inför. Däremot är vi helt överens om att vi nu ska anstränga oss gemensamt, tillsammans inom Världssamfundet och också med svenska bilaterala ansträngningar, för att demokratin ska hitta sin plats och att freden ska infinna sig i Irak också på riktigt.

Jag var i Irak på Palestine Hotel i Bagdad vid den tid som George Bush förklarade kriget avslutat. Det var en märklig fred som hade infunnit sig. Vi stod där i ljudet av skottlossningar mitt inne i centrala Bagdad, och skottlossningarna har som bekant fortsatt.

Det tredje är Israel–Palestina-konflikten. Det är nog bara Göran Lindblad som kan kritisera obalansen i vårt betänkande. Han kritiserar dem som gör uppror mot en ockupation men förmår sig inte med all sin våltalighet att beskriva ockupationsmaktens grymhet mot de ockuperade. Snacka om att vända på steken – att säga att vi är obalanserade och sedan prata sig varm för ockupanterna. Det påminner om den tid då unga moderater kritiserade oss unga socialdemokrater för att vi stödde terrorister när vi stödde ANC. Sedan vet jag att det var Carl Bildt som fick ta emot Nelson Mandela när han blev president i Sydafrika.

Engagemanget för de mänskliga rättigheterna och folkkrätten är starkt i Sverige. Det sade inledningsvis min kollega Kenneth G Forslund. Man kan utan överdrift hävda att synen och tolkningen av folkkrätten varit central i mycket av den internationella politiken de senaste åren i kriget i forna Jugoslavien, Afghanistan och Irak.

Jag tror att engagemanget i Sverige bygger på våra grundläggande värderingar och vår djupt rotade känsla för rättvisa och vår syn på fred och säkerhet, global utveckling och fattigdomsbekämpning. Det bygger också på demokratins och rättsstatens idéer, de mänskliga rättigheterna och folkkrätten. Det är värderingar som vi försöker manifestera genom att vara tillskyndare av ett starkt och effektivt Förenta nationerna.

Inledningen till FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna beskriver det koncist, enkelt och med tydlighet: ”Alla människor är födda lika i värde och rättigheter.” Universella värden kräver ett universellt tydligt regelverk, vilket i sin tur kräver ett starkt FN. Det är en enkel logik men inte fullt så enkel att genomföra.

Säkerhet kan inte byggas isolerat från omvärlden. Det tål att sägas även en dag som denna, då vi välkomnar flera nya medlemmar i EU, att säkerheten inte heller enbart kan byggas i Europa. Vi får inte bli när-synta. Det räcker inte med att vi omges av trygga och säkra demokratier. I dagens sammanflätade värld är vi beroende av en effektiv multilateralism för vår gemensamma säkerhet. Vi påminns ständigt om detta – i dag genom bombdåden i Aten, för någon månad sedan genom de fruktansvärda attentaten i Madrid. En effektiv multilateralism kan skapas enbart genom ett starkt FN. Ett starkt FN betyder att den globala tryggheten och säkerheten stärks så att orättvisorna minskar.

Herr talman! Frågeställningarna kring humanitära interventioner är viktiga och principiella. Jag vill tacka också de andra partier som har motionerat i de här frågorna. Även om vi yrkar avslag på motionerna är många av dem tänkvärda, och det finns mycket konstruktivt i de motionerna.

Samtidigt är många av de frågeställningar som motionärerna lyfter upp inte oproblematiska. Å ena sidan har vi FN-stadgans våldsförbud och en betoning av säkerhetsrådets auktoritet, å andra sidan nödvändigheten av att förhindra humanitära katastrofer och grova kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Samtidigt måste det belysas att det finns en skillnad mellan rätten att intervensera och skyldigheten att skydda enskilda individer och deras säkerhet.

Denna debatt har aktualiserats med anledning av kriget i Irak. Insikten att FN har en central roll för att föra utvecklingen i Irak framåt och för att Irak ska bli ett fritt och demokratiskt samhälle delas till fullo av oss socialdemokrater. Säkerhetsrådet, den humanitära situationen och

behovet av återuppbyggnad gör det tydligt att inte ens världens mäktigaste nation klarar av att hantera så stora och komplexa frågor utan FN.

Konsekvent, genom hela Irakkrisen, har Sverige drivit FN-linjen. Det innebär ett bestämt ställningstagande om att det bara kan vara FN som har rätt att besluta om militära aktioner. När kriget började var vi tydliga med att beslutet att invadera Irak utan en resolution i FN:s säkerhetsråd stod i strid med folkrätten. Det väckte en del kritik. Nu kan vi konstatera att processen med att skapa säkerhet och stabilitet och en tryggad fred i Irak mer och mer återvänt till FN. Insikten växer också i USA om att FN:s legitimitet och bredd behövs för att skapa en varaktig fred.

Vi är alla lättade över att diktatorn Saddam Hussein nu är fångad och sitter bakom lås och bom. Där hör han hemma. Men det löser inte problematiken med att skapa fred i Irak. Att vinna kriget är inte detsamma som att vinna freden. FN behövs i detta arbete om vi ska lyckas.

Herr talman! Den internationella terrorismen utgör ett växande hot mot vår säkerhet, vår frihet och våra rättigheter. Vi får ständigt rapporter om ohyggliga terrordåd. Sverige deltar aktivt i det internationella samarbetet, som är en förutsättning för att bekämpa terrorismen. Respekten för de mänskliga rättigheterna och för folkrätten är avgörande för att den kampen ska bli framgångsrik. Vår gemensamma kamp mot terrorismen måste intensifieras med alla de demokratiska medel som står till vårt förfogande. Samtidigt måste vi värna att den sker i enlighet med rättsstatens principer.

Sverige har betonat att statsuveräniteten också innefattar skyldigheter gentemot den egna befolkningen och att det internationella samfundet måste vara berett att agera om regeringar inte tar detta ansvar. Sverige har i FN vid flera tillfällen lyft fram ståndpunkten att statsuveräniteten inte får utnyttjas som en sköld mot massiva kränkningar av mänskliga rättigheter. Det är flera ledamöter från andra partier som har tagit upp denna viktiga fråga.

Jag ska avsluta med att säga några ord om Mellanöstern. Det är en nödvändighet att vara tydlig i fråga om konflikten i Mellanöstern. I Mellanöstern skördas dagligen nya offer, ofta barn, i den allt intensivare konflikten. En till synes oändlig våldsspiral snurrar allt snabbare med självmordsattacker, vedergällningsaktioner och utomrättsliga avrättningar.

Den folkrättsstridiga barriären fortsätter att byggas av Israel, och när parterna inte vill eller inte förmår att uppfylla färdplanens krav är det tydligt att det behövs mer av multilateralism. Fred mellan Israel och Palestina är en viktig faktor i kampen mot terrorismen. Terroristattacker kan aldrig rättfärdigas. Fortsatt våld i regionen ger inga fördelar åt någon sida. Vi måste fördöma alla våldshandlingar mot oskyldiga civila, vare sig det är palestinier eller israeler som drabbas. Palestinska självmordsbombningar kan aldrig ursäktas av något skäl. De måste upphöra för att israeler och palestinier ska kunna leva i fred och gemenskap.

Likväl ser vi med stort allvar på israeliska anfall mot palestinska mål. Sverige har flera gånger krävt att Israel ska upphöra med de utomrättsliga avrättningarna av palestinska ledare, vilket på senare tid har upprepats. Förvärv av territorium med våld är oacceptabelt. Den israeliska ockupationen måste få ett slut. Bosättningspolitiken och byggandet av det så kallade säkerhetsstängslet, eller säkerhetsmuren, på ockuperad mark ut-

gör uppenbara brott mot folkrätten och ger inte heller Israel någon större säkerhet.

Nu behövs internationell närvaro för att skapa förutsättningar för den palestinska befolkningen och det annonserade israeliska tillbakadragandet från Gaza. Hur det blir med den saken är skrivet i stjärnorna efter folkomröstningen i Israel.

Vid slutmålet måste de allra flesta vara överens om att två demokratiska stater, en israelisk och en palestinsk stat, ska leva i fred sida vid sida.

Anf. 119 GÖRAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Det är lite udda att företrädare för majoritetspartiet tar replik på ett anförande som hölls långt innan. Men jag ska gärna svara på de frågor som Kent Härstedt ställde.

En backspegel, Kent Härstedt, kan vara himla bra ibland. Särskilt om man som Kent Härstedt och hans parti ofta går baklänges in i framtiden kunde det ha varit bra att ha något att titta i. Jag använder min för att dra erfarenheter av det som har varit så att vi inte göra samma fel en gång till.

Kent Härstedt måste ha selektiv hörsel. När det gäller Irak sade jag att det var en gemensam aktion ledd av Storbritannien och USA. Och det var de brittiska argumenten som jag använde mig av. Särskilt Storbritannien är noga med den folkrättsliga legitimiteten.

Tycker inte Kent Härstedt att Tony Blair har rätt, eller är han alldeles fel ute i detta sammanhang? Det är ändå en partikamrat till Kent Härstedt.

Jag sade inte ett dugg om att demokratiutvecklingen i Irak gick bra. Tvärtom ville jag att vi skulle samarbeta kring utvecklingen i Irak, och jag sade att jag utgår från att vi alla här i kammaren kan enas om att stödja och verka för en utveckling mot demokrati i Irak. Att det inte har lyckats fullständigt är vi väl alla helt överens om också.

Även i Israel–Palestina-frågan har jag faktiskt inte på något sätt varit ensidig, utan jag sade: Förhandlingarna avlöstes av terrorattacker och överväld, och den politiska tyngdpunkten hos båda parter försköts mot oförsonlighet.

Sedan konstaterade jag att det finns oförsonlighet både bland israeliska bosättare och bland palestinska terrorister.

Brist på balans är det alltså inte här. Det är det däremot i betänkandet.

Slutligen kan vi väl bli överens om multilateralismen. Jag sade i mitt anförande att det vore bra om till exempel Nato tog hand om säkerheten när man väl hade fått dessa säkra och garanterade gränserna.

För övrigt var det en folkomröstning inom Likud, inom Sharons parti. Såvitt jag förstår finns det en majoritet bland den israeliska befolkningen för att man ska utrymma Gaza, så det hoppas jag verkligen blir av.

Anf. 120 KENT HÄRSTEDT (s) replik:

Herr talman! Det är härligt vad ett replikskifte kan göra nytta. Jag tycker att Göran Lindblad den här gången var betydligt mer balanserad. Han talade om att man inte skulle göra samma fel en gång till. Nej, det tror jag inte. Men när det gäller Irak måste jag anse att det var ni som gjorde en annan bedömning. Jag tror att det var ni som tolkade USA:s

rätt att agera i Irakfrågan. Såvitt jag har tolkat den internationella bedömningen så fanns det väl inga massförstörelsevapen i Irak. Det är i alla fall vad de flesta av oss i dag är ganska ense om.

När det gäller vem det är som ska övervaka en eventuell särskilnad mellan israeler och palestinier tror jag att det vore bra om det över huvud taget gavs utrymme för någon att övervaka någon form av fredsavtal där en palestinsk stat skulle bli till. Det är inte så himla viktigt för mig om det skulle bli Nato eller någon styrka som formeras av EU, Ryssland, FN och USA eller om det är genom FN:s försorg, utan jag tycker att vi är ganska långt därifrån. Israelerna motsätter sig varje form av internationell styrka som skulle övervaka någon form av särskilnad mellan israeler och palestinier i dagsläget. Det kan Göran Lindblad inte vara helt omedveten om.

Om det skulle vara så att vi kommer i ett läge där man har ett fredsavtal och israeler och palestinier skiljs åt och det är Nato som erbjuder sig att övervaka den freden, kan jag inte se att det från socialdemokratiskt håll skulle vara ett jätteproblem. Men vi är långt därifrån. Det handlar om att komma fram till ett fredsavtal.

Anf. 121 GÖRAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Att jag föreslår Nato beror på att det är den enda militära organisationen som har kraft nog. FN var på plats redan före kriget 1967 och drog sig ur på grund av att man inte hade eldkraft och resurser för att förhindra konflikter och krig. Även den FN-operation som nu pågår i Kosovo är faktiskt en Natooperation. Det är alltså bara av praktiska skäl som jag föreslår Nato. Jag har inget ideologiskt skäl att hävda just det. Så där kan vi kanske vara överens.

Men jag är fullt klar över att Israel inte vill ha någon sådan övervakning. Men likaväl som vi sätter press på palestinierna om vissa saker, måste vi väl som världssamfund sätta press på israelerna om det här. Det är väl inget konstigt i det? På samma sätt är vi överens om att den här barriären till vissa delar är byggd på fel ställe, och så vidare. Men det här måste vi som världssamfund arbeta med.

Men åter till Irakkonflikten och argumenten där. Nej, Kent Härstedt, jag lutade mig faktiskt mot de argument som framfördes av Storbritannien. Både jag och Carl B Hamilton framförde i debatten tidigare att dessa argument bygger på tidigare antagna FN-resolutioner och där dessa FN-resolutioner fortfarande gäller. Det har inte ett dugg med massförstörelsevapen att göra, utan det är ett strikt juridiskt resonemang att man följer resolutionerna bakåt till tiden före Kuwaitkriget och konstaterar att det är vilket land som helst som har rätt att gå in och intervensera utifrån de beslut som redan är tagna i säkerhetsrådet. Det är detta resonemang som Tony Blair för, och det är det som jag undrar om Kent Härstedt är emot.

Anf. 122 KENT HÄRSTEDT (s) replik:

Herr talman! I det avseendet delar jag inte min partibroder Tony Blairs uppfattning, och det gör nog inte Sverige heller och inte heller så många andra socialdemokratiska partier runtom i Europa.

Beträffande den här tolkningen får vi komma ihåg hur det egentligen gick till. USA ville få fram en ny resolution i säkerhetsrådet. Och hur

gick det då till? Man åkte från land till land och försökte övertya dem om att rösta för den nya resolutionen. Återigen är det bara att här ta fram den där backspegeln som Göran Lindblad ofta har och titta. Sedan fick man inte majoritet bland de länder som skulle rösta i säkerhetsrådet. Och då kom man på: Nej, nu stoppar vi klockan och säger att vi nog inte behöver någon ny resolution, vi kör på de gamla.

När vi i utrikesutskottet lyssnade på folkrättsjuristerna – jag tror att Göran Lindblad också var närvarande då eftersom han har använt dem som referenspunkt – sade de att det möjligen kan vara så att man kan använda gamla resolutioner under förutsättning att det inte finns ett uttalat motstånd hos en majoritet i säkerhetsrådet eller hos någon av de stater som sitter i säkerhetsrådet och som har vetorätt. Och i det här fallet var det uppenbart att man inte hade stöd i säkerhetsrådet. Och därför kan man inte ta gamla resolutioner som är tio år eller äldre för att tolka in att man ska agera på nytt.

Anf. 123 LENA EK (c):

Herr talman! Ärade ledamöter! Ärade åhörare! Vi har under de senaste åren sett en utveckling av folkrätten, dess betydelse, dess uttolkning och debatten om det folkrättsliga regelkomplexet.

Jag tycker att det är viktigt att i det här sammanhanget säga att den klassiska folkrätten som är inriktad på mellanstatliga förhållanden faktiskt har utvecklats väldigt mycket under de senaste decennierna. Det finns många som har en pessimistisk syn på folkrättens betydelse. Men det är inte längre sedan än när jag var student på juristlinjen i Lund som man inte kunde lägga sig i andra staters inre angelägenheter för att diskutera mänskliga rättigheter. Och det första genombrottet i suveränitetsprincipen på detta område kom med en Ekosoceresolution om *gross and massive violations of human rights*. Det är inte så länge sedan.

Ändå finns det fortsatt ett oerhört stort behov av att utveckla folkrätten och främst i relation till mänskliga rättigheter och till den humanitära rätten, det vill säga de regler som gäller konflikter inom och mellan stater.

Den instabilitet som vi upplever i dag och de hot som finns kommer mera sällan från konflikter mellan länder, som är den klassiska situationen. I stället handlar det om konflikter då individernas rättigheter och staters suveränitet kommer i motsatsförhållande. Dagens hot kommer i allt högre grad från grupper av människor, grupper av aktivister.

Den kamp mot terrorismen som pågått sedan den 11 september 2001 har paradoxalt nog i vissa fall lett till mindre skydd för mänskliga rättigheter och förlorat förtroende för folkrättens förmåga att bidra till ordning och reda på den här planeten.

I det fortsatta arbetet att förhindra att terrorism uppstår och att motverka terroristattacker får inte de mänskliga rättigheterna bli lidande.

Vi behöver ha en mycket tydligare diskussion om hur åtgärder mot terrorismen konfronterar regler om mänskliga rättigheter och var den riktiga och adekvata gränsen går. Och vi kan konstatera att man under de första månaderna efter attacken mot World Trade Center faktiskt på flera håll överträdde denna mycket viktiga gräns.

Vi är också alla överens om att det är av största vikt att alla länder respekterar folkrätten. Vidare är vi överens om att det är särskilt viktigt för

små och medelstora länder att folkrätten upprätthålls. Sverige hade förr traditionellt en oerhört stark ställning i detta att samla små och medelstora länder just runt förstärkning av folkrätten och *rule of law*.

Det är en ledande roll som vi inte längre har, något som jag beklagar djupt. Det märks i FN-sammanhang och i olika internationella organisationer. Det märks också inom EU i till exempel diskussionen om omröstningsregler och olika länders tyngd i ministerrådet. Samtidigt finns den en väldigt grundläggande enighet om folkrättens betydelse.

Man kan fråga sig: Varför efterlevs inte dessa regler? Det finns exempel som har nämnts i den här debatten i eftermiddag när vi i det här huset har varit oense om folkrättens betydelse. Jag tänker på hanteringen av Irakkrisen och det påföljande kriget, behandlingen av fångar i Irak och fångarna i Guantánamo Bay. Centerpartiet var emot koalitionen krig mot Irak, eftersom vi ansåg att det inte fanns folkrättsligt stöd för det. Det fanns andra som inte tolkade saken på samma sätt som vi, vilket vi också hört i debatten.

Vi ville att FN:s säkerhetsråd skulle fatta beslut om saken och att FN skulle vara i ledning för en eventuell operation. Så blev det tyvärr inte. Nu är vi i en situation där diskussionen fokuseras på hur detta krig ska avslutas och hur mänskliga rättigheter och demokrati ska förstärkas i Irak. Det förs en oerhört viktig diskussion om den så kallade Bushdoktrinen, där jag tycker att vi ska vara oerhört skeptiska.

Herr talman! Vi har de senaste dagarna nåtts av besked om kränkningar begångna av såväl brittiska som amerikanska soldater. De misstänks för brott mot fångar i Irak enligt Genèvekonventionens regler. Det är en sak som jag tagit upp i utskottet vid de tillfällen jag varit där.

Det är nu väldigt länge sedan Henri Dunant kom ridande morgonen efter slaget vid Solferino och upptäckte de sårade soldater som ingen hade tagit hand om. De låg utspridda i gräset utan medicinsk hjälp, utan vård av något slag och ens tillgång till vatten eller någon annan lindring av de plågor som sårade utsätts för.

Sedan dess har ICRC bildats – Internationella Röda Korset – och de fyra Genèvekonventionerna har utvecklats. Hela tiden under förra århundradet har reglerna stärkts och deras roll stärkts i det internationella samfundet, fram till nu. Det är min bedömning. Det är en mycket allvarlig utveckling.

Konventionerna handlar om hur civilbefolkningen ska behandlas och skyddas i en konflikt, hur krigsfångar ska skyddas och behandlas i en konflikt och hur sårade ska skyddas och behandlas i en konflikt. Det är inte tillåtet att sparka, slå eller att tortera fångar. Konventionen är mycket tydlig på denna punkt.

Klarar inte soldater i ett krig av att visa medmänsklighet och respekt för tillfångatagna människor ska de inte finnas med i militära operationer. Det är varje lands lednings ansvar att se till att dess soldater respekterar de mänskliga rättigheterna och de internationella konventioner som ingåtts.

Länder har gränser, men principer har inga gränser. Det finns inga gränser på någon karta som visar var en princip tar slut och en annan börjar. Om vi håller oss till den tanken borde respekten för mänskliga rättigheter finnas och erkännas i alla länder på denna jord. Om vi tror på

de mänskliga rättigheterna och människors lika värde borde vi skrika högt när de principerna bryts.

Varför hörs så få och så lågmälda åsikter om fånglägret i Guantánamo Bay? När kommer regeringen att höja sin röst så högt att det hörs ända in i Vita huset till den enligt hörsägen trevlige presidenten där om att vi inte längre tolererar eller accepterar att det sitter människor som berövats sin frihet i ett fångläger? De fångar som sitter på Guantánamo Bay har nekats rättigheter som krigsfångar och också civila fångar har. De har inte åtalats för något brott.

Herr talman! Dostojevskij skrev, i översättning: ”You can only know the nature of a civilisation by visiting it’s prisons.” Man kan bara känna en civilisations rätta natur genom att besöka dess fångelser. Av alla de prov som en civilisation kan utsättas för är användandet av makt över de maktlösa det största provet. Här har tyvärr flera stater visat en oerhörd brist på respekt för de regler som finns.

Jag vill veta när den svenska medborgare som sitter inlåst på Guantánamo Bay kommer att frigges. Jag vill också höra att den svenska regeringen använder den inom diplomatin och folkkrätten urgamla rätten om *jus protectionis*, det vill säga rätten för en stat att intervensera till skydd för sina medborgare, på ett tydligt sätt.

Herr talman! Jag har inte berört konflikten i Israel och Palestina. Det är likadant där. Vi anser att den konflikten måste lösas mot bakgrund av *rule of law* och respekt för folkkrätten. Vi har inte berört den internationella brottmålsdomstolen. Jag vill påpeka att det är ytterst beklagligt att USA inte har ratificerat stadgan. Varken domstolen eller de särskilda tribunaler som har satts upp de senaste åren för att klara av både forna Jugoslavien och Rwanda hade haft några personer att fysiskt lagföra om det inte hade funnits soldater i närheten som rent fysiskt tillfångatagit dessa för krigsbrott anklagade personer. Det tycker jag att Miljöpartiet ska fundera över.

Om vi menar allvar med alla vackra tal om människors lika rätt och lika värde måste detta också innefatta sexuell läggning och könstillhörighet. FN:s roll måste stärkas.

Jag har i utskottet också diskuterat varför folkkrätten inte efterlevs. Jag tror att en förklaring är att många länder gör som vi beklagligtvis gör i Sverige. Vi återrapporterar inte och diskuterar resultatet i de särskilda traktattillsatta kommissioner som finns. Vi har inte någon debatt här i kammaren när Sverige har fått kritik i Barnkommittén, i Kvinnokommittén eller i Tortyrkommittén. En sådan diskussion skulle stärka respekten för folkkrätten också i Sverige.

Vi har inte någon reservation. Jag har varit på begravning när utskottssammanträdet hölls, och Agne Hansson var på resa med utrikesutskottet. Jag skulle ändå vilja yrka bifall till partimotionen 2002/03:U212 yrkande 7.

Anf. 124 KENT HÄRSTEDT (s):

Herr talman! Jag ska fatta mig mycket kort. Jag glömde att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 6 maj.)

Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande 2003/04:SfU13

En ny statlig myndighet för socialförsäkringens administration (prop. 2003/04:69).

*En ny statlig
myndighet för
socialförsäkringens
administration*

Anf. 125 RONNY OLANDER (s):

Herr talman! Det är första gången för oss med den nya sittningen, att ta debatten från interpellationsbänkarna. Vi hittar väl rutiner om det här blir en vällyckad genomförd diskussion här i riksdagen.

Betänkandet SfU13 behandlar regeringens proposition 2003/04:69 *En ny statlig myndighet för socialförsäkringens administration* tillsammans med fyra motioner som väckts med anledning av propositionen. Propositionen har framtagits i samarbete med våra samarbetspartier Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna. Vi föreslår att de allmänna försäkringskassorna och Riksförsäkringsverket avvecklas från den 31 december 2004 och att en ny sammanhållen statlig myndighet för socialförsäkringens administration inrättas den 1 januari 2005 under namnet Försäkringskassan. Avsikten är att den nya myndigheten ska ledas av en styrelse med fullt ansvar och att en generaldirektör ska ansvara för och leda den löpande verksamheten enligt styrelsens direktiv och riktlinjer.

När det gäller de förtroendevaldas organisation ska ett förtroendemannaanorgan benämnt försäkringsdelegation inrättas på länsnivå. Försäkringsdelegationerna ska bland annat svara för bevakningen av att myndighetens verksamhet på länsnivå bedrivs effektivt och med god service åt allmänheten samt fatta beslut i frågor om och medverka i samverkan med andra myndigheter på rehabiliteringsområdet.

I försäkringsdelegationernas uppgift ska också ligga att årligen till regeringen rapportera resultaten av de utvärderingar som delegationen gjort i sitt bevakningsuppdrag. Vi säger vidare att det inte ska ske någon ändring av socialförsäkringsnämnderna och deras uppgifter.

Syftet med reformen är att ge nya och bättre förutsättningar för socialförsäkringsadministrationen att fullgöra de uppdrag som ges av riksdag och regering. Reformen avser vidare att ge en mer enhetlig rättstillämpning på socialförsäkringsområdet, en bättre styrning av IT-verksamheten och en ökad flexibilitet och samsyn inom organisationen.

I propositionen lämnas bland annat förslag till en lag med anledning av inrättande av Försäkringskassan samt om upphävande av 18 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring. Regeringen avser att återkomma till riksdagen senare under våren 2004 med de lagförslag som behövs för att den nya myndigheten ska kunna bedriva den verksamhet som i dag bedrivs av försäkringskassorna och RFV.

I utskottet tillstyrker vi regeringens förslag men föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att sammansättningen i en försäkringsdelegation bör återspegla de olika riksdagspartiernas styrkeförhållande i respektive län. Utskottet avstyrker därmed motionsyrkanden om avslag på propositionen. Vidare klargör vi i betänkandet att antalet ledamöter i en försäkringsdelegation ska vara lägst fem och högst elva och förutsätter att detta tillgodoses utan något tillkännagivande från riksdagens sida.

Övriga motionsyrkanden, bland annat om en bred socialförsäkringsreform och om finansiell samordning, avstyrks.

Med det, herr talman, överlämnar jag ärendet för debatt och senare beslut.

Anf. 126 LINNÉA DARELL (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 1, 3 och 5. Jag står naturligtvis bakom de två övriga folkpartireservationerna också men för tids vinnande avstår jag från att yrka på dem.

Herr talman! Sjukförsäkringen är i kris. Om detta är alla ense. Under de sju år som gått sedan den negativa utvecklingen startade har regeringen oftast varit passiv. Det tog lång tid att över huvud taget komma till skott med bromsande åtgärder. De förslag som kommit till denna kammar har i flera fall varit tvehågsna och halvmesyrer. Men på två områden har man spämt musklerna extra mycket och visat vad som är denna regerings bästa grenar: klämma åt företagen och omorganisera byråkraf-
tin. Där tror man sig kunna visa handlingskraft. Tyvärr är inte något av förslagen särskilt bra för att få folk tillbaka i arbete.

Att lägga ansvaret på arbetsgivarna handlar mer om budgettak än om ohälsan. Att omorganisera försäkringskassorna, som vi har att ta ställning till här i dag, skulle möjligen kunna vara rätt men inträffar nu vid helt fel tidpunkt. Det är inte kassornas organisationsform som har gjort att rehabilitering eftersatts och att verksamheten i övrigt fungerat sämre än den borde. Det är styrningen uppifrån som brustit då man från regeringen begärt att kassorna ska hantera en allt svårare situation med otillräckliga resurser för att utföra arbetet. Möjligheterna till styrning och samordning från Riksförsäkringsverkets sida inom den nuvarande organisationen har dessutom inte använts så som de hade kunnat användas.

Försäkringskassorna är regelstyrda och det finns, om man vill, goda möjligheter att den vägen upprätthålla en likformig tillämpning av bestämmelser om till exempel sjukpenning och sjukersättning. De regionala skillnader som uppstått skulle med stor sannolikhet ha uppstått oavsett organisation. Det är knappast organisationen som skapat nuvarande skillnader i ohälsotal mellan storstäder och skogslän.

Från Folkpartiet vill vi att riksdagen avslår förslaget. Det finns ett antal motiv för detta. Ett skäl är det uppdrag som ålagts socialförsäkringsadministrationen och som förväntas vara genomfört 2008. Vi delar inte utskottsmajoritetens uppfattning att en omorganisation av den här omfattningen leder till bättre förutsättningar att fullgöra de uppdrag som riksdag och regering ålagt administrationen.

Det finns hur mycket erfarenhet som helst som visar att stora omorganisationer tar kraft och energi från huvuduppgiften. Detta påtalas i ett av Genomförandegruppens projekt. Det påtalas också i delbetänkandet till den så kallade ANSA-utredningen. Jag citerar från den utredningen: ”En så stor förändring som det innebär att göra hela socialförsäkringsadministrationen till en myndighet tar mycket kraft. Under en övergångsperiod kan produktionen förväntas sjunka. Det krävs en stor insats från en kompetent ledning för att både genomföra en så stor förändring och samtidigt hålla produktionen på en rimlig nivå.”

Jag menar att det inte räcker i nuläget att ”hålla produktionen på en rimlig nivå”. Kravet på försäkringskassorna i dag och de närmaste åren

är högsta växel. Det är ju dessutom inte bara omorganisationen som kommer att ta kraft. En redan ansträngd situation kommer, om regeringens planer kring så kallade drivkrafter för minskad sjukfrånvaro genomförs, att från kommande årsskifte ställa ytterligare krav på kassapersonal och ledning. Enligt den departementspromemoria som nu är ute på remiss beräknas arbetet med de föreslagna förändringarna motsvara 110 årsarbeten inom försäkringsadministrationen.

Herr talman! Ett annat skäl för Folkpartiets avslagsyrkande är den organisationsmodell man väljer på det regionala och lokala planet. Det är en avlövd styrelse, eller försäkringsdelegation som det nya namnet är, och den är alltför mycket inspirerad av vad som nu gäller för AMS och länsarbetsnämnderna. Ett av projekten inom ramen för genomförandearbetet behandlar visserligen förtroendemannarollen. Det projektets uppdrag är ambitiöst. Jag blir dock lite förvånad när jag ser att bara fyra av de sju riksdagspartierna är representerade i den grupp av förtroendevalda som projektet knutit till sig. Kanske hade också övriga tre kunnat bidra till en utveckling av den nya förtroendemannarollen.

Vår uppfattning är att eftersom denna delegation inte kommer att ha inflytande över vare sig verksamhetsplan, verksamhetsmål, internbudget eller principer för medelsfördelning så kommer beslutsbefogenheterna också över den finansiella samordningen att vara kraftigt beskurna. Utrymmet att sätta av resurser för främjande av lokala initiativ kan förväntas beslutas i Stockholm. En utvecklad finansiell samordning är ett av de viktigaste instrumenten för att uppnå lägre sjukförsäkringskostnader, snabbare återgång i arbete och färre förtidspensioneringar. Det hade därför varit mer av handlingskraft och givit mer effektfulla resultat om regeringen och utskottsmajoriteten infört finansiell samordning värd namnet i stället för en produktionshämmande omorganisation.

Herr talman! Ytterligare skäl för att inte genomföra den här omorganisationen är de förändringar som kommer att behöva ske vid en genomgripande socialförsäkringsreform. Sådana förslag har vi från Folkpartiet lagt fram för den här kammaren ett antal gånger. Genom ett uttalande av statsministern i höstas kan man väl förvänta sig att en utredning kommer inom en förhoppningsvis inte alltför lång framtid. De problem som då kommer att tas upp kommer att påverka även organisationsfrågorna. Riksförsäkringsverket i den nuvarande formen, med eller utan namnbyte och med sammanslagning av de regionala försäkringskassorna, kan väl knappast bli bestående efter en reform. Den kan i stället väntas på ett eller annat sätt medföra en ny myndighetsorganisation. Också den pågående Ansvarsutredningen kan komma att lägga förslag om den regionala nivån.

Herr talman! Kostnadsutvecklingen i sjukförsäkringen de senaste åren har skapat ett läge där denna övergång till en traditionell och centraliserad ämbetsverksmodell kan framställas som en kraftåtgärd för att ta itu med sjukförsäkringens kris. Men vad som sker är att försäkringskassorna får rollen att vara syndabockar för en kris i sjukförsäkringen vars orsaker ligger på andra håll än i kassorna och deras regionala uppbyggnad.

De fördelar som kan vinnas vad gäller administration och mer likformig beslutspraxis bör kunna uppnås redan i dag. Avgörande är inte organisationsformen utan de politiska beslut som påverkar sjukskrivningspro-

cessen, rehabiliteringen och möjligheterna till finansiell samordning. Ingen organisationsmodell kan fungera väl med den i huvudsak passiva sjukförsäkringspolitik som regeringen har fört de senaste åren. Den förändring av kassorna som nu föreslås gör hindren högre för de andra lösningar som kan bli resultatet av en övergripande socialförsäkringsreform och möjligen också av Ansvarsutredningen.

Herr talman! Riksdagen bör därför avslå propositionen, och regeringen bör ta det som en uppmaning att ägna sin tid åt mer verkningsfulla åtgärder mot krisen i sjukförsäkringen.

Anf. 127 KENNETH LANTZ (kd):

Herr talman! Detta är häpnadsväckande! Vi har i dag att ta ställning till ett omfattande projekt – ett förändringsarbete, som man skulle kunna kalla för ett bygge, där första spadtaget är taget och grunden redan är lagd.

Gjutformarna tycks vara bortplockade och bottenplattan, alltså grunden, visar tydliga konturer av hur byggnationen av den nya Försäkringskassan kommer att se ut. Det är inte utan att man häpnar. Förvåningen är påtaglig över hur snabbt regeringen har reagerat i detta ärende. För oss i oppositionen har uppgiften ofta varit att fråga regeringen när man tänker komma med förslag eller påbörja utredningar.

Men nu, helt plötsligt, har regeringen lagt fram förslag och dessutom satt i gång med genomförandet innan det formella beslutet är fattat. Om detta hade överförts på ett husbygge skulle man kalla det för ett svartbygge. I dag, den 5 maj, beslutar vi om att godkänna och påbörja projektet som nu är i full gång och dessutom ska det vara inflyttningsklart vid kommande årsskifte.

Ritningarna är inte helt klara, chef över verksamheten är inte tillsatt. Men tacksamt nog, ingen tvekan råder om vad syftet med projektet ska vara. Vi ska få en ny och effektiv myndighet som ska heta Försäkringskassan.

Herr talman! Regeringen har på den sista tiden gång på gång insett betydelsen av och dessutom påtalat behovet av att minska sjukskrivningstalen. Kristdemokraterna påtalade detta redan för drygt två år sedan. Vår dåvarande partiledare Alf Svensson ifrågasatte om det eventuellt skulle kunna förekomma ett viss missbruk eller överutnyttjande av förmånerna inom socialförsäkringsadministrationen.

Vi fick betala ett ganska högt pris för detta. Vi blev ifrågasatta av många. Men i dag är budskapet kristallklart: Halvera ohälsotalen! Det är lovvärt och välkommet.

Herr talman! Det är under denna intensiva kamp mot alltför höga siffror för sjukskrivningarna i Sverige, det är under våra försäkringskassors tunga arbetsbörda som denna förändring nu ska genomföras. Tiden är, enligt vår uppfattning, helt enkelt olämplig. Vi tycker att tiden för detta omfattande förändringsarbete är fel vald. Det är med stor sannolikhet så att för försäkringskassans 15 000 och Riksförsäkringsverkets 1 000 anställda känns bygget som något förhastat.

Herr talman! Förslaget om en ny statlig myndighet för socialförsäkringens administration är bra på så sätt att vi får ett gemensamt förhållningssätt till försäkringsfallen. Dessutom blir det enklare att få fram ett helhetsperspektiv. Men frågan kommer osökt: Är det denna förändring

som ska lösa frågan om halvering av ohälsotalen? Jag vill också fråga Tomas Eneroth: Kommer denna förändring i sig att minska ohälsotalen? Om inte, på vilket sätt avser regeringen framöver att driva frågan så att uppsatta mål om halverad ohälsa nås till 2008?

Herr talman! Innan jag försvarar mina reservationer vill jag uttrycka min önskan om att komma till rätta med våra höga ohälsotal. Det är helt nödvändigt att på alla sätt arbeta vidare med att lösa frågan om ohälsan.

Socialförsäkringens administration är i behov av en förändring. Det är olyckligt, som vi konstaterar i dag, att efter lika operationer blir rehabiliterings- och sjukskrivningstider inte lika i olika delar av landet. Detta är en angelägen uppgift som jag tror den nya Försäkringskassan säkerligen kommer att lyckas väl med.

Med tanke på tyngden av Försäkringskassan som myndighet, borde det vara tryggare att vänta in utlovade utredningar innan man gör dessa stora förändringar. Folkpartiet, Centern och Kristdemokraterna har i en gemensam reservation påtalat att det hade varit logiskt att invänta resultatet av denna utredning före byggandet av Försäkringskassan. Vi har inte råd att få ett nytt lutande torn i vår värld. Det lutande tornet i Pisa är ett exempel på dålig grund. Hela socialförsäkringsadministrationen måste byggas på en solid och säker grund. Därför hade det varit logiskt att vänta in utredningen.

Herr talman! Jag har redan nämnt om fusk och missbruk i mitt anförande. Kristdemokraternas uppfattning är säkert väl känd i kammaren.

Jag skulle vilja lyfta fram de betydande insatser som försäkringskassan hemma har gjort för att komma till rätta med vissa delar av missbruk och fusk. Verksamheten har varit meningsfylld och givit bra resultat. Därför skulle det vara av intresse att få svar på frågan varför inte majoriteten kan ställa sig bakom de motioner som behandlar just fusk och missbruk. Hur tänker regeringen med Berit Andnor i spetsen att komma till rätta med dessa frågor? Avser regeringen att komma med någon ytterligare medicin för att återställa det sjuka tillståndet i vårt land?

Herr talman! I dag har vi styrelser i försäkringskassan som leder arbetet med god förankring i respektive region och landsting. Med tanke på arbetet med rehabilitering och närhet till våra försäkrade tror jag att det hade varit av stor vikt med en regional förankring. Detta är även en demokratifråga. Nuvarande beslutsmässiga styrelser kommer att ersättas av försäkringsdelegationer med betydligt mindre uppgifter att besluta om. För att förankring och demokrati ska komma på en rimlig nivå får de nya försäkringsdelegationerna helt enkelt inte vara alltför små. Vi har nämnt detta och också föregående talare nämnde nivån fem–elva ledamöter. Vi kristdemokrater tycker att det är ett minimum med fem personer.

Försäkringsdelegationerna kommer att fatta beslut om tillsättandet av socialförsäkringsnämnder och avlägga rapporter om hur verksamheten bedrivs. Dessa rapporter ska överlämnas direkt till regeringen, vilket är en innovation. Det är inte styrelsen i Sveriges försäkringskassa som ska erhålla rapporten utan regeringen direkt. Dessutom ska försäkringsdelegationen besluta om de 5-procentiga medel som ska användas inom respektive region för bland annat rehabilitering.

Herr talman! Avslutningsvis: Försäkringskassans förändring är bra, men tiden är illa vald. Tempot på bygget och den tidiga, näst intill omedelbara, starten av grundarbetet känns för många av de anställda inom

*En ny statlig
myndighet för
socialförsäkringens
administration*

försäkringskassvärlden som forcerande. Det skapar oro och kan hämma det viktiga arbete man står mitt uppe i, nämligen att medverka till att minska ohälsotalen i Sverige.

Jag vill yrka bifall till reservation 2 under punkt 1, men jag står självklart bakom samtliga kristdemokratiska reservationer.

Anf. 128 KALLE LARSSON (v):

Herr talman! Under ganska många år har det funnits en omfattande och, enligt vår uppfattning, berättigad kritik mot försäkringskassorna för att likartade ärenden bedöms väldigt olika av olika kassor. Självfallet ska – och det tror jag att alla är överens om – de lokala förutsättningarna på olika sätt vägas in i bedömningen av enskilda ärenden. Det är nog få som kan försvara de ganska disparata bedömningar som ibland görs. Det verkar vara uppenbart att den bedömningen delas av samtliga i den här kammaren.

Reservanterna till dagens betänkande har egentligen inte någon annan uppfattning i grundfrågan om huruvida det behövs en förändring eller inte, utan de lyfter fram andra politiska frågor som det vore mycket angeläget och intressant att diskutera. Men när det gäller den förändring som vi nu har på vårt bord påpekar man i första hand att det är fel tidpunkt för att genomföra den. Det är ändå en inte särskilt omfattande kritik.

Vi har också riktat kritik mot att det har funnits problem med att man tidigare inte har kunnat föra en gemensam personalpolitik. Man har inte kunnat föra en gemensam IT-politik. Det har varit svårt att sprida goda exempel mellan olika försäkringskassor. Det är därför som det här förslaget i dag ligger på riksdagens bord.

Herr talman! Vänsterpartiet står förstås i allt väsentligt bakom propositionen och dagens betänkande. Vi har sett det som angeläget att komma till rätta med de olika bedömningar som görs i olika delar av landet, och vi ser gärna en mer enhetlig myndighet. För vår del vill vi särskilt peka på några av de saker som vi utöver detta har drivit i de diskussioner mellan partierna som resulterat i dagens betänkande.

Vi anser att en så omfattande och politiskt viktig verksamhet som socialförsäkringens administration är ska ledas effektivt och skickligt och att politiskt förtroendevalda ska ha inflytande och makt över verksamheten. Därför är vi positiva till att politisk erfarenhet ska finnas med i den nationella styrelsen och att försäkringsdelegationerna fått en tydlig roll i den framtida organisationen. Vi välkomnar att de politiska företrädarna finns kvar i socialförsäkringsnämnderna och att dessa inte heller i övrigt berörs av det förslag som nu ligger på riksdagens bord.

Det är också värt att notera att utskottet anser att den föreslagna förändringen inte i sig ska innebära vare sig en mer generös eller en striktare bedömning av enskilda ärenden. Jag citerar: ”Inledningsvis noterar utskottet att den föreslagna organisationsförändringen är avsedd att åstadkomma en rättssäker tillämpning av socialförsäkringens regler men inte att i materiellt avseende förändra försäkringens innehåll.”

Herr talman! Delvis som svar till Kenneth Lantz, trots att det inte var mitt namn som apostroferades: Självfallet är det inte i det här betänkandet som de avgörande förslagen för att öka hälsan presenteras. Det handlar enligt min uppfattning snarare om insatser för att få fler i arbete, minska arbetstiden, stoppa nedskärningar och bygga ut den offentliga

sektorn. Skatteintäkterna kan öka och utgifterna dramatiskt minska om människor inte slits ut på jobbet och om arbetsmarknaden öppnas för de invandrade personer som i dag diskrimineras till arbetslöshet. Det är på dessa områden som vi behöver radikala och framåtsyftande reformer i första hand. Vänsterpartiet har därför föreslagit en mängd sådana åtgärder, och vi driver dessa ibland i samarbete med Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Låt oss komma ihåg att en arbetslös kommunalare kostar nästan lika mycket kortsiktigt som en anställd, och i det långa loppet säkerligen mer. Det är dessutom utan att få tillfälle att göra en insats för välfärden.

Herr talman! Förslagen i dagens betänkande om att utreda hur socialförsäkringarna kan privatiseras måste också ses ur det här perspektivet. Det är en händelse som ser ut som en tanke att sjukförsäkringen ska reformeras, påstås det, för att kosta mindre just när kvinnor som mest behöver den efter att ha slitits ut under 1990-talets nedskärningar. Det är ändå värt att minnas att vi har de sjuktal som vi har skapat. Genom omfattande nedskärningar av den offentliga sektorn har vi pressat de anställda där hårdare och gjort servicen sämre för dem som faktiskt behövt den.

Herr talman! Reservationerna i dagens betänkande från flera borgerliga partier, liksom uttalandena från statsministern som refereras av majoriteten, står i kontrast och motsättning till den generella välfärdens ideologi, där skyddet vid sjukdom, föräldraskap och arbetslöshet är skattefinansierat och omfattar alla. Därför måste dessa förkastas. Om var och en i större utsträckning ska klara sig själv med privata försäkringar, går det ut över solidariteten och sammanhållningen i samhället.

Jag säger det igen: Vänsterpartiet kommer inte att delta i några samtal på den politiska grund som de borgerliga föreslår. Vi diskuterar gärna hur socialförsäkringarna kan förbättras och förstärkas och har lagt fram sådana förslag, men inte hur de kan urholkas och försämrats.

Jag yrkar därför bifall till reservation 4 under punkt 2 och står helt bakom betänkandet i övrigt.

Anf. 129 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Herr talman! Kalle Larsson sade i sitt anförande att den kritik som riktas mot förslaget i dag i stort sett är att det är fel tidpunkt för att genomföra det, och det tyckte Kalle Larsson var en mycket liten kritik.

Omorganisationer brukar alltid ta kraft från det som är huvudfrågan, och vi vet att belastningen på försäkringskassorna är stor och kommer att vara det. Då skulle jag vilja fråga Kalle Larsson vad det är som skiljer den här omorganisationen från alla andra, vad det är som skulle göra att det är rätt att omorganisera nu och att den kritik som riktas mot omorganisationen är en liten kritik.

Anf. 130 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Frågan vad det är som skiljer den här omorganisationen från alla andra omorganisationer är svårbesvarad. Jag tror att även Linnéa Darell är medveten om att det ibland finns omorganisationer som är bra och rent av nödvändiga. Säkerligen kan vi hitta sådana exempel i historien.

Frågan är väl om det är någon som upplever att det är den här omorganisationen i sig som kommer att innebära krafttag mot ohälsan. Jag tror att få hävdar det. Jag ser heller inga sådana formuleringar i betänkandet. Däremot ser vi fördelar i att kunna skaffa oss effektiva verktyg för att bekämpa ohälsan i och med omorganisationen. Det blir en mer enhetlig personalpolitik. Det blir en IT-struktur i myndigheten som fungerar. En hel del saker kommer på plats som kommer att fungera bättre.

Men svaret på frågan är förstås: Det är inte de här sakerna som kommer att göra att ohälsan minskar, men det är inte heller vad vare sig propositionen eller betänkandet utger sig för att presentera.

Anf. 131 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Herr talman! Det var inte heller det jag frågade Kalle Larsson om. Men väljer man att svara på något annat kan man ju uppfatta frågan på det viset. Vad jag frågade var vad det är som skiljer den här omorganisationen från alla andra, vad det är som gör att det är rätt att göra den just nu och att den inte skulle orsaka produktionsstörningar som alla andra omorganisationer drabbas av. Man kan läsa utvärderingar från Arbetsmiljöforum, från skyddsombud och från alla möjliga andra organisationer. Jag tror inte att Kalle Larsson heller kan visa på någon organisation där det inte har inneburit produktionsstörningar. Det står också om det i det delbetänkande som är underlag för betänkandet, den så kallade ANSA-utredningen.

Med tanke på de krav som vi alla kommer att ha, och har haft under ganska lång tid, på försäkringskassan tycker jag att det finns anledning att ställa frågan: Vad är det som skiljer den här omorganisationen från den erfarenhet man har av andra omorganisationer?

Anf. 132 KALLE LARSSON (v) replik:

Herr talman! Det är uppenbart att vi gör olika bedömningar av angelägenheten i detta. Vi ser fördelar med en omorganisation. Folkpartiet verkar inte se de uppenbara fördelarna. Där skiljer vi oss åt.

Det är klart att det kan finnas en period då man har svårare att bedriva den verksamhet som man i dag bedriver i myndigheten, men problemet är ju att den i dag inte fungerar vare sig effektivt på det sätt som vi skulle vilja eller rättssäkert.

Varför vill vi genomföra den här förändringen? Låt mig citera det inledande stycket i Folkpartiets reservation: ”Vi delar regeringens uppfattning när det gäller behovet av bättre effektivitet och mer likformiga bedömningar inom försäkringskassorna. Sjukfrånvaron varierar t.ex. kraftigt mellan olika delar av landet på ett sätt som inte utan vidare låter sig förklaras av socioekonomiska faktorer. Eftersom trygghetssystemens finansiering och förmånsbestämmelserna regleras nationellt är det angeläget att reglerna tillämpas på ett rättvist sätt i hela landet.”

Just detta är bakgrunden till att vi nu vill skapa en gemensam statlig myndighet för socialförsäkringens administration.

Anf. 133 BIRGITTA CARLSSON (c):

Herr talman! Jag börjar mitt anförande med att berätta att jag givetvis står bakom de reservationer som jag finns med på, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 1.

I det här betänkandet har vi ett lysande exempel på att när regeringen vill förändra inom en verksamhet så kan det gå fort – ja, väldigt fort. Dessutom har förberedelserna till förändringarna inom verksamheten påbörjats redan innan beslut är fattat här i riksdagen. Här har regeringen verkligen visat prov på handlingskraft. Det är en fråga som inte har dragits i långbänk, i motsats till det ärende som vi behandlade i utskottet i går. Då gällde det en ny instans- och processordning i utlänningsärenden. Nu gäller det en ny statlig myndighet för socialförsäkringens administration.

Herr talman! Centerpartiet delar regeringens analys när det gäller behovet av bättre effektivitet och mer likformiga bedömningar inom försäkringskassorna. Som exempel kan nämnas att sjukfrånvaron varierar kraftigt mellan olika delar av landet på ett sätt som inte utan vidare låter sig förklaras av socioekonomiska faktorer. Eftersom finansieringen och förmånsbestämmelserna regleras nationellt, är det angeläget att reglerna tillämpas på ett likartat och rättvist sätt i hela landet. Vi anser därför att beskrivningen av försäkringskassornas problem i valda delar är berättigad.

Men det som förvånar är att det finns en övertro på att man med en organisationsförändring kommer att kunna påskynda ett förändringsarbete som redan är på gång. Att i ett läge när arbetet för att bekämpa ohälsan börjar röna någon framgång – och detta trots en i övrigt helt tandlös regeringspolitik – kasta in försäkringskassorna i en omorganisation kommer med all säkerhet att innebära stora risker för ”energiläckage”, särskilt om det finns skäl att genomföra nya och än mer omfattande förändringar inom loppet av några år.

Mot denna bakgrund anser jag att man bör avvakta med större organisationsförändringar till dess att riktningen i en stor socialförsäkringsreform kan skönjas.

Herr talman! Enligt Centerpartiets uppfattning är det inte i första hand försäkringskassornas organisation som orsakat problemen i till exempel sjukförsäkringen. Ansvaret måste i stället bäras av regeringen, som på samma gång förvägrat försäkringskassorna effektiva verktyg och tillräckliga resurser för att kunna hantera den under de senaste åren snabbt växande sjukfrånvaron. Ett nyckelproblem är av allt att döma svårigheterna att få till stånd ett väl fungerande samarbete mellan försäkringskassan å ena sidan och det huvudsakligen landstingsdrivna vård- och rehabiliteringsarbetet å den andra.

Regeringen och dess stödpartier har genom sin alltför snäva lagstiftning kring finansiell samordning avvisat en lösning på detta problem. Hade det förslag till lagstiftning som vi i Centerpartiet och Folkpartiet förordade i vår gemensamma motion med anledning av regeringspropositionen om finansiell samordning bifallits av regeringen hade försäkringskassorna och vårdhuvudmännen givits kraftfulla incitament och verktyg till samordning. Då hade bristerna i detta hänseende sannolikt motverkats oavsett organisationsform för kassorna.

Herr talman! En centralisering av beslutsfattandet kan medföra ett hinder för genomförandet av finansiell samordning även inom det snäva utrymme som regeringen med stödpartier nu medgivit. Regeringsförslaget har fått en mer decentraliserad utformning än det som förordades i ANSA-utredningen, och det tycker vi är bra. Men vi bedömer ändå att

försäkringsdelegationerna får en alltför svag ställning för att göra sig gällande.

Den form av decentraliserad myndighetsstruktur med reducerat förtroendemannainflytande som propositionen förordar har knappast demonstrerat sin effektivitet vid förvaltningen av socialförsäkringar. Det närmaste jämförelseobjektet, administrationen för arbetsmarknadspolitiken, har under årtionden varit föremål för hård kritik för bland annat bristande effektivitet i arbetet med att återföra arbetslösa till arbetsmarknaden.

Herr talman! Centerpartiet har framhållit behovet av en genomgripande socialförsäkringsreform i syfte att sammanföra arbetslöshetsförsäkringen, sjukförsäkringen och arbetsskadeförsäkringen till en samlad arbetslivsförsäkring med en gemensam myndighetsstruktur. En sådan fusion skulle göra det möjligt att ta ett bättre helhetsgrepp över försäkringstagarnas situation, där ju orsaken i många fall kan vara flytande mellan arbetslöshet och ohälsa.

Regeringen har också genom statsminister Göran Persson utlovat en parlamentarisk utredning av socialförsäkringssystemen. Nu undrar jag när detta förslag blir verklighet. Det är vår avsikt att delta i det arbetet med sikte på omfattande förändringar. Mot bakgrund av detta, herr talman, anser vi i Centerpartiet att det är felaktigt att genomföra de föreslagna förändringar som nu beskrivs i betänkande SfU13 och föreslår därför att riksdagen avslår förslaget.

Anf. 134 TOMAS ENEROTH (s):

Herr talman! Kära utskottsvänner och andra som eventuellt följer debatten! Jag ska inleda med att yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag och avslag på samtliga reservationer, så är det gjort. Sedan över till själva debatten.

Vi kommer ju i dag att besluta att Riksförsäkringsverket ska upphöra och att en ny statlig myndighet med namnet Försäkringskassan ska bildas. I den kommer dagens 21 självständiga försäkringskassor att ingå. Vi får en samlad socialförsäkringsadministration.

Den här frågan har ju ältats under årtionden, och argumenten både för och emot den här organisationsförändringen har ständigt funnits i debatten. Å ena sidan har man argumenterat för behovet av en tydlig statlig styrning i en samlad organisation med alla möjligheter det innebär till samordning, effektivisering och rationalisering. Å andra sidan har det talats om vikten av en lokalt och regionalt förankrad socialförsäkring med förtroendevalda som förvaltar och värnar socialförsäkringens roll i samhället.

Förenklat skulle man kunna säga att å ena sidan finns behovet av en enhetlig statlig struktur med samlad statlig styrning och ledning, å andra sidan behovet av en försäkring som är demokratiskt förankrad och har förutsättningar att kunna anpassas efter de lokala och regionala behov som finns utan att man för den skull äventyrar kravet på en likvärdig prövning.

Regeringens förslag, som vi socialdemokrater ihop med Vänsterpartiet och Miljöpartiet tycker är alldeles utmärkt, är en bra avvägning av båda dessa riktningar. Där finns kombinationen av en tydlig statlig styrning och ett utvecklat förtroendemannainflytande i försäkringen.

Visst är det så att det finns behov av en samlad socialförsäkringsadministration. Rent principiellt kan man säga att verksamheten redan i dag är lagreglerad och finansierad via statsbudgeten, så i den meningen är det ganska rimligt att den inordnas under regeringens styrning. För några egna medel, som den gamla kassarörelsen hade, finns ju inte längre inom försäkringskassorna.

Däremot har styrningen av resurserna varit föremål för debatt flera gånger. Till skillnad från vad som gäller i vanlig statlig verksamhet har ju de självständiga kassorna haft eget utrymme för prioriteringar. Jag kan nog ändå säga att för verksamheten som sådan har det inte alltid varit enkelt. Behovet av en samlad styrning och ledning där nationella politiska prioriteringar får genomslag i hela organisationen har uppmärksamats vid flera olika tillfällen. Vi ser att det är angeläget att man också får en sådan organisation.

I det här sammanhanget ska vi också komma ihåg att det har varit svårt, inte minst för riksdagen, att ibland utkräva ansvaret för den samlade administrationen. Är det försäkringskassornas fel att rehabiliteringsarbetet inte fungerat fullt ut som det ska göra eller att arbetsskadeärendena avgörs på olika sätt i olika delar av landet? Eller är det Riksförsäkringsverket som har brustit i sin uppföljning, sin tillsyn eller för den delen sin normering av arbetet? Eller är det regering och riksdag? Ungefär så har ju debatten varit under långa tider.

Med en samlad socialförsäkringsadministration kan vi faktiskt utkräva fullt ansvar. Det är nog viktigt, inte minst i en tid då socialförsäkringarna och hela socialförsäkringsadministrationen utsätts för stora påfrestningar. Därför är det viktigt att göra förändringar och effektiviseringar nu, för det är just nu som det är viktigt att vi har en väl utbyggd organisation och en fullfjädrad organisation som klarar den anspänning som finns.

Det förslag som vi är överens om innebär att vi får en samlad organisation. Den kommer att ledas av en styrelse med fullt ansvar. Därunder finns en myndighetschef, generaldirektören, som har ansvar för den löpande verksamheten i enlighet med styrelsens direktiv och riktlinjer. På det sättet får vi faktiskt en modern ledning med en tydlig relation mellan myndighetens och dess styrelses ansvar å ena sidan och regeringen och riksdagen å andra sidan. Vi får som sagt en styrelse med fullt ansvar till skillnad från den verksstyrelse som vi i dag har i Riksförsäkringsverket.

En tydlig styrning och ledning innebär ju också att man faktiskt ökar möjligheten att ha en tydlig ansvars- och beslutsordning i organisationen. Det tror jag också är viktigt om vi vill ha ett mer enhetligt agerande inom organisationen. Genom det här sättet ökar vi möjligheten att få gemensamma arbetsätt, gemensamma rutiner, vilket ökar möjligheten att faktiskt behandla olika försäkrade på ett rättvist och likartat sätt. Dessutom kan man väl hävda att vi också får bättre möjligheter att arbeta med kvalitetssäkring i organisationen.

Det här innebär för den skull inte, jag vill säga det eftersom några anmärkte på det tidigare, att vi får en ökad centralisering eller koncentration av verksamheten. Den bedömning vi gör är att ärendehandläggningen mycket väl fortsatt kan vara decentraliserad och att beslut faktiskt bör och ska delegeras så långt ut som möjligt i organisationen med hänsyn till effektiviteten.

Vi har också avstått, och det har säkert en del noterat i debatten, från att nu föreslå förändringar i ärendehantering, koncentration av arbets-skador eller liknande, både med hänsyn till den omställning som det skulle innebära i verksamheten och också med hänsyn till att det kanske är rimligt att myndigheten och dess styrelse själva får uppgiften att av-göra detta framöver, givetvis i samråd med regering och riksdag.

På motsvarande sätt har vi också sett på socialförsäkringsnämnderna. I den utredning som föregick propositionen föreslogs ju en annan, an-norlunda modell för förtroendemedverkan. Jag kan väl säga att det inte riktigt var det utvecklade förtroendemannaskap som jag tyckte att man skulle vilja se framöver. Av det skälet valde vi att avstå från att göra någon förändring. Vi har kvar socialförsäkringsnämnderna som de är. Jag tycker att det är viktigt att vi har det förtroendemannainflytandet i försäk-ringen.

Samtidigt som vi får en samordnad statlig socialförsäkringsadmini-stration med allt vad det innebär i ökad möjlighet till samordnad styrning och ledning vill jag betona vikten av ett utökat förtroendemannainfly-tande i socialförsäkringen.

Vi har därför valt att förstärka – och jag hävdar att det är en förstärk-ning – det länsvisa förtroendemannainflytandet, inte genom att bibehålla de gamla kassastyrelserna utan genom att förnya förtroendemannarollen. Vi kommer att kalla dem försäkringsdelegationer. De kommer att ha i uppgift att bevaka att myndighetens verksamhet bedrivs effektivt och att länets invånare och dess företag får ett bra bemötande.

De iakttagelser och utvärderingar man gör ska man också redovisa di-rekt till regeringen, vilket jag tycker är oerhört viktigt.

När det gäller samverkansfrågor har vi sett det som väldigt angeläget att försäkringsdelegationen får ett direkt ansvar, inte minst mot bakgrund av erfarenheterna av försöksverksamhet inom Socsam, Frisam och Fin-sam tidigare. Det faktum att förtroendevalda från försäkringskassa, kommun och landsting har kunnat samverka har ökat möjligheten att få en bra verksamhet.

Nu har vi fått en permanent lagstiftning om finansiell samordning. Då tar vi givetvis med erfarenheterna från samverkan med förtroendevalda. Det är viktigt att de 5 % av sjukpenninganslagen som man får använda till finansiellt samordnad rehabilitering fullt ut får tas i anspråk av dele-gationerna så att man har goda förutsättningar att se till att vi får en bra finansiell samordning.

Jag förutsätter att vi både här i riksdagen och hos de olika delegation-erna följer upp på vilket sätt man får en lyckad finansiell samordning med försäkringskassa, länsarbetsnämnder, kommuner och landsting. Vår uppfattning är att den här organisationsmodellen ökar det reella förtroen-demannainflytandet i försäkringen. Det kan knappast vara avgörande att lägga kraften i förtroendemannainflytandet på det som har att göra med personalärenden eller interna organisationsstrukturer. Nu får vi kraften i förtroendemannainflytandet till hur försäkringen fungerar, hur den upp-fattas av medborgare och företag och hur vi ser till att den är ett verk-ningsfullt medel för att skapa trygghet för medborgarna, skapa förutsäg-barhet och stimulera till att man kan komma tillbaka i arbete.

Vi har fått detta bekräftat under hela den process som förevarit pro-portionen när vi träffat förtroendevalda och tjänstemän i organisationen.

Vi gör dock en korrigerig i betänkandet i jämförelse med propositionen. Vi gör markeringen att vi tycker att det är viktigt att delegationens sammansättning ska utgå från riksdagsvalet snarare än landstingsvalet. Det är en nationell försäkring vi pratar om. Delegationerna ska ansvara för att bevaka och samverka kring denna. Det är inte en verksamhet som landstingen har något direkt inflytande över eller ansvar för. Det är en nationell försäkring. Därför har vi gjort den korrigeringen.

Remissinstanserna har över lag varit väldigt positiva till den förändring som nu genomförs. Sedan propositionen redovisades har det inte heller varit några större stormande debatter. Man kan möjligtvis säga att den till en början lite tveksamma inställning som fanns hos en del som arbetar och är förtroendevalda inom kassarörelsen har bytts till en förväntan och ett engagemang för den nya organisationen i kraft av att vi haft en process som gjort att vi fått ett gemensamt ställningstagande kring en ny organisation.

Personalrepresentanterna – de fackliga representanterna – har verkligen välkomnat förändringen och inte minst poängterat vikten av en snabb förändring. Jag noterar att oppositionen kritiserar detta. Det har varit ett mycket starkt önskemål från alla som arbetar med detta att det ska vara en snabb organisationsförändring. Segdragna långdragna organisationsförändringar skadar verkligen produktiviteten.

I den meningen blev jag lite förvånad när jag läste oppositionens motioner. Det gäller kanske inte så mycket Moderaternas. De ställer sig helt och hållet vid sidan av det som nu händer. Det finns bara en moderat motion, och det är från en enskild partimedlem. Från Folkpartiet, Centern och Kristdemokraterna som ändå har en tradition att vara aktiva och värna försäkringen kommer disparata synpunkter som i huvudsak tar sikte på att kritisera tidpunkten för reformeringen.

Man kan ändå notera att man under lång tid har klagat på brister i socialförsäkringen. När regeringen väl tar initiativ och vi med förslag i riksdagen får möjlighet att åtgärda en hel del av de bristerna klagar man på att det går för fort.

Samtliga tre partier hävdar att organisationsförändringen i sig inte innebär några stora minskningar av antalet sjukskrivna. Givetvis är det så. Det är ingen som har hävdat det. Det är ingen som har hävdat att en organisationsförändring i sig innebär att vi bryter utvecklingen mot ett ökat antal sjukskrivna. För att göra det krävs andra typer av insatser, allt från förändrad sjukskrivningsprocess till förebyggande arbetsmiljöarbete till satsning på rehabilitering och ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare. Faktum är att vi nu kan se att kurvan bryts och att allt färre är sjukskrivna. Det är ett nog så viktigt kvitto på den politik som vi har bedrivit under ett antal år.

Oppositionen har andra svar på hur man ska göra detta. Centern vill sänka sjukpenningen för dem som inte har några barn. Kristdemokraterna vill minska sjukpenningen och införa karensdagar. Folkpartiet vill spara 9 miljarder, oklart på vilket sätt. Moderaterna är som vanligt värst när det gäller ett sänka sjukersättningar och se till att förtidspensionärer får en 60-procentig ersättning.

Det är förslag som handlar om ohälsoarbetet. Dem debatterar vi dagligdags. Administrationen är naturligtvis en viktig förutsättning för att vi ska kunna arbeta med alla dessa olika förslag.

Svenskt Näringsliv och en del andra har väl till och med önskat att man gör en organisationsförändring just för att få ett bättre bemötande från försäkringen och för att få en tydligare organisation. Det finns alltså ett önskemål även från samhällets andra aktörer att vi genomför en organisationsförändring.

Den fråga man ska ställa om nu Kristdemokraterna, Centern och Folkpartiet tycker att tidpunkten för förändring är olämplig är: När tycker ni att vi ska göra en organisationsförändring? Ni hänvisar till en översyn av socialförsäkringarna. Det är en viktig utredning som kommer att arbeta under flera år. Jag föreställer mig att det blir samma process som när det gällde pensionsfrågan. Som ni vet var det en flerårig process. Man kan dessutom notera att pensionöverenskommelsen inte i sig ledde till att Riksförsäkringsverket fick omorganiseras eller göras om. Man ska inte överdriva behovet av stora omorganisationer.

Frågan är: När tycker ni att det är lämpligt att göra någon omorganisation? Av Linnéa Darells anförande kan man få intrycket att Folkpartiet i princip tycker att man aldrig ska göra någon omorganisation. Det måste vi ändå konstatera att det finns goda skäl att göra, just för att få en effektiv organisation.

Jag konstaterar att vi, till skillnad från oppositionen, har måttat med att göra det. I samverkan med alla dem som arbetar inom försäkringen, med dem som är förtroendevalda och ihop med Vänsterpartiet och Miljöpartiet har vi lyckats få fram ett förslag som har bred acceptans och som successivt har förutsättningar att genomföras om vi fattar ett klokt beslut i riksdagen och ser till att vi får en organisation med tydlig styrning och ledning och ett utvecklat och utökat förtroendemannainflytande. Det är bra för socialförsäkringen, och det är bra för Sverige.

Anf. 135 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Det var ganska tuff och massiv kritik mot att vi inte tyckte precis som regeringspartiet i den här frågan.

Jag ställde en fråga i mitt anförande om när vi får se förslaget till en parlamentarisk utredning av socialförsäkringssystemen.

Under en lång rad av år har Centerpartiet förordat att vi ska se över de sociala trygghetssystemen. Jag nämnde också vilka delar vi tycker att man ska undersöka om man kan föra samman för att vi ska slippa att man faller mellan stolar eller pendlar mellan olika trygghetssystem så att vi har en arbetslivsförsäkring där man får ersättning oavsett om man är sjuk, är arbetslös eller har en arbetsskada. När får vi se ett förslag från regeringen om att vi ska tillsätta den utredningen?

Tror verkligen Tomas Eneroth att det är försäkringskassan som är skulden till att vi har de höga sjuktagen i dag? Det tror inte vi i Centerpartiet. Vi tror att det är helt andra faktorer som spelar in när det gäller detta. Om vi hade fått möjlighet att i större omfattning än vad vi kan göra i dag införa både Socsam- och Frisamförsöken är vi övertygade om att det hade bidragit till en helt annan utveckling inom det här området.

Frågan är: Varför vill inte regeringspartiet ge verksamheterna ute i landet möjlighet att bedriva denna verksamhet som har visat sig vara framgångsrik?

Anf. 136 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! Jag svarar på det sista först. Vi har faktiskt sett till att det inte längre är en försöksverksamhet. Det är en permanent verksamhet med en permanent lagstiftning som ger försäkringskassa, länsarbetsnämnd, kommuner och landsting möjlighet att använda 5 % av sjukpenninganslaget för gemensamma, samordnade rehabiliteringsinsatser. Till skillnad från en tillfällig verksamhet tidigare har vi nu alltså permanenta möjligheter. Jag hoppas att alla lokala centerpolitiker, folkpartister, kristdemokrater, socialdemokrater och andra som tror på tanken om samverkan arbetar lokalt för att se till att detta också blir verklighet på fler ställen i landet.

När det sedan gäller utredningen arbetar man väl om jag kommer ihåg rätt sakta men säkert på direktiv. Jag tycker att det viktiga är att man får ett bra direktiv och att man sedan ser till att få en bra process kring de framtida socialförsäkringarna. Vi är nog överens om att det är viktigt att föra den debatten.

Men det är klart: När vi nu ser budgetförslag från Centern där man bryter mot de grundläggande principerna i försäkringen genom att säga att är du barnlös ska du ha sämre sjukersättning blir jag lite oroad. Det är ju i princip det som Centerpartiet nu föreslår: Är du barnlös ska du ha sämre sjukersättning. Jag måste säga att det är en väldigt underlig princip att ha i ett framtida socialförsäkringssystem.

Jag väntar mig svar både på detta och på när Birgitta Carlsson och Centerpartiet i så fall tycker att vi ska göra en förändrad organisation. Jag tolkar det ändå som att Centern vid något tillfälle kan tycka att det är angeläget att omorganisera försäkringskassorna och Riksförsäkringsverket.

Anf. 137 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tror att den omorganisationen kommer, men vi vill då se den i ett större paket där vi ser över hela systemen. Då ska den inkluderas i detta.

Sedan ska vi väl vara ärliga när det gäller remissvaren på betänkan-det. Jag fick mig tillsänt ganska många från olika kassor ute i landet, och alla var absolut inte positiva som ordföranden sade i sitt anförande. Dessutom har även socialdemokrater varit mycket besvikna över det förslag som man såg framför sig skulle komma från regeringen i de sammanhang då vi har träffat människor som suttit i olika kassastyrelser och annat.

Jag vill sedan komma tillbaka till detta med ersättningen vid sjukdom som Centerpartiet har med i sitt budgetförslag. Det vi tycker är viktigt är att den person som har försörjningsansvar inte ska fråntas möjligheten att verkligen fullt ut kunna ta det ansvaret. Man ska inte försämra för människor som har familjer. Det kostar ju rätt mycket att ha barn. Därför har vi pratat om, och det är ingen nyhet, att man ska ha en grundtrygghet. En grundtrygghet kanske inte alltid ser exakt likadan ut för alla, men det är viktigt att ett förslag inte ska innebära att en person kommer att behöva uppsöka en kommuns socialtjänst för att få till sitt uppehälle. Vi menar att detta ska vara relaterat till det försörjningsansvar man har som individ.

Anf. 138 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! När det gäller försörjningsansvaret håller jag med om att det ska vara goda ekonomiska villkor inte minst för barnfamiljer. Därför har vi en generell familjepolitik med bra barnbidrag som vi höjt under ett flertal år och säkert fortsatt kommer att höja. Men att som princip i socialförsäkringarna märka ut de barnlösa och säga att de inte ska ha samma inkomstbortfallsprincip och samma trygghetssystem tycker jag är ett anmärkningsvärt principbrott. Jag är lite nyfiken på att senare i debatten få höra hur andra partier ställer sig till denna ganska underliga konstruktion för socialförsäkringar.

När det sedan gäller remissvaren noterade jag i mitt anförande den kritik som fanns mot ANSA-utredningen. Det var många som gillade reformeringen över huvud taget, men kritik kom framför allt från de förtroendevalda i försäkringskassorna. Där tog vi på oss ansvaret att inleda en process. Jag har träffat inte alla men väldigt många förtroendevalda i försäkringskassorna, och att döma av de signaler jag nu får har de korrigeringar vi gjorde i jämförelse med ANSA-utredningen där vi förstärkte förtroendemannainflytandet inte minst kring samverkansfrågorna lett till att väldigt många nu uppskattar detta och tycker att det är en mycket positiv förändring.

Jag känner mig alltså trygg i den proposition vi har lagt fram och det ställningstagande som riksdagen kommer att göra. Jag kan dock beklaga att Centerpartiet ännu inte har kunnat ge något besked om när man för sin del kan tänka sig att vilja ha en reformering av försäkringen.

Anf. 139 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Herr talman! Tomas hade ett antal frågor i sitt anförande, bland annat när vi tycker att det skulle vara lämpligt med en omorganisation. Först vill jag dock ansluta till din fråga om vad som händer nu och synpunkterna kring vad som leder till en förbättring. Vår uppfattning är att om inte den socialdemokratiska regeringen hade förbjudit den "riktiga" Finsam redan 1997 hade vi haft goda möjligheter till en bättre utveckling på ohälsområdet, framför allt på kostnadssidan.

Vi ser också hur Socsamförsöket i Finspång, som har varit lyckosamt och som borde ha fått föras vidare ut över landet, nu försöker anpassa sig till den mycket begränsade arbetsform som den nya Finsam har blivit.

Jo, vi tycker visst att det kan finnas tillfällen för omorganisationer. Vi anser, precis som vi har skrivit i motionen, att det skulle göras i samband med en ny socialförsäkringsreform. Vi tror inte att en sådan ska behöva ligga så förfärligt långt fram i tiden. Det hade man kunnat vänta på.

Det finns dock en invändning, och där vill jag ställa samma fråga till Tomas som jag ställde till Vänsterpartiet. En omorganisation leder nästan alltid till ett bortfall av kraft i en organisation. Jag tycker inte att det verkar som om Socialdemokraterna tar det riktigt på allvar.

Anf. 140 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! Jovisst tar vi det på allvar. Vi tar det på allvar att vi i dag har en organisation med otydligt ledningsansvar och med otydliga riktlinjer för hur man ska normera arbetet. Jag tror att det är oerhört viktigt för att försäkringsadministrationen fortsatt ska ha kraft att jobba med

den stora utmaning man har att man får en tydlig struktur. Det är därför vi åtgärdar detta.

Med Linnéa Darells sätt att argumentera är det ju aldrig lämpligt att genomföra någon omorganisation eftersom det alltid kommer att leda till att det tar kraft från organisationen. Jag tror att just nu är alldeles rätt tillfälle. Vi har inte råd att ha en organisation som är ineffektiv. Vi måste se till att reformera Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna, och det är det vi passar på att göra.

Sedan tyckte jag inte att jag fick något riktigt bra svar på när Folkpartiet tycker att vi ska göra denna omorganisation. I min värld föreställer jag mig att diskussionerna om de framtida socialförsäkringssystemen är djupa, ideologiska och principiella och kommer att ta tid att genomföra. Innebär det att det är om fyra fem år man i så fall ska genomföra en omorganisation, eller vilket tidsperspektiv har Folkpartiet?

Detta är inte minst intressant när det gäller ett parti som föreslår att man relativt snart ska genomföra besparingar på 9 miljarder kronor i sjukförsäkringen för att kunna spara på de sjuka, om det nu är så man ska tolka budgetalternativet.

Anf. 141 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Herr talman! Det finns mer eller mindre lämpliga tider för en omorganisation. Det är sant att en omorganisation alltid tar kraft från organisationen, men frågan är om man ska utsätta organisationen och dem som är beroende av en fungerande organisation för detta i ett läge där man ställer de allra största tänkbara krav.

Vi vet att försäkringskassorna inte har fått de resurser de behöver. Vi har en sjukskrivningsnivå hos kassorna, refererad i Riksförsäkringsverkets årsredovisning för 2003, på 7,1 %. Vi har nya krav som sannolikt kommer att ställas på kassorna redan från årsskiftet. I det läget måste man fråga sig: Finns det ingen hänsyn till att omorganisationer tar kraft?

Ni har ju själva målet, som vi i och för sig delar, att så fort som möjligt men senast 2008 ha halverat sjukskrivningstalen. Med den takt det har gått i hittills kommer inte det målet att uppnås. Kommer Sverige då att ha råd att tappa ytterligare kraft för att genomföra arbetet?

Vi menar, och det skriver vi också i motionen, att mycket av det som ni efterlyser och vill uppnå med omorganisationen skulle man kunna uppnå om det gavs tydliga direktiv från regeringen, från riksdagen och från Riksförsäkringsverket. Detta har ju också börjat, med en hel del möjligheter att göra kassornas hantering effektivare.

Anf. 142 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! Nu är det ändå så att jag har ganska stor tilltro till dem som arbetar inom organisationen. Vi konstaterar ju, och det sade jag också i mitt anförande, att inte minst personalorganisationerna har välkomnat omorganisationen och till och med bett regeringen att skynda på den så att den blir snabb. Det torde väl ändå vara personalens representanter som bäst känner till den arbetssituation de har just nu och vikten av att just därför få en snabb omorganisation med tydligare organisationsstruktur och mindre frustration över de oklarheter som i dag finns i organisationen. Jag känner mig väldigt trygg i detta. Jag känner mig snarare

mer oroad över Folkpartiets väldigt stillsamma sätt att se på behovet av en omorganisation.

Jag noterar att jag inte får svar på när Folkpartiet tycker att det är rimligt att genomföra någon organisationsförändring. I ett folkpartistiskt styrt Sverige riskerar det snarare att bli så att vi under väldigt lång tid framöver får leva med brister i organisationen.

Jag konstaterar att vi mäktar med det som Folkpartiet inte gör, det vill säga att både klara av en offensiv politik mot ohälsa med ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare och att klara av att ge grundläggande trygghet för människor i försäkringen med höjd SGI och annat. Men framför allt klarar vi att samtidigt göra en vassare och bättre lämpad organisation som kan hjälpa medborgare men också företag med den svåra uppgiften att få tillbaka tusentals människor till arbetsmarknaden.

Anf. 143 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Herr talman! Jag får väl börja med att besvara frågan, Tomas Eneroth. Jag anser att en omorganisation ska göras snarast. *Men* naturligtvis borde vi invänta den seriösa utredning som man talar om, eller hur?

Ponera nu, Tomas Eneroth, att den här utredningen kommer med andra idéer, tankar och förslag. Är det då dags för ännu en omorganisation, och ska den också gå väldigt snabbt och effektivt som i det pågående projektet? Hur skulle det kännas? Då blev det ju en ännu större oro för våra 16 000 anställda inom kassavärlden.

Anf. 144 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! Tack, Kenneth Lantz, för svaret, och tack för att du åtminstone under några sekunder gav mig hopp om att Kristdemokraterna insåg behovet av att snarast kunna genomföra omorganisationen. Men sedan kom detta *men*, att man ska invänta utredningen.

Jag vill ändå notera – jag hoppas att Kristdemokraterna kommer ihåg detta – att när vi gjorde den största förändringen vi har haft i socialförsäkringarna, det nya pensionssystemet, ledde det inte till några större dramatiska förändringar för Riksförsäkringsverkets del. Det var inte så att vi gjorde kraftiga omorganiseringar där, trots att det var en mycket stor omstöpning.

Framför allt är det väl så att en förändring av socialförsäkringssystemen bör ta tid. Den bör vara föremål för långa ideologiska och principiella överväganden. Ur min synpunkt tror jag att det ska mycket till innan man gör några långtgående avsteg från de grundläggande principer som gäller för dagens socialförsäkringar. Detta sagt om tidsplaner, men tack ändå för försöket att svara.

Jag vill ändå i sammanhanget ställa frågan tillbaka, eftersom budgetförslagen kommer vilken dag som helst. Kristdemokraterna föreslår också att man ska sänka sjukersättningen, sjukpenningen, förändra SGI-beräkningen och införa ytterligare någon karenssdag, om jag tolkar förslagen rätt. Det där är förvisso kraftfulla förslag för att få ned kostnaderna i sjukförsäkringen. Det är alldeles rätt. Men det leder inte på något sätt till att människor blir friskare. Det leder inte på något sätt till att människor får större möjlighet att komma tillbaka i arbetslivet. Varför är det fel att ha ekonomiska drivkrafter för företag när man så glatt vill ha ekonomiska drivkrafter för enskilda människor?

Anf. 145 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Herr talman! Den information jag har, och jag tror att den är ganska väl överensstämmande med vårt förslag, är att vi inte har för avsikt att sänka sjukersättningen. Däremot erkänner jag att vi har talat om en karensdag. Det är väl svar på den frågan.

Jag vet inte vilken kontakt Tomas Eneroth har med folk från försäkringskassan, men jag möter anställda ganska så ofta i mitt uppdrag i kassastyrelsen. Och jag är nog inte ensam här i kammaren om att ha hört de oroliga känslorna komma till uttryck.

Jag skulle dock vilja fråga: Känner sig inte Tomas Eneroth över huvud taget orolig över att förändringar kan ta kraft och suga musten ur våra anställda som just nu är inne i ett oerhört ansträngt läge i arbetssituationen? Jag känner en stark oro för att man ska tappa fart, även om man kommer att driva igenom den omorganisation som jag i och för sig tycker har sin plats – det är dock tiden. Men det har vi diskuterat redan. Men situationen för de anställda, är det inget som oroar Tomas Eneroth över huvud taget?

Anf. 146 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! Det som oroar mig mest är om vi skulle genomföra en omorganisation under väldigt lång tid, om vi skulle se på det och ha utdragna förhandlingar och diskussioner om vilken framtida organisationsmodell man ska ha. Det skulle oro mig, för det skulle skapa ett kaos i försäkringsadministrationen. Jag har därför tagit till mig de önskemål som har funnits från personalföreträdare som har hävdats vikten av att göra en snabb omorganisation.

Jag tror också att det är viktigt att vi får en snabb förändring som förtydligar ledningsansvaret i den nya organisationen, som förtydligar förordningsmannarollen i den nya organisationen och som ökar organisationens effektivitet, förmåga och möjlighet att möta de behov som medborgarna och företagen har i det här landet när det gäller försäkringsadministration.

Jag tror att vi är på mycket god väg med detta. Och jag är alldeles övertygad om att vi kommer att ha en vassare och bättre organisation framöver som är fullt decentraliserad, med goda lokala och länsvisa förutsättningar för en bra socialförsäkring.

Anf. 147 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Herr talman! Även vi moderater anser att det är ett stort problem att reglerna i socialförsäkringarna tillämpas så olika i likadana ärenden. Tillämpningen skiljer sig till och med systematiskt mellan olika delar av landet. Det sjukskrivs mycket mer och längre perioder på vissa håll till och med vid tydliga diagnoser. Sjukskrivningstiderna kan vara en eller till och med flera månader längre vid samma sjukdomsdiagnos. Arbetsförmågan och sjukskrivningen bedöms ännu mer olika när det handlar om otydliga diagnoser eller så kallade symtomdiagnoser.

Det här gäller faktiskt inte bara sjukskrivningarna utan också andra bidrag, till exempel handläggningen av vårdbidrag, där vi lärde oss i går att hanteringstiderna kan skilja med uppåt ett halvår beroende på var ärendet handläggs.

En uppstramning av reglerna inom bland annat sjukförsäkringen har vi efterfrågat länge. Och en mer likformig tillämpning är helt nödvändig enligt vår uppfattning, inte minst för att pressa tillbaka sjukfrånvaron.

Regeringen har nu lagt fram ett principförslag för att få en sammanhållen organisation för försäkringskassan för att åstadkomma större rätts-säkerhet och likformighet. Vi anser att det finns ett antal principiella skäl för en sådan omorganisation och att dessa skäl faktiskt väger tyngre, även om vi hade ansett att det var bättre att börja med att strama upp reglerna och därefter se över organisationen.

Problemet i sjukförsäkringens och socialförsäkringens administration är kanske inte i första hand ett organisatoriskt problem hos kassorna. Ansvarvilar faktiskt också tungt på regeringen som inte har stramat upp reglerna och gjort dem tydliga. Lagen om allmän försäkring och uttolkningen av den har lett till alldeles för stort utrymme för olika tolkningar. Denna otydlighet bidrar sannolikt till både onödiga och för långa sjukskrivningar, till sjukskrivningar som nu allt oftare slutar i förtidspensionering.

Ett exempel på otydligheten är att det i vägledningen för sjukskrivning fortfarande anges att allt som inte är normalt är sjukt.

Regeringen har således inte gett försäkringskassorna nödvändiga redskap och inte heller tillräckliga resurser för att strama upp sjukskrivningarna. Försäkringskassornas arbetssituation har varit sådan att tiden bara räckt till för utbetalningar och knappt ens det. Rehabiliteringsåtgärder har det i stort sett inte funnits utrymme för alls.

Vi vill hålla med om den risk som många pekar på att det innebär att i dagens ansträngda arbetsläge genomföra en omorganisation av försäkringskassorna. Vi vill också säga att det väl är något anmärkningsvärt att regeringen tydligen redan påbörjat en omorganisation innan riksdagen ens fattat beslut om den.

Regeringsförslaget innehåller endast ett principbeslut, och det krävs en rad följdförändringar. Men vi förutsätter att det inte stannar vid detta utan att också regelverket ses över.

Med en sammanhållen organisation ges möjligheter att följa upp fusk och missbruk på ett bättre sätt om det ges ett tydligt uppdrag. Möjligheten att kartlägga och samla erfarenheter om överutnyttjande av socialförsäkringarna kommer sannolikt att förbättras och underlättas med en sammanhållen organisation.

Den sammanhållna statliga organisationen ger ett mer tydligt ansvar för regeringen. Regeringen tar också på sig ett stort ansvar att se till att organisationen kan utvecklas och att de bästa arbetssätten kan spridas, till exempel att de av regeringen förordade avstämningsmötena nu faktiskt kommer till stånd så tidigt som möjligt. Varför inte ta exemplet Finspång – efter 28 dagar? Det exemplet har tagits upp tidigare i debatten.

Regeringen måste ge – det har vi fått besked om i dag – tidiga samverkansuppdrag både med andra offentliga instanser men också med arbetsgivare. Vid en undersökning har det visat sig att så många som 70 % av tillfrågade företag var mycket missnöjda med kontakterna med försäkringskassan och upplevde att de fick alldeles för lite stöd i arbetet med att förkorta sjukskrivningstider och ge rehabilitering. Här har regeringen ett stort uppdrag att fullfölja utvecklingen av arbetet.

En bidragande orsak till många sjukfall och förlängda sjukskrivningar är faktiskt att det är så svårt att byta arbete. Här har regeringen också en mycket stor uppgift framför sig.

I dag kan rättssäkerheten ofta uppfattas som satt ur spel när beslut och domar i olika delar av landet ibland tycks gå stick i stäv med varandra. En mer likformig tillämpning och uppstramning av regelverket innebär att den enskilde också kan ges bättre möjligheter att förstå reglerna och hur besluten ser ut.

Vi moderater anser att det är en grundläggande princip att ansvar och finansiering ska följas åt. Därför anser vi, herr talman, att både sjukförsäkringen och a-kassan bör handhas och administreras av staten så länge staten står för finansieringen och bestämmer regler och ersättning. Vi föreslår också en nationell hälsoförsäkring för sjukvården. Sjukförsäkringen bör då vara parallellt organiserad för den snabba medicinska rehabiliteringen. Samma sak gäller för samverkan med arbetsmarknadsmyndigheterna för att finna arbete för alla de sjukskrivna som är arbetslösa eller inte kan gå tillbaka till sitt gamla arbete.

Herr talman! En sammanhållen organisation och ett sammanhållet ansvar underlättar den reformering av sjukförsäkringen som vi moderater ser som nödvändig för att pressa tillbaka sjukfrånvaron. Rätt hanterat kan detta förslag som vi tar ställning till nu vara ett första steg i en sådan process.

Anf. 148 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! Först och främst är det glädjande att Moderaterna inser vikten av att man gör en omorganisation, även om det i någon mening märks att man har lite andra föreställningar om hur denna organisation ska arbeta framöver. Det är väl för att de grundläggande politiska skillnaderna ändock består, även om vi har samma uppfattning i sakfrågan om att skapa en ny organisation.

Försäkringskassans ansvar är att samordna rehabiliteringsarbetet, inte nödvändigtvis alltid utföra det. Det är inte minst arbetsgivarna som har skyldigheten att faktiskt ge sina anställda möjligheten och rätten till rehabilitering. Eftersom flera andra talare i debatten har berört hur de själva vill komma till rätta med ohälsan – det gjorde även Anna Lilliehöök – vill jag ändå passa på och fråga: Kommer en sänkning av sjukersättningen till 75 % de första sex månaderna och 65 % därefter, en sänkning av ersättningen i förtidspensionen till 60 % eller införandet av två karensdagar efter varandra att innebära att människor blir friskare? Som jag ser det är detta dramatiska försämringar för människor som drabbas av ohälsa. Jag blir förvånad över hur Moderaterna kan föreslå så pass skarpa åtgärder. Det minskar givetvis kostnaderna, men det sker till priset av att sjuka människor blir ordentligt fattigare.

Ser inte Moderaterna och Anna Lilliehöök en risk i att det här urgröper tilltron till försäkringen och tryggheten, framför allt försämrar möjligheterna för människor som har drabbats av ohälsa att faktiskt komma tillbaka i arbetslivet?

Anf. 149 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Herr talman! Det ärende som vi resonerar om i dag är faktiskt en omorganisation av sjukförsäkringen. Jag har i mitt anförande berört att vi

tycker att det är utomordentligt viktigt, och vi efterfrågar en rejäl uppstramning av regler. Därtill tror vi, och vi ser att vetenskapliga undersökningar visar, att också ersättningsnivåerna är viktiga. Det viktiga i det här ärendet är att vi talar om en uppstramning av reglerna och en mer likformig tillämpning.

Detta är väl inte en budgetdebatt. Det är väl just hanteringen av sjukförsäkringen och socialförsäkringarna vi debatterar i dag.

Jag kanske skulle våga mig på att ställa en motfråga. Jag har blivit förvånad när jag har läst i betänkandet att den här omorganisationen inte skulle leda till någon förändring av praxis. Där skulle jag vilja fråga Tomas Eneroth om det är inte så att man gör en omorganisation med ambitionen att det ska bli en bättre praxis. Den ska minsann bli så bra som på det bästa stället och inte hamna på något slags genomsnitt. Där skulle jag gärna vilja ha en kommentar. Vill Socialdemokraterna faktiskt minska sjukskrivningarna och se till att vi får en praxis som gör att sjukfrånvaron minskar i vårt land?

Anf. 150 TOMAS ENEROTH (s) replik:

Herr talman! Vi vill verkligen minska sjukskrivningarna. Vi vill öka människors möjligheter att komma tillbaka i arbetslivet. Vi vill öka deras rätt till rehabilitering. Det gäller också arbetsgivarnas skyldighet att se till att de får denna möjlighet och försäkringskassans möjligheter att samordna denna rehabilitering. Det är därför jag valde att gå upp i frågan.

När Anna Lilliehöök ändå välkomnar en omorganisation men sedan talar om en uppstramning av reglerna, vill jag göra klart från socialdemokratisk sida att vi inte har för avsikt att göra en uppstramning i den meningen Moderaterna anför, det vill säga med en hårdare och striktare tolkning, försämrade ersättning eller minskad möjlighet att ha en dräglig ekonomi även om man drabbas av ohälsa. Här skiljer vi oss. Vi ser inte omorganisationen som ett sätt att skärpa regelverket kring försäkringen. Det är inte ambitionen. Vi ser omorganisationen som ett skäl att se till att medborgare får ökade möjligheter att kunna komma tillbaka i arbetslivet, att företag får en bättre service från försäkringskassan när det gäller hjälp med hur rehabiliteringsutredningar och annat ska organiseras. Det är en effektivare organisation vi eftersträvar. Det innebär inte att vi på det sättet bakvägen skärper socialförsäkringen. Där har vi radikalt olika uppfattningar mellan socialdemokratin och Moderaterna. Det hoppas jag tydligt framgår av debatten.

Anf. 151 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Herr talman! Vi har vid ett antal tillfällen diskuterat frågorna om hur viktigt det är att tidigt få tillbaka de som är sjukskrivna i jobb. Jag hade hoppats, herr talman, att denna omorganisation syftade till att de så snart som möjligt – kalla det gärna uppstramning – via rehabilitering och varför inte regeringens förordade avstämningsmöten, som jag tycker är bra men som tyvärr inte har kommit till stånd, skulle komma tillbaka i jobb. Det är det jag hoppas att omorganisationen ska leda till. Där hoppas jag att vi däremot kan vara ense.

Jag kommer att tillåta mig att komma tillbaka och höra vad regeringen faktiskt vidtar för åtgärder för att få ned de många sjukskrivningarna.

Anf. 152 MONA JÖNSSON (mp):

Herr talman! Dagens betänkande handlar om en ny statlig myndighet för socialförsäkringsadministrationen. Det är ett krångligt och obegripligt sätt att säga att den allmänna försäkringskassan ska förstatiseras samt att Riksförsäkringsverket och försäkringskassan ska omorganiseras till en gemensam myndighet kallad Försäkringskassan. Många i landet tror nog redan att försäkringskassan är en statlig myndighet – men så är det inte i formell mening.

Den nya myndigheten är tänkt att åstadkomma en lika behandling av socialförsäkringens regler i hela landet. Hittills har bedömningar kunnat variera från län till län och ibland från ett lokalt försäkringskassasektor till ett annat i samma län, enligt uppgifter från Riksförsäkringsverket. Ingen har tagit ansvar för helheten, utan varje lokalkontor har tagit ansvar för den egna verksamheten. Riksförsäkringsverket har haft ansvar för att tillämpningen varit lika men inte lyckats speciellt bra.

I betänkandet föreslås att den nya försäkringskassan ska ha valda politiker i länen, precis som i dag. Dessa politiker ska se till att försäkringskassan drivs effektivt och ger god service åt invånarna. Man ska alltså se till att de som söker försäkringskassan ska vara nöjda med den hjälp de får utifrån de lagar och förordningar som gäller. Antalet politiker som väljs in ska spegla partiernas lokala mandatfördelning i riksdagen. Det är viktigt att vi bevakar att de så kallade försäkringsdelegationerna får tillräckligt stort antal politiker så att även små partier blir representerade.

På länsnivå ska man också samverka med andra myndigheter. Det kan vara samarbete med kommuner, landsting och länsarbetsnämnd vad gäller rehabilitering, den så kallade finansiella samordningen. Just nu finns en utredare, Jan Rydh, som fått i uppdrag att förbereda och genomföra bildandet av den nya myndigheten. Det är givetvis under förutsättning att nödvändiga beslut fattas av riksdag och regering.

Rydh ska beskriva ansvars- och uppgiftsfördelningen mellan styrelsen, myndighetschefen och politikerna. Han ska också lämna förslag till regler för myndigheten. Genomförandet kommer att ske i två steg. Det första steget gäller för att ledningen av den centrala organisationen, före detta Riksförsäkringsverket, ska fungera den 1 januari 2005. Andra steget handlar om den lokala organisationen.

Personalen på de nuvarande lokala försäkringskassorna har uttryckt att de är nöjda med att det blir *en* myndighet, då man nu får en enhetlig personalpolitik och då de anställda även har förhoppningar om att den interna utbildningen och kompetensutvecklingen blir bättre.

Vi i Miljöpartiet hoppas att personalens arbetsmiljö och arbetsförhållanden bättre ska uppmärksammas i den nya myndigheten, för att på så sätt förebygga ohälsa bland de egna anställda. Minskad ohälsa bland försäkringskassans personal påverkar i sin tur servicen till allmänheten i form av att ärenden inte blir liggande utan åtgärder under långa tider, som nu har skett.

Jag vill i det sammanhanget påpeka att det i första hand är Riksförsäkringsverket som är utsatt för omorganisation. Det är alltså inte så mycket som påverkar försäkringskassan i sig.

*En ny statlig
myndighet för
socialförsäkringens
administration*

Vi i Miljöpartiet har tillsammans med Vänsterpartiet och Socialdemokraterna samarbetat om dagens betänkande och är nöjda med att det nu inte blir någon förändring av socialförsäkringsnämnderna, som först var tänkt i den utredning som ligger till grund för dagens betänkande.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 153 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Försäkringskassan är en av de viktigaste aktörer som vi har i arbetet med ohälsan. Att halvera ohälsotalet är ett mycket viktigt mål för regeringen och den viktigaste frågan under mandatperioden. Det är det instrument som vi har, det verktyg som vi har till vårt förfogande. Det är också det viktigaste motiv som vi har för att förändra socialförsäkringsadministrationen. Vi måste skapa bättre förutsättningar för ledning och styrning av försäkringskassorna.

I den nya organisationen vill vi alltså uppnå ett tydligt ledningsansvar, en nationell samsyn, likformighet i handläggningen och en gemensam verksamhetsutveckling. Därför har vi föreslagit den här sammanhållna statliga myndigheten.

Den nya myndigheten ska ledas av en styrelse med fullt ansvar. Ledamöterna som ska sitta i den nya styrelsen ska ha en hög och bred kompetens och vara ett stöd i ledningsarbetet. Den ska svara för de övergripande princip- och policyfrågorna och ansvara kollektivt inför regeringen för myndighetens verksamhet. Generaldirektören ska ansvara för och leda den löpande verksamheten.

Vi kommer också, som redan har påpekats i debatten, att inrätta en ny förtroendemannaorganisation, som på länsnivå ska bevaka att myndighetens verksamhet bedrivs effektivt och med god service. Den här delegationen kommer att utses av regeringen. Den kommer inte att vara bärare av administrationer utan kommer att ges ett tydligare politiskt uppdrag. Det är viktigt, tycker vi, att det finns ett inflytande och en medverkan av förtroendevalda på lokal och regional nivå inom socialförsäkringen. Men det här ska inte sammanblandas med att verksamheten ska styras av förtroendevalda. Förtroendemannarollen ska inte tyngas av beslutsfattande kring administrativa frågor.

Vad vi vill är att rollen för de förtroendevalda verkligen blir en fråga om att representera medborgarna. Genom den här nya försäkringsdelegationen får de förtroendevalda ett oerhört viktigt uppdrag att genom uppföljning och utvärdering granska verksamheten utifrån vad som är bäst för allmänheten.

Den här modellen tycker jag är väldigt viktig. Den innebär någonting helt nytt, någonting som vi inte har sett tidigare och, som Kenneth Lantz sade, en innovation. Det är det faktiskt; det finns ingen myndighet som har en motsvarande roll för de förtroendevalda.

Jag delar helt den beskrivning som gjordes av Tomas Eneroth lite närmare kring hur den här delegationen ska komma att fungera. Jag sätter stor tilltro till och stort hopp om att vi kommer att se en nydanande verksamhet inom det här området.

När det gäller samverkansfrågorna tycker vi också att det är viktigt att vi har en förtroendemannamedverkan i samband med det. Det här är ju ett lite speciellt område i sina kontaktytor. Det är också skilt från det dagliga administrativa ledningsarbetet och styrningen av myndigheten.

Den här uppgiften kommer försäkringsdelegationen att hantera och fatta beslut om.

Delegationens ledamöter kommer att utses av regeringen på förslag av de politiska partierna. Man kommer också att få kansliresurser till sitt förfogande.

När det gäller socialförsäkringsnämnderna kommer det, som sagts tidigare, inte att ske någon förändring. De kommer att fungera på samma sätt som i dag.

Jag är övertygad om att den nya organisationen ger bättre möjligheter att få fram gemensamma förhållningssätt och en enhetligare tillämpning. Genom utveckling av handläggningsmetoderna och gemensamma och förbättrade utbildningsinsatser kommer vi att få möjligheter till en högre och jämnare kompetens. Det kommer i sin tur naturligtvis också att påverka det resultat vi får se av myndighetens arbete. Inte minst personalorganisationerna har pekat på behovet av att en kraftsamling sker på utvecklingen av den gemensamma personalpolitiken. Jag ser det som en mycket viktig fråga i det framtida arbetet.

Jag vill bara säga några ord om namnet på den nya myndigheten. Vi har valt att behålla namnet Försäkringskassan. För många kanske det kan te sig lite egendomligt att vi behåller ett gammalt namn. Jag tycker tvärtom. Jag tycker att det är ett väl inarbetat och välkänt varumärke, som vi alla vet vad det är. Att byta tror vi hade skapat förvirring. Allmänheten kommer, precis som i dag, att möta en lokal organisation som även i fortsättningen huvudsakligen handlägger socialförsäkringsärenden och samordnar rehabiliteringsinsatser.

Slutligen vill jag bara säga några ord om processen. Från det att utredningen kom har vi haft ett mycket bra samarbete, framför allt med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, i framtagandet av denna proposition. Men vi har också haft ett nära och bra samarbete med Försäkringskassaförbundet, de förtroendevalda ute och personalorganisationerna. Vi har lyssnat och tagit till oss de synpunkter som har kommit fram. Jag känner mig mycket nöjd med det slutliga resultat vi nu har framför oss.

Anf. 154 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag ska faktiskt börja med att hålla med statsrådet Andnor om att det är bra att man behåller det gamla namnet. Det tycker jag verkligen, därför att det hade inte varit någon som helst nytta med att införa det här.

Sedan har jag en del frågor. Tomas Eneroth ställde några på slutet som jag får ta upp här, även om det inte precis ingår i frågorna till statsrådet. Men jag börjar med frågorna nu, så kan jag ta det i nästa omgång.

Att få tillbaka människor i arbete måste vara det absolut viktigaste. Jag tror inte att alla människor blir friskare bara genom att man slår samman detta till en myndighet. Vi har ju sett i alla andra sådana här förändringar som är gjorda att det blir ett energiläckage, som jag sade i mitt anförande, där i stället fler människor blir sjuka som jobbar i den här verksamheten. Det finns en oro. Man känner en otrygghet i vad som händer med arbetet, och man undrar vad detta ska innebära.

Man har tidigare haft lagar och regler att följa, och jag tror inte alls att det är detta som gör det. Tror verkligen Berit Andnor att just det att

man bara slår samman det till en myndighet gör att vi kommer att få friskare människor i Sverige? Det tror inte jag.

Sedan gäller det frågan om *att* vi ska genomföra detta. Om man ska göra en total översyn av hela trygghetssystemen menar vi att det är viktigt att man gör det först, så att man inte först gör en omorganisation nu och därefter gör en utredning och sedan förändrar igen. Varje förändring brukar innebära att det blir förseningar. Det går liksom på tomgång innan man kommer i gång i den nya verksamheten. Att då göra snabba förändringar tror vi inte på.

Anf. 155 Statsrådet BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Det här är ingen ny fråga. Den har diskuterats under en mängd år. Nästan så länge som jag har varit med i det här huset, höll jag på att säga, har vi diskuterat denna fråga. Den är väl känd, och argumenten har varit desamma hela tiden. Vi har kunnat följa det här i utskottet genom många år, och jag tror också att alla har varit helt överens om att den brist på nationell samsyn och den brist på likformighet i handläggningen som har funnits har varit ett problem.

Jag tror inte heller, som har sagts tidigare, att människor blir friskare genom att vi omorganiserar. Det som däremot sker genom denna omorganisation är att vi får en sammanhållen myndighet, och förutsättningarna för att få en tydligare ledning och styrning av verksamheten är helt annorlunda i en enhetlig myndighet än vad de varit tidigare.

Vi måste bort från den splittrade bild vi har haft tidigare, och vi vill uppnå en större enhetlighet och likformighet i handläggningen av ärenden. De förutsättningarna förbättras nu i den nya organisationen.

Det har också varit en ganska samstämmig bild från alla remissinstanser om att det är viktigt att genomföra denna förändring. Jag vill bara påminna om personalorganisationernas ställningstagande, Svenskt Näringslivs ställningstagande och om vikten av att denna omorganisation sker mycket snabbt. Regeringen har ambitionen att genomföra detta.

Anf. 156 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Herr talman! Jag delar inte statsrådets uppfattning i denna fråga, men framtiden får utvisa hur det kommer att bli. Jag tror nämligen inte att det blir den här förändringen genom att man slår samman.

Sedan måste jag faktiskt bemöta Tomas Eneroth. Han tog upp det här med...

Anf. 157 TALMANNEN:

Nej, Birgitta Carlsson får inte rikta sig till Tomas Eneroth nu utan till statsrådet.

Anf. 158 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Okej, då ska jag prata med statsrådet Andnor. När det gäller att ha människor i arbete menar vi att det är viktigt när man ska genomföra besparingar och sänka ersättningsnivåer att barnfamiljer inte drabbas – jag vet ju också att statsrådet Andnor är barn- och familjeminister.

Vi har själva tidigare varit med och gjort förändringar och försämringar inom olika trygghetssystem som har inneburit att barnfamiljer har

drabbats. Den här gången vill vi ha trygghetssystem där den normala nivån ska vara 70 %, men det gäller inte den som har ett försörjningsansvar. Vi tycker att det är riktigt att barnfamiljer får en högre ersättning, och då menar vi att 80 % skulle vara en rimlig nivå för barnfamiljerna.

Det är viktigt att vi i alla trygghetssystem har ett system som skyddar de små och de utsatta i samhället därför att de inte kan föra sin egen talan. Då är min fråga till statsrådet: Delar statsrådet min uppfattning i den frågan?

Anf. 159 Statsrådet BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Jag delar absolut inte Birgitta Carlssons och Centerpartiets uppfattning i denna fråga. Jag värnar om de absolut mest utsatta i samhället. Det är också förklaringen till varför jag är en mycket varm anhängare av den generella välfärden, den princip som vi har byggt upp våra socialförsäkringssystem utifrån. Det vore mig främmande att föreslå den typen av differentiering i ersättningsnivåer som Birgitta Carlsson och Centerpartiet gör sig till tolk för.

Anf. 160 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Herr talman! Vad bra att vi får behålla försäkringskassan som varumärke! Jag kan berätta för statsrådet – kanske är det bekant – att under den tid som jag var aktiv försäkringssäljare var försäkringskassan faktiskt en av de första myndigheterna som man gick till för att få information om sin egen pensionsförsäkring. Det är inte alltid man kan få det svar som man förväntar sig, men så pass starkt är förtroendet för försäkringskassan. Därför är det så angeläget för mig och för Kristdemokraterna att också värna om att försäkringskassan får bli den trygghet och den stabilitet i vårt samhälle och i vårt välfärdssystem som namnet är värt, för namnet har ett oerhört tungt värde i Sverige i dag.

Jag blev dock lite förvånad när vi tidigare i debatten här hörde att omorganisationen i sig inte ska förändra ohälsan, men statsrådet lyfter hedrande fram just värdet av att omorganisationen också kommer att förbättra ohälsotalen, sänka dem.

Jag skulle vilja få lite argument att ta med mig i mitt kommande arbete här i kammaren och i socialförsäkringsutskottet när det gäller hur vi ska kunna försvara tanken att försäkringskassan och omorganisationen i sig förbättrar ohälsotalen, sänker dem. Den uppfattningen delade tydligen inte utskottets ordförande.

Anf. 161 Statsrådet BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Jag försökte uttrycka mig ungefär som Tomas Eneroth. Jag är ledsen om jag var otydlig. Det jag sade eller i alla fall menade att säga var att vi genom att skapa en sammanhållen statlig myndighet som ger förutsättningar för att förbättra ledning och styrning också skapar bättre förutsättningar för hanteringen av de ärenden som försäkringskassan handlägger varje dag. Det innebär att det instrument som vi har till vårt förfogande, som försäkringskassan utgör, skapar bättre förutsättningar för att vi ska kunna halvera ohälsotalet. Det är ett oerhört viktigt mål som vi har framför oss.

Vi skapar bättre förutsättningar för att kunna göra de insatser som krävs. Det är det instrument som vi från vår sida har till vårt förfogande.

Låt mig också säga att det även handlar om att kunna bibehålla förtroendet, tilliten hos allmänheten till socialförsäkringen och till den administration som är ansvarig för denna viktiga del i välfärden. Då är det viktigt att vi har en rättssäkerhet, en likformighet och en effektivitet i administrationen.

Nu skapar vi goda förutsättningar för detta, och jag känner mig oerhört trygg i att vi genom denna förändring av organisationen kommer att skapa de allra bästa förutsättningarna för att kunna ta bättre tag när det gäller att halvera ohälsotalet.

Anf. 162 KENNETH LANTZ (kd) replik:

Herr talman! Det är skönt att höra att statsrådet nämner ordet tillit. Jag tycker att vi ska vara måna om att svenska folket ska känna tillit till försäkringskassan.

Hur kan då regeringen arbeta för att våra anställda inom försäkringskassan också ska kunna visa upp det goda att ohälsotalen sänks inom den yrkeskår som de anställda inom försäkringskassan utgör? Där kan vi tyvärr inte visa upp några särskilt goda siffror i dag. De visar i stället att ohälsan är ganska påtaglig.

Vad avser regeringen att vidta för åtgärder för att vi inom försäkringskassan också ska få en yrkeskår, en grupp anställda, som mår bättre och känner tillit till systemet och kan visa upp detta inför den breda allmänheten?

Anf. 163 Statsrådet BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Jag är också bekymrad över det höga sjuktalet inom försäkringskassan. Jag ser det som oerhört viktigt att vi får en enhetlig personalpolitik, att vi får en bra kompetensutveckling och att vi skapar en trygghet i organisationen. Det gör vi genom att mycket snabbt genomföra den organisationsförändring som vi just nu har framför oss.

Anf. 164 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Herr talman! Jag har några frågor till statsrådet.

I anförandet sade du att den nya förtroendemannarollen verkligen kommer att bli nydanande och att den inte ska tyngas av administrativa uppgifter. När jag jämför de här förslagen tycker jag ändå att det är ganska likt det som vi i dag ser hos länsarbetsnämnderna. Jag tror knappast att man kan möta någon politiker i länsarbetsnämnden som inte tycker att man är totalt avlövad. För att kunna ha något inflytande och någon påverkan måste man ha någon makt över delarna av organisationen. Det går inte att bara flyta omkring som någon allmän medborgarföreträdare. För oss är det viktigt att de lokala politikerna i förtroendemannadelegationerna har möjlighet att ha makt när det gäller den finansiella samordningen.

Min andra fråga är: Anser regeringen att det framför allt är organisationen av socialförsäkringsadministrationen som är skälet till långa handläggningstider och att försäkringskassan inte har hunnit med rehabiliteringsfrågorna? Anledningen till att jag frågar är att vi har lagt förslag om resursförstärkning vid några tillfällen, och det har avvisats. Vi gjorde en undersökning av hur det ser ut med möjligheterna att kontrollera så kallat överutnyttjande och till viss del fusk. Försäkringskassorna har för varje

miljard som betalas ut i sjukpenning och sjukersättning mindre än en heltidsarbetande tjänsteman på varje kassa. Man kan undra om det ändå inte också är en resursfråga i den kritik som det kan finnas anledning att rikta mot kassornas hantering emellanåt.

Anf. 165 Statsrådet BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Försäkringsdelegationerna kommer att få en ny uppgift. De kommer mycket tydligare att bli medborgarnas företrädare. De kommer att utses av regeringen, rapportera till regeringen om verksamheten, följa upp och utvärdera. De kommer också att kunna rapportera kring frågor som rör bemötande och service.

Jag ser det som oerhört intressanta och spännande uppgifter. Det här innebär verkligen att direkt till regeringen kunna rapportera om hur socialförsäkringen fungerar i praktiken, att också kunna vara bärare av socialförsäkringens idéer och att se det politiska i uppdraget i en större utsträckning än vad man gör i dag när man tyngs av de administrativa uppgifterna på ett sätt som jag egentligen inte tycker är förenligt med en förtroendemannaroll.

Jag ser oerhört stora möjligheter för de förtroendevalda i den nya delegationen. Det här blir något nytt. Det blir också någonting som kommer att formas väldigt mycket av hur man tar vara på de möjligheter som man kommer att få i den nya organisationen.

Det är naturligtvis så att resurserna till försäkringskassan har ökat under senare år. Det har också skapats goda förutsättningar för försäkringskassan att med kraft ta sig an att nedbringa ohälsotalet. Visst är det en fråga om resurser till administrationen. Det har vi också uppfyllt.

Anf. 166 LINNÉA DARELL (fp) replik:

Herr talman! Det är väl gott och väl att försäkringsdelegationerna ska rapportera till regeringen om hur det står till ute i landet, men jag tror nog att det skulle vara väldigt bra om man också hade makt och förmåga att göra någonting åt det på det lokala planet. Vi vet hur det ser ut i hela den traditionella myndighetsuppbyggnaden. Man rapporterar till regeringen, och så ska det ges nya direktiv från regeringen, och så tar det ett år till. Jag tror att människor förväntar sig snabbare resultat om till exempel bemötandet är dåligt.

Jag har till slut en fråga till. När kommer det ett förslag från regeringen om att tillsätta en parlamentarisk utredning för en översyn av socialförsäkringssystemen?

Anf. 167 Statsrådet BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Det är min uppfattning att Linnéa Darell inte riktigt har insett de möjligheter och utvecklingsmöjligheter som erbjuds i den lösning som försäkringsdelegationerna kommer att vara. Jag tycker att det är att förringa de förtroendevaldas roll, möjligheter och uppdrag i den nya organisationen. Att följa upp, utvärdera och rapportera till regeringen kommer ju att innebära stora möjligheter i kontakten med allmänheten men också med de andra regionala aktörerna. Jag anser att de förtroendevalda kommer att få en ny spännande roll och ges helt nya möjligheter.

När det gäller översynen av socialförsäkringen pågår det ett beredningsarbete inom Socialdepartementet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 6 maj.)

Djurskydd m.m.

15 § Djurskydd m.m.

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2003/04:MJU14
Djurskydd m.m. (framst. 2003/04:RRS1).

Anf. 168 ALF ERIKSSON (s):

Herr talman! Dagens sista kammardebatt handlar om skyddet av våra djur. Grunden finns i den lagstiftning om djurskydd som beslutades av riksdagen 1988. Utan att lägga några värderingar i detta så anses den svenska djurskyddslagstiftningen vara omfattande och långtgående.

Dagens betänkande har delats upp i fyra avsnitt. Det första behandlar Riksrevisionens styrelses rapport om djurskyddstillsynen och några frågor som har nära anknytning till den. Granskningen påbörjades av dåvarande Riksrevisionsverket och har under hösten 2003 fullföljts av den nya riksrevisionen. Granskningen har haft tyngdpunkten på djurskyddsarbetet på statlig myndighetsnivå och hur det har genomförts på kommunal nivå.

Riksrevisionen pekar bland annat på att det behövs förändringar när det gäller finansieringen av den kommunala djurskyddstillsynen. Det som är gratis i en del kommuner kan kosta flera tusenlappar i en annan. Revisionen tycker också att en översyn av resurser och av regelverket för tillsynen behövs. Utskottet delar revisionens bedömning och anser att regeringen ska överväga om det inte finns skäl till förändringar.

Det andra avsnittet i utskottets betänkande handlar om en stor mängd motioner om djurskydd. De flesta behandlar frågor där regering och riksdag överlämnat normgivnings- och beslutanderätten till myndigheter som har särskild sakkunskap på området. Det är frågor som i många fall förutsätter en veterinärmedicinsk och teknisk bedömning mer än en politisk. Frågorna regleras i ett stort antal föreskrifter som kommer från Jordbruksverket och numera även från den nya djurskyddsmyndigheten.

Det tredje avsnittet behandlar veterinärerna och hur de är organiserade. Bakgrunden är den rapport som Riksdagens revisorer gjorde 2002 och som tidigare behandlats av utskottet. Den frågan tar i huvudsak upp statens fördelning av bidraget till distriktsveterinärsorganisationen och privatpraktiserande veterinärer och rollerna för dessa som myndighetsutövare.

Det fjärde avsnittet handlar om djurförsök. Utskottet har valt att göra en förenklad behandling eftersom utskottet behandlade liknande motioner under förra året, 2003.

Totalt finns i betänkandet hela 240 motionsyrkanden. De avstyrks, och det har resulterat i 32 reservationer.

Herr talman! Det är huvuddragen i det betänkande som nu ska debatteras. Framför mig ser jag riksdagskolleger som med stor entusiasm vill

Anf. 169 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m):

Fru talman! Vi ska i dag diskutera djurskydd. Jag tycker att det är viktigt att poängtera att det i botten handlar väldigt mycket om värderingsfrågor. Kunskaperna inom detta område är nämligen långt ifrån färdigutvecklade. Därför innebär det att värderingsfrågorna är viktiga.

Det heter djurskydd, men jag personligen tycker att det känns lite oroväckande när man allt som oftast stöter på ordet djurvälstånd. I min värld innebär det att man använder ord som jag tycker ska vara förbehållna människor. Jag tycker att det i alla dessa sammanhang är viktigt att hålla isär människovärde och djurvärde. Då måste man alltså utgå från djurens behov och inte förmänskliga djuren och därmed använda sina egna preferensramar för att sätta gränsvärden etcetera.

I detta fall måste jag säga att den nya Djurskyddsmyndigheten ger viss anledning till oro. Där har vi sett ett antal exempel på hur man låter mänskliga aspekter styra begynnande krav och föra till torgs rent märkliga idéer. Vi måste alltså utgå från fakta.

Detta är inte minst viktigt när det gäller konkurrenssituationen. Då tänker jag på de djur som är med i livsmedelsproduktionen. Om vi utgår från våra regler, som är vitt skilda från andras värderingar, hamnar vi i en situation där vi skapar svårigheter för den inhemska livsmedelsproduktionen. Kycklingbranschen är ett sällsynt tydligt exempel på detta.

Det är oerhört viktigt med avvägning i dessa frågor, annars kan det få fullständigt motsatt effekt, vilket innebär att den typ av djurproduktion som vi kan ha i detta land flyttar till andra länder. Vi har också ett ärende på gång som handlar om pälsdjur, och jag ska återkomma till det lite senare.

Det här betänkandet handlar i botten om Riksrevisionens framställan. I botten ligger denna tillsynshandling. Här utövas en kritik mot regeringen där man tydligt talar om att det är dåligt samordnade regleringsbrev, vilket man tar fram och belyser. Det skapar naturligtvis förutsättningar för lägre kvalitet när man inte kan hålla ihop de olika enheter som regeringen ska ansvara för. Detta får till följd att det är andra som får stå i skottgluggen än den som har ansvaret, nämligen regeringen.

Resurserna står inte i proportion till uppgifterna som man är satt att sköta. Finansieringen är tveksam. Det är på dessa punkter som det tar sin näring. Dessutom behandlas i betänkandet som bekant ett antal motioner.

När det gäller tillsynsmöjligheterna har det varit svårigheter för kommuner i fråga om samarbete med personal. Det har varit en bidragande orsak. Jag tycker att det är oerhört viktigt att man använder människor med bred kunnskap och stor erfarenhet. Det krävs väldigt ofta ett tränat djuröga. Och denna millimeterjakt och centimeterjakt som vi emellanåt tvingas åse och som man har ägnat sig åt är inte ägnad att göra detta speciellt mycket bättre. Det har vi framhållit i andra sammanhang. Dessutom hänger sig ofta osäker eller okunnig personal åt millimeterjakt i stället för att göra värderingar av huruvida djuren har det bra eller inte. Låt mig ändå säga att det hade varit väsentligt bättre om vi hade använt de 60 miljoner som den nu tillskapade Djurskyddsmyndigheten kommer

Djurskydd m.m.

att kosta per år till att utöka tillsynen än att administrera. Det hade djuren tjänat på.

Vi står inför ett förestående näringsförbud i fråga om pälsdjursnäringen, trots att detta är en kretsloppsanpassad och förnyelsebar produktion. Ett näringsförbud kommer att öka importen av skinn. Då ställer jag frågan: Är djurskyddet i andra länder bättre än det som vi kan erbjuda i Sverige? Det är sällsynt märkligt att man ska ställa om näringen inom fem år och sedan införa ett näringsförbud. Jag vill i detta sammanhang yrka bifall till reservation 20.

Finansieringen är otillräcklig och skapar olikheter. Vi anser från moderat håll att finansieringsprincipen måste gälla. Den som har beslutat om åtgärderna ska också finansiera dem. Därför menar vi från moderat håll att det är oändligt viktigt att myndighetsutövningen, alltså kontrollen, är kostnadsfri för den som blir utsatt för kontrollen. Om det däremot finns anledning till anmärkning och därigenom ett återbesök ska man få betala.

Fru talman! Jag yrkar bifall bara till reservation 20, men i övrigt står jag naturligtvis bakom de synpunkter som vi har i detta betänkande.

Anf. 170 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! ”En nations storhet och dess etiska framsteg kan bedömas av hur man behandlar sina djur.” Det sade Mahatma Gandhi.

Här i kväll får vi bedöma vår nations storhet och etiska framsteg på djurskyddsområdet.

Djur betyder mycket för de flesta av oss. Det kan vara alltifrån kani- nen och hunden till korna, grisarna och hönsen. Oavsett syftet med djurhållningen har vi här i riksdagen en uppgift att tillse att lagarna vad gäller ett gott djurskydd är tillräckligt långtgående och att de efterlevs.

Djur ska behandlas väl. Därom råder det nog ingen åsiktsskillnad. Möjligen kan skillnaden bestå i vårt förhållningssätt till djuren, där djuren för vissa får mänskliga egenskaper. En konsert anordnad i Stockholm för hemlösa djur leder mina tankar till att det skulle krävas åtskilliga konserter till förmån också för hemlösa människor.

Folkpartiet liberalerna har både nationellt och på EU-nivå drivit djurskyddsfrågor. Vi är angelägna om att djurskyddsfrågorna prioriteras så att Sveriges generellt sett goda djurskydd upprätthålls på bästa sätt. Folkpartiets grundsyn är att vi vill garantera djuren ett värdigt liv och en anständig död.

Medvetna konsumenter som väger in djurhållningsaspekter i sina val av livsmedel är ett viktigt styrmedel. En dålig djurhållning är inte bara etiskt oförsvarbart utan innebär också en hälsorisk för konsumenterna. Folkpartiet har för övrigt på djurskyddsområdet utökat budgeten.

Vi anser att man i djurskyddsfrågor ska samarbeta mer med andra länder för att tillsammans höja ribban. Forskning av djurens naturliga beteende har lett till inredda burar samt förbättrad hantering vid transporter och slakterier. Detta bör utvecklas ytterligare.

Vi har därför förordat att den nya Djurskyddsmyndigheten ska samordna Sveriges agerande i internationella organ.

Folkpartiet vill minimera tiden för slakttransporter, ta bort exportsubventioner och ge småslakterier större möjligheter. Det är djupt beklagligt att begränsning av transporttider och övriga restriktioner inte vann gehör

i EU. Frågan skjuts nu till nästa ordförandeskap, och Sveriges uppgift blir nu att få fler länder att anslut sig till denna strikta linje.

För att kunna stärka vårt eget djurskydd krävs välutbildade och vidareutbildade djurskyddsinspektörer och veterinärer. Folkpartiet kräver därför obligatorisk utbildning av kommunernas djurskyddsinspektörer. Det är också angeläget att säkerställa veterinärstuderandes behov av praktik, speciellt vad gäller jourverksamheten.

Folkpartiet har ställt sig bakom utredningen om situationen för privatpraktiserande veterinärer och distriktsveterinärer. Länsveterinärernas stora betydelse för djurskyddstillsynen har uppmärksamats av riksrevisorererna. Länsveterinärerna har ålagts nya uppgifter utan att medel tillskjutits. Det är oacceptabelt. Folkpartiet har därför krävt en översyn av medelstillelningen till länsveterinärernas verksamhet.

I ett internationellt perspektiv är den svenska försöksdjursanvändningen förhållandevis låg. Mycket arbete har lagts ned under ett antal år för att minimera djurens lidande vid djurförsök. Den beslutade kemikalielagstiftningen kommer dock förmodligen att innebära ytterligare forskning på djur. Regeringen bör därför noga följa utvecklingen vad gäller ökningen av djurförsök på grund av den nya kemikalielagstiftningen samt påskynda utvecklingen av alternativa metoder till djurförsök.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till reservation 7 men står givetvis bakom samtliga folkpartireservationer.

Anf. 171 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! En omfattande och skarp djurskyddslagstiftning är enligt Kristdemokraterna ett uttryck för gott förvaltarskap, ett uttryck för människans ansvar att vårda och värna andra levande varelser. Detta innebär att vi ska ta väl hand om djuren och sörja för att de får leva ett så bra liv som möjligt. Stress, smärta, lidande och skador hos djuren ska så långt möjligt undvikas.

Ibland sägs det att vi ska behandla djuren humant, vilket kan tyckas och är motsägelsefullt. För mig innebär det inte att behandla djur som människor. Det handlar om att vi ska behandla djur så att vår egen värdighet som just människor kan bevaras och stärkas. Viktiga värden som ansvar, omsorg, omtänksamhet och hänsynstagande är bärande inslag i vårt handlande.

Det är därför glädjande, fru talman, att utskottet i den del av betänkandet som behandlar Riksrevisionens granskning av djurskyddstillsynen ställer sig bakom Riksrevisionens styrelses olika förslag. Det gäller även de delar som innebär ganska tydlig kritik mot regeringen själv, som Bengt-Anders Johansson har påpekat. Regeringen uppmanas att till riksdagen rapportera om åtgärder på en rad områden. Det handlar om resursbehov och hur uppgifter och regelverk relaterar till resurstillgångarna. Det handlar om det lokala djurskyddsarbetets finansiering och den styrning och uppföljning som den nya Djurskyddsmyndigheten ska utföra.

Regeringen uppmanas att snarast återkomma till riksdagen med redovisning av vad man gjort med anledning av Riksrevisionens påpekanden. Det ska inte vara något slags allmänt övervägande, som man fick intrycket av när man lyssnade till vår inledares anförande. Det handlar om skarpa förslag från regeringen för att komma till rätta med det som Riksrevisionen har påpekat.

Fru talman! Betänkandet behandlar också ett stort antal motioner om djurskydd, djurhälsovård och djurförsök. I stora drag kan jag tycka att utskottet gör relativt välvägdade ställningstaganden. Visst behövs skärpningar när det gäller användandet av djur i pornografiska sammanhang och i frågor om xenotransplantationer och förtydliganden om så kallade kamphundar och i frågor om djurförsök. Det är frågor som Kristdemokraterna belyser i reservationer och särskilda yttranden. Men Sverige har ett i internationellt perspektiv en ganska långtgående djurskyddslagstiftning, höga ambitioner och stor medvetenhet när det gäller djuruomsorgen. Problemet är ofta brister i kontroll och uppföljning. Här spelar, som Riksrevisionen påpekat, djurskyddstillsynen en stor roll. Men också veterinärorganisationen har betydelse i detta sammanhang.

Kristdemokraterna har många gånger och i många sammanhang fört fram behoven av förändringar av veterinärorganisationen. Våra ställningstaganden fick stöd av Riksdagens revisorer i en granskning som gjordes under år 2002. Detta ledde till att regeringen fick i uppdrag att tillsätta en oberoende utredning med uppdrag att lösa problemen med fördelningen av de statliga bidragen till distriktsveterinärorganisationen, statens ansvar för sällskapsdjuren och Jordbruksverkets dubbla roller. Man skulle kika på hur man skulle få till stånd en fristående och oberoende veterinärorganisation. Liknande påpekanden finns i Riksrevisionens rapport som nu behandlas. Enligt uppgifter från departementet i dag bereds frågan fortfarande. Man inväntar en intern arbetsgrupps rapport, och därefter ska man fundera över hur man ska gå vidare, som man sade.

Jag tycker, fru talman, att det finns tillräckligt underlag för att snabbt komma i gång med utredandet. Vad mer ska till? Ska det inte räcka med Riksdagens revisorer, Riksrevisionen och riksdagens tillkännagivande? Vad väntar man på – att Kofi Annan ska slå en signal? Det är anmärkningsvärt att vi gång på gång ifrån denna talarstol tvingas påpeka regeringens nonchalanta hantering av riksdagens tillkännagivanden.

Fru talman! Den svenska synen på djurhållning måste få större genomslag i hela Europa. Framför allt för djurens skull, men också för den svenska jordbruks- och livsmedelsnäringens skull. Det är inte rimligt att svenska bönder ska ha konkurrensnackdelar på grund av andra länders svagare djurskyddslagstiftning. De senaste rundorna om skärpning av det gemensamma regelverket när det gäller djurtransporterna är ett exempel där tyvärr de svenska positionerna inte vunnit gehör. Direktiv- och förordningskvarnarna mal inte tillräckligt snabbt. I avvaktan på strängare regler bör EU ge stöd till investeringar för förbättrat djurskydd utöver vad lagstiftningen för närvarande kräver. Strävan måste vara att svenska bestämmelser på djurskyddsområdet ska vara vägledande för arbetet inom EU.

Fru talman! Jag vill slutligen yrka bifall till reservation 8, som tar upp just detta perspektiv.

Anf. 172 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Fru talman! Inför valet 2002 gjorde Förbundet Djurens rätt en undersökning som visade att hela 66 % av svenskarna tycker att det har betydelse för dem vilken inställning politiker och partier har till djurfrågor. Ungefär samtidigt visade en gallupundersökning att två tredjedelar ansåg att djurfrågan är mycket viktig eller viktig när de väljer mellan partierna.

De som värnade mest om djuren var pensionärerna. 76 % av dem tyckte att frågan är mycket viktig eller viktig i valet.

Fru talman! Industri efter industri lägger i dag ned verksamhet eller flyttar från Sverige utan att vi som politiker eller hela partier sätter i gång några speciellt omfattande räddningsaktioner. Jag funderar lite stillsamt: Tänk om fackklubbarna fick samma stöd som pälsdjursbranschen får av vissa politiker. Varför kan inte just denna lilla grupp människor få hjälp till annan sysselsättning? Varför kan de inte befrias från att avliva 1,2 miljoner minkar, ett okänt antal chinchillor och kaniner i de svenska pälsfarmarna för pälsens skull?

Det är inte etiskt försvarbart att föda upp djur enbart för pälsproduktion. Därför vill jag redan nu yrka bifall till reservation 21 om uppfödning av pälsdjur.

En annan industri som har blivit granskad är kycklingindustrin. Enligt undersökningar från Lantbruksuniversitetet har drygt hälften av de svenska kycklingarna någon form av benskada. Det finns ca 120 kycklingföretag i Sverige, och det är ett fåtal avelsbolag som levererar honddjur för kycklingproduktion till hela världen. Till Sverige är det två avelsjättar som årligen exporterar runt 60 000 avelshonor. Största inköpare är Kläckeribolaget AB, som varje år köper in 40 000 honor. Dessa föder i sin tur fram 1,2 miljoner honor, som sedan värper de kycklingar som levereras till någon av de 120 svenska kycklinganläggningarna.

Ruvningsmaskinerna är som stora skåp, som vart och ett rymmer ungefär 50 000 ägg, och efter exakt tre veckor kläcks äggen samtidigt. De nyfödda kycklingarna packas i lådor för transport till uppfödninganläggningarna. Efter 37 intensiva uppfödningdygn, med endast fyra timmar mörk nattsömn per dygn, packas de nu 1,6 kilo tunga kycklingarna i lådor för transport till något av landets kycklingslakterier.

Det är en storskalig, intensiv och troligen plågsam tillvaro för den lilla kycklingen. I en uppfödningshall på ca 1 200 kvadratmeter tillåts ungefär 27 000 kycklingar, och detta innebär ca 22 kycklingar per kvadratmeter.

I Vänsterpartiet anser vi att den utformning som slaktkycklingsproduktionen har i dag inte är förenlig med djurskyddslagen. Vi anser att det är angeläget att en översyn av uppfödningformen görs snarast. Beläggingsgraden måste minska, och behälsa och beteendestörningar måste åtgärdas. Miljöberikning måste införas där det blir krav på ströbädd och sittpinne även för matfågel.

Fru talman! Jag tror att djur och människor har samma intresse av ett gott liv utifrån sina förutsättningar. Men det är klart att ett gott grisliv inte är detsamma som ett gott människoliv. Olika individer och olika arter har olika behov och intressen. Etisk jämlikhet går ut på att just få sina intressen och behov beaktade.

Riksrevisionens framställning angående djurskyddstillsyn är en viktig del av detta betänkande som vi pratar om i dag. Riksrevisionens bedömning är att djurskyddsarbetet har förstärkts och förbättrats sedan början av 1990-talet. De lokala tillsynsresurserna har förstärkts, och antalet inspektioner har ökat något. Trots detta kvarstår brister i hur djurskyddstillsynen fungerar. Man säger att en bättre planerad och frekvent tillsyn är ett viktigt medel för att förbättra arbetet med djurskyddet. Revisionen upptäckte också brister i utformningen av Jordbruksverkets stöd och

uppföljning av djurskyddet på regional och lokal nivå. Det finns dessutom stora variationer mellan landets kommuner vad gäller tillsynsfrekvens. Detta ger i sin tur stora kvalitetskillnader mellan landets kommuner, och det innebär, som sagts tidigare i dag, att landets djurägare inte behandlas lika.

För vår nya djurskyddsmyndighet är uppgifterna många. Den måste försöka hjälpa till att skapa samordning och samarbete mellan alla berörda aktörer. Precis som Riksrevisionen tror jag att den nya Djurskyddsmyndigheten har en potential att förbättra stödet och uppföljningen av tillsynen i landet. Men vi kan inte begära att en central myndighet löser alla problem, utan det måste till ökade resursinsatser på olika nivåer.

Djurskyddsinspektörerna möter ofta svåra situationer i sitt arbete. Ca 80 % av inspektörerna säger detta. Aggressiva djurägare, djurägare med sociala problem och omhändertagande av svårt vanvårdade djur är delar av inspektörernas vardag. Bakom djurskyddsproblemen kan finnas andra problem, som till exempel personliga problem hos de ansvariga djurägarna. Som tur är är detta inte så vanligt, men det finns fall av djurvanvård och det vet vi alla.

I utskottet har majoriteten tillstyrkt många av Riksrevisionens förslag och rekommendationer. Utskottet förutsätter också att regeringen återkommer med förslag som underlättar kommunernas samarbete om djurskyddstillsyn. Vi säger också i utskottet att det är viktigt att regeringen uppmärksammar behovet av en förbättrad styrning och en väl fungerande uppföljning av djurskyddsarbetet.

I Vänsterpartiet är vi med på åtta reservationer. Jag står givetvis bakom alla våra reservationer, men för att underlätta kammarens arbete yrkar jag bifall bara till reservation 21, som rör uppföljning av pälsdjur. Vi anser att minkfarmning bör förbjudas. Minkens behov kan inte tillfredsställas i de trånga ståltrådsburarna. Regeringen har också tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet kommit överens om avveckling av detta. Det här kravet finns med i det som vi kallar 121-punktsprogrammet.

Anf. 173 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Jag var inne i mitt anförande på att det finns människor som har svårt att dra gränsen mellan djur och människor. Men att jag skulle få ett så utrydligt exempel så omedelbart i talarstolen var mig inte väntat. Det är alldeles uppenbart att Sven-Erik Sjöstrand fullständigt saknar förmågan att dra gräns mellan människa och djur – fullständigt. Han blandar hej vilt. Det skapar grogrund för många andra människor när en ledamot av Sveriges riksdag är så fullständigt förblindad och saknar förmåga att se skillnaden mellan djur och människor.

Det som bekymrar mig är att detta vänsterparti har ett så starkt inflytande på det stora mäktiga socialdemokratiska partiet. Det brukar vara så att den man umgås med den blir man lik. Alltså torde det kunna smitta över även i den här gruppen.

Jag vill ställa en fråga till Sven-Erik Sjöstrand: Anser Sven-Erik Sjöstrand att människovärdet är högre än djurvärdet?

Sedan var det en jämförelse mellan facket och pälsdjuren. Jag var inte riktigt med på hur han fick ihop det, måste jag erkänna. Även här var han ute och svängde.

Fru talman! Jag vill klargöra klockrent i denna kammare att om det innebär att regeringen tänker utforma någon form av näringsförbud mot de fackliga organisationerna – det kanske är någonting som Sven-Erik Sjöstrand känner till – ska jag också stå upp för deras möjlighet att få finnas kvar. Där råder ingen tvekan. Det vore klädsamt att tala om vad som egentligen menades med jämförelsen mellan pälsdjur och fackföreningar.

Anf. 174 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Bengt-Anders Johansson får säkert finnas kvar. Det är bra för debattens skull. Vi har haft en hel del debatter, Bengt-Anders och jag. Det är klart att vi skiljer oss åt när det gäller djuretik. Jag tror inte att Bengt-Anders Johansson är en person som skulle ha gått med i Djurens rätt. Det tror jag inte. Han delar inte de värderingar som Djurens rätt och andra djurskyddsföreningar har i det här samhället. Det är bland annat det som skiljer mig och Bengt-Anders Johansson åt. Jag hoppas att Bengt-Anders Johansson har respekt också för min syn för hur vi bör behandla djur i vårt samhälle. Det innebär inte att jag säger att djur och människor är lika, för vi är väldigt olika. De beteenden och de naturliga förutsättningar som djuren har bör vi däremot försöka anamma och se till att de också kan få. Det är bland annat därför som jag försöker arbeta för att vi ska få igenom ett minkförbud. Jag tycker inte att det är etiskt väldigt vårt samhälle att spärra in de små minkarna i stålburar.

När det gäller fackföreningsrörelsen ville jag på ett enkelt sätt förklara att vi har alla blivit utsatta för lobbyism. Det här är en fråga som har synliggjorts. Det har skrivits väldigt mycket om det. Jag menade att det inte alltid behövs så stora ansträngningar för att rädda industrier eller sjukhus eller andra saker i vårt samhälle. Där kanske vi borde anstränga oss lika mycket som att försöka att bevara pälsfarmningen.

Anf. 175 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Låt mig inledningsvis, för att det inte ska råda den minsta tvekan, säga att jag har jobbat som djurskötare under ganska lång tid på en lantbruksskola. Jag har dessutom ägt ett antal egna livsmedelsproducerande djur, och jag umgås dagligen med djur i min bostad när jag är hemma. Jag vill påstå att jag har en viss erfarenhet av detta med djurhållning. Grunden för all djurhållning är att om ett djur ska kunna producera bra måste det trivas, och det kommer an på mig eller den som är djurskötare att skapa dessa förutsättningarna. Annars blir det inget bra utfall.

Tillbaka till detta med människovärde och djurvärde. Jag fick inget annat svar på min fråga än att vi är olika. Till och med jag ser skillnaden mellan mig och ett djur, men nu var det fråga om värdet. Jag skulle gärna vilja att Sven-Erik Sjöstrand ansträngde sig något för att besvara frågan om människor och djur har samma värde eller inte.

Sedan har jag fortfarande ingen som helst förståelse för jämförelsen mellan fackföreningarna och minkarna. Det vi talar om är ett näringsförbud för en helt näring. Mig veterligt har inte någon annan näring i landet tidigare varit föremål för detta. Jag kan lova Sven-Erik Sjöstrand att om

det dyker upp kommer Moderata samlingspartiet att stå upp för att detta inte får ske. Jag tror att jag vågar lova att det gäller även om man skulle vilja förbjuda fackföreningar. Jag anser att fackföreningar behövs. De gör stor nytta, och därför ska vi slå vakt om dem.

Anf. 176 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Det här är lite mer av påståenden än frågor. Om man tittar filosofiskt på värdebegreppet kan det vara väldigt individuellt vad man har för syn på människor och djur. Jag tycker att var och en måste få ha sin syn. Min uppfattning är att man ska bemöta djur med respekt. Om man har ett djur ska man också försöka att se till att det har ett naturligt beteende. Det är det som vi kämpar för, och det finns också inskrivet i djurskyddslagen.

Sedan har jag full respekt för att Bengt-Anders har varit djurskötare. Jag vet också att du har livsmedelsproducerande djur. Du kan säkert mycket mer om djur än vad jag kan. Men det behöver inte betyda att jag är en sämre människa för det. Jag har kanske andra kunskaper och ett annat etiskt förhållande till djur än Bengt-Anders Johansson.

Att arbeta för en förstärkt djurskyddslagstiftning, för att se till att djurskyddsmyndigheter får bra villkor och för att vi kan sprida våra erfarenheter runtom i Europa tycker jag är värdefullt. Jag är glad för att vi nu startar upp den nya Djurskyddsmyndigheten, och jag önskar den lycka till.

Anf. 177 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Fru talman! Jag kan inte låta bli att kommentera den senare debatten här. Om man vill förbjuda uppfödning av pälsdjur bör man i konsekvensens namn också förbjuda pälsanvändning. Tycker man att det är okej avsåger vi ju oss våra möjligheter att påverka lagar, regler, forskning och utveckling på det här området. Vi blir då hänvisade till import.

Så till min egentliga fråga som handlar om någonting helt annat. Allting är ju inte bara svart eller vitt. Under de senaste veckorna har vi kunnat läsa om de ekologiska äggen och den höga dioxinhalten. Jag undrar vad Sven-Erik har för syn på detta.

Vi har tagit del av den senaste forskningsrapporten från Hannover i Tyskland där man tar upp det här med att burhönsen är friskare än frigående höns. Även SLU säger att detta stämmer.

Det skulle vara intressant att höra Sven-Eriks kommentarer kring dessa frågor.

Anf. 178 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Jag har inte läst allt om det här. Jag har faktiskt inte hunnit eftersom jag också har haft andra saker att göra den senaste tiden. Men jag tycker att det är väldigt viktigt att det bedrivs forskning också om ekologiska ägg och burhöns. Vi brukar ju ta del av SLU:s forskningsrapporter, och det är viktigt att hela utskottet håller sig uppdaterat.

Jag har inte läst så mycket om dioxinhalten. Därför vill jag inte stå här och analysera det. Men vi har ju diskuterat dioxin i lax. Här måste i första hand försiktighetsprincipen tillämpas.

Anf. 179 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Fru talman! Vi har ju forskare till vår hjälp, och forskningens resultat blir sedan ett av underlagen för de åtgärder som vi vidtar. Forskningen om pälsdjuren, forskningen på dioxinområdet och också forskningen inom djurhållningen hänger ju ihop. Det är viktigt att man hela tiden är öppen och tar till sig nya forskningsrön. Annars kanske man motar in sig i ett hörn och ser vissa rön som den absoluta sanningen.

Jag förmedlar gärna de olika forskningsrönen till Sven-Erik Sjöstrand så kan han studera dem när tid medges. Det är viktigt att vi analyserar också sådant.

Anf. 180 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Fru talman! Dessa frågor tas ju inte upp i betänkandet. Däremot är det aktuella frågor, och jag tacksam över att Anita Brodén tog upp dem. Jag vet att Anita har en stor kompetens och att hon följer utvecklingen med intresse. Jag tar gärna del av det material som du har i den här frågan, och det är kanske fler i utskottet som vill ta del av det.

Anf. 181 JAN ANDERSSON (c):

Fru talman! Det finns en mångtusenårig tradition hos människan att hålla husdjur. Det finns olika anledningar till att man vill hålla husdjur. Det kan vara för matproduktion, för sällskap eller för att man ska ha dem som dragdjur.

Formerna för djurhållningen har självfallet förändrats under årtusendenas lopp. I en sådan här debatt är det dock viktigt att slå fast principen att människan har rätt att hålla djur som husdjur för den nytta som djuren kan göra.

Centerpartiet svarar ett oreserverat ja på den frågan. Människan ska ha den rätten. Samtidigt har människan ett ansvar för att behandla djuren väl. Det är ett mänskligt ansvar och en mänsklig skyldighet att ta hand om sina djur på ett vettigt sätt.

Vi har i dag kanske en av världens mest utvecklade djurskyddslagar i Sverige. Det är för att garantera djuren en bra behandling. För att få nytta av den lagen är det självklart att vi måste ha en djurproduktion i Sverige. Man får inte införa konkurrensvillkor som gör att svensk djurhållning flyttar utomlands.

En kyckling från Brasilien eller ett får från Nya Zeeland har rätt så liten nytta av svensk djurskyddslagstiftning. Om man inte förbättrar konkurrensvillkoren blir konsekvensen att djurhållningen flyttar utomlands.

Jag går då över på en fråga som har ett principiellt värde för mig, och den handlar om pälsdjuren och pälsfarmningen. En hel näring har fått förhålla sig till ett politiskt beslut, men det politiska beslutet har inte fattats i denna kammare utan det gäller ett politiskt beslut om näringsförbud som har fattats på en partikongress. Det skulle vara intressant att höra om det är Vänsterpartiets tolkning att förbudet ska genomföras eller om det är någon annan tolkning som gäller. Det är en för mig principiellt oerhört viktig fråga var besluten fattas i det här landet.

Precis som har sagts i debatten tidigare när det gäller pälsdjursfarmningen bör vi, om vi beslutar oss för att införa ett näringsförbud, i konsekvensens namn också införa ett förbud mot att bära all annan päls än konstgjord päls. Annars får vi importerade pälsar och har ingen möjlighet

att påverka. Det är självklart så att det hänger ihop. Jag är intresserad av att höra hur Socialdemokraterna ser på det sambandet.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 20.

Anf. 182 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Jag kan börja med att säga att jag delar Jan Anderssons uppfattning att vi i Sverige har en bra djurskyddslag. Det är en ramlag som i allmänna ord definierar det som man skulle kunna kalla för välfärd för djur, alltså att djurhållningen ska ske så att djuren mår bra och att djuren har möjlighet till för arten naturliga beteenden. Det är naturligtvis självklart att välfärden ser olika ut för olika arter, så det är inget problem, som Bengt-Anders Johansson tycks tro.

Tyvärr har inte de förordningar och föreskrifter som vi har infört för att lagens syften ska omsättas i praktiken hunnit i kapp lagstiftningen än. Där finns det allvarliga brister, och resultatet av dem är det många som har uppmärksammat.

Vi är en rad riksdagsledamöter som under allmänna motionstiden har skrivit och påtalat brister som finns i djurhållningen. Det finns motioner i betänkandet och ett 30-tal yrkanden bara från Miljöpartiet som gäller djur inom kött-, mjölk- och äggproduktionen. Det gäller till exempel frågor om nötkreaturen, där man konstaterar att det fortfarande finns kor som står uppbundna under mycket långa tider i ladugårdarna. Det finns fortfarande tjurar, kor och kalvar som inte har tillgång till fritt bete under sommaren, och det finns kalvar som inte har möjlighet att få dia.

När det gäller grisar finns det flera motioner som påpekar att grisar på vissa ställen fortfarande hålls i trånga utrymmen och över huvud taget inte får vistas utomhus. Det finns problem med kastrering av griskultingar, kastrering som sker utan bedövning. Man kräver därför att det tas fram åtgärder som gör att kastrering kan ske utan lidande för djuren.

Många har talat om svårigheterna när det gäller höns. Vi har från Miljöpartiet fyra motioner om hönsens situation. De gamla burarna finns faktiskt fortfarande kvar, alltså direkt olämpliga burar. Det är förhållanden för fåglarna som inte stämmer med deras behov av ett naturligt beteende. Det är inte bara tillgång till sittpinne och sandbad som gäller, utan det handlar naturligtvis också om möjligheten till det naturliga flockbeteendet.

Situationen för slaktkycklingarna är ett stort problem. Man har tagit fram raser av höns där tillväxten hos kycklingarna är mycket snabb, så snabb att kycklingarna får ledförändringar och belastningsskador som medför lidande under uppväxtperioden.

Det här är alltihop sådant som man i motioner begär att få åtgärdat på olika sätt.

Många motioner handlar om andra djur, till exempel djur som används inom cirkus och djur som finns i djurparker. Intresset för de här frågorna har varit stort, och oron har varit stor i riksdagen över att det inte sker tillräckligt mycket, tillräckligt snabbt för att vi ska vara nöjda med resultatet.

Orsakerna till de här missförhållandena framgår faktiskt till en del i Riksrevisionens granskning av bland annat djurtillsynen. Riksrevisionen har visat att det finns tillsynsbrister i myndigheternas djurskyddsarbete. Det gäller brister i kunskaper hos tjänstemän och hos djurhållare, och det

gäller brister i samverkan mellan olika myndigheter. Man föreslår från Riksrevisionens sida en rad åtgärder, och utskottet har enigt ställt sig bakom förslagen. Det tycker naturligtvis vi från Miljöpartiet är bra.

Riksrevisionens granskning kom i precis rätt ögonblick, när vi tar ett stort steg framåt i djurskyddsarbetet i och med att Djurskyddsmyndigheten, den nya myndigheten, ska börja arbeta och med just de frågor som Riksrevisionen tar upp. Där är tillsynen en viktig bit.

Jag skulle vilja säga några ord om just den förändring i tillsynen som är på väg. Tillsynen av djurskyddslagens efterlevnad har hittills fokuserats på att man ska hitta brister av olika slag. Det ligger i gränsområdet till en tillsyn som egentligen handlar om att hindra djurplågeri snarare än att se till att välfärden för djuren är tillräckligt hög. Veterinärerna arbetar på det sättet att de inspekterar om det finns sjuka djur, skadade djur, döda djur, om det är dålig hygien i stallarna eller om djur visar stereotypa beteenden och så vidare – alltihop som ett tecken på att det kan föreligga djurplågeri i sammanhanget. Det är det som man har fokuserat på. Det är riktigt att man gör det i första hand. Däremot kvarstår breddningen av tillsynsuppdraget till att också gälla hela djurskyddslagen, alltså att djuren mår väl och kan ha sitt naturliga beteende så långt det nu går.

Vi har en motion kring den frågan, och jag skulle vilja ta upp ett exempel som gäller förprovningen. Det är alltså den provning som görs när man ska granska om en gård är lämplig för en viss djurhållning. Hittills har det ofta handlat om byggnadstekniska kontroller, om lokalerna är tillräckligt stora, om ventilationen fungerar, om hygienförhållandena är tillräckligt bra, och så vidare. Vi vill från Miljöpartiets sida att man får utvidgningen att gälla även förprovningen, inte bara tillsynen av hur man handskas med de djur som finns på platsen, så att det finns en veterinär som deltar i förprovningen och också kan titta på gården i sin helhet ur ett djurskyddsperspektiv. Det inkluderar då också sådana saker som att se till att det finns möjligheter att uppfylla kravet på tillgång till betesmark när det gäller betesdjur och att det finns skonsamma vägar för att ta djuren ut ur och in i byggnader och ut till transportfordon till exempel när de ska transporteras till slakt utan att det blir stressiga situationer. Vidare ska det finnas möjligheter för djuren till naturligt beteende, till exempel frigång inom lokalerna.

Vi föreslår i motionen att den nya Djurskyddsmyndigheten får i uppdrag att ta fram rutiner för en sådan bredare förprovning och för att arbetet för djurens välfärd optimeras. Kanske kan vi så småningom också få ett välfärdsmått på gården. Det är något som vore spännande att ta fram, så att man inte bara arbetar med en lägsta gräns som anger att gården kan accepteras.

Jag vill yrka bifall till den reservation som handlar om just detta. Det är reservation 6 under punkt 6.

Samtidigt ställer jag mig väldigt frågande till Bengt-Anders Johanssons utläggningar när det gäller välfärden för djur, som jag tycker var lite skrämmande. Jag blev inte alls klar över motiven för att man inte skulle kunna tala om djurs välfärd. Det enda argument jag fick var frågan om konkurrens, att vi genom att ställa de krav som finns i djurskyddslagen skulle minska konkurrensmöjligheten på något sätt. Det var grumligt tänkt och är lite oroande.

Djurskydd m.m.

Jag ska bara kort säga något om minkfarmning. Det är väl just en sådan punkt där man kan pröva tanken om välfärd och djurskyddslagen. Det är helt klart att minkar i de burar som man har på minkfarmen inte har en chans att få leva det liv som djurskyddslagen kräver.

Sedan ska jag bara ta upp en sista fråga, fru talman. Det gäller djurtransporterna. Transporterna är ett stort problem. Djurtransporter inom Sverige och inom EU känner vi till. Jag skulle bara vilja ta upp en aspekt. Det är en viktig aspekt, för det gäller de transporter som sker från gården till slakt. Det är en stor del av transporterna.

Vi har i en motion föreslagit att man ska utvidga möjligheterna och underlätta för slakt vid gården, alltså att slaktaren kommer till gården i stället för att djuren ska till slakteriet. Den handlar också om möjligheterna att få mobila slakterier. Det skulle betyda mycket för att slippa djurtransporterna, men det skulle också ha fördelen att man underlättar för möjligheten att få lokal förädling och livsmedelsproduktion vid gården. Det gynnar alltså det småskaliga lantbruket, och det skulle vara ett viktigt bidrag för en levande landsbygd även i framtiden.

Anf. 183 CHRISTINA AXELSSON (s):

Fru talman! Vi behandlar i dag ett betänkande först och främst med anledning av Riksrevisionens styrelses framställning men också med anledning av motioner som är lagda under allmänna motionstiden. Av tillgången på motioner kan vi alla förstå att frågor om djur och skyddet av dem berör många. De motioner som vi har att behandla vill så gott som samtliga gå längre än vad vi hittills har nått. Djurskyddslagen förbättrades också så sent som den 1 januari i år.

Först gäller det Riksrevisionens styrelses förslag. Utskottet instämmer i vad som där har anförts och ger regeringen flera tillkännagivanden. Det är ett enigt utskott på den punkten. Vi trycker dessutom på att regeringen snarast återkommer till riksdagen med besked dels om hur resursbehovet vad gäller djurskyddstillsynen ska tillgodoses, dels om ifall regelverket kring djurskyddet behöver omprövas.

Det gäller också, om det finns behov, hur det lokala djurskyddsarbetet ska kunna finansieras. Det är inte rimligt, tycker vi, att något i en kommun kan vara gratis och i en annan kosta upp till 9 000 kr. Vi ber också regeringen att snarast återkomma med en redovisning av vilka åtgärder de har vidtagit för att åstadkomma en bättre styrning och en väl fungerande uppföljning av djurskyddsarbetet.

Samtidigt är det mycket arbete som pågår, och jag förutsätter att vi kommer att få anledning att återkomma redan i höst på så gott som samtliga punkter i det här betänkandet. Regeringen bereder ju nu bland annat Ds 2004:11, en departementsskrivelse som handlar om förbättrad djurskydds- och livsmedelstillsyn, som berör flera av de reservationer som finns i betänkandet. Man kan säga "arbete pågår" och att vi från majoriteten i utskottet inte vill föregripa den normala hanteringen.

Djurskyddsmyndigheten, som startade den 1 januari i år, har just hunnit påbörja sitt arbete. De har det övergripande ansvaret för allt djurskydd. Enligt djurskyddslagen renodlas och samlas det då i en myndighet.

Enligt sin instruktion ska de bland annat följa och utvärdera tillämpningen av djurskyddslagen och vid behov också föreslå ändringar av

lagen eller av bestämmelser utfärdade med stöd av lagen. Djurskyddsmyndigheten har det centrala myndighetsansvaret för allt djurskydd enligt djurskyddslagen. Ansvaret för veterinära frågor i övrigt, som distriktsveterinärorganisationen och smittskyddet, ligger kvar hos Jordbruksverket.

Djurskyddsmyndighetens verksamhetsidé och övergripande mål är att säkerställa ett gott djurskydd. En av myndighetens centrala uppgifter är att vägleda, utbilda och stödja de regionala och lokala tillsynsmyndigheterna samt även i övrigt öka deras kompetens. De kan också meddela såväl råd som föreskrifter om hur djurskyddstillsynen ska bedrivas. Också detta är svar på flera av reservationerna.

Bengt-Anders tog upp frågan om djurskydd, eller djurvälstånd, och om myndigheten slirar. Jag vet inte om Bengt-Anders Johansson då menade den kvartalsrapport som Djurskyddsmyndigheten lämnade, där man visar att 700 000 hönor ännu inte har några ordentliga burar. Är det där man pratar om djurvälstånd?

Nåväl, myndigheten ska också bedöma vilken typ av forskning som behöver initieras inom djurskyddsområdet, bland annat för de forskningsmedel som ställs till myndighetens förfogande. Trots att myndigheten bara har verkat några månader har den redan satt ned foten och yttrat sig om bland annat minkar, som några har tagit upp, burhöns och djurparker. De har också åtsalanmält länspolismästaren i Uppsala län och yttrat sig över slutbetänkandet från den djurförsöksetiska utredningen. Detta är frågor som också berörs i vårt betänkande såväl i majoritetstext som i reservationer.

Fru talman! En god djurhållning är viktig inte bara för djuren utan också för oss som konsument. Vi vill vara säkra på att djuren har behandlats väl, att de har fått tillräckligt mycket foder, som är giftfritt, och också att de efter slakten har behandlats på ett hygieniskt riktigt sätt. Inte minst djurtransporter har uppmärksammats av medier, konsumenter och djurskyddsorganisationer. Vi konsumenter behöver information kring skillnader i regelverk mellan länder och om hur djur har haft det innan vi köper färska eller beredda livsmedelsprodukter.

Inspektionsverksamheten är ett sätt att tillförsäkra konsumenterna säkra livsmedel. Det är därför angeläget att regeringen återkommer med uppgifter om hur djurskyddstillsynen och livsmedelstillsynen ska förbättras i enlighet med vad utskottet har anfört i betänkandet.

Fru talman! Frågor om djurskydd tas upp i olika sammanhang hela tiden. Jag vill bara göra några påpekanden om vad som har hänt sedan utskottet tog ställning till betänkandet.

Regeringen har den 29 april givit Livsmedelsverket och Jordbruksverket i uppdrag att komma med förslag om hur lokal livsmedelsförädling ska främjas – just i syfte att underlätta småskalig livsmedelsförädling. Livsmedelsverket har också ändrat sin avgiftssättning för slakt, vilket gynnar småskalig slakt, som Miljöpartiet tog upp.

Första åtalet för hönsplågeri är nu framlagt. Det kunde vi läsa i tidningen City den 29 april. En äggproducent i Kronobergs län har åtalats för att han fortfarande håller sina hönor i burar utan reden, sittpinnar och sandbad.

Fru talman! Det händer som sagt var mycket hela tiden. Det är många frågor som bereds för närvarande och som kommer att ligga på riksd-

gens bord senare. Vi kommer att få all anledning att diskutera djurskydd många gånger till i kammaren.

Fru talman! Jag yrkar bifall till betänkandets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 184 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag har i samtal med flera företrädare för Miljöpartiet och nu i debatten från Sven-Erik Sjöstrand, Vänsterpartiet, hört att det finns en överenskommelse, kallad 121-punktsprogrammet, mellan Socialdemokraterna och stödpartierna.

I en av de punkterna lär det stå att minkuppfödning för pälsproduktion ska avvecklas, men inte hur det ska ske.

Om jag har fått saken rätt ska det här 121-punktsprogrammet genomföras under mandatperioden. Antingen ska beslut fattas eller också ska det vara genomfört. Jag tycker att det vore intressant att höra Christina Axelsson redogöra för vad som står i den punkten, och hur hon som ledande företrädare för Socialdemokraterna i det utskott som närmast berörs ser på den överenskommelsen.

Anf. 185 CHRISTINA AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Vi socialdemokrater skäms inte för vare sig våra kongressbeslut eller de överenskommelser vi gör med andra partier. Det har också legat på vissa hemsidor. Jag tror att en del av punkterna till och med har stått i en del tidningar. Det är någonting som jag tror att de flesta här i kammaren känner igen. Det är ju förvånansvärt att Sven Gunnar Persson har hört dem först i dag.

Vi socialdemokrater har för vana att göra allt på rätt sätt. Vi tar lagstiftning på största allvar. Därför har vi gjort en utredning som nu bereds och som så småningom kommer att bli en proposition vad gäller pälsdjursnäring.

Anf. 186 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Fru talman! Där tog Christina Axelsson i vad gäller min uppfattningsförmåga om 121-punktsprogrammet. Det är klart att jag har hört talas om detta förut. Jag har tidigare talat med miljöpartister om detta. I dag var det första gången jag hörde Sven-Erik Sjöstrand berätta att Vänsterpartiet gör precis samma tolkning som miljöpartisten jag har talat med, nämligen att ni har kommit överens om att minkfarmerna ska avvecklas, dock icke hur.

Är det då inte lite anmärkningsvärt att tillsätta en utredning, strunta i remissvar och fortsatt forskning och i utredningens slutsatser och i stället på politisk väg i en överenskommelse – utan att det behandlas i riksdagen – bestämma att en hel näring ska avvecklas?

Anf. 187 CHRISTINA AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Den här utredningen har tittat på olika punkter när det gäller pälsdjursuppfödning. Man tar också upp i reservation 20 i dagens betänkande att mer forskning behövs. Det är också vad man säger från Djurskyddsmyndigheten som har yttrat sig över detta. De säger att päls-

djursnäringen i dag inte uppfyller den lagstiftning vi har kring djurskyddet. Vi tittar naturligtvis på det också.

Vi har inte sagt att vi ska sluta forska. Vi bereder ärendet och kommer att återkomma till riksdagen senare. Då får vi all anledning att debattera pälsdjursnäringens framtid både på längden och på tvären.

Anf. 188 JAN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Det var ett jätteintressant replikskifte. Jag kommer tillbaka till en fortsättning på det.

Men först något annat. Jag träffar minkfarmare på Listerlandet som frågar: Vågar vi investera, eller kommer vi att få näringsförbud? Vad tycker du att jag ska svara de minkfarmare som är oroliga över sitt företag?

Jag tyckte mig höra att Christina sade: Vi socialdemokrater gör allt på rätt sätt, det vill säga först har vi en utredning och sedan kommer vi att fatta beslut.

Det är ju precis så det inte har gått till när det gäller pälsfarmsfrågan. Där fattar man beslut på kongressen och framställer det som att det är vad näringen har att förhålla sig till, utan utredning och utan behandling i den här kammaren. Är det på rätt sätt?

Anf. 189 CHRISTINA AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Vi kommer att återkomma till frågan om pälsdjuren. Vi har nu en utredning. Vi bereder frågan. Regeringen kommer att återkomma och vi kommer att debattera i den här kammaren.

Jag tycker att Jan Andersson kan fråga dem som är pälsdjursuppfödare i dag: Följer ni verkligen djurskyddslagstiftningen med de olika punkter som säger att djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande? Gör man det? Det tycker jag att man ska fråga pälsdjursuppfödarna.

Anf. 190 JAN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag har ett utdrag från Ekots partiledarintervju inför förra valet där Göran Persson får frågan: Blir det något förbud för pälsdjursuppfödning? Svaret är: Ja, det har vi ambitionen att genomföra.

Det handlar alltså om ett förbud. Inga kringelikrokar, utan ett rakt svar: Ja, ett förbud. Precis som vi har hört från talarstolen. Det är inga utredningar gjorda vid det tillfället, utan det var bara utifrån etiska eller andra perspektiv.

Kommer det förbudet att genomföras?

Anf. 191 CHRISTINA AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Nu är en utredning genomförd. Vi kommer att bereda den utredningen på sedvanligt sätt och vi kommer att debattera frågan i den här kammaren.

Vi har kongressbeslut. Vi har en överenskommelse med två andra partier, men vi måste se till att vi har en majoritet för förslaget den dag det ska behandlas här i kammaren. Så är det alltid.

Det är jag som står här och debatterar nu, inte min partiledare som var föremål för intervjun.

Anf. 192 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tror att det var August Strindberg som sade: Det är synd om människan. Jag tycker att det är synd om Christina Axelsson som har valt ett sådant sällskap som Vänstern och Miljöpartiet när det gäller de här frågorna. De som har valt sällskapet får ju också stå till svars för sina gärningar.

När jag inledde den här debatten i dag pratade vi om förmänskligande. Då menar jag att om man förmänskligar djuren fattar man beslut på felaktig grund. Vi har sett otaliga exempel på att man från Vänstern och Miljöpartiet utan någon som helst utredning talar om mänskliga behov och går vidare.

Vi kommer då in på frågan om pälsdjuren. I betänkandet står det på s. 47 att man ska skyndsamt förändra förhållandet för pälsdjuren. Senast 2010 bör minknäringen helt eller delvis läggas ned.

Det innebär att det står stick i stäv med 121-punktsprogrammet eftersom det säger: under mandatperioden. Där måtte väl i rimlighetens namn Christina Axelsson ändå ha en uppfattning. Är det under mandatperioden, eller är det betänkandet som behandlas i Sveriges riksdag som kommer att vara ledande?

Helt eller delvis, står det. Om man uppfyller djurskyddslagen till 50 % – ska man då lägga ned 50 % av minknäringen, eller vad gäller?

Anf. 193 CHRISTINA AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Först, Bengt-Anders Johansson, vill jag säga att jag är väldigt glad att vi har valt de kamrater vi har valt och inte Bengt-Anders Johansson, inte minst med tanke på förslag om arbetsrätt och sådant.

Nu ska vi inte diskutera det, utan det handlade om vad som står i betänkandet kontra hur vi förfar med pälsdjursnäringen och utvecklingen av den frågan.

Det handlar fortfarande om att beredning pågår. Det är så. Vi kommer att återkomma. Vi kommer att diskutera den här frågan både på längden och tvären.

Vad jag kan konstatera, och vad Djurskyddsmyndigheten konstaterar är att minknäringen i dagens läge inte uppfyller djurskyddslagens intentioner. Jag tror inte att de har tänkt sig att minkar är människor. Då skulle de flesta ha protesterat väldigt.

Anf. 194 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Återigen drabbas vi av detta sammelsurium i fråga om djur och människor. Helt plötsligt börjar vi jämföra arbetsrätten med djurskyddet. Detta är djupt allvarligt. Det är djupt allvarligt att vi har en sådan sammanblandning av begrepp. Det skapar en sällsynt förvirring för människor. Det är djupt beklagligt.

Fortfarande återstår ändå frågan. Nu talar jag om betänkandet, inte om några utredningar. Det står i betänkandet att man skyndsamt ska ställa om och sedan helt eller delvis lägga ned senast 2010. Vad menar man? Uppfyller man inte djurskyddet måste man väl i så fall lägga ned hela näringen. Jag utgår från att majoritetsföreträdaren ändå har en uppfattning om sin egen text, för annars är det väldigt bekymmersamt.

Låt mig dessutom lite grann ta upp det här med finansieringsprincipen. Anser Christina Axelsson inte att det borde vara statsmakterna som

betalar för myndighetsutövningen när det gäller djurskyddstillsynen initialt men att det om den inte efterlevs i så fall ska drabba den som inte sköter sig? Det tycker vi moderater är en mycket rimlig avvägning som borde gälla all myndighetsutövning.

Det vore intressant att höra, fru talman, om Christina Axelsson kan vara lite konstruktiv i det avseendet när det nu inte lyckades på minksidan.

Anf. 195 CHRISTINA AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Först vill jag säga, apropå det här med arbetsrätt och djurskydd: Nej, jag blandade inte ihop det. Jag blandade ihop arbetsrätten med min bekantskapskrets och vad den tycker och tänker i den frågan, och i det läget är jag glad att jag inte är kompis med Bengt-Anders Johansson. Det var det jag sade. Jag hoppas att jag har sagt det tydligt nu.

När det i övrigt gäller vad som står i texten hänvisar man ju här till vad utredningen faktiskt säger, och det är den här utredningen som vi nu håller på och bereder. Efter beredningen kommer det ett förslag från regeringen. Det kommer vi att diskutera, och då kommer vi att se hur vi har majoriteterna i kammaren.

När det gäller finansieringsprincipen är det också en fråga där det pågår en beredning eftersom det också ligger med i den här Ds:en. Detta är också någonting som man har tagit fasta på från Riksrevisionen, där man ber att regeringen ska återkomma med hur man ska göra. Det är ju inte rimligt – det tycker inte Bengt-Anders Johansson heller – att det är gratis i en kommun och kostar mer i en annan.

Anf. 196 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Fru talman! Jag vill först anknyta till det här med kamratskap. Jag vill passa på att här och nu skicka med Christina Axelsson, som har goda kamrater i Regeringskansliet, en uppmaning att söka påskynda den utredning som nu arbetar när det gäller veterinärorganisationen. Det är akut. Det är viktigt att detta nu klargörs så snabbt som möjligt.

Jag vill fortsätta med att knyta an till just veterinärer och speciellt lyfta upp läsveterinärernas situation. Som jag sade i mitt anförande har revisionen särskilt uppmärksammat läsveterinärerna och deras betydelse för djurskyddet. De har fått en mängd nya arbetsuppgifter, men de har inte fått några medel. Jag undrar hur Christina Axelsson ser på det förhållandet.

Anf. 197 CHRISTINA AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Tack, Anita Brodén! Jag ska självklart ta med mig den uppmaningen till mina kamrater i regeringen. Det är det man har kamrater till.

Självklart måste man när man ser över organisationen också se över att det finns tillräckligt med medel. Om vi som konsumenter ska vara säkra på att vi har säkra livsmedel måste vi ha en god tillsyn. Det är en fråga som man kommer att återkomma till. Vi har också gjort ett tillkännagivande om att man ska se över detta med läsveterinärer och sådant. Det arbetet pågår.

Anf. 198 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Fru talman! Christina Axelsson sade också i sitt anförande att s har för vana att göra allt rätt. Vi har redan hört det bli citerat här. Visst vore det helt rätt att en översyn gjordes enligt det folkpartiförslag som föreligger om medelstildelning till länsveterinärerna?

Anf. 199 CHRISTINA AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Det jag kan säga i denna fråga just nu, Anita Brodén, är att man bereder frågan. Sedan får vi all anledning att återkomma i en ny debatt – kanske redan till hösten; jag vet inte – till hur vi ska finansiera det här. Naturligtvis kommer man att titta på alla goda förslag som har kommit från alla goda kamrater som har lagt fram förslag till riksdagen.

Anf. 200 ULF HOLM (mp):

Fru talman! Jag ska hålla mig till två ganska konkreta saker eftersom jag skrivit motioner i frågorna.

Den första handlar om hund- och kattskinn. Anledningen till motionen och till Miljöpartiets krav är de uppmärksammade TV-bilder som kom för några år sedan – tyvärr finns detta fortfarande – där man såg hur katter i Sydostasien dränktes och flåddes levande för att vi skulle kunna få kragar till våra jackor och så vidare. Detta blev väldigt uppmärksammat i medierna.

Den fråga man kan ställa sig är hur det egentligen är möjligt att det får gå till på det här sättet. Ett svar är att man inte har särskilt bra djurskyddsföreskrifter i de här länderna, och det kan vi från Sveriges riksdag inte göra så mycket åt – tyvärr, ska man kanske tillägga. Ett annat svar är att det faktiskt är tillåtet att importera hund- och kattskinn till Sverige och till de flesta EU-länder. Det kan vi däremot göra någonting åt. Vi kan förbjuda import av hund- och kattskinn, och det borde vi också göra.

Frågan blev väldigt omdiskuterad för ungefär ett och ett halvt år sedan. Efter påtryckningar från Miljöpartiet och bland andra Djurens rätt satte jordbruksministern i gång ett arbete med detta och gav ett utredningsuppdrag till Jordbruksverket och Kommerskollegium, som presenterade ett förslag i maj förra året. Jordbruksministern var vid det tillfället väldigt entusiastisk och positiv och lovade handling. Sedan dess har frågan legat just på jordbruksministern, och ingenting mer har hänt.

Det är synd att frågorna ska stanna där och inte gå vidare. Jag tycker att det är hög tid att jordbruksministern levererar ett förslag. Det är tillåtet enligt dagens EU-regler att ensidigt införa ett förbud mot hund- och kattskinnsinförelse, och då borde man också göra det. Sedan kan man i andra hand också försöka inte att tvinga de andra EU-länderna – det ska man ju inte säga när det gäller EU; det har vi lärt oss – men att samarbeta med dem för att få ett gemensamt beslut gällande hela EU-området om att inte tillåta import av hund- och kattskinn. Detta borde man göra.

Jag tycker att riksdagen borde uttala inställningen att vi vill ha ett sådant här förbud nu. Därför bör man bifalla reservation 22 under punkt 19. Jag vill yrka bifall till den så att vi här i morgon kan få en markering av vilka som är beredda att ställa upp på detta. Jordbruksministern har hittills varit ganska positiv till den här förändringen, men sedan har det inte blivit så mycket mer av det.

Jag vill också ta upp en annan fråga, nämligen frågan om djur i pornografiska sammanhang. Tyvärr är det så att detta förekommer mer och mer. Sveriges veterinärförbund har uppmärksammat detta ganska mycket den senaste tiden och pekar på att antalet fall som kommer till deras kännedom visar på att det är mycket mer utbrett än någon av oss troligtvis vill erkänna eller vill förstå.

I dag finns det ju regler. Djurskyddslagen finns. Man kan också förbjuda våldsskildring, bland annat sådant som finns på Internet. Där finns en väldigt stor utbredning av det här materialet. Det finns regler i dag som kan förhindra det här. Och det är jättebra.

Problemet är bara att det förekommer bara mer och mer av djurpornografiskt material på Internet, och det förekommer också tyvärr mer och mer att människor utnyttjar djur sexuellt. Djuren blir både fysiskt skadade och mentalt lidande. Det kan aldrig vara acceptabelt.

Trots att vi har en lagstiftning som bland annat vår justitieminister och flera andra hävdar är fullt tillräcklig ökar förekomsten. Då är det uppenbart att det finns ett problem.

Ett problem som man pekar på är att det inte finns något uttryckligt förbud mot handlingen att ha sex med djur, därför att tidelagslagen togs bort 1944. Om det nu är så att det finns människor i det här landet som tror att det är tillåtet att bete sig på det här sättet borde vi faktiskt återinföra förbudet mot tidelag, så att det klart och tydligt kan sägas att denna handling är förbjuden.

Jag tycker därför att riksdagen borde agera, även om jag vet att till exempel justitieministern och andra personer säger att det egentligen är ganska onödigt, för det finns bestämmelser i djurskyddslagen. Fint! Men det fortsätter. Det ökar. Det är inte acceptabelt. Vi måste stoppa det nu.

Men för tids vinning, fru talman, yrkar jag inte bifall till den reservationen.

Anf. 201 CHRISTINA AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kunde inte låta bli att begära replik när Ulf Holm så positivt diskuterade hur vi ska vara med i EU-sammanhang och påverka. Inte minst i de här tiderna när vi om bara några veckor ska ha val till EU-parlamentet är det viktigt att vi för fram vikten av att vi faktiskt samverkar inom EU och tar upp de här viktiga frågorna.

Vad gäller katt- och hundskinnen är det också ett problem, som Ulf Holm säkert känner till, att veta vilken typ av skinn det är och hur de är beredda. Jag vill fråga Ulf Holm: På vilket sätt är Ulf Holm beredd att medverka till att konsumenterna och konsumentorganisationer i Sverige faktiskt får mer resurser så att de kan vara med och påverka, ta reda på hur det är och sedan komma tillbaka och bilda opinion för att man inte ska köpa dylika kläder? Vi vet att en del klädfirmor har haft "rena kläder" som en nisch. Då skulle man också kunna ha något som sjysta pälsar, eller hur man skulle kunna uttrycka sig.

Anf. 202 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Jag tror egentligen att Christina Axelssons och min uppfattning är ganska lika i den frågan. Vi vill ge konsumentorganisationerna större inflytande i Sverige. I många andra EU-länder har konsumentorganisationerna mycket starkare ställning än de har i Sverige. I Sverige

har vi generellt sett väldigt svaga konsumentorganisationer. Jag tycker att vi borde kämpa för en starkare konsumentmakt i det här landet.

För några år sedan, ja, det är 15 år sedan nu, var det mycket diskussion om klorblekt kaffefilter, toapapper och så vidare. Men där visade konsumenterna sin makt. De började köpa mer och mer av andra produkter, och då ändrade också företagen sin produktion. På samma sätt kan man göra med andra saker.

Problemet med hund- och kattskinn är att det inte finns några märkningsregler. Därför finns det ett särskilt yrkande till den motion jag har skrivit och som har tagits upp i lagutskottet. Men där har också majoriteten avstyrkt förslaget om att vi ska ha märkning på produkterna så att konsumenterna skulle kunna välja bort produkter som är gjorda av hund- och kattskinn.

Anf. 203 CHRISTINA AXELSSON (s) replik:

Fru talman! Jag förstår att det är problem med märkningen. Det är också problem med märkningen av andra varor. Det här är ju ett dilemma som vi har. Därför är det så angeläget att vi faktiskt är överens om att i den här frågan skulle konsumentmakt kunna råda bot om olika konsumentorganisationer i olika länder verkligen hade möjligheter att samverka så att man på så sätt kunde se till att den här näringen inte fick någon grogrund.

Sedan vill jag också säga angående tidelag, som Ulf Holm också tog upp, fru talman, att bestämmelserna finns. Det är egentligen inte ett lagstiftningsproblem utan det är ett upplysningsproblem och naturligtvis ett juridiskt problem. Jag tror att det är bra att man i olika sammanhang tar upp det här, visar på att det är någonting som finns och att det är förbjudet. Det tror jag att vi måste se till att bilda opinion kring, både här i landet och i de övriga EU-länderna.

Då är det glädjande att Ulf Holm är så positivt inställd till att vi faktiskt nu är 25 länder där vi kan vara med och påverka genom att ta upp frågorna och diskutera dem i olika EU-sammanhang.

Anf. 204 ULF HOLM (mp) replik:

Fru talman! Jag kanske ska tillrättavisa Christina Axelsson. Så positiv är jag inte till EU. Men man ska ju lära sig att utnyttja de positioner man har. Nu är Sverige medlem i EU.

När det gäller frågan om tidelag hjälper det inte så mycket att vi är EU-medlemmar därför att Internet inte har några gränser, och det är där som mycket av det här förekommer i dag.

Man kan fråga sig vad vi då ska göra för någonting. Jag tror att Christina Axelsson har en viktig poäng. Det är att poliser, åklagare och veterinärer måste få mycket större resurser att behandla de här frågorna och också mycket mer kunskap i de här frågorna för att kunna göra ett bättre jobb. Det har jag förstått är en av synpunkterna som kommit fram. Det tar väldigt lång tid och man vet inte riktigt hur man ska handskas med frågorna. Där måste vi bli bättre. Jag tror att Christina Axelsson och jag är ganska överens om det.

Vad man kan göra åt märkning av hund- och kattskinn är en fråga som har varit uppe också på ministerrådsmöten. Det finns ett förslag. Kommissionen har lovat att man ska titta närmare på saken. Men kom-

missionen är ju ännu mer senfärdig än Sveriges regering ibland när det gäller att utreda frågor, så där har förslaget hamnat ännu längre ned i byråådan. Det är därför jag tycker att Sverige i avvaktan på att EU eventuellt någon gång nästa århundrade inför en märkning av hund- och kattskinn eller förbjuder importen helt bör gå före. Det finns andra EU-länder som har sagt att man kommer att göra detta, bland annat Italien. Vi borde följa deras väg och göra det nu.

Anf. 205 LEIF BJÖRNLOD (mp):

Fru talman! När jag tog fram den här motionen som jag skrev tidigare i år, eller om det var förra året, läste jag igenom den noggrant, fru talman, och jag fann att den var väldigt bra. Jag vill i min blygsamhet bara säga att den har mycket goda yrkanden, men tyvärr framkommer inte det i rubriceringen. Man har kallat den för *Förbud att hålla exotiska djur*. Det är den absolut sista meningen i min motion, där jag skriver: Eventuellt måste ett totalt förbud för hållande av exotiska djur som sällskapsdjur införas.

Men innan det hade jag faktiskt krävt några andra saker. Och det är de sakerna som jag tycker är viktiga.

Det ena är att jag skulle vilja ha en kartläggning av handeln med exotiska djur. Det är nämligen så att det finns förbud mot att föra in djur i Sverige, javisst. Men det finns också en ganska betydande avel av djur inom Sverige. Det gäller, som man också skriver i betänkandet, giftormar, skorpioner och spindlar – giftiga spindlar, så kallade svarta äncor.

Detta är alltså djur som det handlas med i Sverige utan någon som helst kontroll. Bland annat sägs det att inom planlagt område får man inte hålla giftiga ormar. Men de giftiga ormarna är precis lika farliga om de befinner sig utanför planlagt område och om det till exempel finns barn i familjen. Det finns en stor och viktig anledning att ta tag i frågan och verkligen kolla upp vad det är vissa grupper handlar med.

Nu har jag sagt det väsentliga. Nu ska jag säga det jag började min motion med. Jag skrev om undulater. Jag pratar om att hålla undulater i bur. Jag känner mig nästan som herr Fiskesjö när jag säger detta. Jag tycker faktiskt inte att det är förenligt med lagskrivningen att man ska kunna hålla undulater och flygande fåglar i små burar. Det är inte förenligt med deras naturliga beteende. Vi har sagt att de ska få ha ett naturligt beteende, och det kan de alltså inte ha. Jag skulle vilja säga med Bertil Fiskesjös ord: Släpp ut burfåglarna.

Sedan kommer naturligtvis ett par favoritmotståndare. Bengt-Anders Johansson var bra, och nu har Jan Andersson sällat sig till den gruppen.

Jan Andersson tar upp lite filosofiska begrepp och rättsbegrepp. Han säger att människan har rätt att hålla djur. Var står den rätten någonstans? Det enda stället jag vet att det står är i Bibeln, Gamla testamentet. Men den rätten har väl ingen jurisdiktion i Sverige? Det är nog en synnerligen självpåtagen rätt, ungefär som engelsmännen som en gång i tiden sade att de hade rätt att hålla svarta slavar eftersom slavarerna inte hade någon själ. Sedan förde de ett förfärligt oväsen i Amerika när det skulle bli näringsförbud för slavhandel. Argumentationen var likartad. Jag ska inte påstå att ni förfäktar slavhandel, men jag tycker att argumentationen är att man betraktar vissa delar av naturen som en resurs som vi människor ska ha rätt att använda efter eget skön.

Jag vet inte om Bengt-Anders Johansson tror på evolutionsteorin eller inte. Men så mycket har jag läst mig till, om man ska tro på naturvetenskapen, att människan genetiskt har så stor likhet med schimpanser och människoapor att det faktiskt på grund av defekter och förändringar finns en större skillnad genetiskt mellan människor. Jag har en precis helt annan uppfattning än vad du har. Jag tror nämligen att djuren och människan bägge tillhör djurriket. Jag minns det från programmet Tjugo frågor. Då påstod Kjell Stensson att "det här tillhör djurriket". Då kom Stig Järrel omedelbart och frågade "djur eller människa?" Stig Järrel räknade tydligen in djur och människa i djurriket. Det gör jag med.

Jag är kanske inte så hemma på att prata om djurens välfärd, men jag förstod Gunnar Goude väldigt väl när han pratade om det – även om jag hajade till när Bengt-Anders tog upp det. Däremot förstår jag mycket väl djurens rätt. För mig har det en juridisk funktion. Så länge vi pratar om djurskydd är det ett objekt som vi ska skydda. Pratar vi om djurens rätt har djuren blivit ett juridiskt subjekt som har vissa rättigheter. Därför talar jag gärna om djurens rätt och ser dem som juridiska subjekt. Då säger ni att de inte kan uttrycka en vilja. Nej, det kan de inte, men det kan inte riktigt små barn göra heller. Men barnen har faktiskt också rätt.

Det är vi som har förmyndarskapet. Det kan jag inte förneka. Därför ska vi sätta upp regler som gynnar djuren. Jag förnekar inte alls att djur kan slaktas och ätas upp. Det kan göras. Det känns för många människor svårt – veganer, vegetarianer och andra. Jag tror faktiskt att vi kommer att hamna i den situationen då vi kommer att få betydligt mycket fler människor som lever utan att behöva slakta och äta djur.

Anf. 206 JAN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Först behövs det definitivt saklighet i debatten. Det var inte Fiskesjö som pratade om burfåglar. Det var Torsten Bengtson. De är båda partikolleger till mig. Jag lär veta.

Leif Björnlod sade att jag ser naturen som en resurs. Ja, självklart är det så. Naturen är en resurs som vi ska nyttja för att klara att leva på ett vettigt sätt på det här klotet. Vi ska göra det på ett ansvarsfullt sätt, men självklart är naturen en resurs. Annars skulle vi snart vara rätt magra och utsvultna om vi inte hade rätt att nyttja naturen som den resurs den är.

Anf. 207 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Fru talman! Jag tackar för din korrektion. Jag letade faktiskt efter den motionen. Jag hittade en del djurskyddsmotioner, men de var från 1987/88. De fanns inte i arkivet, tyvärr. Jag tackar för detta.

Sedan var det frågan om synen på resurser. Sovjetunionen utmärkte sig för att ha en renodlad resurssyn. Man betraktade helt enkelt utan något som helst ansvar skogen och djuren som rena resurser som kunde användas av människan utan någon tanke på återväxt och liknande. Det var den mest rena och destruktiva resurssynen.

Jag har inte riktigt den synen att hela jorden är till för människans väl. Jag tror faktiskt att till och med en tall har ett visst egenvärde. Jag tror att insekter har ett egenvärde. Jag tror faktiskt, Jan Andersson, att någon gång när människorna har lämnat den här jordiska ytan och försvunnit som art kommer det att finnas andra varelser på jorden, förmodligen kackerlackor – som tycks vara väldigt seglivade och klara av även stark

radioaktiv strålning. Jag tror inte att jorden bara är människans egendom som vi kan härja med hur vi vill. Vi måste faktiskt tänka ännu längre.

Prot. 2003/04:109
5 maj

Anf. 208 JAN ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! För mig är jordklotet en resurs som vi ska förvalta på ett ansvarsfullt sätt så att vi lämnar över det till nästa generation i ett skick att vi inte har plockat bort arter eller förändrat artsammansättningen genom mänsklig påverkan.

Däremot tycker jag att det är oerhört viktigt att vi inte suddar ut gränserna mellan tallens egenvärde, tigerns egenvärde eller någon annans egenvärde och börjar jämföra dem med människovärde. För mig är det en oerhörd skillnad på människovärde och egenvärdet i andra arter eller andra individer.

Anf. 209 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Fru talman! Jag har förstått det. Men det är kortsiktigt att bara se till nästa generation. Jag skulle vilja se en halv miljon år framöver. Jag tycker att det känns viktigare. Men okej, det är en avlägsen vision.

Jag menar inte att vi ska sudda ut och jämföra människovärde med tallvärde och göra något slags vägning av det hela. Men vi ska acceptera att tallen faktiskt har ett eget värde, tillika med kackerlackan, tillika med Jan Andersson. Jag tycker att vi måste se till den starkaste kraften vi har på detta jordklot, nämligen egoismen. Det gäller inte bara oss. Egoismen gäller även tallen, växterna och djuren. De konkurrerar sinsemellan, och det gör vi också. Vi gör det som arter och individer. Den formen av konkurrens accepterar vi. I fråga om att ensidigt se att jorden bara är till för människan, betänk att vi inte har levt här mer än en mycket liten del av jordens livstid.

Anf. 210 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Jag ser de socialdemokratiska ledamöterna i miljö- och jordbruksutskottet skruva på sig när Björnlod orerar och håller någon form av anförande som, åtminstone i min värld, saknar koppling både till verklighet och till mänskligt intellekt som skulle kunna reda ut frågan om människa och djur. Jag tycker att han på ett förnedrande sätt jämför människosläktet med kackerlackor och vem som ska övervinna den ene eller den andre.

Jag har fått ytterligare ett exempel, fru talman, på varför det är viktigt att vi faktiskt enas medan vi kan och har en majoritet i tänkandet av att människor har ett värde som överstiger djurens värde. Det gör jag mot den bakgrunden att jag anser att människor har rättigheter. Men de har också skyldigheter. Jag tycker att det är grundläggande.

Det skulle vara mig fullständigt fjärran att kräva att ett djur ska ha en skyldighet. Det skulle innebära att jag överförde tankemässigt att ett djur kunde ha värderingar. Det strider mot min grunduppfattning. Men så är det uppenbarligen inte för alla i riksdagens kammare, vilket gör mig mycket bekymrad.

Menar verkligen Leif Björnlod att djur har värderingar?

Djurskydd m.m.

Anf. 211 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Fru talman! Jag medger att jag i mitt tal har tänjt på gränserna. Jag håller med om att det nog är lite överdrivet att tro att kammaren ska hantera en syn på en miljon år. Men jag kan också medge att jag vill tänja gränserna mycket mer – inte mer än en miljon år, men mer än vad vi har i vardagen. Jag tror nämligen att vi är på väg åt det hållet. Jag tror att vi är på väg att inse att det finns flera värden än enbart att människan har allting sig underordnat.

Anf. 212 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Det finns ingen större anledning att fortsätta det här replikskiftet, eftersom vi tar vår näring från så fullständigt olika utgångspunkter. Varje åhörare måste fundera på om det är rimligt att i Sveriges riksdag föra den här typen av resonemang. Därför tackar jag för mig.

Anf. 213 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Fru talman! Jag tänker i alla fall ge dig ett svar på den fråga du ställde. Du ställde frågan om jag tror att djur har värderingar.

Jag tror att djur har prioriteringar, men jag tror inte att de är helt jämförbara med våra. Jag tror inte heller att djur har något slags teologiska värderingar eller liknande. Det vore mig helt fjärran. Däremot tror jag att de har vissa prioriteringar, som mer baserar sig på det som jag talade om tidigare, nämligen individens egoism och överlevnadskrav.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 6 maj.)

16 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Proposition

2003/04:147 Sveriges antagande av rambeslut om minimibestämmelser för brottsrekvisit och påföljder för olaglig narkotikahandel

17 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 5 maj

2003/04:465 av *Yvonne Andersson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Skadeståndsskyldiga barn

2003/04:466 av *Camilla Sköld Jansson* (v) till näringsminister Leif

Pagrotsky

EU:s tjänstedirektiv

2003/04:467 av *Tobias Billström* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Utbildningsministerns policy visavi landets studenttidningar
2003/04:468 av *Gudrun Schyman* (v) till statsminister Göran Persson
Jämställdhetspolitiken

Prot. 2003/04:109
5 maj

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 11 maj.

18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 5 maj

2003/04:1152 av *Kenneth Johansson* (c) till justitieminister Thomas Bodström
Överklagande av biopatent i EPO
2003/04:1153 av *Fredrik Olovsson* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Pendling i Sörmland
2003/04:1154 av *Marie Wahlgren* (fp) till miljöminister Lena Sommestad
Burlövs miljö
2003/04:1155 av *Jeppe Johnsson* (m) till statsrådet Hans Karlsson
Införande av friår
2003/04:1156 av *Annika Carlsson* (c) till utrikesminister Laila Freivalds
Homosexuellas rättigheter på Zanzibar

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 11 maj.

19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 5 maj

2003/04:1117 av *Anita Johansson* (s) till miljöminister Lena Sommestad
PSSA-klassificering av Östersjön
2003/04:1118 av *Lars Wegedal* (s) till miljöminister Lena Sommestad
Östersjön som ett särskilt känsligt havsområde
2003/04:1119 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till näringsminister Leif Pagrotsky
Sveriges krav på lastbilshytter och EU
2003/04:1120 av *Inger Davidson* (kd) till statsrådet Lena Hallengren
Öppna förskolor

2003/04:1121 av *Mikael Oscarsson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
Tingsrätter i Uppsala län

2003/04:1122 av *Christer Nylander* (fp) till näringsminister Leif Pagrotsky
Utländska direktinvesteringar i Sverige

2003/04:1124 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Barbro Holmberg
Kritiken från Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter

2003/04:1125 av *Lars Wegedal* (s) till utbildningsminister Thomas Östros
Ökad trygghet för elever i skolor med alternativ drift

2003/04:1126 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till statsrådet Lena Hallengren
Hantverksutbildningar

2003/04:1127 av *Torsten Lindström* (kd) till utrikesminister Laila Freivalds
Kinas ockupation av Tibet

2003/04:1128 av *Jan Emanuel Johansson* (s) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Skydds jakt på rovdjur

2003/04:1129 av *Anita Sidén* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Lärare som drabbas av hot, våld och trakasserier

2003/04:1130 av *Anne Marie Brodén* (m) till socialminister Lars Engqvist
Rätten att välja äldreomsorg

2003/04:1131 av *Johan Linander* (c) till justitieminister Thomas Bodström
Kriminalvårdsstatistiken

2003/04:1132 av *Martin Andreasson* (fp) till finansminister Bosse Ringholm
Konstitutionella aspekter på propositionen om trängselavgifter

2003/04:1133 av *Martin Andreasson* (fp) till statsrådet Mona Sahlin
Våld mot kvinnor

2003/04:1134 av *Sven Bergström* (c) till miljöminister Lena Sommestad
Tillåtlighetsprövning av ny E 4 söder om Hudiksvall

2003/04:1135 av *Jörgen Johansson* (c) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Jaktarrende utan jakt

2003/04:1136 av *Tobias Krantz* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Visingsöfärjans framtid

2003/04:1137 av *Lena Adelsohn Liljeroth* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Rätt för privatpersoner att stoppa berusade och körkortslösa från att köra bil

2003/04:1138 av *Torkild Strandberg* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Preskriptionstider

2003/04:1139 av *Inger Davidson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
Barnpornografilagen

2003/04:1140 av *Lars Lindén* (kd) till statsrådet Barbro Holmberg
Rätten att söka asyl

2003/04:1141 av *Sonja Fransson* (s) till utbildningsminister Thomas
Östros

Rätten till regionala undervisningsgrupper för elever med funktionshinder

2003/04:1143 av *Carl-Axel Roslund* (m) till utrikesminister Laila Freivalds

Problem för genomresande danska medborgare

Prot. 2003/04:109
5 maj

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 11 maj.

20 § Kammaren åtskildes kl. 20.42.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 9.14,

av talmannen därefter till och med 8 § anf. 9 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med anf. 54 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med 10 § anf. 97 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med 13 § anf. 123 (delvis),

av talmannen därefter till och med 15 § anf. 168 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Avsägelse	1
3 § Anmälan om kompletteringsval till Utrikesnämnden	1
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
5 § Förnyad bordläggning.....	2
6 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 29 april.....	2
MJU15 Handlingsplan för åtgärder inom hästsektorn.....	2
UU12 Internationella miljöfrågor.....	3
JuU23 Prövningstillstånd för riksåklagaren	5
JuU25 Säkerhetsprövning av offentliga ombud	5
Ajournering.....	5
Återupptagna förhandlingar	5
7 § Ceremoni med anledning av Europeiska unionens utvidgning.....	6
Anf. 1 TALMANNEN	6
8 § Verksamheten i Europeiska unionen under 2003	9
Utrikesutskottets betänkande 2003/04:UU10.....	9
Anf. 2 URBAN AHLIN (s).....	9
Anf. 3 BERNDT EKHOLM (s)	10
Anf. 4 GÖRAN LINDBLAD (m)	11
Anf. 5 JOHNNY GYLLING (kd)	13
Anf. 6 LOTTA N HEDSTRÖM (mp).....	14
Anf. 7 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m).....	16
Anf. 8 CARL B HAMILTON (fp).....	20
Anf. 9 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	24
Anf. 10 ALICE ÅSTRÖM (v).....	27
Anf. 11 CARL B HAMILTON (fp) replik.....	30
Anf. 12 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	30
Anf. 13 CARL B HAMILTON (fp) replik.....	30
Anf. 14 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	31
Anf. 15 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik.....	31
Anf. 16 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	32
Anf. 17 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik.....	32
Anf. 18 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	32
Anf. 19 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik.....	32
Anf. 20 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	33
Anf. 21 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik.....	33
Anf. 22 ALICE ÅSTRÖM (v) replik	34
Anf. 23 LENA EK (c)	34
Anf. 24 CARL B HAMILTON (fp) replik.....	37
Anf. 25 LENA EK (c) replik.....	37
Anf. 26 CARL B HAMILTON (fp) replik.....	38
Anf. 27 LENA EK (c) replik.....	38
Anf. 28 KENNETH G FORSLUND (s).....	39
Anf. 29 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik.....	40

Anf. 30	KENNETH G FORSLUND (s) replik.....	41
Anf. 31	GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik	41
Anf. 32	KENNETH G FORSLUND (s) replik.....	42
Anf. 33	LENA EK (c) replik	42
Anf. 34	KENNETH G FORSLUND (s) replik.....	43
Anf. 35	LENA EK (c) replik	43
Anf. 36	KENNETH G FORSLUND (s) replik.....	44
Anf. 37	PETER ERIKSSON (mp)	44
Anf. 38	HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	46
Anf. 39	PETER ERIKSSON (mp) replik	47
Anf. 40	HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	47
Anf. 41	PETER ERIKSSON (mp) replik	47
Anf. 42	CARL B HAMILTON (fp) replik	47
Anf. 43	PETER ERIKSSON (mp) replik	48
Anf. 44	CARL B HAMILTON (fp) replik	48
Anf. 45	PETER ERIKSSON (mp) replik	49
Anf. 46	LENA EK (c) replik	49
Anf. 47	PETER ERIKSSON (mp) replik	50
Anf. 48	LENA EK (c) replik	50
Anf. 49	PETER ERIKSSON (mp) replik	50
Anf. 50	KENNETH G FORSLUND (s) replik.....	51
Anf. 51	PETER ERIKSSON (mp) replik	51
Anf. 52	KENNETH G FORSLUND (s) replik.....	52
Anf. 53	PETER ERIKSSON (mp) replik	52
Anf. 54	ULF HOLM (mp).....	52
Anf. 55	CARL B HAMILTON (fp) replik	55
Anf. 56	ULF HOLM (mp) replik.....	55
Anf. 57	CARL B HAMILTON (fp) replik	56
Anf. 58	ULF HOLM (mp) replik.....	56
Anf. 59	KENNETH G FORSLUND (s) replik.....	57
Anf. 60	ULF HOLM (mp) replik.....	57
Anf. 61	KENNETH G FORSLUND (s) replik.....	58
Anf. 62	ULF HOLM (mp) replik.....	58
Anf. 63	LOTTA N HEDSTRÖM (mp)	58
	(Beslut fattades under 12 §.).....	60
9 §	Penningpolitiken och Riksbankens förvaltning 2003.....	60
	Finansutskottets betänkande 2003/04:FiU23.....	60
Anf. 64	CARIN LUNDBERG (s).....	60
Anf. 65	MIKAEL ODENBERG (m).....	60
Anf. 66	CHRISTER NYLANDER (fp).....	62
Anf. 67	SIV HOLMA (v)	64
Anf. 68	CHRISTER NYLANDER (fp) replik.....	66
Anf. 69	SIV HOLMA (v) replik	66
Anf. 70	CHRISTER NYLANDER (fp) replik.....	66
Anf. 71	SIV HOLMA (v) replik	67
Anf. 72	JÖRGEN JOHANSSON (c).....	67
Anf. 73	AGNETA GILLE (s).....	69
Anf. 74	SIV HOLMA (v) replik	70
Anf. 75	AGNETA GILLE (s) replik.....	71

Anf. 76 SIV HOLMA (v) replik.....	71
Anf. 77 AGNETA GILLE (s) replik	71
Anf. 78 CHRISTER NYLANDER (fp) replik	72
Anf. 79 AGNETA GILLE (s) replik	72
Anf. 80 CHRISTER NYLANDER (fp) replik	72
Anf. 81 AGNETA GILLE (s) replik	73
Anf. 82 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik	73
Anf. 83 AGNETA GILLE (s) replik	73
Anf. 84 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik	74
Anf. 85 AGNETA GILLE (s) replik	74
Anf. 86 OLLE SANDAHL (kd).....	74
Anf. 87 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	75
Anf. 88 KARIN PILSÄTER (fp)	76
Anf. 89 SIV HOLMA (v) replik.....	77
Anf. 90 KARIN PILSÄTER (fp) replik	77
Anf. 91 SIV HOLMA (v) replik.....	78
Anf. 92 KARIN PILSÄTER (fp) replik	78
Anf. 93 SIV HOLMA (v).....	79
(Beslut fattades under 12 §.)	79
10 § Riksdagens revisorers förslag angående upphandling vid	
Sveriges riksbank.....	79
Finansutskottets betänkande 2003/04:FiU29	79
Anf. 94 CARIN LUNDBERG (s)	79
Anf. 95 TOMAS HÖGSTRÖM (m).....	79
Anf. 96 GUNNAR NORDMARK (fp)	81
Anf. 97 HANS HOFF (s)	82
Anf. 98 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik	84
Anf. 99 HANS HOFF (s) replik	84
Anf. 100 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik	85
Anf. 101 HANS HOFF (s) replik	85
Anf. 102 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	85
Anf. 103 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	86
(Beslut fattades under 12 §.)	87
11 § Folk rätt.....	87
Utrikesutskottets betänkande 2003/04:UU11	87
Anf. 104 KENNETH G FORSLUND (s).....	87
Anf. 105 GÖRAN LINDBLAD (m)	88
Anf. 106 CARL B HAMILTON (fp)	90
Anf. 107 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	91
Anf. 108 SERMIN ÖZÜRKÜT (v).....	93
(forts. 13 §).....	95
Ajournering.....	95
Återupptagna förhandlingar	95
12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
sammanträde.....	95
UU10 Verksamheten i Europeiska unionen under 2003	95
FiU23 Penningpolitiken och Riksbankens förvaltning 2003	97
FiU29 Riksdagens revisorers förslag angående upphandling vid Sveriges riksbank	98

13 § (forts. från 11 §) Folk rätt (forts. UU11)	99	Prot. 2003/04:109
Anf. 109 GÖRAN LINDBLAD (m) replik	99	5 maj
Anf. 110 SERMIN ÖZÜRKÜT (v) replik	99	
Anf. 111 GÖRAN LINDBLAD (m) replik	99	
Anf. 112 SERMIN ÖZÜRKÜT (v) replik	100	
Anf. 113 LOTTA N HEDSTRÖM (mp)	100	
Anf. 114 GÖRAN LINDBLAD (m) replik	103	
Anf. 115 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	104	
Anf. 116 GÖRAN LINDBLAD (m) replik	104	
Anf. 117 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	104	
Anf. 118 KENT HÄRSTEDT (s)	105	
Anf. 119 GÖRAN LINDBLAD (m) replik	108	
Anf. 120 KENT HÄRSTEDT (s) replik	108	
Anf. 121 GÖRAN LINDBLAD (m) replik	109	
Anf. 122 KENT HÄRSTEDT (s) replik	109	
Anf. 123 LENA EK (c)	110	
Anf. 124 KENT HÄRSTEDT (s)	112	
(Beslut skulle fattas den 6 maj.)	112	
14 § En ny statlig myndighet för socialförsäkringens		
administration	113	
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2003/04:SfU13	113	
Anf. 125 RONNY OLANDER (s)	113	
Anf. 126 LINNÉA DARELL (fp)	114	
Anf. 127 KENNETH LANTZ (kd)	116	
Anf. 128 KALLE LARSSON (v)	118	
Anf. 129 LINNÉA DARELL (fp) replik	119	
Anf. 130 KALLE LARSSON (v) replik	119	
Anf. 131 LINNÉA DARELL (fp) replik	120	
Anf. 132 KALLE LARSSON (v) replik	120	
Anf. 133 BIRGITTA CARLSSON (c)	120	
Anf. 134 TOMAS ENEROTH (s)	122	
Anf. 135 BIRGITTA CARLSSON (c) replik	126	
Anf. 136 TOMAS ENEROTH (s) replik	127	
Anf. 137 BIRGITTA CARLSSON (c) replik	127	
Anf. 138 TOMAS ENEROTH (s) replik	128	
Anf. 139 LINNÉA DARELL (fp) replik	128	
Anf. 140 TOMAS ENEROTH (s) replik	128	
Anf. 141 LINNÉA DARELL (fp) replik	129	
Anf. 142 TOMAS ENEROTH (s) replik	129	
Anf. 143 KENNETH LANTZ (kd) replik	130	
Anf. 144 TOMAS ENEROTH (s) replik	130	
Anf. 145 KENNETH LANTZ (kd) replik	131	
Anf. 146 TOMAS ENEROTH (s) replik	131	
Anf. 147 ANNA LILLIEHÖÖK (m)	131	
Anf. 148 TOMAS ENEROTH (s) replik	133	
Anf. 149 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	133	
Anf. 150 TOMAS ENEROTH (s) replik	134	
Anf. 151 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	134	

Anf. 152	MONA JÖNSSON (mp)	135
Anf. 153	Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	136
Anf. 154	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	137
Anf. 155	Statsrådet BERIT ANDNOR (s) replik	138
Anf. 156	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	138
Anf. 157	TALMANNEN	138
Anf. 158	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	138
Anf. 159	Statsrådet BERIT ANDNOR (s) replik	139
Anf. 160	KENNETH LANTZ (kd) replik	139
Anf. 161	Statsrådet BERIT ANDNOR (s) replik	139
Anf. 162	KENNETH LANTZ (kd) replik	140
Anf. 163	Statsrådet BERIT ANDNOR (s) replik	140
Anf. 164	LINNÉA DARELL (fp) replik	140
Anf. 165	Statsrådet BERIT ANDNOR (s) replik	141
Anf. 166	LINNÉA DARELL (fp) replik	141
Anf. 167	Statsrådet BERIT ANDNOR (s) replik	141
	(Beslut skulle fattas den 6 maj.)	142
15 §	Djurskydd m.m.	142
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2003/04:MJU14	142
Anf. 168	ALF ERIKSSON (s)	142
Anf. 169	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m)	143
Anf. 170	ANITA BRODÉN (fp)	144
Anf. 171	SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	145
Anf. 172	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v)	146
Anf. 173	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	148
Anf. 174	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	149
Anf. 175	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	149
Anf. 176	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	150
Anf. 177	ANITA BRODÉN (fp) replik	150
Anf. 178	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	150
Anf. 179	ANITA BRODÉN (fp) replik	151
Anf. 180	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	151
Anf. 181	JAN ANDERSSON (c)	151
Anf. 182	GUNNAR GOUDE (mp)	152
Anf. 183	CHRISTINA AXELSSON (s)	154
Anf. 184	SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik	156
Anf. 185	CHRISTINA AXELSSON (s) replik	156
Anf. 186	SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik	156
Anf. 187	CHRISTINA AXELSSON (s) replik	156
Anf. 188	JAN ANDERSSON (c) replik	157
Anf. 189	CHRISTINA AXELSSON (s) replik	157
Anf. 190	JAN ANDERSSON (c) replik	157
Anf. 191	CHRISTINA AXELSSON (s) replik	157
Anf. 192	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	158
Anf. 193	CHRISTINA AXELSSON (s) replik	158
Anf. 194	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	158
Anf. 195	CHRISTINA AXELSSON (s) replik	159
Anf. 196	ANITA BRODÉN (fp) replik	159
Anf. 197	CHRISTINA AXELSSON (s) replik	159

Anf. 198 ANITA BRODÉN (fp) replik.....	160
Anf. 199 CHRISTINA AXELSSON (s) replik	160
Anf. 200 ULF HOLM (mp).....	160
Anf. 201 CHRISTINA AXELSSON (s) replik	161
Anf. 202 ULF HOLM (mp) replik.....	161
Anf. 203 CHRISTINA AXELSSON (s) replik	162
Anf. 204 ULF HOLM (mp) replik.....	162
Anf. 205 LEIF BJÖRNLOD (mp).....	163
Anf. 206 JAN ANDERSSON (c) replik.....	164
Anf. 207 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik.....	164
Anf. 208 JAN ANDERSSON (c) replik.....	165
Anf. 209 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik.....	165
Anf. 210 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	165
Anf. 211 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik.....	166
Anf. 212 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	166
Anf. 213 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik.....	166
(Beslut skulle fattas den 6 maj.)	166
16 § Bordläggning.....	166
17 § Anmälan om interpellationer.....	166
18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	167
19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	167
20 § Kammaren åtskildes kl. 20.42.....	169

Prot. 2003/04:109
5 maj

Elanders Gotab, Stockholm 2004